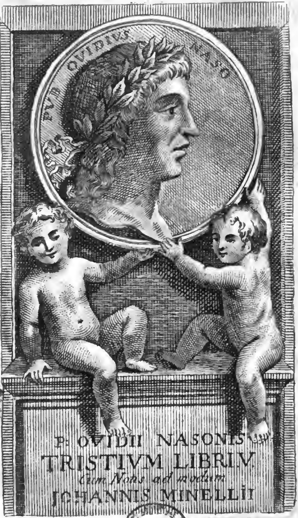

Lassi
Getarum
Solitudines
TYRA
GETAE
Pons Darii
Istri
Ostia
Cher sone sus
Peuce
Istropolis
Tomi
Noviodunum
GETAE
Bizone
Dionisopolis
Pontus Euxinus
Ister fl.
Trosmis
RIOR
Odessus
Panysus fl.
Mesembria
Ister fl.
Apiaria
Apolonia
MOESIA INFE
Halmydessua
Thynnias promont.
Haemus mons
Byzea
Phinopolis
T H R A
Byzantium
Chal ce don
Heraclea
et Perintus
Bosporus Thrac.
PROPONTIS
Rho dope mons
C I A
Tempira
Trajanapolis
P. OVIDII NASONIS
DE PONTO LIBRI IV
Cum Notis ad Modum
JOHANNIS MINELLII

PVB OVIDIVS NASO
P. OVIDII NASONIS
TRISTIVM LIBRI V.
Cum Notis ad modum
JOHANNIS MINELLII

P. OVIDII NASONIS
TRISTIUM
LIBRI V.
EPISTOLARUM
EX PONTO
LIBRI IV.
CUM NOTIS NOVIS
JOHANNIS MINELLII
In duos Tomos distributi.

P. OVIDII

NASONIS

TRISTIUM

LIBRI V.

CUM NOTIS NOVIS AC PERPETUIS

AD MODUM

JOHANNIS MINELLII

Ad optimos Codices emendati
& illustrati

OPERA ATQUE STUDIO

M. ERDMANNI UHSEI

ACCESSIT

Index locupletissimus Rerum, & Verborum.

BASSANI

SUIS TYPIS REMONDINI EDIDIT

1829

****

P. OVIDII NASONIS

VITA

P. *Ovidius Naso*, poeta ingeniosissimus, equestri loco splendido natus est *Sulmone* in Pelignis, anno ab Urbe condita DCCXI. A. Hirtio, C. Vibio Pansa Consulibus, a. d. XIII. Kal. Aprilis. Puer quum quodam naturæ instituto ad poeticen ferretur, patris tamen hortatu oratoriæ facultati se dedit, & apud Arellium Fuscum Rhetorem declamavit ingeniose, ut Senecæ testimonio lib. II. Controv. 11. constat, studioseque M. Porcium Latronem audivit. Virili toga sumpta *Athenas profectus* est studiorum caussa, Asiæque urbes nobiliores, ac Siciliæ cum Macro poeta adiit, ut ipse *Trist. I.* 2. 78. & *Pont.* II. 10. 21. docet. Nam quod in Asia sub M. Varrone militaverit, ut nonnulli tradiderunt, refellitur ex iis, quæ lib. IV. Trist. El. 1. 71. & 72. de se scribit:

Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec, nisi lusurâ movimus arma manu:

ut, & quando alibi se, qui per otia vitam duxerit, jam senem demum in exilio *insolita manu*

nu

nu arma capere coactum queritur. Vid. Tr. I. 4. 73. & 74. IV. 10. 105. & 106. Romam reversus honores cepit. *Triumvir* ut videtur, capitalis, & mox *Decemvir* litibus judicandis, creatus, ac præter centumvirale judicium privatis quoque judiciis præfuit. Quibus honoribus etsi gradum ad senatoriam sibi struxerat dignitatem, ejusque spe latum clavum gestaverat; otii tamen literati amantior annum forte agens XXIV. curiæ ingrediendæ & majorum magistratuum petendorum curam abjecit, positoque lato clavo equestri ordine contentus totum se retulit ad mansuetiores Musas, carminibusque scribendis ingenium exercuit, & jam ante cœperat populo recitare carmina: *Amatoria* in primis: quæ de puella sibi amata, cui Corinnæ nomen falsum tribuebat, composuerat, aliquanto plura fortasse quam quæ de Corina in libris *Amorum* hodie supersunt. *Uxores duxit tres:* quarum primam, quum parum commoda esset, mox dimisit, nec multo diutius, cum altera vixit: tertiam constantius dilexit, quæ nobilissimas Romanorum gentes cognatione contingens, in *Marciorum domo* videtur educata, cujus erga se fidem amoremque exsul etiam multis epistolis collaudat. Hæc ex priore marito habuerat *filiam*, quæ Suillio, Germanici Cæsaris familiari, nupta fuit. Ipse quoque Ovidius, incertum ex qua conjuge, *filiam* genuit, quæ ex duobus maritis eum bis avum fecit, ac tum in Africa cum viro fuit, quum Ovidius relegatus est. *Perillam* hanc

esse, putant plerique, ad quam scripta est elegia VII lib. III Tristium. Sed quæ ibi traduntur, præter quam quod filiæ mentionem non faciunt, *privignæ* non minus, quam *filiæ*, convenire possunt. Fuit Nostro & *prædium* paternum in Pelignis, *hortique* suburbani trans Tiberim prope pontem Milvium, gratissimus secessus, ubi & carminibus & arbusculis pangendis animum reficere solebat, ut ostendit potissimum ep. VIII lib. I ex Pont. v. 41, 48 *Censum* denique sibi equestrem, ac paullo ampliorem fuisse, indicat Trist. II 110 seqq.

Ita vir ingenio abundans, otio vero etiam lasciviens, non modo juvenis juvenilia & amatoria carmina scripsit, populoque, ut supra demonstratum est, recitavit circa annum ætatis XXII, quorum multa inesse videntur *in libris Amorum*: quos ille *priore editione* quinque fecerat, altera in tres libros compegit, ut ex Prœmio libri I. intelligitur: sed postea *Heroidum* quoque epistolas, librosque III. *de Arte amandi*, tum & *Remedia amoris*, vulgavit, & in *Metamorphosibus Fastisque* componendis elaboravit, quod utrumque opus exsilio ejus abruptum est. Scripsit etiam Romæ *Tragœdias* quasdam, quarum illustrissima fuit *Medea*: *Epigrammata* item, *Phænomena* & *Halieutica*, seu de *Piscibus*, quorum præter exigua paucissimaque fragmenta, nihil superest, uti nec de *Carmine in funus Messalæ Corvini* scripto, de *inchoato opere belli Actiaci*, & de *Vaticiniis*,

niis, de *Triumpho Tiberii Cæsaris*, & libro de *Aphoteosi Augusti* Getice scripto; quæ duo ultima in exsilio composuerat. Eidem *Medicamina faciei*, quorum fragmentum exstat, *Consolatio ad Liviam Augustam*, & *Elegia*, quæ *Nux* inscribitur, tribui solent majore veri specie, quam libelli *de Pulice*, *de Philomela*, & carmen Panegyricum de *Pisone*: quamquam & de illis dubitarunt viri eruditi.

Etiamsi vero amatoria sua carmina, & speciatim *Artem Amandi*, circa annum ætatis XLII. jam ediderat, vitaque ejus & mores etiam tum in transvectione equitum Augusto probata fuerat; (*Trist.* II. 98.) ad annum tamen ætatis quinquagesimum in Urbe quietus vixit, illoque, ut vero est simile, spatio, *patrem* XC. anno natum, ac post hunc *matrem*, amisit. (Tr. IV. 10. 77. 82.) Tum vero Augusti incurrens offensam, cui lascivia carminum de Arte amandi, & ex his secuta corruptio juventutis Romanæ, prætexebatur, *Tomon*, oppidum Mœsiæ inferioris ad Pontum Euxinum, *relegatus est*, librique ejus de Arte, e Bibliothecis publicis remoti, forte etiam aliis interdicti, quod innuere videtur ex Ponto I. 1. 12. Præter hanc tamen relegationis caussam, quæ palam ferebatur, atque ab ipso ingeniosissime diluitur lib. II. Tristium, alia fuit occultior, quæ graviore Augustum dolore adfecit, iratumque reddidit; in qua quidem se non scelere, verum errore tantum & imprudentia, culpam contraxisse; & spe-

speciatim quod inscius aliquod crimen vidisset, passim conatur persuadere. Vid. Trist. II. 103 & III. 5. 43. Id de viso Augusti incestu cum filia Julia complures acceperunt, sed falso. Nam quum pluribus locis Ovidius *extrema* sibi, & *ultima* demum *nocere* dicat priore vita sine labe peracta, *v. Tr. II.* 97 & 106. *Pont. I.* 2. 145 satis adparet, veram illam relegationis caussam extremo hoc tempore primum incidisse. Julia vero major, Augusti filia, jam relegata fuerat IX. annis ante Ovidium, ut non potuerit illo tempore aliquod hujus & Augusti crimen videre. Probabilius est, fuisse eum conscium adulteriorum Juliæ minoris, neptis Augusti, iisque celandis, aut adjuvandis etiam, *vulnera* fecisse Augusto, quibus ille sic indoluerit, ut Ovidium eadem, qua Juliam, pœna adficeret. Namque & Julia hæc minor relegata est anno U. C. DCCLXI. ut recte ex Taciti Annalibus lib. IV. c. 71. rationem subduxit *Henr. Norisius*, præter meritum reprehensus a *Jo.* Massonio in *Vita Ovidii* p. 160. ut numeros inspicienti apertum est; & eodem anno exeunte Ovidius *Roma pulsus* ex Italia discessit, Corinthumque navigavit. Inde transacta hyeme, aut certe aliqua hyemis parte, solvit rursus, alia nave sumta, & in Thraciam navigavit, quod ostendit descriptio itineris Trist. I. 9. & 10. Non enim uno cursu, sed duabus ac potius tribus partibus, ac bis aut ter interposita mora, iter confecisse, docent notæ temporum in elegia X. positæ, ex quibus col-

 li-

ligitur, Roma eum exiisse mense Novembri, Brundusio navigasse mense Decembri, v. 3. 4. idque satis tarda navigatione, de qua conqueritur Trist. l. 2. 84. & 93. eleg. III. 120. seq. Nec pacatius mare fuit, postquam Corintho avectus in Ægeo mari navigabat, mensibus Martio & Aprili sequentis anni; in quos fere conveniunt siderum significationes adlatæ in El. X. quam dicimus v. 13. 16. Nam *hædorum* ortus matutinus VIII. Kal. Mai. *Virgiliarum* occultatio IV. Non. Apr. *Arcturi* ortus vespertinus XV. Kal. Mart. *Hyadum* occasus vespertinus XV. Kal. Majas contingere credebatur, ut ex Plinio XVIII. 26. 28. 31. & II. 47. Fastisque Ovidii patet, nec horum siderum significatio a veteribus Dec. mensi tribuitur, quo se in Hadria jactatum scribit. Rectius igitur hæc ad alteram navigationis partem in mari Ægeo referemus. Quod vero *brumali luce* jactare se profundo dicit v. 39. non est de mense Dec. presse capiendum, sed communiter pro die *obscuro ac tempestuoso*, quales hyeme esse solent, quemadmodum & *brumalem nivem*, pro hiberna, & *brumam* pro hyeme dicit ex *Ponto* IV. 5. 4. & El. 13. 40.

Ergo sub veris initium, anno U. C. DCCLXII. in Samothraciam venit, indeque navem suam per Hellespontum Tomon petere jussit, ipse in Thraciam trajiciens terrestri itinere eodem pervenit, ibique ad annum ætatis suæ LX. vixit anno ab U. C. DCCLXX. *obiit*, postquam Roma & patria ca-

caruerat annos ferme LX. Tomis vero inter barbaros fuerat annos XIII cum paucis mensibus. Quæ duo tempora si discernamus, & illas annorum notationes, quæ Ovidium in Scythia fuisse docent, non a tempore, quo Roma discessit, sed a vere sequenti, quo Tomon pervenit, computemus, facile omnes cum his rationibus nostris consentient. Supervixit Augusto annos tres, & in exsilio præter *Tristium*, & *Epistolarum ex Ponto* libros, quæque paullo ante demonstravimus, carmina, jam perdita, *Ibin* quoque scripsit, & *Metamorphoseon*, ac *Fastorum opera*, quorum expolitio exsilio ejus interrupta fuerat, vel amicis commendavit evulganda, vel ipse edidit. Ingenii laudem, ac *præmia* etiam inter barbaros tulit, qui eum ob *carmen*, opinor, de *Augusto*, *lingua Getica* scriptum, immunitate donarunt, & corona poetica redimierunt. Vid. ex Ponto IV. 97. 104. & El. 14. 53. 56. *Sepultum Tomis* esse scribit Hieronymus in Chronn. Eus. quamquam poeta ossa sua Romam transferri olim optaverat, *Trist.* III. 3. 65. 76. quod tamen ne fieret, multis potuit casibus impediri. *Sabariæ* sepulcrum ejus repertum, ut Bruschius tradidit, non satis probabile judicat Jo. Masson. pag. 237.

CHRONOLOGIA

CARMINUM

Quæ libris Tristium & epistolarum ex Ponto continentur.

Anno U. C. DCCLXI. Christi VIII. Dionysiano, M. Furio Camillo, Sex. Nonio Quintiliano Coss.

Relegatus Ovidius, *ætatis anno LI.* mense Decembri Brundusio solvit, & procelloso mari jactatus ex Hadriatico & Jonio mari per sinum Corinthiacum Corinthum venit. In hoc itinere scripsit *elegiam II. & III. libri I. Tristium.*

Anno U. C. DCC. LXII. Christi IX. Qu. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sab. Coss.

Cum Pannonibus & Illyriis, Batone in deditionem accepto, debellatum est ducibus Tiberio & Germanico, in Germania vero accepta clades Variana, ad quam ulciscendam Tiberius contra Germanos imperator missus est.

Hujus anni initio scriptæ videntur elegiæ IV. V. VI. VII. & VIII. idque Corinthi, postquam litteris nuntiisve Roma adlatis de amicorum quorundam, eleg. IV. & VIII. & uxoris fide eleg. V. de exstantibus adhuc libris Metamorphos. eleg. VI. de auctis amici honoribus eleg. VIII. v. 41. seq. certior factus erat.

Mense autem Martio Corintho digressus Poeta in itinere scripsisse videtur elegiam I. qua velut præfatione priores illæ, antea separatim missæ, jam vero in unum librum colligendæ, & publicandæ, ornarentur: tum mens. Apr. in Samothraciam venisse, ubi scripsit eleg. IX. ac paullo post in ipso trajectu maris inter Samothracen & Thraciæ littora proximam eleg. X. Inde pedestri itinere Tomon petiit, quo deportari eum jusserat Augustum.

Eo delatus librum II. Tristium, quo se purgat Augusto, composuit, flagrante etiam tum bello Illyrico, ex quo triumphum Tiberio auguratur v. 178. ante cladem

dem Varianam, cujus nullam mentionem facit inter ea *arma, quæ metum* præbeant, v. 226.

Circa idem tempus, aut etiam ante librum II. exarata est elegia II. lib. III. Trist. qua se in Pontum pervenisse indicat. Post aliquanto secuta est elegia III. quum ex insueto cæli victusque genere languorem contraxisset; eademque æstate deinceps *cæteræ hujus libri usque ad elegiam VIII.* quam autumno jam inclinante scriptam puto, ad quem adludit 2. 29. & 30. ac mox subjunctam eleg. IX.

An. U. C. DCC. LXIII. Christi X. P. Corn. Dolabella, C. Junio Sitano Coss.

Tiberius in Germania res prospere gessit: deinde Romam regressus ædem Concordiæ, inscripto suo & fratris Drusi nomine, dedicavit.

Hujus anni primis mensibus scripta est *elegia X. lib.* III. quum proximo anno jam vidisset *terram relictam cessare, nec uvas, nec poma* autumnum in ea regione *ferre;* vid. v. 70. 75. quæ certe non potuisset tum, ut expertus scribere, nisi jam priorem autumnum in Ponto egisset. Tum post *elegiam XI.* scripta est *elegia XII.* vere hujus anni ineunte, v. 1. quæ Tiberio, jam Germanorum fines ingresso, victoriam & triumphum precatur. Mox Poeta die natali suo XIII. *Kal.* Apriles, sive d. XXI. Martii, cecinit *elegiam XIII.* quum priore anno natalem diem suum nondum in Ponto, sed in itinere egisset. Primam vero elegiam ejusdem libri, *ultimam* XIV. scriptas existimo post reliquas, ut confectum jam ex pluribus epistolis librum Romam mitteret publicaretque.

Eumdem ad annum pertinere videntur VI. *priores elegiæ libri* IV. quarum *sextam* ejusdem anni autumno scriptam adparet ex v. 19. & 20. quum biennium nondum integrum patria caruisset.

An. U. C. DCC. LXIV. Christi XI. M. Æmilio Lepido, T. Statilio Tauro COSS.

Quo Tiberius & Germanicus bellum in Germania sine magno aliquo prælio produxerunt.

Sub hyemis exitum scripta est *eleg.* VII. *lib. IV.*, quum alteram in Ponto hyemem Poeta egisset, *v.* 1. 2. Quamobrem *ultima* quoque hujus libri *carmina*, totusque liber collectus ante hunc annum Romam non potuit mitti.

Eodem anno scriptas arbitror *priores aliquot lib. V.*

e-

elegias; nisi *primam* velis, ut libro jam confecto præscriptam, in alterum annum rejicere. *Elegia* certe III. indicat hujus anni diem XVI. *Kal.* April. qui Baccho festus erat: & *elegia V.* natalem conjugis celebrat, incertum quo mense, nisi quod tempus *graminis virentis*, atque ob id veris adulti æstatisve ineuntis *ex v. 9.* licet suspicari. Reliquo forte anni tempore compositæ sunt sequentes VI. VII. VIII. & IX.

An. U. C. DCC. LXV. Christi XII. Germanico Cæsare, C. Fontejo Capitone Coss.

Tiberius triumphum de Illyrico, quem ob bellum Germanicum distulerat, egit.

Hujus anni initio scripsit Ovidius *elegiam X. lib. V. Trist.* quum tertia ipsi in Ponto hyems ageretur, v. 1. quo venerat vere anni DCCLXIII. Porro *cæteræ hujus libri elegiæ* eodem anno scriptæ, liberque ipse collectus Romam missus est.

Jam quum antea epistolis suis nomina eorum, ad quos mittebantur, præscribere non esset ausus, ne sua illis amicitia noceret, Augustumque offenderet, tandem hoc anno apertius agere cœpit, & ad amicos non occultatis nominibus scribere. Quas epistolas a prioribus sejunctas in alios congessit libros, *De Ponto*, aut potius *Ex Ponto*, inscribi solitos. In his vero epistolas non pro serie temporum, sed *utcumque, sine ordine*, junxit, quod ipse fatetur *Pont.* III. 9. 51. 53. Unde quum se *quarta hyeme fatigari* ait lib. I. ep. II. 28. incertum manet, a discessione ex Italia sit computanda, an ab adventu in Pontum. Priore ratione in hunc annum U. C. DCC. LXV. ejusque principium cadit: sin alteram sequamur viam, ad annum sequentem referetur. At *elegia VIII. ejusdem libri I.* dubium non est quin hujus anni autumno scripta sit, qui quartus est exsilii Ovidiani in Ponto, v. 27. 28. Et quum nullibi hoc libro mentionem faciat triumphi Illyrici, quem Tiberius hoc anno præcipitante egit, omnes ejus epistolas anno huic adsignandas puto, totumque librum hoc anno Romam missum, antequam de triumpho Tiberii acto Poeta in Ponto audiret. Possit tamen suspicari, *primam epistolam*, non huic uni tantum libro, sed omnibus jam collectis præscriptam: ut totum opus Bruto commendaret, ex v. 2. 3. 13. quod nunc in medio relinquimus.

An.

An. U. C. DCC. LXVI. Chr. XIII. C. Silio Cæcina, L. Munatio Planco Coss.

Germanicus peracto consulatu in Germaniam missus est ad reliquias belli persequendas.

Ovidius, quum fama de Tiberii triumpho ad eum perlata esset, carminibus illum ornandum sumsit, ejusque mentionem in compluribus *libri II.* epistolis facit, ut *ep. I. II. V.* ex quo intelligitur, eas hoc anno scriptas, ut fortasse *reliquas etiam libri ejusdem*.

Nec minus ad hunc eumdem annum referendæ sunt *tres priores epistolæ* libri III. *quarta*, quæ triumphum, quem diximus, & ipsa memorat; vel ad hujus anni exitum, & hyemem jam ineuntem, v. 33. vel ad initium sequentis anni, v. 60. *Ceteræ* hujus libri III. ut & *tres priores* libri IV. perspicuas temporum notas vix habent, nisi quod ep. VIII. lib. III. ad Maximum, & ep. I. lib. IV. ad Sext. Pompejum, hoc anno maxime credibile est scriptas: quum anno sequenti Fabius obierit, Pompejus consulatum gesserit, cujus in isto carmine nulla fit mentio. At lib. IV. ep. IV. certe ante hujus anni exitum scripta est, quum Sex. Pompejo consulatum proximo anno gerendum gratuletur.

An. U. C. DCC. LXVII. Chr. XIV. Sex. Pompejo, Sex. Apulejo Coss.

Obiit Fabius Maximus, Ovidio amicissimus, & post eum Augustus a. d. XIX. Kal. Sept. qui dies est Sextilis mens. XIX. ac Tiberius imperium suscepit.

Hoc igitur anno scripta est lib. IV. ep. V. Sex. Pompejo tum Consuli: & ep. VI. quæ Fabii Maximi & Augusti mortem deplorat, v. 11. & 16. quum Nasoni jam quinquennium in Scythia actum esset, v. 5. nempe a Majo mense anni ab U. C. DCCLXII. ad Septemb. aut Octob. anni hujus. Præterea ep. X. quum se bis tertiam æstatem in Ponto ducere indicet poeta, ad hunc annum pertinebit.

An. U. C. DCC. LXVIII. Chr. XV. Druso Cæsare, C. Norbano Flacco Coss.

Quo Germanicus res in Germania egregie gessit, initio anni scriptæ videntur *ep.* VIII. & XIII. *libri* IV. quarum altera litteris Suillii, post Augusti obitum datis, sed sero perlatis v. 1. 2. 23. respondent: altera *sextam* Ovidio hyemem in Ponto actam docet v. 40. quæ est hyemis a bruma ann. U. C. DCC. LXVII. ad ver. ann. DCCLXVIII.

DCCLXVIII. pertinens, sexta quippe ab hyeme, quæ annum DCCLXIII. inceperat. Nam prior illa annum DCCLXIII. nondum Ovidium *sub axe nivali*, sed Corinthi, aut in itinere, viderat.

Anno U. C. DCC. LXIX. Chr. XVI. T. Statilio Tauro, L. Scribonio Liboni Coss..

Scripta est ep. IX. l. IV. qua Græcino Consuli in alteram anni partem suffecto gratulatur: & huic successurum sequentis anni initio dicit fratrem L. *Pompon. Flaccum*, qui cum C. Cæcilio Rufo consul fuit ann. U. C. DCC. LXX. Chr. XVII. quibus Consulibus triumphavit Germanicus de Cattis & Cheruscis. Hujus autem triumphi mentionem quum faciat Ovidius *lib. I. Fastorum*, v. 285. *Fastos* ipsos non ante hunc annum ab illo editos intelligimus.

Epistolæ libri IV. ex Ponto reliquæ, VII. XI. XII. XIV. XV. & XVI. certis temporum notis destituuntur, omnes tamen post Augusti excessum scriptas esse existimo.

Ceterum cur quatuor his annis ultimis non æque frequentes compareant epistolæ Nasonis, ejus rei caussam repetas licet ex ep. VII. lib. III. v. 40. 11.

P.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER PRIMUS

ELEGIA I.

ARGUMENTUM

Per prosopopœjam exul & infelix Poeta librum suum admonet, ut e Scythia ad Urbem profecturus, eo habitu accedat, quo exules utuntur: mandatque quid velit responderi sciscitantibus, quid ipse agat. Docet simul quomodo se excuset, si forte carmina hæc minora videbuntur ejus ingenio. Postremo jubet, ut Palatium evitet, unde fulmen emissum in se fuisse commemorat.

1 **P**arve (2 nec invideo) 3 sine me, Liber, ibis in 4 Urbem:
Hei mihi! quod 5 domino non licet ire tuo.
Vade, sed 6 incultus, 7 qualem decet 8 exulis esse:
9 Infelix 10 habitum temporis hujus habe.

Titulus horum librorum petitus est ab argumento, quod iidem tractant, nil enim nisi *Tristia* Ovidius experiebatur in exilio suo, in quo præsentes libros composuerat. 1 Per parvum hunc librum innuitur vel totum opus de Tristibus; vel sola hæc Elegia prima, vel, quod plurimis placet, primus liber Tristium. Hunc Ovidius per prosopopœjam quandam alloquitur, ut e Scythia, ubi ipse agebat exul, Romam abeat. 2 Non obsto vel impedio. 3 Quia mihi Romam venire non licet. 4 Romam quæ sola *Urbs* dicta, reliquæ autem civitates *Oppida*. 5 Mihi Ovidio, qui te componendo dominium in te sibi assuerit. 6 Minus ornatus. 7 Exulem enim, qui in mero squalore vivit, non decet melior habitus. 8 Librum ab exule confectum. 9 Scilicet, ob infelicitatem Auctoris tui talis. 10 Seu cultum lugubrem, qualem exilii

11 Nec te purpureo 12 velent 13 vaccinia 14 fuco;
15 Non est conveniens luctibus ille color.
Nec 16 titulus minio, nec 17 cedro charta notetur:
18 Candida nec nigra cornua fronte geras.
19 Felices ornent 20 hæc instrumenta libellos:
21 Fortunæ memorem te decet esse meæ.
Nec 22 fragili 23 geminæ 24 poliantur pumice frontes;
25 Hirsutus 26 passis ut videare comis.
Neve 27 liturarum pudeat: qui viderit illas,
De lacrymis factas sentiet esse meis.
Vade, Liber, verbisque meis loca grata saluta;
28 Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, 29 ut in populo, nostri non immemor 30 illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me 31 dices: 32 salvum tamen esse negabis,
Id quoque quod vivam, munus habere 33 Dei.

---

lii mei tempus postulat. 11 Nec purpureo amictu induaris. 12 Sive, tegant. 13 Per vaccinia intelligit Plinius fruticem quemdam in Gallia purpureum, ad tingendum idoneum: Servius autem violas purpurei coloris. 14 Alii legunt *succo*, quod tamen castigatoribus minus placet. 15 Purpureus enim color adhibebatur in triumphis, & ad luctus, in quibus tunc temporis Ovidius degebat, minime quadrat. 16 Tituli & Inscriptiones elegantiæ gratia fiebant rubrica, hoc est cinnabari, vel minio. 17 Succo cedrino, ut perduret: Cedrus enim arbor est, nec cariem, nec vetustatem sentiens, & succo illius illita a tineis sunt libera. 18 Per *cornua* intelligitur superior & inferior chartæ pars, per *frontem* vero, ipsa pagina. Antiqui scribebant in altera tantum paginarum facie ad extremum usque folium, in quo firmitudinis causa bacillum teretem cedrinum, eburneum agglutinabant, cujus capita, superne & inferne eminentia, argento, aut ebore ornatus ergo præmuniebant, quæ *cornua* dicebantur. Candida erant indicia fortunæ lætioris; sed atrata tristioris. 19 Per felices libellos intelligit poemata, felicia sive læta, non tristia, continentia. 20 Dicta ornamenta, scilicet vaccinia, minium, cedrus &c. 21 Exilii mei statusque miserrimi. 22 Qui facile teri potest; adhibebantur autem pumices ad poliendos libros. 23 Utraque chartæ planities exterior & interior. 24 Lævigentur. 25 Incultus & impexus, ut illi, qui sunt hirsuti. 26 Alii: Sparsis. 27 Macularum. *Litura* alias est, quæ superinducto atramento aliove liquore scripturam aliquam delet. 28 Hoc est, si Romam mihi adire non licet, accedam ad eam carmine meo. 29 Ut in magna hominum copia aliquis non immemor esse solet. 30 Alii: *illo*. 31 Scilicet illi dices. 32 Sospitem. 33 Augusti Cæsaris.

Atque ita te 34 cantus quærenti 35 plura legendum,
Ne, quæ non opus est, forte loquare, dabis.
36 Protinus admonitus 37 repetet mea 38 crimina lector [illegible]
39 Et peragar populi 40 publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis 41 mordebere dictis:
42 Caussa patrocinio non bona 43 pejor erit.
Invenies 44 aliquem, qui me 45 suspiret ademptum,
46 Carmina 47 nec siccis perlegat ista genis:
Et tacitus secum, ne quis 48 malus audiat, optet,
Sit mea 49 lenito Cæsare 50 pœna minor.
Nos quoque, 51 quisquis erit, 52 ne sit miser ille, precamur,
Placatos 53 misero qui volet esse 54 Deos.
55 Quæque volet, rata sint: ablataque Principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
56 Ut perages mandata, Liber, culpabere forsan;
57 Ingeniique minor laude ferere mei.
58 Judicis officium est, ut 59 res, ita 60 tempora rerum
Quærere: 61 quæsito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo 62 deducta sereno:
63 Nubila sunt 64 subitis tempora 65 nostra malis.

---

ris. 34. Alii: *tacitus*, sed minus recte. 35 Innuit tres de Arte amandi libros. Ordo est: Atque ita cautus quærenti plura, te legendum dabis; ne forte loquare ea quæ non est opus loqui. 36 Simulac te videbit, cogitabit de me: 37 Recordabitur. 38 Alii: *mea Carmina*, sc. libros amatorios. Crimina vero Ovidii sunt, scripsisse amatoria, & nescio quid vidisse. 39 Et non modo a Cæsare, sed ab omnibus condemnabor: nam *reum agere* idem est ac reum accusare. 40 Ut qui in Rempubl. quid commiserim. 41 Calumniis valde afficieris. 42 mala causa. 43 Alii: *major*. 44 Eos ad quos scripsit de Ponto. 45 Doleat. 46 Mea tristia. 47 Manantibus lacrymis. 48 Invidus, & malevolus. 49 Placato Cæsare Augusto. 50 Exilium. Pro *minor* legunt alii *levis*. 51 Dolens meas vices. 52 Ut sit felicior, ac ego. 53 Al. *miseris*. 54 Principes, Dei vices sustinentes. 55 Et fiant quæ pro me optat. 56 Excusat Poeta versus quos in exilio non possit meliores facere. 57 Diceris esse minor ingenio meo. 58 Critici, de libris judicaturi. 59 Causas, in quarum quæstione considerantur tempus, locus, modus, occasio. 60 Opportunitatem. 61 Perpendenti, te in exilio scriptum esse, excusaberis. 62 Hilari animo composita. 63 Tristia. 64 Inopinatis. 65 Tristia, qui-

Carmina 66 secessum scribentis & 67 otia quærunt:
Me mare, me venti, me 68 fera jactat hyems.
69 Carminibus metus omnis abest: 70 ego perditus ensem
Hæsurum 71 jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque, 72 quod facio, judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
73 Da mihi Mæonidem, & tot circumspice 74 casus:
Ingenium tantis 75 excidet omne malis.
Denique 76 securus famæ, Liber, ire memento;
77 Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.
78 Non ita se nobis præbet Fortuna secundam,
Ut tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
79 Donec eram sospes, 80 tituli tangebar amore;
81 Quærendique mihi nominis ardor erat.
82 Carmina nunc si non studiumque, quod obfuit, odi,
Sit satis: ingenio sit fuga parta meo.
83 I tamen, i, pro me tu, cui licet, aspice Romam;
84 Di facerent possem nunc meus esse liber!

---

quibus versus hosce conficimus. 66 Solitudinem, loca solitaria. 67 Animum tranquillum & ab aliis laboribus abstractum. 68 Nam Ovidius erat in Scythia, multo frigori obnoxia, aut per hyemem intelligit asperam tempestatem in itinere, in quo librum scripsisse creditur. 69 Carmina a metu debent esse libera. 70 Singulis momentis a Scythis me interfectum iri metuo. 71 Interiori colli parti. 72 Al. *quæ*. Poeta vult dicere: æquus rerum æstimator meliores versus a me in præsens non requiret, miraturus tam bonos hoc tempore & statu a me fuisse scriptos. 73 Fac me Homero parem, qui Mæonides dictus a Mæonia Asiæ minoris provincia. 74 Circumstantias, sc. exilium, mare, procellas, mortisque metum. 75 Deficiet. 76 Non curans laudem comparandam aut nomen. 77 Nec te pudeat, non omni lectori probari. 78 Status noster tam non est felix, ut laudem aucuperis. 79 Dum non premebar exilio tam molesto. 80 Famæ, quæ titulis augeri solet, eram cupidus. 81 Comparandæ famæ cupido mihi erat. 82 Sufficiet, me non prorsus odisse carmina & studium, quæ mihi nocuere, & exilium attulere. Per studium in primis intelligi vult Ovidius Artem amandi, ob quam eum Augustus in exilium misit. 83 Al. *I tamen, & pro me*. Vel *I nunc & pro me*. 84 Optat se verti posse in librum

85 Nec te, quod venias magnam peregrinus in 86 Urbem,
Ignotum populo posse venire puta.
87 Ut 88 titulo careas, 89 ipso noscere colore:
Dissimulare velis te licet esse meum.
90 Clam tamen intrato, ne te mea 91 carmina lædant:
92 Non sunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quia sis 93 meus, esse legendum
Non putet, e 94 gremio rejiciatque suo;
Inspice, dic, titulum: 95 non sum præceptor Amoris.
Quas meruit, pœnas 96 jam dedit illud opus.
Forsitan expectes an in 97 alta Palatia missum
Scandere te jubeam; Cæsareamque domum.
Ignoscant 98 augusta mihi loca, 99 Dique locorum:
Venit in hoc illa 1 fulmen ab arce 2 caput.
Esse quidem memini 3 mitissima sedibus illis
Numina, sed timeo, qui nocuere, 4 Deos.
Terretur 5 minimo pennæ stridore columba,
Unguibus, 6 accipiter, 7 saucia facta tuis.
Non procul a stabulis audet discedere, si qua
8 Excussa est 9 avidi dentibus agna lupi.
10 Vitaret cælum Phaeton, si viveret; & quos
Optavit stulte, 11 tangere nollet equos.

brum suum. 85 Nec existima, te dissimulare posse me auctorem. 86 Romam, quæ admodum erat magna, & adhuc est. 87. Licet. 88 Ovidii, & Tristium, qui tamen non deerat, licet minio non esset notatus. 89 Habitu nimirum nigro & lugubri, nec non versibus, quibus conscriptus es. 90 Occulto, quia civitas non odit. 91 Libri amorum. 92 Favor ille sequitur fortunam meam. 93 Ovidii amatoria conscribere soliti. 94 Manu sua. 95 Non tracto artem amandi, ut fratres mei tres. 96 Auctore in exilium misso. 97 Palatium erat unus e septem Romæ montibus, quod Augustus Cæsar inhabitabat. 98 Magnifica, sancta, & religiosa Augusti sedes. Augusta dicuntur ab auctu, vel avium gestu gustuve. 99 Apollo, Palatinus Jupiter, Diana, Juno, Minerva, aliique Dei, & Deæ, vel ipse Augustus, qui vivens divinos honores meruit. 1 Ira Cæsaris. 2 Me per Sinecdochen, parte pro toto sumpta. 3 Mitem, placabilem & hostibus parcentem Augustum. 4 Deum Augustum, per Enallagem numeri pluralis pro singulari. 5 Minimo avis cujusdam volatu. 6 Aquila, cujus species est accipiter. 7 Læsa, sed erepta. 8 Agitata & læsa. 9 Satiari nescii. 10 Ne iterum mortis subiret pericula. 11 Ascendere nollet Solis

Me quoque, quæ sensi, fateor 12 Jovis arma timere,
Me reor 13 infesto, cum 14 tonat, igne peti.
15 Quicumque 16 Argolica de classe Capharea fugit;
Semper ab Euboicis 17 vela retorquet aquis.
Et 18 mea cymba semel vasta percussa procella
19 Illum, quo læsa est, horret adire locum.
Ergo, 20 care liber, timida circumspice mente:
Et satis a 21 media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
22 Icarus, 23 Icariis nomina fecit aquis.
Difficile est tamen hic 24 remis utaris, an aura,
Dicere: consilium 25 resque, locusque dabunt.
Si poteris 26 tradi vacuo; si cuncta videbis
27 Mitia; 28 si vires fregerit ira suas;
Si quis erit, qui te dubitantem, & adire timentem
29 Tradat; & 30 ante tamen pauca loquatur, adi.
31 Luce bona 32 dominoque tuo felicior ipso,
Pervenias illuc, & 33 mala nostra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus 34 Achilleo tollere more potest.

---

lis patris currum, videlicet Metam. 2. Fab. 1. 12 Augusti iram. 13 Fulmine sive supplicio. 14 Pœnas minatur. 15 Græci qui semel apud montem Capharea tempestatem evaserunt, semper loca illa vitant. Nam Nauplius Palamedis pater, ut filii necem ulcisceretur, elevata facula signum dederat ex Caphareo Eubojæ promontorio, cum Græci naufragio laborarent; qui, ubi credebant, ignes portum indicare tutissimum, inter asperrimos scopulos naufragium passi sunt. 16 Græca. *Argos* enim Græciæ est metropolis. 17 Ne rursus naufragium patiatur. 18 Mea fortuna cymbæ submersioni proximæ similis. 19 Per locum illum intelligit Poeta Augustum Cæsarem. 20 Al. *cave*, ne scil. illum adeas. 21 Mediocri. 22 Dædali filius, de quo Metam. 8. Fab. 3. 23 Icario Mari. 24 Num levius & patientius agas, an urgeas & instes? Velis enim & remis naves procedunt velocius, sola aura & velis tardius; 25 Circumstantiæ. 26 Otioso Augusto. 27 Placata. 28 Si ira facta fuerit minor. 29 Scil. Augusto. 30 Prius te Augusto commender. 31 Felici die. 32 Me Ovidio. 33 Exilium meum facias tolerabilius. 34 Ut quondam fecit Achilles, Telephum ab se hasta percussum eadem sanans: inde canit Ovidius lib. 1. de Remedio Amoris: *Vulnus Achilleo quæ quondam fe-*

Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto:
35 Nam spes est animi nostra timore minor:
Quæque quiescebat, ne mota 36 resæviat ira,
Et pœnæ tu sis 37 altera caussa, cave.
Cum tamen in nostrum fueris 38 penetrale receptus
Contigerisque tuam, 39 scrinia 40 curva, domum;
Adspicies illic positos ex ordine 41 fratres,
42 Quod studium cunctos evigilavit idem.
43 Cetera turba palam 44 titulos ostendet apertos;
Et sua detecta nomina fronte geret.
45 Tres procul 46 obscura latitantes parte videbis;
Hi quoque, quod 47 nemo nescit, amare docent.
48 Hos tu vel fugias, vel si satis 49 oris habebis,
50 Oedipodas facito, Telegonosque voces.
51 Deque tribus moneo, 52 si qua est tibi cura parentis,
Ne 53 quemquam, 54 quamvis ipse docebit, ames.
Sunt quoque 55 mutatæ ter quinque volumina formæ,
Nuper 56 ab exequiis carmina rapta meis.
His mando dicas, 57 inter mutata referri

---

fecerat hosti, Vulneris auxilium Pelias hasta tulit. 55 Nam potius metuo malum aliquod, ac sperem Augustum placari posse. 36 Iterum sæviat, dum me denuo versus componere sentit. 37 Secunda. Prima erant libri de arte amandi conscripti. 38 Cubiculum, ædium mearum intima. 39 Arculas, ubi mea repesitur bibliotheca. 40 Al. *parva*. 41 Libros a me tamquam patre communi elaboratos. 42 Quos eodem omnes studio, cura, & vigilia genui. 43 Reliqua librorum copia. 44 Nomina fronti librorum inscripta. 45 Libros sc. de arte amandi. 46 In intimo angulo. 47 Quilibet scit. 48 Nil habeas cum illis negotii. 49 Si te patienter audiant. Os Latinis sæpe significat audaciam & impudentiam. 50 Similes Oedipo atque Telegoni, & sic parricidas; uterque enim, licet inscius, parentem suum interfecit; & ille me auctorem ac parentem suum pepulerunt in exilium, quod mihi instar mortis, imo morte acerbius est. 51 De tribus sc. libris de arte amandi. 52 Si patrem Ovidium curas, ejusque reditum ex exilio cupis. 53 Ex tribus istis libris amatoriis. 54 Licet amandi præcepta tradat. 55 Metamorphoseon, opus e quindecim libris constans. 56 A meo exilio, quo consternatus Ovidius tanto operi postremam manum imponere non potuit. 57 Hoc est, me pos-

Fortunæ vultum corpora posse meæ.
Namque ea dissimilis subito est effecta priori,
58 Flendaque nunc, 59 aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem 60 mandare tibi, si quæris, habebam;
Sed 61 vereor tardæ caussa fuisse moræ.
Sed 62 si quæ subeunt, tecum, Liber, omnia ferres,
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est, propera: nobis habitabitur 63 orbis
Ultimus, 64 a terra terra remota mea.

---

posse inter ceteras operis illius transformationes referri. 58 Tristis. 59 Olim. 60 Mandanda. 61 Timeo, ne te detinuero. 62 Si omnia, quæ incidunt, tecum portares, magnum onus futurus esses ei, qui te ferret. 63 Scythia, ultima imperii Romani pars. 64 A Sulmone patria, vel ab urbe Roma, vel a Ponto, quam alibi terram suam Ovidius vocat.

ELEGIA II.

ARGUMENTUM

In exilium proficiscens Poeta, jubente Augusto, deprehensusque in medio mari, fluctibus pene obrutus deos precatur, ut ipsi saltem ignoscant, nec cum Cæsare ipsum funditus perdant. Probatque multis exemplis, posse eos id facere. Describit deinde tempestatem: tum deos precatur ut se incolumem ad Tomitas perducant.

1 Di 2 maris, & cæli (3 quid enim nisi vota supersunt)?
Solvere 4 quassatæ parcite 5 membra ratis.
6 Neve, precor, magni subscribite Cæsaris iræ.

---

1 Intelligit Neptunum, Glaucum, Phorcum, Palæmona, Tritones, quos fluctibus ipsum fere obruentibus rogat, ut sibi parcant. 2 Quia utrumque turbatum erat. 3. Dum procella omnia vincit. 4 Tempestate concussæ. 5 Partes. 6 Ne & vos me post Cæsarem persequa-

Sæpe premente 7 Deo fert Deus alter opem.
8 Mulciber 9 in Trojam: 10 pro Troja stabat Apollo:
11 Æqua Venus 12 Teucris, Pallas 13 iniqua fuit.
Oderat 14 Æneam 15 propior 16 Saturnia Turno;
17 Ille tamen 18 Veneris numine tutus erat.
19 Sæpe ferox 20 cautum 21 petiit Neptunus Ulyssem:
Eripuit 22 patruo sæpe Minerva suo.
Et nobis aliquod, 23 quamvis distamus ab illis,
Quid vetat irato numen 24 adesse 25 Deo?
Verba miser frustra 26 non proficientia perdo:
Ipsa 27 graves 28 spargunt 29 ora loquentis aquæ.
30 Terribilisque Notus 31 jactat mea dicta, precesque,
Ad quos 32 mittuntur, non sinit ire Deos.
Ergo iidem venti, 33 ne causa lædar in una,
34 Velaque nescio quo, 35 votaque nostra ferunt?
Me miserum, quanti 36 montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos 37 sidera summa putes.
Quantæ 38 diducto 39 subsidunt æquore valles!

---

quamini. 7 Altero Deo. 8 Vulcanus Deus ignis, *a mulcendo* ita vocatus, quia ignis omnia mulcet seu domat. 9 Contra. 10 Apollo favebat Trojæ, cujus erat conditor, & Paridis sagittam in Achillis eam corporis partem, quæ vulnerabilis esset, dirigebat. 11 Favens ob Paridis sententiam. 12 Trojanis. 13 Irata. 14 Trojanorum Ducem, Veneris & Anchisæ filium. 15 Magis propitia. 16 Juno, Saturni filia. 17 Scilicet Æneas. 18 Matris suæ præsidio. 19 Neptunus iratus, quod Ulysses primo Palamedem, nepotem insontem perdidisset, deinde etiam Polyphemum, filium, occæcasset; decem an- [illegible] illum est persecutus, cui semper adfuit Minerva seu prudentia, qua comite, omnia adversa superavit. 20 Callidum. 21 Vita Ulyssem privare studuit. 22 Neptuno Jovis fratri, cujus filia Pallas erat. 23 Licet heroibus istis minime sim comparandus. 24 Auxiliari. 25 Augusto Cæsare. 26 Quia tempestas haud cessat. 27 Inimicæ. 28 Conspergunt. 29 Precantia. 30 Ventus sævissimus. 31 Abripit. 32 Diriguntur. 33 Ut præter exilium, & aliis modis affligar. 34 Navem. 35 Preces. 36 Fluctus instar montium per Hyperbolen. 37 Cælum per Metonymiam. 38 Hiatus inter fluctus deducti. 39 Magis magisque profundæ apparent aquarum val-

Jam jam tacturos 40 Tartara nigra putes.
Quocumque 41 adspicias, 42 nihil est nisi 43 pontus, & 44 aer;
  Fluctibus 45 hic tumidus, nubibus 46 ille minax.
Inter 47 utrumque fremunt 48 immani 49 turbine venti:
  Nescit 50 cui domino pareat unda maris.
Nam modo 51 purpureo 52 vires capit Eurus 53 ab ortu:
  Nunc 54 Zephyrus 55 sero vespere missus adest.
Nunc 56 gelidus 57 sicca 58 Boreas 59 bacchatur ab Arcto:
  Nunc notus 60 adversa 61 prælia fronte gerit.
62 Rector in incerto est: nec 63 quid fugiatve petatve,
  Invenit: 64 ambiguis 65 ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus, nec spes nisi vana salutis:
  Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet 66 hanc animam fluctus: frustraque precanti
  Ore 67 necaturas accipiemus aquas.
68 At pia nil aliud quam me dolet exule conjux:

---

valles. 40 Infimum fundum, quia Tartara omnium sunt ima. 41 Al. *Adspicio*. 42 Nulla terra. 43 Mare, alias *Pontus*: proprie id denotat mare, quod a palude Mæotidis usque in Tenedum est extensum. 44 Al. *æther*. 45 Pontus attollitur fluctibus. 46 Aer nubibus inductis minatur pluviam & tempestatem. 47 Pontum sc. & aerem. 48 Maximo strepitu. 49 Al. *murmure*. 50 Cui vento, quia Eurus ab ortu luctatur cum Zephyro ab occasu, & Boreas a septentrione cum Austro a meridie. 51 Ob auroræ colorem purpureum. 52 Violentius flat. 53 Ab oriente sole. 54 Latine Favonius dictus. 55 Ab occidente sole. 56 Gelidus. 57 A sicco septentrione. 58 Aquilo alias dictus a vehementissimo volatu instar aquilæ. 59 Furit, sicut Bacchæ agunt. 60 E regione: est enim Notus Boreæ oppositus, siquidem a meridie flat. 61 Contendit cum eo de imperio. 62 Gubernator navis. 63 Quem ventum vitet, aut ad quem locum cursum dirigat. 64 Ventis illis sibi contrariantibus: reddunt enim gubernatorem navis dubium, quid agendum. 65 Navigandi peritia. 66 Meam vitam, 67 Mortiferas. 68 Do

69 Hoc unum nostri scitque gemitque mali.
Nescit in immenso jactari corpora Ponto:
Nescit agi ventis: nescit 70 adesse necem.
Di bene, quod non sum mecum 71 conscendere passus:
Ne mihi mors misero 72 bis patienda foret!
73 At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo;
Dimidia certe parte superstes ero.
Hei mihi, 74 quam celeri micuerunt nubila flamma!
75 Quantus ab ætherio personat 76 axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam 77 grave balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
78 Posterior nono est, undecimoque prior.
Nec lethum timeo: 79 genus est miserabile lethi.
Demite naufragium; mors mihi munus erit.
80 Est aliquid, fatove suo ferrove 81 cadentem
In solita 82 moriens ponere corpus humo:
83 Est mandata suis aliquid sperare sepulcra,
Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum 84 tali nece, 85 non ego solus

---

mea uxor, quod in exilium mittor. 69 Scit tantum exilium meum, non tempestatem qua jactor. 70 Me morti esse proximum. 71 Navem, ut ipsa volebat. 72 Ne & ipsa mecum moriatur. 73 Sed licet naufragio peream, videbor tamen mihi vivere, si uxor mea, dimidia pars mei, sit incolumis. 74 Quam celeriter coruscavit, quod fit cum flatus aut vapor longiore tractu nititur: cum vero in nube luctatur, tonitrua eduntur; cum erumpit ardens, fulmina. 75 Quantum tonitru. 76 Toto cælo per Synecdochen partis pro toto. 77 Gravia pondera & saxa, quæ vibrantur balistis. Est autem *balista* tormentum, quo veteres in jacendis saxis majoribus & minoribus, dum oppida oppugnabant, utebantur. 78 Fluctum intelligit, quem Poetæ *decimum* sive *decumanum* vocitant, qui maximus esse solet. Veteribus enim maxima audiebant *decumana*. 79 Grave est, docente Homero, naufragio perire; quia anima est ignea, & extingui videtur in aqua, elemento contrario; vel quia sic pereuntes piscibus esca fiunt, nec tumulo mandantur. 80 Est alicujus momenti, nec tantopere dolendum, si quis morte sua vel naturali obeat, & gladio in bello occidi, dummodo in natali solo apud suos, non in aqua, cadaver ponatur. 81 Hominem. 82 Morientis hominis. 83 Al. *Et mandare suis aliqua & sperare sepulchrum*. 84 Naufragio mori. 85 Parcendum est reliquis, eadem mecum navi tectis.

86

Hic vehor: 86 immeritos cur mea pœna trahit?
Proh 87 Superi, 88 viridesque Dei, quibus æquora curæ!
89 Utraque jam vestras sistite turba 90 minas.
Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
Hanc sinite infelix in 91 loca 92 jussa feram.
Si quam commerui pœnam me pendere vultis:
93 Culpa mea est ipso judice morte minor.
Mittere me 94 Stygias si jam voluisset ad undas
Cæsar, 95 in hoc vestra non eguisset ope.
Est illi nostri 96 non invidiosa 97 cruoris
Copia; 98 quodque dedit, cum volet, ipse 99 feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læsos,
1 Contenti nostris, Di, precor, este malis.
Nec tamen, 2 ut cuncti miserum servare velitis,
Quod periit, salvum jam caput esse potest.
3 Ut mare considat, ventisque 4 ferentibus utar;
5 Ut mihi parcatis; num minus exul ero?
6 Non ego divitias avidus sine fine parandi
Latum 7 mutandis mercibus æquor 8 aro:
9 Nec peto, quas quondam petii studiosus 10 Athenas:
11 Oppida non Asiæ, non loca visa prius.
Non ut, 12 Alexandri claram delatus in urbem,

---

86 Cur insontes meos comites eadem] pœna tangit. 87 Cæestes, ventis imperantes. 88 Dii maris viridis. 89 Et cæli & maris Dii. 90 Minæ cælestium sunt tonitrua & fulmina, marinorum autem venti & fluctus. 91 Scythiam. 92 Al. *missa*. 93 Crimen, ut ipse Augustus censet, mortem non meretur. 94 Ad inferos, locum eorum, qui intereunt. 95 Jam Romæ erant gladii & carnifices, ipse habet jus vitæ & necis. 96 Si me interficiat, non concitabit sibi ob crimina mea invidiam; vel non invidet ille mihi vitam. 97 Mortis meæ potestas, quæ penes Cæsarem est. 98 Vitam, quam mihi concessit Augustus. 99 Auferet. 1 Nil addite malis ab Augusto mihi illatis. 2 Licet vos cuncti me in tutum locum perducere, mihique salutem afferre velitis. 3 Quamvis mare placidum fiat. 4 Secundis & portantibus me in Scythiam. 5 Quamvis faciatis, ne naufragio peream, tamen manebo exul. 6 Non ad lucra, curiositatem, aut voluptates, sed ad exilium, quo mittor, placidum volo mare. 7 Ut mercatorum instar merces meas mutem. 8 Navigo. 9 Nec Athenas eo studiorum causa. 10 Græciæ civitatem, eruditorum alumnam. 11 Nec peto Asiam, oppida ejus videndi ergo. 12 Intelli-

13 Delicias videam, Nile 14 jocose, tuas;
15 Quod faciles opto ventos (16 quis credere possit)?
17 Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
18 Obligor, ut 19 tangam 20 lævi 21 fera littora Ponti;
Quodque sit a patria tam fuga tarda queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe 22 Tomitas,
23 Exilem facio per mea vota viam.
24 Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
25 Pronaque sint nostræ numina vestra rati.
Seu 26 magis odistis, 27 jussæ me advertite terræ.
28 Supplicii pars est in regione mei.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbasa venti;
29 Ausonios fines 30 cur mea vela vident?
Noluit 31 hoc Cæsar: quid, quem 32 fugat ille, 33 tenetis?

---

ligit Alexandriam, quam in Ægypto conditam de nomine suo appellavit Alexander Magnus. Hæc luxui, ludis, jocis, vitæque molli & voluptuosæ admodum erat dedita, inque ea nimia parentum ergà liberos florebat indulgentia. 13 Jocos tuos. 14 Nilum Poeta ideo vocat *jocosum*, quia Canopi erat Serapidis templum, ab Alexandria 20 stadiis distans, quo ingens ex Alexandria turba per fossam ad solemnia descendebat. Nam die ac nocte eadem plena erat naviculis virorum & mulierum impudenter canentium & cum omni dissolutione saltantium; vel ob copiam cum aliarum rerum, tum variorum animalium, hincque ipsarum deliciarum; vel quia tota Ægyptus in deliciis versari solebat: 15 Al. *Quod facile est ipsos ventos*. 16 Fidem fere superat, optare aliquem ventos, quibus feratur in terram asperam, ut ibi misere vivat. 17 Sarmatia, regio, cujus pars in Europa, pars vero in Asia sita est. 18 Jussum est. 19 Inhabitem. 20 Læva parte maris Pontici. Cum enim Poeta mare Ponticum ingrederetur, a læva erat Tomos, quo tendebat. 21 Ob feras gentes ibi habitantes. 22 Ut vivam per reliquum vitæ meæ tempus inter Tomitas. *Tomos* urbs erat in Getico littore, ita dicta, quoniam ibi Medea fratrem suum trucidarat. 23 Brevem & compendiosam. Al. *Exilii*. 24 Al. *Si*. 25 Propitia. 26 Ac Augustus. 27 Deferre me in Scythiam. 28 Non opus est naufragio, satis erit supplicii, si in Sarmatia ab Augusto mihi concessa moriar. 29 Italiæ fines cujus partem Ausones inhabitabant. 30 Cur e navi velifica Italiam prospicio. 31 Ut circa Italiam hærerem. 32 Relegat. 33 Detinetis.

34

34 Adspiciat vultus Pontica terra meos.
35 Et jubet, 36 & merui, nec, quæ damnaverit ille
Crimina, defendi fasve piumve puto.
Si tamen 37 acta Deos nunquam mortalia 38 fallunt;
39 A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita, vos scitis, si me meus abstulit 40 error,
41 Stultaque mens nobis, non 42 scelerata fuit;
43 Quamlibet e minimis, domui si favimus illi;
44 Si satis Augusti publica jussa 45 mihi;
46 Hoc Duce si 47 dixi felicia sæcula; 48 proque
Cæsare thura pius 49 Cæsaribusque dedi;
50 Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi,
51 Si minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt 52 gravidæ vanescere nubes,
Victaque mutati 53 frangitur ira maris?
Non 54 casus, sed vos sub conditione vocati,
55 Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

---

34 Per Hypallagen sonare debet: Adspiciat vultus meus terram Ponto confinem. 35 Et vult me abire in exilium. 36 Agnoscit culpam. 37 Facta mortalium. 38 Latent. 39 A me scelere. 40 Poeta vocat peccatum suum imprudentiam, non scelus. Putant nonnulli, Augustum ideo relegasse Ovidium, quia hic imprudens illum viderit cum filia Julia incestum committere. 41 Improvida. 42 Improba. 43 Licet fuerim e minimis, familiæ Cæsaris Augusti favens. Al. *Quod licet.* 44 Si Augusti, me relegantis, jussis perinde ac publicis parui. 45 Al. *tali.* 46 Si ipsa tempora sub hoc Cæsare peracta dixi felicia. 47 Al. *duxi.* 48 Cæsare, inque ejus salutem. 49 Intelligit Tiberium ejusque filios, Germanicum & Drusum. 50 Si ea nobis fuit mens in Augustum, ut ipsi faveremus. 51 Si non fuit ea nobis mens in Augustum. 52 Minantes tempestatem. 53 Repellitur. 54 Al. *casu.* Sensus est: Tempestas hæc languescit non fortuito, sed ad preces meas. 55 Quos non possum fallere.

ELE.

ELEGIA III.

ARGUMENTUM

Miserabiliter exponit Poeta consternationem illam qua affectus est, postquam Cæsar eum jussit in exilium abire; declarat etiam quid ea nocte egerit, quæ fuit ipsi in urbe ultima. Miserabilius deinde uxoris & domesticorum lacrymas describit. Denique dicit, se cœpisse navigare, & in Jonio mari sævissimam tempestatem coortam esse, qua territi etiam nautæ salutem desperaverint.

Cum 1 subit illius tristissima noctis 2 imago,
Quæ mihi 3 supremum tempus in 4 Urbe fuit;
Cum 5 repeto noctem, qua 6 tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque 7 gutta meis.
Jam prope 8 lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus 9 extremæ jusserat Ausoniæ.
Nec 10 mens, nec 11 spatium fuerat 12 satis apta 13 paranti,
[illegible]orpuerant longa pectora nostra mora.
[illegible]i servorum, comitis non cura legendi,
[illegible] aptæ profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui 15 Jovis ignibus ictus
Vivit, & est vitæ nescius ipse suæ.
Ut tamen hanc 16 animo nubem dolor ipse 17 removit,
18 Et tandem sensus convaluere mei;
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos,
Qui modo de multis 19 unus & alter erant:

---

1 In mentem venit. 2 Recordatio. 3 Novissimum seu ultimum. 4 Roma. 5 Recordor. 6 Patriam urbem, domum, uxorem, amicos, &c. 7. Lacrymæ. 8 Dies. 9 Ultimæ Italiæ. 10 Quæ turbata malis, quod ageret, nesciebat. 11 Tempus. 12 Mihi necessaria. 13 Al. *parandi*. 14 Sensu carebant, attoniti. 15 Confusus fulmine tactus, & an vivat, nescit. 16 Consternationem, qua animus quasi obnubilatur. 17 Discussit. 18 Ubi me collegi, animusque rediit. 19 Pauci, cum multi fuissent. Inter eos vero, qui in amicitiæ officio perstiterant, Carum, Celsum

&

Uxor amans flentem flens acrius ipsa 20 tenebat :
21 Imbre per 22 indignas usque cadente genas.
Nata procul 23 Libycis aberat diversa sub oris, 24
25 Nec poterat 26 fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque 27 sonabant :
28 Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque, meo pueri quoque 29 funere mœrent.
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti :
30 Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
31 Jamque quiescebant voces hominumque canumque,
32 Lunaque 33 nocturnos 34 alta regebat equos.
35 Hanc ego 36 suspiciens, & 37 ab hac 38 Capitolia cernens
39 Quæ nostro 40 frustra 41 juncta fuere 42 Lari :
43 Numina 44 vicinis habitantia sedibus, inquam,
Jamque oculis nunquam templa videnda meis,

& Maximam enumerat Eleg. 5. Lib. 3. 20 Me flentem amplectatur. 21 Lacrymis copiosissimi imbris instar per genas defluentibus. 22 Quia uxor non erat merita, ut sic se maceraret lacrymis. 23 Filia Perilla, maritum suum in Africam secuta. 24 In Libya, Africæ regione. 25 Ob magnam loci distantiam. 26 Exilii fato mihi immissi. 27 Exaudiebantur. 28 Et erat in domo mea species quædam funeris, circa quod non taciti, sed magni gemitus dantur. 29 Exilio, quod funeri est simile. 30 Tantus erat in domo mea luctus, quantus Trojæ, cum urbs ea esset capta. 31 Est descriptio noctis ubi omnia silent. 32 Luna fulgebat. 33 Noctu currentes. 34 Supra Horizontem elevata. 35 Scilic. Lunam. 36 Sursum aspiciens. 37 Al. *adhuc* item *ad hac* i. e. insuper. Ab hac autem, denotat, post hanc, scil. aspectam. 38 Collem Capitolinum, inde sic dictum [illegible] niam in eo, cum f[illegible] ta ædis Jovis foderen[illegible] *put* humanum repert[illegible] rat. 39 Scil. Capitolia. 40 Quia nobis non profuerunt, cum præsentia numinum eadem inhabitantium vicinos suos tueri debuisset. 41 Contigua. 42 Nostræ domui. *Lares* alias sunt Dii domestici, qui credebantur domos custodire, ideoque domi colebantur, & illis focus erat sacer. Sumuntur autem pro ædibus ipsis. Ab illis nomen habuit *Lararium*, hoc est, sacrarium domesticum, in quo Lares adorabantur. 43 Jovem Capitolinum, Junonem, Minervam & ceteros designat, qui in Capitolio colebantur. 44 Templis ædibus vicinis.

45

Dique relinquendi, 45 quos Urbs habet 46 alta 47 Quirini;
48 Este salutati tempus in omne mihi.
Et 49 quamquam sero 50 clypeum post vulnera sumo;
Attamen hanc 51 odiis exonerate 52 fugam:
53 Cœlestique viro, quis me deceperit 54 error,
Dicite, pro 55 culpa ne scelus esse putet.
Ut, quod vos 56 scitis, pœnæ quoque sentiat 57 auctor,
58 Placato possum non miser esse Deo.
Hac prece adoravi superos ego: 59 pluribus uxor,
60 Singultu medios præpediente sonos.
Illa etiam ante 61 Lares 62 passis prostrata capillis
Contigit 63 extinctos ore tremente focos:
Multaque in 64 adversos 65 effudit verba Penates,
Pro 66 deplorato 67 non valitura viro.
Jamque moræ spatium nox 68 præcipitata negabat:
69 Versaque 70 ab axe suo 71 Parrhasis 72 Arctos erat.
Quid facerem? Blando patriæ retinebar amore;
Ultima sed 73 jussæ nox erat illa fugæ.

---

45 Omnes, quos Roma colit. 46 Roma, quæ in septem collibus seu montibus erat posita. 47 Romuli, a quo erat condita. Dicebatur autem Romulus *Quirinus*, quia hastam ferre solebat, & ab ipso Romani appellati sunt *Quirites*. 48 Valete in æternum. 49 Licet sero nimis sapiam, & ante vulnera seu damnationem meam ad vos confugere debuissem, ut me ab exilio conservaretis. 50 Præsidium ac tutelam Deorum intelligit. 51 Efficite, ut post discessum meum ab Augusti & aliorum odio sim liber. 52 Exilium. 53 Augusto, qui vivus & mortuus divinos honores meruit. 54 Qualis imprudentia. 55 Errore. 56 De me. 57 Augustus, qui me in exilium misit. 58 Augusto reconciliato possum revocari. 59 Precibus. 60 Lacrymis media & imperfecta verba implentibus. 61 Deos domesticos. 62 Sparsis, more precantium, circa caput. 63 Jam non ardentia altaria. 64 Al. *adversos*. 65 Quoniam nihil profecit, aversis & adversis Penatibus seu Diis Domesticis. 66 Cujus causa deplorata, seu talis erat, cui nulla medicina mederi posset. 67 Frustranea. 68 Auroræ vicina: est enim nota imminentis diluculi. 69 Auroram designat, qua plaustrum cæleste in orientem vertitur. 70 Ab ejus rotis. 71 Arcadia, ab oppido appellata, fuit enim Calisto filia Lycaonis regis Arcadiæ. 72 Ursa major. 73 Diebus scilicet elapsis, intra quos urbe & Italia jussus eram excedere; relegatis enim,

Ah quoties aliquo dixi properante: Quid 74 urges?
Vel 75 quo festines ire, vel 76 unde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositæ quæ foret apta 77 viæ!
78 Ter limen tetigi, ter sum revocatus: & ipse
79 Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe, 80 Vale dicto, rursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula 81 summa dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: 82 meque ipse fefelli,
Respiciens oculis 83 pignora cara meis.
84 Denique, quid propero? 85 Scythia est quo mittimur, inquam:
86 Roma relinquenda est: 87 utraque 88 justa mora est.
Uxor in æternum 89 vivo mihi viva negatur:
Et 90 domus, & fidæ 91 dulcia membra domus:
Quosque ego 92 fraterno dilexi more sodales,
O mihi 93 Thesea pectora juncta fide!
Dum licet 94 amplectar, numquam fortasse licebit
Amplius: 95 in lucro, quæ datur, hora mihi est:
Nec mora: sermonis verba 96 imperfecta relinquo,
Complectens animo 97 proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus; cælo nitidissimus alto,
Stella 98 gravis nobis, 99 Lucifer ortus erat.

---

nim, dies excedendi a præsidibus urbium & provinciarum statui solebat. 74 Festinas. 75 In orbem extremum. 76 A patria, a loco jucundissimo in teterrimum; hinc neutra de causa festinandum. 77 Itineri. 78 Ter discessi, terque retrocessi. Tam infelix omen putabant veteres limen offendere, cum domum ingrederentur, domove egrederentur, ut id, quod tunc facere in animo habebant, feliciter sibi succedere non posse crederent. 79 Pes nolens discedere, ut mihi pareret, erat ad abeundum lentus. 80 Amicis meis. 81 Ex ultima. 82 Quia oblitus eram, me sæpius idem meis mandasse. 83 Uxorem omnesque amicos. 84 Scil. *dixi* 85 Hodie Moscovia & Tartaria dicta. 86 Mundi domina. 87 Ne Romam relinquam, Scythiamque petam. 88 Dum Roma nil melius, Scythia nil pejus. Vid. Eleg. 5. Lib. 1. de Pont. 89 Quod alias non nisi post mortem accidit. 90 Familia. 91 Amici, domestici, servi, nec non divitiæ, quæ omnia domus sunt membra. 92 Ac si mei fuissent fratres. 93 Amore fido qualis fuit Thesei in Piritoum, qui cum illo adibat inferos. 94 Vos. 95 Tempus illud lucro, quo sum vobiscum. 96 Nondum ad finem perducta. 97 Carissima. 98 Molesta, quia eo die in exilium abeundum. 99 Lucem ferens, & *Pho-*

1 Dividor haud aliter quam si mea membra relinquam:
Et 2 pars abrumpi corpore visa suo est.
(Sic 3 Priamus doluit, tunc cum in 4 contraria 5 versus
6 Ultores habuit proditionis 7 equus).
8 Tunc vero exoritur clamor gemitusque meorum;
Et feriunt 9 mœstæ pectora nuda manus.
Tunc vero conjux humeris abeuntis inhærens
Miscuit hæc lacrymis tristia dicta suis:
Non potes 10 avelli; simul ah, simul ibimus, inquit;
Te sequar, & conjux exuli exul ero.
11 Et mihi facta via est, & me capit 12 ultima tellus;
Accedam 13 profugæ sarcina parva rati.
Te jubet e patria discedere 14 Cæsaris ira,
Me 15 pietas: pietas hæc mihi 16 Cæsar erit.
17 Talis tentabat: 18 sic & tentaverat ante:
19 Vixque dedit victas utilitate manus.
20 Egredior (21 sive illud erat sine funere 22 ferri)
23 Squallidus inmissis 24 hirta per ora comis.
Illa dolore mei 25 tenebris narratur obortis

Phosphorus dictus, cum Solem antecedit: *Hesperus* autem, cum eum sequitur. 1 Sejungor a meis. 2 Membrum resecari. 3 Trojanorum ultimus Rex, Laomedontis filius. 4 In noxiam sententiam raptum: quia Sinoni crediderat, equo in urbem tracto, omnia Trojæ prospera eventura; sed contrarium contigit, dum Troja eo capta est. 5 Al. *versos*. 6 Equus ligneus, Trojanos Græcis prodens, in se continebat Græcos ulturos Paridem, qui Helenam proditione rapuerat. 7 Al. *equos*. 8 Cum discederem. 9 A persona mœsta ita dictæ per methonymiam. 10 A me separari. 11 Ego eandem tecum viam terra, & mari possum ingredi 12 Scythica, & Septentrionalis regio. 13 Quæ te profugum vehet, per methonymiam. 14 Augustus iratus, iterum per methonymiam. 15 Amor in te meus, non Cæsaris mandatum. 16 Cæsaris imperium, ut tecum in exilium abeam. 17 Mecum abire. 18 Quod & ante fecerat. 19 Ægre se vinci est passa, ut remaneret ostensa ipsius & mea utilitate. 20 Domo. 21 Sive efferebat potius vivus circa mortem & funus. 22 Efferri, scilicet ad sepulturam. 23 Incomptus tristis instar. 24 Per faciem barbaram: in luctu enim veteres nec capillum, nec barbam tondebant. 25 Cum vespe-

26 Semianimis media procubuisse domo.
27 Utque resurrexit, 28 fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & 29 gelida membra levavit humo;
Se modo, 30 desertos modo complorasse penates:
Nomen & erepti sæpe vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si 31 natæve meumve
Vidisset 32 structos corpus habere 33 rogos:
Et voluisse mori; moriendo 34 ponere sensus:
35 Respectuque tamen non potuisse mei.
Vivat, 36 & absentem, 37 quoniam sic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio sublevet usque suo.
38 Tingitur Oceano 39 custos Erymanthidos Ursæ,
Æquoreasque suo sidere 40 turbat aquas:
Nos tamen 41 Ionium non nostra findimus æquor
Sponte; sed audaces cogimur esse 42 metu.
Me miserum, quantis 43 increscunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior 44 proræ puppique recurvæ
Insilit, & 45 pictos verberat unda Deos.
46 Pinea texta sonant: pulsi 47 stridore 48 rudentes:

---

perasceret 26 Semimortua, animi deliquium passa. 27 Et postquam. 28 Deturpatis, quod signum erat tristitiæ maximæ. 29 Frigida terra, non e toro. 30 Dicitur ea deflevisse domum viro desertam. 31 Filiæ Perillæ. 32 Lignis ad comburendum esse impositum: corpora enim mortuorum solebant cremari. 33 Rogus est strues lignorum ad cremanda cadavera facta. 34 Ne sentiret dolores e meo exilio ortos. 35 Si mecum conferatur. 36 Et mihi absenti semper auxilietur, res necessarias submittendo, vel pro me supplicando. 37 Ut exilio ab ea sim separatus. 38 Occidit vel occidebat. 39 Arctophylas custos Callistonis Arcadiæ in ursam mutata. Dicitur autem illa *Erymanthis* ab Erymantho, Arcadiæ monte. Et Arctophylacis occasus accidit III Nonas Martii. Vid. Fast. III. 40 Arctophylax enim ortu & occasu suo gravissimas tempestates ciet. 41 Jonium mare est pars maris Mediterranei inter Cretam & Siciliam. 42 Cæsaris, qui navigationis nostræ est auctor. 43 Augentur, Al. *nigrescunt*. 44 Prora est anterior navis pars, puppis autem posterior. 45 In puppi, quæ erat velut quoddam sacrarium, in quo apparebant imagines aut statuæ Deorum navis tutelarium. 46 Tabulæ e pinu, quibus compacta erat navis; vel navis e trabibus pineis facta. Veteres dicebant *texere naves*, & locus, ubi naves fabricantur, audiebat *texerinum*. 47 Strepitu. 48 Funes nautici majores.

49

49 Aggemit & nostris ipsa 50 carina malis.
Navita confessus 51 gelido pallore timorem,
Jam 52 sequitur 53 victam, non regit arte, ratem.
54 Utque parum validus 55 non proficientia 56 victor
Cervicis 57 rigidæ frena remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undæ,
58 Aurigam video vela dedisse rati.
Quod nisi 59 mutatas emiserit 60 Æolus auras,
In 61 loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul, 62 Illyricis 63 læva de parte relictis,
64 Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas, quæso, 65 contendere terras,
Et mecum magno pareat 66 aura 67 Deo.
Dum loquor, & cupio pariter timeoque 68 revelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite cærulei vos parcite 69 numina ponti,
70 Infestumque mihi sit satis esse 71 Jovem.
Vos animam sævæ fessam 72 subducite morti;
73 Si modo, qui periit, non periisse potest.

---

49 Quasi simul gemit mei gratia. 50 Navis per synecdochen pars pro toto: quia carina aliud non nisi infima navis pars est. 51 Qui homines frigidos reddit, & sic est methonymia. 52 Quo venti volunt. 53 AL. *victus*. 54 Qui vela regere non potest. 55 Equum non regentia. 56 Al. *rector*. 57 Regi nesciæ. 58 Nautam. 59 Priores ventos mutatos. 60 Ventorum Rex, filius Jovis & Sergestæ, Hippotæ Trojani filiæ, a quo *Hippotades* est dictus. 61 In Italiam, quam adire Ovidio erat prohibitum. 62 Populis regionis Illyriæ, hodie *Slavonia* dictæ. 63 Hæc regio naviganti Ovidio erat læva. 64 Prohibita. 65 Me deducere. 66 Ventus. 67 Augusto, non in Italiam me reverti, sed in Scythiam proficisci volenti. 68 Ab Italia AL. *repelli*. 69 Dii marini. 70 Iratum. 71 Augustum. 72 Eripite. 73 Si modo ego tamquam mortuus, relegatus ad Scythas, perditus servari queo.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM

Amici fidem laudat Poeta, quod etiam in adversis rebus eum numquam deseruerit; quam rem raros admodum ex tam multis sibi præstitisse fatetur: simul eum adhortatur ut in pristino amore persistat, nec Augustum timeat.

O mihi 1 post ullos 2 numquam 3 memorande sodales,
O 4 cui præcipue sors mea visa sua est:
5 Attonitum qui me (memini), carissime, primus
Ausus es alloquio 6 sustinuisse tuo:
Qui mihi consilium vivendi 7 mite dedisti,
8 Cum foret in misero pectore mortis amor:
Scis bene, cui dicam 9 positis pro nomine signis;
Officium nec te 10 fallit, amice, tuum.
11 Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis;
12 Perpetuusque animæ debitor hujus ero.
Spiritus & 13 vacuas prius hic tenuandus in auras
Ibit, & in 14 tepido deseret 15 ossa rogo,
16 Quam subeant animo meritorum oblivia nostro,
Et longa pietas excidat ista 17 die.
Di tibi sint 18 faciles, & 19 opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilemque meæ.
Si tamen hæc 20 navis 21 vento ferretur amico,
Ignoraretur forsitan 22 ista fides.

---

1 Ante alios amicos omnes primum referende. 2 Al. *nusquam*. 3 Al. *numerande*. 4 Quem meum infortunium, ceu tuum, tetigit. 5 Consternatum denuntiatione exilii. 6 Erexisse. 7 Placidum. 8 Cum me ipsum vita privare vellem. 9 Ovidius veretur amici nomen exprimere, ne & huic Augustus irascatur. 10 Latet. 11 Hæc mihi semper erunt intima in corde. 12 Semper tibi vitam a te servatam debebo. 13 Mutabitur in tenuem auram, sive prius moriar. 14 Calido. 15 Corpus post mortem cremandum. 16 Quam obliviscar officii tui. 17 Tempore. 18 Propitii. 19 Et faciant ut nullius auxilio habeas opus. 20 Mea fortuna. 21 Favore. Per metaphoram dicit: Si cuncta mihi fausta contingerent. 22 Tuus in me a-

23 Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
Si non 24 infernas vivus adisset aquas.
Ut foret exemplum veri 25 Phocæus amoris,
Fecerunt 26 Furiæ, tristis Oresta, tuæ.
Si non 27 Euryalus 28 Rutulos cecidisset in hostes,
29 Hyrtacidæ Niso 30 gloria nulla foret.
31 Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic 32 duro est inspicienda fides.
33 Dum juvat, & vultu ridet Fortuna sereno,
34 Indelibatas 35 cuncta sequuntur opes.
At 36 simul intonuit, 37 fugiunt: nec noscitur 38 ulli,
39 Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc 40 exemplis quondam collecta priorum,
41 Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
42 Vix duo tresve mihi de tot superestis amici.
43 Cetera Fortunæ, non mea, turba fuit.
44 Quo magis, o pauci, rebus succurrite lapsis,
Et date 45 naufragio littora tuta meo:
Neve metu 46 falso nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne 47 pietate 48 Deus.

---

amor. 23 Theseus erat Atheniensium Princeps, Ægeique Regis Athenarum filius, Pirithous autem Ixionis filius. 24 Poetæ fingunt: Theseum & Pirithoum adiisse inferos, ad rapiendam Proserpinam. 25 Sive Pylades, Phoci filius, qui cum Oreste, Agamemnonis filio, post matrem interfectam a Furiis vexato, ad Colchos profectus est. 26 Furor tuus, quo agitabaris ob matrem Clytemnestram interfectam. 27 Erat Trojanus, optimus Nisi amicus, cum quo noctu Rutulorum castra ingressus multos hostes prostravit. Sed cum, instante jam die, uterque sese recipere studerent, in hostium equitatum incidere, a quo circumdatum Euryalum cum Nisus liberare nequiret, certissimo mortis periculo se maluit exponere, quam amicum deserere. 28 In Rutulorum manus venisset. 29 Hyrtaci filio. 30 Non lauderetur ejus virtus. 31 Aurum igne probatur. 32 Infelici. 33 Dum fortuna alicui favet. 34 Illæsas, integras, nullo casu imminutas. 35 Quia felicibus omnia ad voluntatem fluunt. 36 Simul ac fortuna alicui minus favet. 37 Discedunt ab eo amici. 38 Ab ullo. 39 Turba assentatorum. 40 Exemplis aliorum, olim animadversa. 41 Nunc ipse in me experior. 42 Paucissimi. 43 Reliqui fortunæ meæ, non mei, fuerunt amici. 44 Eo magis vos pauci me juvate. 45 Malis meis portum, vel quietem. 46 Inani. 47 Quod amicum juvetis. 48 Au-

Sæpe fidem 49 adversis etiam laudavit in armis;
Inque 50 suis amat 51 hanc Cæsar, in hoste 52 probat.
Causa mea est 53 melior, qui non 54 contraria fovi
Arma; sed hanc merui 55 simplicitate 56 fugam.
57 Invigiles igitur nostris pro casibus oro;
Diminui 58 si qua 59 Numinis ira potest.
Scire 60 meos si quis casus desideret omnes;
61 Plus, quam quod fieri res sinit, ille 62 petat.
Tot mala sum passus, 63 quot in æthere sidera lucent;
Parvaque quot siccus 64 corpora pulvis habet.
Multaque 65 credibili tulimus majora; 66 ratamque,
Quamvis acciderint, 67 non habitura fidem.
68 Pars etiam mecum quædam moriatur oportet:
69 Meque velim possit dissimulante legi.
70 Si vox in fragili mihi pectore 71 firmior ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco 72 complecterer omnia verbis,
73 Materia vires insuperante meas.
Pro duce 74 Neritio docti 75 mala nostra Poetæ
Scribite: 76 Neritio nam mala plura tuli.
77 Ille brevi 78 spatio 79 multis erravit in annis
80 Inter Dulichias Iliacasque domos.

Augustus. 49 Hostium. 50 Gentibus sibi subjectis. 51 Fidem. 52 Laudat si quem ex hostibus fidum suis novit. 53 Quam hostium, seu, quam conjuratio & conspiratio contra Augustum. 54 Conjurationem contra Cæsarem. 55 Imprudentia. 56 Exilium. 57 Da mihi exuli vigilem operam. 58 Sc. ratione. 59 Augusti. 60 Cuncta mea infortunia. 61 Impossibilia, 62 Al. *petit*. 63 Hoc est, innumera. 64 Arenulas. 65 Incredibilia. 66 Certam. 67 Quæ quis non credet. 68 Majorum meorum malorum quæ non patefaciam. 69 Et velim ut ea pars, me tacente, occultari queat. 70 Al. *Si vox infragilis, pectus mihi firmius ære*. 71 Firmissima. 72 Exprimere possum omnia mea mala. 73 Copia malorum meorum. 74 Ulysse: *Neritus* autem est mons frondosus in Insula Ithaca, quam Ulysses tenuit. 75 Errores nostros. De Ulyssis erroribus egit Homerus. 76 Plura passus sum ac Ulysses. 77 Ulysses. 78 Loco. 79 Decem. 80 Inter insulam Dulichium, quæ Itha-

81 Nos freta sideribus totis 82 distantia 83 mensos
Sors tulit in 84 Geticos Sarmaticosque sinus.
Ille habuit 85 fidamque manum, sociosque fideles;
Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam lætus patriam 86 victorque petebat;
A patria fugio 87 victus, & exul ego.
Nec mihi 88 Dulichium domus est, Ithaceve Sameve;
89 Pœna quibus non est grandis abesse locis.
Sed quæ de 90 septem totum circumspicit orbem
Montibus, 91 imperii Roma 92 Deumque locus.
Illi corpus erat durum patiensque laborum;
93 Invalidæ vires, 94 ingenuæque mihi.
Ille erat assidue 95 sævis agitatus in armis:
Assuetus studiis 96 mollibus ipse fui.
Me 97 Deus oppressit, nullo mala nostra 98 levante;
99 Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Jove sit 1 tumidis qui regnat in undis;
Illum Neptuni, me 2 Jovis ira premit.
Adde, 3 quod illius pars maxima ficta laborum est;
Ponitur 4 in nostris fabula nulla malis.

---

thacæ & Trojæ vicina est. 81 Me. 82 Sub alio climate sita. 83 Emensos. 84 Getarum & Sarmatarum maria. Al. *Detulit in Geticos Cæsaris ira sinus.* 85 Fidelem auxilium. 86 Quia Troja jam capta erat. 87 Condemnatus. 88 Dulichium, Ithace, & Same sunt insulæ maris Ægei, *Dulichium* postea appellata fuit *Dolicha*, Ulyssi subdita. *Ithaca* ad stadia lxxxx in circuitu patet. *Samos* olim quatuor continebat urbes, ex quibus una Samus dicta. 89 Abesse Dulichio, Ithaca, & Samo, non est magna molestia, quia ea loca non sunt tam illustria ac quidem Roma. 90 Roma enim sita erat in septem montibus, qui sunt Mons Capitolinus, Aventinus, Palatinus, Esquilinus, Cælius, Quirinalis & Viminalis. 91 Sedes Imperatorum, vel ad imperandum apta. 92 Principum, Deorum instar. 93 Laboribus haud assuetæ. 94 Quales ingenuorum hominum sunt. 95 Vexatus in bello Trojano. 96 Qualia sunt Poetica. 97 Augustus. 98 Leviora faciente. 99 Dea Minerva, Ulyssis comes, quia is ubique utebatur prudentia, cujus Dea Minerva est. 1 Neptunus, Deus maris. 2 Augusti, qui Ovidio tunc summus Jupiter erat. 3 Quia multa falsa de illo narrantur. 4 Ego non ut Homerus fingendi caussam habeo.

Denique quæsitos tetigit tamen ille 5 Penates;
Quæque 6 diu petiit, contigit 7 arva tamen.
8 At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
9 Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

---

5 Patriam, quamdiu errabundus reperit. 6 Decem annos. 7 Ithacam, Patriam suam. 8 Sed ego in perpetuum exilium ire jubeor. 9 Nisi Augusti offensa ira remittit.

ELEGIA V.

ARGUMENTUM

Uxoris fidem & industriam laudat Poeta, quod, cum nonnulli avidissime inhiarent ejus opibus, ipsa ingenio, & amicorum præsidio integra omnia servaverit. Unde Poeta verecunde tantum pollicetur, eam fore suis carminibus immortalem.

Nec tantum 1 Clario 2 Lyde dilecta Poetæ,
Nec tantum 3 Coo 4 Battis amata suo est:
5 Pectoribus quantum tu nostris, Uxor, inhæres;
Digna 6 minus misero, 7 non meliore viro.
8 Te mea supposita veluti 9 trabe fulta ruina est:
Si quid adhuc ego sum, 10 muneris omne tui est:
Tu facis, 11 ut spolium ne sim, neu nuder ab illis
12 Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax 13 stimulante fame cupidusque cruoris

---

1 Callimacho Apollinis vati, Apollo enim *Clarius* appellatus est a Clario luco. 2 Callimachi amica, quam ardentissime amavit. 3 Philetæ. 4 Battida amavit Philetas Cous. 5 Quantum te, mea uxor, amo. 6 Feliciori marito. 7 Sum enim e nobilissima Nasonum familia, insignisque Poeta. 8 Intelligendum est de possessionibus, in quas involabant alienorum cupidi, quarum fructus Ovidium in exilio alebant. 9 Intelligit trabes illas quæ subductis in littus navibus subjiciebantur. 10 Tibi acceptum sero. 11 Ut non spolier. 12 Qui reliquias naufragii mei, seu reliquum fortunarum mearum, quod Cæsar reliquit, adimere volunt. 13 Impellente illum ad rapinam.

14 Incustoditum captat ovile lupus:
Aut ut 15 edax vultur 16 corpus circumspicit, ecquod
17 Sub nulla positum cernere possit humo:
Sic mea nescio quis, 18 rebus 19 male fidus acerbis,
20 In bona venturus, si 21 paterere, 22 fuit:
23 Hunc tua 24 per fortes virtus 25 submovit amicos,
26 Nulla quibus reddi gratia digna potest.
Ergo quam misero, tam vero teste 27 probaris:
28 Hic aliquod pondus si modo testis habet.
Nec 29 probitate tua prior est aut 30 Hectoris uxor,
31 Aut comes 32 extincto Laodamia viro.
Tu si 33 Mœonium vatem sortita fuisses,
34 Penelopes 35 esset fama secunda tuæ.
36 Sive tibi hoc debes, 37 nulla pia facta magistra,
38 Cumque nova 39 mores sunt tibi luce dati:
40 Femina seu Princeps, omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum conjugis esse bonæ:
41 Assimilemque sui longa assuetudine fecit:
42 Grandia si parvis assimilare licet.
Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina
43 vires,

---

nam. 14 Absque custodia pastoris aut canum. 15 Omnia concoquens. 16 Cadaver. 17 Insepultum. 18 Huic meo exilio. 19 Infidus. 20 Involasset in fortunas meas. 21 Permitteres. 22 Fuisset. 23 Infidum: 24 Ope amicorum constantium. 25 Repulit. 26 Quibus non sufficientes grates referri possunt. 27 Ego te judico probam & sinceram. 28 Si modo testi relegato creditur. 29 Amore tuo in me. 30 Andromache maritum suum Hectora, Trojanum Principem, vehementer amans. 31 Aut Laodamia, mortuum maritum Protesilaum amplexa. 32 Mortuo Protesilao. 33 Homerum laudum tuarum habuisses præconem. 34 Uxoris Ulyssis. 35 Concederet famæ tuæ. 36 Seu natura te hoc docuit, quod marito sis fidelis. 37 A nulla pietate docta. Al. *nullo pia facta magistro*. 38 Cum die tuo natali, seu cum nascereris. 39 Sanctissima instituta. 40 Seu Liviam, Augusti uxorem, quam præcipua fide coluisti, es imitata. 41 Similes in te mores perpetua consuetudine produxit. 42 Si te illi comparare licet. 43 Ad vir-

Nostraque sunt meritis 44 ora minora tuis!
Si quid & in nobis 45 vivi fuit ante vigoris,
46 Extintum longis occidit omne malis:
Prima locum 47 sanctas heroidas inter haberes,
Prima 48 bonis animi conspicerere tui.
Quantumcumque tamen 49 præconia nostra valebunt,
Carminibus vives 50 tempus in omne meis.

virtutem tuam delineandam. 44 Verba, seu quod merita tua verbis meis exprimere nequeam. 45 Alacris. 46 Absumptum est meo exilio. 47 Celebres mulieres. 48 Virtute tua præ omnibus esses conspicua. 49 Laus tua carminibus nostris deprædicata. 50 Semper.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM

Amicum admonet Poeta, ut gemmæ faciem suam insculptam intuens, ipsius exilii recordetur, dematque illi coronam ex hedera, quia ejusmodi insignia felicibus Poetis convenirent. Mandat tamen insculptæ imaginis loco legatur opus Metamorphoseon in quindecim libellos digestum: quos quamvis ipse in exilium proficiscens in ignem conjecerit, tamen eosdem pluribus exemplis conscriptos extare dicit. Postremo sex versus mandat conscribi in prima libelli fronte, quo lector admoneatur, illud opus inemendatum subita ejus consternatione circumferri.

Si quis habes 1 nostri similes in imagine vultus,
Deme meis 2 hedera 3 Bacchica serta comis:
Ista decent lætos 4 felicia signa Poetas:
5 Temporibus non est apta corona meis.

1 Faciem meæ similem in effigie gemmæ insculptæ. 2 Ex hedera enim Poetæ Elegi coronabantur, sicut e quercu Heroici. 3 Coronas hederæ, Bacco sacræ: coronabantur autem Poetæ corona ex hedera, quia tamquam Baccho sacri Bacchantium more insaniebant, & vinosi erant. 4 Serta ex hedera quæ Poetas significabant. 5 Quibus exulo, vel capiti meo, per synecdochen

6 Hæc tibi dissimulans, 7 sentis tamen, 8 optime, dici,
In digito 9 qui me fersque refersque tuo.
10 Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara 11 relegati, qua potes, ora vides:
Quæ quoties spectas, 12 subeat tibi dicere forsan:
Quam procul a nobis Naso sodalis abest!
Grata tua est pietas: sed carmina 13 major imago
Sunt mea, quæ mando 14 qualiacumque legas:
15 Carmina mutatas 16 hominum dicentia formas:
17 Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego 18 discedens, sicut 19 bene multa 20 meorum,
Ipse mea 21 posui mœstus in igne manu.
Utque cremasse suum 22 fertur sub 23 stipite 24 natum
25 Thestias, 26 & melior matre fuisse soror;
Sic ego non meritos, mecum 27 peritura, libellos
Imposui 28 rapidis, 29 viscera nostra, rogis:
Vel quod eram 30 Musas, ut crimina nostra, perosus:
Vel quod adhuc crescens, & 31 rude carmen erat.

---

chen partis pro toto. 6 Finge, hæc non dici tibi, ne Augustum lædas. 7 Intelligis tamen, optime amice, me tibi hæc dicere. 8 Al. *omnia*. 9 Qui fers & refers, vel qui fers & extrahis annulum, in quo est gemmar habens vultus meos insculptos. 10 Vultus meos. 11 Amici exulis. 12 In mentem veniat. 13 Melius repræsentat ingenium meum, quam aurum istud vultum. 14 Sive sint grata, sive minus. 15 Metamorphosim innuit. 16 Corporum, quia præter homines & alia transmutata describit. 17 Quod opus Metamorphoseon infelix Ovidii exilium imperfectum reliquit. 18 Roma. 19 Varia poemata. 20 Operum. 21 Combussi. 22 Narratur. 23 Stipes, in quo Meleagri fata erant. 24 Filium suum Meleagrum, in vindictam fratrum a Meleagro occisorum. 25 Althea Thestii filia. Thestius enim Pleuroniam tenuit, qui Curetum ductor, socer quidem fuit Oenei, Altheæ vero pater. 26 Althea meliorum se, & fratrum a Meleagro interemptorum amantiorem ostendit, quam filii. 27 Cum in exilium abirem. 28 Igni omnia rapienti. 29 Libros nostros, quasi meos partus. 30 Versus, quorum primæ auctores Musæ, oderam, ob quos, nempe libros de Arte amandi, in crimen vocabar. 31 Inemenda-

32 Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed extant;
33 Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
Nunc precor ut 34 vivant, 35 & non ignava 36 legentem
Otia delectent, 37 admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Nesciat his 38 summam si quis abesse manum.
Ablatum 39 mediis opus est incudibus illud;
Defuit & scriptis 40 ultima lima meis.
Et 41 veniam pro laude peto; laudatus abunde,
42 Non fastiditus si tibi, Lector, ero.
Hos quoque sex versus, in primi fronte libelli
Si 43 præponendos esse putabis, habe.
44 Orba parente suo quicumque 45 volumina tangis,
46 His saltem vestra detur 47 in Urbe locus.
Quoque magis 48 faveas, non sunt hæc edita ab ipso,
Sed quasi de 49 domini funere rapta sui.
Quicquid in his igitur vitii 50 rude carmen habebit,
Emendaturus, si 51 licuisset, 52 erat.

---

datum. 32 Quia Metamorphosis non penitus igne periit. 33 Ex meo exemplari plura volumina exscripta esse reor. 34 Permaneant. 35 Studia scriptorum meorum non ignaviam præferentia. 36 Metamorphosin. 37 Revocent illi in memoriam vel eruditionem, vel exilium meum. 38 Ultimam curam. 39 Nondum absoluto opere, cum adhuc cuderetur. 40 Emendatio. 41 Non peto, ut hoc opus laudetur, sed ut erroribus ignoscatur. 42 Si tibi non sim fastidio. 43 Metamorphoseos initio. 44 Privata patre & auctore operis, qui in exilium ejectus est. 45 Volumina a *volvendo* denominata, quia antiqui in libris arborum seu corticibus scribebant, libellos illos complicantes. *Volumen* alias est pars codicis. 46 Quod auctori non licuit. 47 Roma. 48 Operi. 49 Poetæ exilio. 50 Inemendatum. 51 Per temporis rationem. 52 Fuisset.

E-

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM

Queritur Poeta, eum, cum quo diu familiariter vixerat, subita Poetæ consternatione, & exili ruina fidem mutasse. Mox tamen illum admonet ut in fide permaneat, quo ejus officium laudare possit.

In 1 caput 2 alta suum 3 labentur ab æquore retro
  Flumina, 4 conversis Solque recurret equis:
Terra feret stellas: cælum 5 findetur aratro:
  6 Unda dabit flammas, & dabit ignis aquas:
Omnia 7 naturæ 8 præpostera legibus ibunt:
  9 Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ posse negabam:
  Et nihil est 10 de quo non sit habenda fides.
11 Hæc ego vaticinor, quia sum 12 deceptus ab illo,
  Laturum misero quem mihi 13 rebar opem.
14 Tantane te, fallax, cepere oblivia nostri?
  15 Afflictumne fuit tantus adire timor?
Ut neque 16 respiceres, nec solarere 17 jacentem,
  Dure, nec 18 exequias prosequerere meas?
Illud amicitiæ 19 sanctum ac venerabile nomen
  20 Re tibi pro vili, sub pedibusque jacet?
21 Quid fuit 22 ingenti prostratum mole 23 sodalem

---

1 Fontem vel originem suam. 2 Profunda. 3 Fluent. 4 Sol ab occasu in orientem cursum suum diriget. 5 Arabitur. 6 Aqua. 7 Quas natura ipsa constituit. 8 Contraria, inversa. 9 Cælum, elementa suo non manebunt loco, nec cursum & ordinem naturalem servabunt. 10 Cui non sit habenda fides, quod omnia evenire queant. 11 Leges naturæ præpostere esse ituras. 12 Derelictus. 13 Sperabam. 14 Itane, o impostor, mei oblitus es? 15 Cum affligerer. 16 Me juvares. 17 Duro casu afflictum. 18 Me ex urbe in exilium abeunte. 19 Omnibus sanctum habitum. 20 Nullius apud te pretii est. 21 Quantulum quæso fuisset? 22 Erumnis ceu mole oppressum. 23 A-

Visere, & alloquii 24 parte 25 levare tui?
Inque meos si non lacrymas dimittere casus,
Pauca tamen 26 ficto verba dolore queri?
Idque quod ignoti faciunt, valedicere saltem;
Et 27 vocem populi, 28 publicaque ora sequi?
29 Denique 30 lugubres vultus, 31 numquamque videndos
Cernere, 32 supremo dum licuitque die?
Dicendumque 33 semel toto non amplius ævo
34 Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti;
Et lacrymas 35 animi signa dedere sui.
36 Quid 37 nisi convictu, causisque valentibus essem,
Temporis & longi vinctus amore tibi?
Quid nisi tot 38 lusus, & tot mea 39 seria nosses,
Tot nossem lusus seriaque ipse tua?
Quid si dumtaxat Romæ mihi cognitus esses,
40 Adscitus toties in genus omne loci?
41 Cuncta ne in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane 42 Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te 43 placida genitum reor urbe Quirini,
Urbe, 44 meo quæ jam non adeunda pede est:
Sed scopulis Ponti, quos hæc habet ora, 45 sinistri:
46 Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis.
Et tua sunt 47 silicis circum 48 præcordia venæ;
Et 49 rigidum ferri semina pectus habent.
Quæque tibi quondam tenerô 50 ducenda 51 palato
Plena dedit nutrix ubera, 52 tigris erat.

Amicum. 24 Modico vel aliquo solatio. 25 Erigere. 26 Simulato. 27 Ultimum salve & vale conclamare. 28 Omnium sermones. 29 Quid superfuit. 30 Vultus meos luctu deformes. 31 Non amplius. 32 Ultimo. 33 Ne, sæpius agendo, tibi esset molestum. 34 Valedicere atque valedici. 35 Tristitiæ. 36 Scil. facturus fuisses. 37 Nisi intimus meus amicus fuisses. 38 Jocos. 39 Dicta & facta. 40 Evocatus a me. 41 Pendisne omnia parvi? 42 Oblitus es? Lethe est fluvius inferorum, cujus aquæ potæ oblivionem pariunt. 43 Urbs Quirini est Roma a Quirino seu Romulo condita: hanc vocat Poeta placidam, quia in ea non sævi, sed mites homines nasci solent. 44 Quo ingredi mihi non licet. 45 Sinistræ partis maris Pontici. 46 In desertis montibus Scythiæ & Sarmatiæ. 47 Durissimæ. 48 Involucra cordis. 49 Insensibile habes pectus. 50 Sugenda. 51 Ore. 52 Femina admodum crudelis.

53

53 At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses;
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed 54 quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
Ut careant 55 numeris tempora 56 prima suis;
Effice, 57 peccati ne sim memor hujus: & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

53 Al. *aut*. Non minoris fecisses mala nostra, quam aliena. 54 Cum ceteris meis infortuniis per fata mihi immissis etiam hoc addatur. 55 Suo ordine, ut mihi in amore non respondeas, ut antea. 56 Superiora, quibus amicitia nostra erat arctissima. 57 Hujus oblivionis amicitiæ.

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM

Queritur Poeta vulgum sequi fortunam, & secundis tantum rebus amico adesse, in adversis autem eum destituere: quod quidem re sibi cognitum fuisse docet, dum, antequam ab Augusto in exilium mitteretur, multos habuit amicos, postquam vero subita ruina corruit, neminem invenit, in cujus præsidio acquiesceret, cum multis per Cæsaris modestiam id præstare licuisset, quandoquidem ab eo hostilis erga amicum amor etiam probetur.

1 Detur inoffensæ metam tibi tangere vitæ,
Qui legis hoc nobis non inimicus 2 opus.
Atque 3 utinam pro te possint mea vota valere,
Quæ pro me 4 duros non tetigere Deos!
5 Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint 6 nubila, 7 solus eris.
Adspicis, 8 ut veniant ad 9 candida tecta columbæ;
Accipiat nullas 10 sordida turris aves?
Horrea 11 formicæ tendunt ad inania nunquam:

1 Concedatur tibi, mi lector amice, a Diis attingere finem vitæ sine ulla offensione, vel periculo. 2 Elegiam: vel librum. 3 Oh si mea vota exaudirentur. 4 Augustum inclementem aliosque Deos non moverunt ad misericordiam. 5 Quamdiu. 6 Infelicia. 7 Relictus ab omnibus. 8 Quomodo. 9 Pura, splendida. 10 Impura. 11 Qua-

Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utque comes radios per Solis euntibus umbra est,
Dum latet 12 hic 13 pressus nubibus, 14 illa fugit;
Mobile sic sequitur Fortunæ 15 lumina vulgus:
16 Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
17 Hæc precor 18 ut semper possint tibi falsa videri,
Sunt tamen 19 eventu vera fatenda meo.
20 Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
At 21 simul impulsa est, omnes 22 timuere ruinam;
23 Cautaque 24 communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt si 25 fulmina, quorum
Ignibus 26 afflari proxima quæque solent.
Sed tamen 27 in duris remanentem rebus amicum
28 Quamlibet inviso Cæsar in hoste 29 probat.
Nec solet irasci (neque enim 30 moderatior alter)
Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
31 De comite 32 Argolici postquam cognovit 33 Orestæ,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit 34 Actoridæ cum magno semper Achille,

---

rum opus est colligere frumenta. 12 Sol. 13 Nubibus involutus. 14 Umbra. 15 Prosperitatem. 16 Simul ac fortuna hominem deserit eum quoque vulgus. 17 Quod vulgus sequatur fortunam. 18 Ne unquam tuo exemplo vera deprehendas. 19 Exemplo meo. 20 Dum fortuna mihi favit. 21 Simul ac in exilium pulsus sum. 22 Ne mea ruina & ipsos obrueret. 23 Sibi prospicientia. 24 Quam omnes arripiebant. 25 Calamitates. 26 Inflammari. 27 In adversis non abeuntem. 28 Quamvis hostem oderit. 29 Laudat. 30 Clementior quisquam. 31 De Pylade; hoc est, cum Thoas Orestem nosset Pylademque Græcum comitem, illius laudavit fidem. Orestes enim cupiens a se furias ex morte matris conceptas removere, consuluit oraculum, ipsi respondens, ut ad templum Dianæ in regionem Tauricam proficisceretur: quo quum pervenisset, comite & duce itineris Pylade, Thoas rex de more eum mactare volebat. Ceterum ignorabat, uter esset Orestes. Pylades Orestem se esse respondit, ut pro illo necaretur. Orestes autem, ita ut erat, Orestem se esse asseverabat, quorum fidem sinceram ita Thoas probavit, ut Oresti ignosceret. Vid. Ovid. Eleg. 2. Lib. 3. de Pont. 32 Al. *Argolico*. 33 Al. *Orestem*. 34 Patroclo, Actoris filio, qui

Laudari solita est 35 Hectoris ore fides.
Quod prius ad 36 manes Theseus comes 37 isset 38 amico,
39 Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali, Nisique fide tibi, 40 Turne, relata,
41 Credibile est lacrymis immaduisse genas.
42 Est etiam miseris pietas, & in hoste probatur.
Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent!
43 Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.
At mea sunt, proprio quamvis mœstissima 44 casu,
Pectora 45 pro sensu facta serena tuo.
Hoc 46 eventurum jam tum, carissime, vidi,
47 Ferret adhuc istam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
Est pretium, nemo pluris 48 habendus erit.
Sive 49 per ingenuas aliquis caput extulit artes,
50 Quælibet 51 eloquio fit 52 bona caussa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipsi:
53 Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
54 Hæc mihi non ovium 55 fibræ 56 tonitrusque sinistri,
57 Linguave 58 servatæ pennave dixit avis.
59 Augurium ratio est, & conjectura futuri:
60 Hæc divinavi, notitiamque 61 tuli.

---

qui indutus arma Achillis, Hectori restitit, a quo etiam laudatus est V. Hom. ι. l. 17. 35 Inimici ore. 36 Defunctorum animas. 37 Al. *iret*. 38 Pirithoo. 39 Plutonem, cujus uxorem rapere volebant. 40 Qui fuit Rutulorum rex. 41 Vero est simile. 42 Solent quoque homines in miseros pii esse, quod etiam in hoste laudatur. 43 Hic est præsens rerum mearum status, ut eum non satis deplorare queam. 44 Exilio meo. 45 Al. *profectu*. 46 Al. *tibi venturum*. 47 Cum neque ego tam miser, neque tu tam clarus esses. 48 Ac tu. 49 Per artes ingenuis dignas. 50 Sive fuerit demonstrativa, sive deliberativa, sive judicialis. 51 Patrocinio. 52 Honesta. 53 Dotes istæ aliquando magno theatro spectabuntur. 54 Non divinavi hæc ceu haruspex ex animalium extis. 55 Fibræ sunt rerum extremitates. 56 Qui felices existimantur, quoniam ea quæ nobis sinistra sunt, superis dextra demitti creduntur. 57 Captabantur auspicia vel garritu, vel volatu. 58 Observatæ, captato augurio aut ex voce ejus, aut ex volatu. 59 Ratio eorum quæ in te vidi, fuit augurium & conjectura ad te. 60 Scilic. conjectura de te tuas prædixi virtutes. 61 Consecutus

62 Quæ quoniam rata sunt, tota mihi mente tibique
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
63 At nostrum tenebris utinam latuisset in imis!
64 Expedit 65 e studio 66 lumen abesse meo.
Utque tibi prosunt 67 artes, facunde, severæ;
68 Dissimiles illis sic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea est: scis 69 artibus illis
70 Auctoris mores abstinuisse sui.
Scis 71 vetus hoc juveni lusum mihi carmen, & istos,
Ut non 72 laudandos, sic tamen esse 73 jocos.
Ergo ut defendi nullo mea posse 74 colore,
Sic 75 excusari 76 crimina posse puto.
77 Qua potes, excusa; nec amici desere causam;
78 Quo bene cœpisti, sic pede semper eas.

---

tus sum. 62 Al. *quæ quoniam vera est*, sc. conjectura de te. 63 Sed utinam nostrum ingenium Poeticum mansisset obscurum. 64 Expedivisset. 65 Al. *studiis meis*. 66 Famam & gloriam. 67 Philosophia, ingenuæ disciplinæ, & studia eloquentiæ, quæ graviora sunt arte Poetica. 68 Poesis, quæ non est tam severa. 69 Libris de arte amandi. 70 Me non fuisse talem, qualia scripta mea. 71 Dudum a me conscriptum. 72 Severioribus. 73 Non crimina. 74 Prætextu. 75 Non necesse est me ita ob illa puniri. 76 Ob quæ relegatus sum. 77 In quantum. 78 Ut cœpisti, ita perge.

E-

ELEGIA IX.

ARGUMENTUM

Poeta laudat navem, quam in sinu Corinthiaco accepit: & cum altera navis diu eundem cursum tenuisset, quem navis Poetæ, cumque postea ex Samothracia solverent, utriusque navigationem & loca describit. Optat deinde, ut navis ipsum incolumem Tomum perferat; quod si contigerit, Minervæ se agnam immolaturum pollicetur. Postremo Castorem & Pollucem precatur, ut utrique navi adsint.

1. Est mihi, sitque, precor, flavæ 2 tutela Minervæ,
Navis, & 3 a picta casside nomen 4 habet.
Sive opus est velis, 5 minimam bene currit ad auram:
Sive opus est remo, 6 remige carpit iter.
Nec 7 comites volucri contenta est vincere cursu:
8 Occupat egressas quamlibet ante rates.
Et 9 pariter fluctus, fertque assilientia 10 longe
Æquora, nec sævis 11 icta fatiscit aquis.
Illa 12 Corinthiacis primum mihi cognita 13 Cenchris
14 Fida manet trepidæ duxque comesque fugæ.
Perque tot 15 eventus, & 16 iniquis concita ventis
Æquora, 17 Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vasti secet 18 ostia Ponti;
Quasque petit, 19 Getici littoris intret aquas.

---

1 Ita dicta vel a flavis capillis, vel a glaucis oculis. 2 Solebant in navibus Dii Deæve pingi, in quorum tutela naves esse volebant. 3 A picta in puppi Minervæ galea. 4 Navis. 5 Licet ventus sit exiguus, celeriter tamen currit. 6 Remigio est apta. 7 Naves contiguas. 8 Superat cursu longe ante egressas naves. 9 Al. *patitur*. h. e. resistit fluctibus. 10 Longo tempore. 11 Al. *victa madescit*. 12 Cum essem apud Cenchreas, Corinthiaci sinus extremitatem, primo eam cognovi. 13 Al. *terris*. h. e. oris. 14 Me fideliter vehit & comitatur. 15 Casus. 16 Atrocibus tempestatibus. 17 Sub tutela Minervæ. 18 Ingressus Ponti Euxini. 19 Pontum Geticam terram alluentem.

20 Quæ 21 simul 22 Æoliæ 23 mare me deduxit in Helles,
24 Et longum 25 tenui limite fecit iter;
26 Fleximus in lævum cursus, & ab 27 Hectoris urbe
Venimus ad portus, 28 Imbria terra, tuos.
Inde 29 levi vento 30 Zerynthia littora nacta
31 Threiciam tetigit 32 fessa carina Samon.
33 Saltus ab hac terra brevis est 34 Tentyra petenti.
35 Hac 36 Dominum tenus est 37 illa secuta suum.
38 Nam mihi Bistonicos placuit pede carpere campos:
39 Hellespontiacas 40 illa relegit aquas.
41 Dardaniamque 42 petit 43 auctoris nomen habentem;
44 Et te ruricola, Lampsace, tuta Deo.
45 Quaque 46 per angustas 47 vectæ male virginis undas
48 Seston Abydena separat urbe fretum.

---

20 Navis mea. 21 Simul ac. 22 Ab Æolo avo, Athamantis regis Nepheles filia, quæ in illud mare delapsa est. 24 Cum Hellesponti longitudinem superavimus. 25 Angusta via. 26 Ex Hellesponto in Propontidis sinistram partem navigationem fleximus. 27 Ilio vel Troja. 28 Terram Imbriam eam dicit, quam Plinius, Ptolemæus, & alii Selimbriam appellant. 29 Leni. 30 Thraciæ a *Zerintho*, urbe Thraciæ. 31 Samothraciam insulam in mari Ægeo circa Thraciam. 32 Cum nos fessi essemus. 33 Trajecto. 34 *Abdera*, Thraciæ urbem. 35 Huc usque. 36 Me. 37 Navis. 38 Nam mihi placuit pedibus procifisci per Thraciam. 39 Maris parte circa fauces. 40 Navis. 41 Urbem in littore Hellesponti sitam. 42 Petit. 43 Dardani, Jovis filii, eam condentis. 44 Lampsacum etiam pervenit ab urbe Dardania. Lampsacus autem urbs egregia ad mare sita portu gavisa est optimo. Per deum *ruricolam* intelligitur Priapus, quoniam in hortis colitur: fuit iste vir ex Lampsaco urbe Hellesponti, e qua propter obscœnitatem pulsus est. 45 Hellespontum. 46 Vastum enim mare præjacens Asiæ, & ab Europa porrecto Chersonesi littore expulsum, angusto meatu irrumpit in terras, septem stadiorum intervallo Europam discludens Asiæ: hasque angustias Hellespontum vocant. 47 Helles, quæ hausta fluctibus periit. 48 In Europa fuit urbs Sestos, in Asia Abydos, in utrisque vero Hellespontus.

Hincque Propontiacis hærentem 49 Cyzicon oris :
Cyzicon 50 Hæmoniæ nobile gentis opus :
51 Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces.
Hic locus est 52 gemini janua vasta maris.
53 Hæc precor evincat, propulsaque 54 flantibus Austris
Transeat 55 instabiles strenua Cyaneas :
56 Thynniacosque sinus, & ab his per 57 Apollinis urbem
Alta sub 58 Anchiali mœnia 59 tendat iter.
60 Inde Mesembriacos portus, & 61 Odesson, & arces
Prætereat 62 dictas nomine, Bacche, tuo.
63 Et quos Alcathoi memorant a mœnibus ortos
64 Sedibus his profugos constituisse 65 Larem.
A quibus adveniat 66 Miletida 67 sospes ad urbem,
Offensi quo me compulit ira 68 Dei.
Hanc si contigerit, meritæ 69 cadet agna Minervæ;
70 Non facit ad nostras hostia major opes.
Vos quoque 71 Tyndaridæ, quos hæc colit 72 insula fratres,

---

49 Urbem ad Propontidem in Asia sitam. 50 Thessalæ, propter Cyzicum Thessalum. 51 A Cyzico se deinde venisse dicit ad Thracium Bosphorum, in cujus littore sinistro in Pontum Euxinum navigantibus erat Byzantium. 52 Propontidis & maris Euxini, inter quæ maria sunt fauces Thracius Bosphorus dictæ. 53 Precor, ut hæc mea navis ventis propulsa superet hæc loca, & Cyaneas insulas feliciter transeat. 54 Al. *fortibus*. 55 Fluctitantes modo hic, modo illic apparentes. 56 Thyannias oppidum erat ad sinistram Ponti inter Apolloniam & Cyaneas. 57 Apolloniam, Africæ urbem, in littore Getico sitam. 58 Anchialos erat castellum ab Apolloniatis conditum, in ore littoris Getici. 59 Al. *findat*. 60 Ab Anchialo pervenit navis mea in portum Mesembriacum, Mesembria autem Megarensium fuit colonia. 61 Milesiorum coloniam. 62 Dionysiopolin. 63 Calatim urbem videtur designare Poeta, in littore Getico sitam. 64 Hoc loco. 65 Al. *Lares*, h. e. domicilia Lares continentia. 66 Tomoa, locum exilii Ovidiani. Ovidius nunc suam navem rursus conscendit. 67 Salvus. 68 Augusti. 69 Immolabitur. 70 Minervæ alias vacca immolabatur; sed Ovidius in exilio pauperior tantum agnam promittit. 71 Castor & Pollux, nepotes Tyndari, numina nautica. 72 Samothracia.

73 Mite precor 74 duplici numen adeste viæ.
Altera namque parat 75 Symplegadas ire per 76 arctas,
Scindere 77 Bistonias 78 altera puppis aquas.
Vos facite, ut ventos, loca cum diversa petamus,
79 Illa suos habeat, nec minus ista suos.

cia. 73 Clemens. 74 Mari & terra: 75 Cyaneas insulas. 76 Modico intervallo dissitas. Al. *Altas*. 77 Thraciam, a lacu Bistonio ita vocatam. 78 Navis mea. 79 Ut utraque navis secundum ventum habeat, quamvis non eundem cursum teneat.

ELEGIA X.

ARGUMENTUM

Excusat se Ovidius, si quid forte in ejus carmine incultum fuerit minusque elegans, & omnem hujus rei culpam rejicit in tempestatem & fluctus, quibus obstrepentibus hæc scripsisset.

1 Littera quæcumque est toto tibi lecta 2 libello,
Est 3 mihi 4 sollicitæ tempore 5 facta 6 viæ.
Aut 7 hanc me, gelidi 8 tremerem cum mense Decembris,
Scribentem mediis 9 Adria vidit aquis:
Aut, postquam 10 bimarem cursu 11 superavimus Isthmon,
12 Alteraque est nostræ sumpta carina 13 fugæ.
Quod facerem versus inter 14 fera marmora Ponti,
15 Cyclades Ægeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animique, marisque

1 Carmen quodcumque. 2 Primo hoc libro Tristium. 3 A me. 4 Inquietæ. 5 Composita. 6 Qua Roma Tomon profectus sum. 7 Litteram. 8 Frigerem. 9 Vel Adria, h. e. mare Adriaticum, ita dictum ab Adria urbe Illyrico mari proxima. 10 Angustiam illam terræ, quæ est inter mare Ægeum & Jonium. 11 Trajecimus. 12 Nova navis. 13 Mihi in exilium proficiscenti. 14 Magnas tempestates. 15 Insulas in mari Ægeo, dictas inde, quod circa Delum in *Cyclon* h. e. in orbem sitæ sunt.

16 Fluctibus ingenium non 17 cecidisse meum.
Seu 18 stupor huic 19 studio, sive huic insania nomen,
20 Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Sæpe ego 21 nimbosis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax 22 Steropes sidere pontus erat.
23 Fuscabatque diem 24 custos Erymanthidos Ursæ;
25 Aut Hyadas sævis auxerat Auster aquis.
Sæpe 26 maris pars intus erat; tamen ipse 27 trementi
Carmina 28 ducebam 29 qualiacumque manu.
Nunc quoque 30 contenti stridunt Aquilone rudentes;
31 Inque modum tumuli concava surgit aqua.
Ipse 32 gubernator 33 tollens ad sidera palmas
Exposcit votis 34 immemor artis opem.
Quocumque adspicio, nihil est nisi mortis 35 imago;
36 Quam dubia timeo mente, timensque precor.
37 Attigero portum, 38 portu terrebor ab ipso:
Plus habet 39 infesta terra timoris aqua.
Nam 40 simul insidiis hominum pelagique laboro;
Et faciunt geminos ensis & unda metus.

---

sunt. 16 Inconstantia. 17 Extinctum esse. 18 Sensuum alienatio. 19 Poetico. 20 Litteræ enim consolantur in calamitate. 21 Nimbum & tempestatem inducentibus: quoniam illi in ortu & occasu tempestatem pluviamque faciunt. 22 Plejades intelligit. Erat autem Sterope una e septem Plejadibus, quæ fuere filiæ Plejones & Atlantis. Hæ alias vocantur Vergiliæ, quia in vere oriuntur. 23 Obscurabat cælo nubibus obducto. 24 Arctophylax, in cujus zona est stella Arcturus, cujus ortus & occasus maximas tempestates gignit. 25 Stellas in capite Tauri frequentes, Græcis Hyadas a *pluendo* dictas. 26 Aqua in navi erat. 27 Præ timore. 28 Scribebam. 29 Mediocria. 30 Funes navis extensi. 31 Et sursum feruntur undæ instar tumulorum, concavos hiatus facientes. 32 Navis. 33 Deos supplex orans. 34 Non recordans, opem ab arte petendam esse. 35 Præsentia. 36 Dubius, num vitam sperare & precari, an mortem timere debeam. 37 Si pervenero in aliquem littoris Thracici portum. 38 Qui sorte vadosus erit. 39 Quia barbara, peregrinosque occidere solet. 40 Simul timeo insidias Thra-

41 Ille meo vereor ne speret 42 sanguine prædam,
43 Hæc 44 titulum nostræ mortis habere velit.
45 Barbara pars læva est, avidæ 46 substrata rapinæ,
47 Quam cruor, & cædes, bellaque semper habent.
Cumque sit hybernis agitatum fluctibus 48 æquor,
Pectora sunt ipso 49 turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoscere, candide lector, 50
Si spe sunt, ut sunt, inferiora sua.
Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis,
Nec consuete meum lectule corpus habes.
Jactor in indomito 51 brumali luce 52 profundo;
Ipsaque cæruleis charta 53 feritur aquis.
Improba 54 pugnat hyems, 55 indignaturque quòd ausim
Scribere, se 56 rigidas incutiente 57 minas.
Vincat hyems hominem; 58 sed eodem tempore, quæso,
Ipse 59 modum statuam carminis, 60 illa sui.

Thracici littoris marisque procellas. 41 Ensis h. e. occisor. 42 Morte mea. 43 Unda. 44 Gloriam e nostra morte. 45 Thracia ad lævam Ponti sita. 46 Al. *submissa* & *substructa* h. e. dedita. 47 Ubi semper homines occiduntur, & bella geruntur. 48 Pontus. 49 Inquietiora. 50 Si meliora carmina speravisti. 51 Hybernis diebus. 52 Mari. 53 Conspergitur. 54 Adversatur. 55 Ægre ferre videtur. 56 Asperas procellas. 57 Hyems me a scribendi labore desistere cogit. 58 Sed hyemem precor, ut simul desistamus. 59 Finem faciendi versus. 60 Hyems statuat modum sui, h. e. sævire desinat.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER SECUNDUS

ARGUMENTUM

Poeta precatur Augustum, ut si non reditum indulgere velit, mitius tamen, ac tutius exilium concedat; dicitque se tentare, si forte carmina, quæ illi antea nocuere, nunc possint salutem reddere, quemadmodum Achillis hasta, quæ Telephum & vulneravit, & sanavit. Prolixo igitur & artificioso carmine conatur Cæsarem placare, ostendens, se multa de eo scripsisse; enumeratque Poetas alios quam plurimos, nunquam ulla clade affectos, quamvis mordacia aut turpia Poemata ediderint.

Quid mihi vobiscum est, infelix cura 1 libelli,
2 Ingenio perii qui miser ipse meo?
Cur 3 modo damnatas repeto 4 mea crimina Musas?
An semel est 5 pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
Omine 6 non fausto 7 fœmina virque meo.
Carmina fecerunt, ut me moresque 8 notaret
9 Jam demum visa Cæsar ab Arte meos.
10 Deme mihi studium, vitæ quoque crimina demes,
11 Acceptum refero versibus esse 12 nocens.

---

1 O libelli, cur vos iterum tracto, cum sitis cura quæ me infelicem reddidit? 2 Quia ob præcepta artis amatoriæ relegatus sum. 3 Paulo ante ab Augusto, & ideo quoque a me damnata, carmina mea, a Musis perfecta. 4 Quæ mihi criminis loco fuerunt. 5 In exilium esse missum. 6 Infelici. 7 In libris enim de Arte amandi docui & viros & feminas amare. 8 Cognosceret, & stigma inureret. 9 Al. *Jam pridem invisa*. 10 Adime mihi meorum scriptorum lasciviam, & nullum crimen morum in me erit. 11 Imputo versibus. 12 Me nocen-

Hoc 13 pretium curæ 14 vigilatorumque laborum
Cepimus, ingenio pœna reperta meo.
Si saperem, 15 doctas odissem jure sorores,
Numina 16 cultori perniciosa suo.
At nunc (tanta meo comes est insania 17 morbo)
Saxa 18 malum refero rursus ad 19 ista pedem.
Scilicet & victus repetit 20 gladiator 21 arenam,
Et redit in 22 tumidas 23 naufraga puppis aquas.
Forsitan, ut quondam 24 Teuthantia regna tenenti,
Sic mihi 25 res eadem vulnus opemque feret:
Musaque, quam 26 movit, motam quoque leniet iram:
Exorent magnos carmina sæpe Deos.
Ipse quoque 27 Ausonias Cæsar matresque nurusque
Carmina 28 turrigeræ dicere jussit 29 Opi.
Jusserat & Phœbo 30 dici, quo tempore 31 ludos
Fecit, quos ætas adspicit una semel.
His precor 32 exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
Fiat 33 ab ingenio mollior ira meo.

---

centem culpæque obnoxium esse, 13 Præmium, quod sc. ingenium meum est punitum. 14 Versuum vigilia & labore factorum. 15 Musas, quæ novem sorores finguntur. 16 Mihi qui eas colui. 17 Poesi, quæ mihi tantum nocuit. 18 Læsum. Al. *meum & memor*, h. e. sciens repeto, quæ mihi nocuerunt. 19 Al. *Icta* h. e. ictus, pede percussa. 20 Qui gladiis pugnat. 21 Locum pugnæ. 22 Procellosas. 23 Navis naufragium passa. 24 Mysiæ regna, quæ rex Tenthrantus tenuit: hic virili stirpe carens, Argiopen filiam Telepho despondit, eumque regni successorem reliquit. 25 Eadem mea carmina, vel idem Augustus. 26 Iratum reddidit Augustum. 27 Latinas fæminas. 28 Coronam turritam gerenti. Ops enim est terra, cui civitates sunt suppositæ, turribus insignita. 29 Saturni conjugi, cui Deæ sacrificari, & carmina cantari a matronis jussit Augustus, ut illa redderet hominibus vitæ alimenta. Eodem mense Saturnalia & Opalia celebrari consueverunt, quod Saturnus ejusque uxor frugum & fructuum inventores esse creduntur. 30 Carmina. 31 Intelligit ludos sæculares, qui post centum annos fiebant. 32 Quæ ipse dedisti. 33 Erga me virum inge-

34 Illa quidem justa est, nec me 35 meruisse negabo:
36 Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, quid tu 37 concedere posses?
38 Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore 39 inermis erit.
Hic 40 ubi detonuit, strepituque exterruit orbem,
41 Purum discussis aera reddit 42 aquis.
Jure igitur genitorque Deum 43 rectorque vocatur:
Jure 44 capax mundus nil Jove 45 majus habet.
Tu quoque, cum Patriæ rector dicare paterque,
Utere 46 more Dei 47 nomen habentis idem.
48 Idque facis: nec te quisquam moderatius unquam
Imperii potuit 49 fræna tenere sui.
Tu veniam 50 parti superatæ sæpe dedisti,
51 Non concessurus quam tibi victor erat.
52 Divitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
53 Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
54 Parsque simul templis 55 utraque 56 dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
57 Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet.

---

geniosum. 34 Ira. 35 Iram tuam. 36 Non adeo sum impudens. 37 Condonare. 38 Peccatum meum dedit tibi occasionem exercendi clementiam. 39 Post emissa omnia fulmina. 40 Cum tonare desiit. 41 Post pluviam serenitatem terris reddit. 42 Nubibus aqua constantibus. 43 Dum tristibus læta miscet. 44 Amplus. 45 Superius. 46 More Jovis post tonitrua serenitatem reddentis: & sic Poeta tacite reditum precatur. 47 Patris. Al. *numen* h. e. eandem tecum divinitatem. 48 Et tu moderate imperas. 49 Moderamina. 50 Al. *Partho superato* h. e. Parthis victis, Asiæ Populis. 51 Quam veniam tibi victus, si victor evasisset, non dedisset. 52 Multos quoque vitæ tuæ insidiantes ditasti, & honorasti. 53 Eodem die, quo conjuratio in te est detecta, conjuratis veniam dedisti. 54 Conjurati ob placatum Cæsarem templis Deorum dona obtulerunt, tu vero ob liberationem a mortis periculo. 55 Victrix æque ac victa. 56 Victima cum gratiarum actione. 57 Sic hostis tuus agnoscit, se juste esse victum atque victoria tua mi-
se-

58 Causa mea est melior, qui nec 59 contraria dicor
Arma, nec hostiles esse secutus 60 opes.
Per mare, per terras, per 61 tertia Numina juro,
Per te præsentem conspicuumque Deum;
Nunc animum favisse tibi, Vir maxime: meque,
62 Qua sola potui, mente 63 fuisse tuum.
Optavi 64 peteres cælestia sidera tarde,
Parsque fui turbæ 65 parva precantis idem.
Et pia thura 66 dedi 67 pro te: cumque omnibus unus
Ipse quoque adjuvi 68 publica vota meis.
Quid referam 69 libros, illos quoque, 70 crimina nostra,
Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice 71 majus opus, quod adhuc 72 sine fine reliqui,
In 73 non credendos corpora 74 versa modos:
Invenies vestri 75 præconia nominis illic:
Invenies 76 animi pignora multa mei.
Non tua carminibus 77 major fit gloria, nec 78 quo,
Ut major fiat, 79 crescere possit, habet.
Fama Jovis 80 superest: tamen 81 hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse 82 juvat:
Cumque 83 gigantei memorantur prælia belli,
Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrent 84 alii 85 quanto decet ore, tuasque
Ingenio laudes 86 uberiore canunt.

---

sericordiam tuam est expertus. 58 Ego minus peccavi quam hostes, & sic magis veniam mereor. 59 Bella tibi adversa. 60 Imperium. 61 Cælum in quod Jovi est imperium, quemadmodum Neptuno in mare, & Plutoni in terram. 62 Cum corpore & armis haud valuerim. 63 Tibi deditum fuisse. 64 Sero moreris. 65 Cum alii me majores essent. 66 Obtuli. 67 Pro tua salute. 68 Cum publica vota pro salute principis fierent. 69 De Arte amandi. 70 Criminationes nostras: nam librorum de Arte amandi gratia me relegasti. 71 Metamorphosin. 72 Imperfectum. 73 Incredibiles. 74 Transformata. 75 Laudes tuas: in Metamorphosi enim & imprimis in calce, laudat Julium Cæsarem, & Augustum. 76 Judicia amoris erga te mei. 77 Cum jam sit maxima. 78 Quomodo. 79 Ultimam metam attigit. 80 Ita celebrata, ut potius quid supersit, quam desit. 81 Jovem. 82 Delectat. 83 Belli contra Gigantes suscepti, de quo Metam. Lib. 1. Fab. 5. 84 Imprimis Virgilius. 85 Quanto decet verborum pondere. 86 Majore.

87

Sed tamen, 87 ut fuso 88 taurorum sanguine centum,
Sic 89 capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus, & nobis 90 nimium crudeliter hostis,
91 Delicias legit qui tibi cumque meas!
(Carmina ne nostris sic te venerantia libris
Judicio possint 92 candidiore legi.)
Esse sed irato quis te mihi posset 93 amicus?
Vix tunc ipse mihi 94 non inimicus eram.
95 Cum cœpit 96 quassata domus subsidere, partes
In proclinatas 97 omne recumbit onus:
98 Cunctaque 99 Fortuna rimam faciente dehiscunt.
1 Ipsa suo 2 quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæsitum odium mihi carmine: 3 quaque
Debuit, est vultus turba secuta tuos.
At (memini) vitamque meam, moresque 4 probabas
Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
5 (Quod si non 6 prodest, 7 & honesti gratia nulla
Redditur, 8 ut nullum crimen adeptus eram).
Nec male 9 commissa est nobis fortuna reorum,
Lisque 10 decem decies inspicienda viris.
11 Res quoque privatas statui sine 12 crimine judex:

---

87 In sacrificiis effuso. 88 Hecatomben intelligit, quæ erat sacrificium centum boum. 89 Delectatur. 90 Justo crudelior. 91 Qui tibi prælegit libros Amorum, vel præcepta mea amatoria. 92 A præjudiciis purgato. 93 Quia cuncti tua facta laudant. 94 Amicus. 95 Hoc simili ostendit, quod, offenso Augusto, omnes offenderit. 96 Per hanc intelligit Ovidius seipsum. 97 Tota moles domus, per quam intelligit commune odium carminis sui lascivia contractum. 98 Omnes partes domus aperiuntur. 99 Qua innuitur potentia Augusti. 1 Ipsius domus paries. 2. Al. *quadam*. 3 Quod debuit turba, iram tuam probavit. 4 Eo quod me, tamquam Censor, equo donares, seu equitem faceres, qui equo prætervehebatur a templo Martis ad ædem Castoris, de quo Dionysius Lib. 6. 5 Me equitem esse. 6 Ad demonstrandam integritatem meam. 7 Et honesta mea facta non compensantur. 8 Saltem placet, me a te nullo crimine notatum fuisse. 9 Judicio meo credita. 10 A Centum viris, h. e. nec centumviratus mihi male creditus est. 11 Causas leviores, siquidem Triumvir fuerat. 12 Criminatione alicu-

13 Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non 14 extrema nocerent,
15 Judicio 16 tutus 17 non semel esse tuo.
18 Ultima me perdunt, imoque sub æquore 19 mergit
20 Incolumem toties 21 una procella ratem.
22 Nec mihi pars nocuit de gurgite parva, sed omnes
Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
23 Cur aliquid vidi? Cur noxia lumina feci?
Cur 24 imprudenti 25 cognita culpa mihi?
26 Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet 27 in Superis etiam fortuna luenda est;
Nec veniam læso numine casus habet.
Illa namque die, qua me malus abstulit error,
Parva quidem periit, sed sine 28 labe, domus:
Sic quoque parva tamen, 29 patrio dicatur ut ævo
Clara, nec 30 ullius nobilitate minor:
Et neque divitiis, nec paupertate 31 notanda:
32 Unde sit in 33 neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel 34 censu parva, vel 35 ortu,
36 Ingenio certe non latet illa meo:
37 Quo videar quamvis 38 nimium juveniliter usus,

---

cujus. 13 Et victi meo judicio meam in judicando integritatem laudarunt. 14 Ultimum tuum de me judicium, quo in exilium missus sum. 15 Quoniam me virum bonum esse judicasti. 16 Absolutus. 17 Sæpius. 18 Relegatio. 19 Opprimit. 20 Me salvum. 21 Unica & ultima illa ira tua. 22 Nec solum Augustus, sed & alii ejus causa me oppresserunt. 23 Incestum Augusti cum filia Julia, quæ etiam fuit relegationis causa. 24 Mihi non inquirenti, quid Augustus faceret. 25 Rex, cujus notitia mihi culpæ ducitur. 26 Ut Actæon non studio Dianam videns punitus est; sic & ego forte aliquid videns punior. 27 Dii etiam eos puniunt, qui casu contra eos peccant. 28 Culpa. 29 Ut patris mei temporibus celebris vocari queat familia nostra. 30 Familiæ. 31 Inclyta est. 32 Ex qua familia. 33 Neutram partem. Ostendit, se mediocres divitias possedisse. 34 Fortunis. Equestris census erat quadringenta sestertia, hoc est, decem milia Philippeorum, 35 Origine. 36 Quicquid eorum sit, est tamen mihi ingenium Poeticum per orbem celebratum. 37 Ingenio. 38 Quia scriptis meis juvenilibus & amatoriis Augustum offen-

39 Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
40 Turbaque doctorum Nasonem novit, & audet
41 Non fastiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Musis 42 accepta, 43 sub uno,
Sed non exiguo, crimine lapsa domus.
Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi
44 Ematuruerit Cæsaris ira, queat.
45 Cujus 46 in eventu pœnæ clementia tanta est,
Ut fuerit nostro 47 lenior illa metu.
Vita data est, 48 citraque necem tua constitit ira,
O Princeps parce viribus use tuis.
Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
(Tamquam vita parum muneris esset) 49 opes.
Nec mea decreto damnasti facta Senatûs;
Nec meo 50 selecto judice jussa fuga est.
51 Tristibus invectus verbis (ita Principe dignum)
Ultus es 52 offensas, ut decet, ipse tuas.
Adde quod edictum, quamvis immane minaxque,
Attamen in pœnæ 53 nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo,
54 Parcaque fortunæ sunt data verba meæ.
Nulla quidem sano gravior 55 mentisque potenti
Pœna est, quam 56 tanto displicuisse viro.
Sed solet interdum fieri placabile numen:
57 Nube solet pulsa 58 candidus ire dies.
59 Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat sævi fulmine tacta Jovis.
Ipse licet sperare vetes, sperabimus æque:
60 Hoc unum fieri, te prohibente, potest.
Spes mihi magna subit, cum 61 te, mitissime Princeps,
Spes mihi, respicio cum mea 62 fata, cadit.

fendi. 39 Magnum. 40 Cohors. 41 Acceptis. 42 Grata. 43 Sed magno; quia Cæsarem offendi. 44 Lenita fuerit. 45 Augusti. 46 Cum executioni mandata est. 47 Quam timui. 48 Sine animadversione in vitam & fortunas. 49 Patrimonium meum. 50 Cui secreto damnationem meum injunxisses. 51 Tristitiam denotantibus, qui ea commiseram quæ pœna erant digna. 52 Crimina te offendentia. 53 Titulo. 54 Et decretum tuum de infortunio meo paucis ibi expositum est. 55 Menti generosæ & sanæ. 56 Augusto. 57 Ira depulsa, redit lenitas. 58 Serenus. 59 Primarius ulmorum decor erant vites, iis ideo additæ, ne jacerent pronæ: & maximum portendebant infortunium, si quid fulmine esset tactum. 60 Sperando in tuam clementiam te non lædi. 61 Sc. considero. 62 Quia pœna

fui

Ac veluti ventis 63 agitantibus æquora 64 non est
Æqualis rabies, continuusque furor:
Sed modo 65 subsidunt, intermissique silescunt,
Vimque putes illos deposuisse suam:
Sic abeunt redeuntque mei, 66 variantque timores,
67 Et spem placandi dantque negantque tui.
68 Per Superos igitur, qui dent tibi 69 longa, dabuntque
Tempora, 70 Romanum si modo nomen amant;
Per Patriam, quæ te 71 tuta & secura Parente est,
Cujus, ut in 72 populo, pars ego nuper eram;
Sic tibi, quêm semper factis animoque mereris,
73 Reddatur 74 gratæ debitus Urbis amor.
75 Livia sic tecum 76 sociales compleat annos,
Quæ, nisi te, nullo conjuge digna fuit:
77 Quæ si non esset, cælebs te vita deceret;
Nullaque, cui posses esse maritus, erat.
Sospite sic te sit 78 natus quoque sospes, & olim
79 Imperium regat hoc cum seniore senex:
80 Utque tui faciant sidus juvenile nepotes,
Per tua perque sui facta parentis eant.
Sic assueta tuis semper 81 Victoria castris
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat:
82 Ausoniumque Ducem solitis circumvolet alis;
Ponat & in nitida 83 laurea serta coma:
84 Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas;

---

fui dignus. Al. facta. 63 Commoventibus. 64 Eadem semper tempestatis vis. 65 Quiescunt. 66 Modo enim hoc, modo illud timeo. 67 Nunc spero, nunc despero. 68 Sc. oro. 69 Longævam vitam. 70 Romanum imperium. 71 Sub Augusto enim erat pax. 72 Romano. 73 Exhibeatur. 74 Romæ gratiæ. 75 Liviam Drusillam putat, quam Augustus, repudiata Scribonia, in matrimonium duxit. Eam a matrimonio Tiberii Neronis & quidem prægnantem abduxit, dilexitque, & probavit unice, ac perseveranter. 76 Conjugalis. 77 Nulla uxor te digna esset, ita ut in cælibatu tibi fuisset vivendum. 78 Tiberius, quem Augustus in filium adoptarat. 79 Ipse senex te seniorem sustentet in imperio. 80 Ordo est. *Et tui nepotes*, sc. *Cajus*, qui in Lycia periit, & *Lucius*, qui Massiliæ; aut potius *Drusus*, & *Germanicus*, *sidus juvenile*, i. e. insistant tuis & patris Julii vestigiis. 81 Victoria Dea semper sit in castris tuis. 82 Tiberium, vel Drusum designat. 83 Victoriam, cujus signum laurus triumphantibus dari solebat. 84

Sc.

85 Auspicium cui das grande, Deosque tuos:
86 Dimidioque tui præsens es, & aspicis Urbem;
Dimidio procul es, sævaque bella geris.
87 Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste;
Inque 88 coronatis fulgeat altus equis.
89 Parce, precor; 90 fulmenque tuum fera tela 91 reconde:
Heu nimium misero cognita tela mihi!
Parce, Pater Patriæ: nec 92 nominis immemor hujus
93 Olim placandi spem mihi tolle tui.
Nec precor ut redeam; quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse Deos.
94 Mitius exilium si das, 95 propiusque roganti,
Pars erit e pœna magna levata mea:
96 Ultima perpetior medios 97 projectus in hostes:
Nec quisquam 98 patria longius exul abest.
Solus ad 99 egressus missus septemplicis Istri,
1 Parrhasiæ gelido virginis 2 axe premor.
3 Jazyges, & 4 Colchi, 5 Metereaque turba, 6 Getæque,
7 Danubii mediis vix 8 prohibentur aquis.
Cumque alii 9 caussa tibi sint graviore fugati,
10 Ulterior nulli, quam mihi, terra data est.

Sc. in Germania. 85 Favorem Deorum tuorum. 86 Partim ipse præsens es, & gubernas rem Romæ, partim per legatos tuos procul bella geris. 87 Drusus. 88 Corona laurea ornatis, h. e. triumphet. 89 Remitte iram, & mitiga exilium. 90 Iram tuam. 91 Desine iratus esse. 92 Ut mitis, tamquam pater, sis. 93 Aliquando. 94 Ne Tomi exul agere cogar. 95 Locum exilii Romæ propiorem. 96 Maxima mala. 97 Missus. 98 Roma. 99 Ostia Istri fluvii h. e. Danubii, qui in mare Ponticum vastis sex fluminibus evolvitur, nam septimum paludibus absorbetur. 1 Callistus ex Arcadia, quæ in ursam mutata a Jove in Septentrione locata fuit; sic dicta a Parrhasia urbe Arcadiæ. 2 Polo Arctico. 3 Populi Scytharum, campos & planitiem incolentes. 4 Populi ad dextrum latus Ponti, Caucaso monti adhærentes, olim ex Ægypto profecti, qui Medeam fugientem persecuti, cum illam apprehendere non potuissent, circa Tomos & insulas Brigeidas consederunt. 5 Incolæ Metereæ urbis, supra Thyram fluvium sitæ. 6 Populi in Scythia Europæa, vergentes ad Pontum in orientem. 7 Separantibus urbem Tomon a gentibus ante nominatis. 8 Quin nos invadant. 9 Ob majus delictum relegati. 10 Ulterius in

Longius hac nihil est, 11 nisi tantum frigus & hostis,
12 Et maris adstricto quæ coit unda gelu.
13 Hactenus 14 Euxini 15 pars est Romana sinistri:
16 Proxima 17 Basternæ 18 Sauromatæque tenent.
19 Hæc est Ausonio sub jure 20 novissima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
Unde precor 21 supplex, ut nos 22 in tuta releges:
23 Ne sit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas 24 non bene submovet Ister,
Neve 25 tuus possim civis ab hoste capi.
26 Fas prohibet 27 Latio quemquam de sanguine natum
28 Cæsaribus salvis 29 barbara vincla pati.
30 Perdiderint cum me duo crimina, 31 carmen, & 32 error;
33 Alterius facti culpa silenda mihi.
34 Nam non sum tanti, ut renovem 35 tua vulnera, Cæsar,
Quem nimio plus est 36 indoluisse semel.
37 Altera pars superest; qua turpi crimine tactus
Arguor obscœni doctor adulterii.

---

in Septentrionem. 11 Quia urbes istæ in Septentrionali regione fuerunt inhabitabiles. 12 Et mare congelatum. Cimmerius Bosphorus, Asiam ab Europa separans, ita glaciatur, ut mare illud pedibus plerumque sit pervium. 13 Usque ad Danubium, terminum Romani Imperii. 14 Pontici maris, est a sinistra navigantibus ad Bosphorum Cimmerium. 15 Ditionis Romanæ. 16 Loca Istro vicina. 17 Scythiæ populi, siti vel ad Istrum flumen, vel ad mare septentrionale. 18 Vel Sarmatæ, populi septentrionales, partim in Asia, partim in Europa, Tanai fluvio distreti. 19 Hæc terra, in quam exul missus sum, est ultimus Romani Imperii terminus. 20 Ultima. 21 Humillime. 22 Ubi hostis non est timendus. 23 Ne amissa patria & pacem perdam. 24 Non tuto arcet. 25 Romanus civis. 26 Jus vetat Romanum civem vinciri. 27 Romano. 28 Imperio salvo. 29 Exterorum. 30 Causa exilii mei fuerint. 31 Præcepta amatoria. 32 Imprudentia. 33 Erroris. 34 Restitutio mea tanti non est æstimanda. 35 Tuos dolores. 36 Iis semel dolore affectum fuisse. 37 Restat

Fas est ergo 38 aliqua 39 cælestia pectora falli,
Et sunt 40 notitia multa minora tua.
Utque Deos, cælumque simul sublime 41 tuenti
42 Non vacat exiguis rebus adesse Jovi:
Ex te 43 pendentem sic dum circumspicit orbem,
44 Effugiunt curas inferiora tuas.
45 Scilicet 46 imperii, Princeps, 47 statione relicta
48 Imparibus legeres carmina facta modis?
Non 49 ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris 50 tam leve fertur onus;
51 Lusibus ut possis advertere numen ineptis,
52 Excutiasque oculis otia nostra tuis.
Nunc tibi 53 Pannonia est, nunc 54 Illyris ora domanda;
55 Rhætica nunc præbent, 56 Thraciaque arma metum.
Nunc petit 57 Armenius pacem; nunc 58 porrigit arcus
59 Partus eques, timida 60 captaque signa manu.
Nunc te 61 prole tua 62 juvenem Germania sentit,
63 Bellaque pro magno Cæsare Cæsar obit.

---

stat ut me de carmine amatorio purgem. 38 Aliqua ratione. 39 Qualia sunt tua, o Auguste. 40 Non digna ut ea cognoscas. 41 Regenti. 42 Non est possibile. 43 Tibi parentem. 44 Non curas minora, qualia fuere mea carmina de Arte amatoria. 45 Ironice loquitur. 46 Si curam imperii, ceu miles stationem reliquisses. 47 Eo loco, qui vigilibus ad excubias agendas est assignatus. 48 Carmina Elegiaca, qualia erant libri de Arte amandi. 49 Ea rerum magnitudo, h. e. imperium tibi non est oneri. 50 In se grave, tibi leve. 51 Poematibus & nugis insistere. 52 Perlegas versus in otio factos. 53 Regio ad Istrum, ab Augusto domita, hodie *Slavonia*. 54 Illyri populi sunt sub Alpibus. 55 Rhæti ad Italiam usque pertinent, quæ est supra Veronam & Comum. 56 Thraces sunt Septentrionales populi Germaniæ, ad Pontum Euxinum habitantes, qui cum cæteris desciverant. 57 Armeni sunt populi in Asia. 58 Arma tibi supplex offert. 59 Parthi erant Asiæ populi. 60 Ex metu remittit signa militaria, M. Crasso, & Antonio adempta. 61 Druso privigno tuo, legato in Germaniam misso. 62 Augustus erat senex, sed Drusus juvenis, & Augustum quam juvenem reddebat. 63 Drusus e familia Cæsaris pro Cæsare Au-

Denique ut in tanto, 64 quantum non exstitit unquam,
65 Corpore, 66 pars nulla est quæ labet imperii.
67 Urbs quoque te, 68 & legum lassat tutela tuarum,
69 Et morum, 70 similes quos cupis esse tuis.
71 Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præstas,
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur 72 tantarum pondere rerum
Nunquam te nostros evoluisse 73 jocos?
At si (quod mallem) 74 vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in 75 Arte mea:
Illa quidem fateor 76 frontis non esse severæ
Scripta, nec a tanto 77 Principe digna 78 legi:
Non tamen idcirco 79 legum contraria jussis
Sunt ea; 80 Romanas erudiuntque nurus.
Neve 81 quibus scribam possis dubitare; libellus
Quatuor hos versus 82 e tribus unus habet:
Este procul 83 vittæ tenues, 84 insigne pudoris,
Quæque tegis medios 85 instita longa pedes:
Nil, nisi 86 legitimum, 87 concessaque furta, canemus:
Inque meo nullum carmine 88 crimen erit.

Augusto bella gerit. 64 Quia imperium Romanum nunquam fuit majus, quam felicissimo Augusti tempore. 65 Imperio. 66 Nulla provincia male regatur. 67 Roma, de qua ipse Augustus gloriabatur: marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. 68 Et novæ leges fatigant te, circa quas Augustus occupatus fuit. 69 Augustus impetratis a Senatu decem adjutoribus unumquemque equitum rationem vitæ reddere coegit. 70 Mores subditorum tuorum tuis vis esse similes. 71 Non potes esse otiosus. 72 In tanto imperio. 73 Jocosa scripta. 74 Otiosus. 75 Arte amandi. 76 Non competere severo homini. 77 Imperatore. 78 Lectu. 79 Legibus vetita. 80 Docent amare castas mulieres. 81 Pro quibus. 82 Primus e tribus illis libris de Arte amandi. 83 Vitta est ornamentum capitis muliebre. Per vittas autem designat virgines & innuptas. 84 Signum. 85 Limbus imus: vestis matronarum sumpta pro nupta vel matrona. 86 Per leges licitum. 87 Lege permissos concubitus. 88 Do-

Ecquid ab hac omnes 89 rigidas submovimus 90 Arte,
Quas 91 stola 92 contingi, vittaque sumpta vetat?
At matrona potest 93 alienis artibus uti,
Quoque 94 trahat, quamvis non 95 doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat; quia carmine ab omni
96 Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcumque attigerit, si qua est 97 studiosa sinistri,
98 Ad vitium mores instruet inde suos.
99 Sumpserit Annales (nihil est 1 hirsutius illis)
2 Facta sit unde parens Ilia nempe leget.
3 Sumpserit 4 Æneadum genitrix ubi prima, requiret,
Æneadum genitrix 5 unde sit alma Venus.
Persequar inferius (modo si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
(Non tamen 6 idcirco 7 crimen liber omnis habebit:
Nil prodest, quod non lædere possit idem.)
Igne quid utilius? Si quis tamen 8 urere 9 tecta
10 Comparat, 11 audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
Quæque juvans monstrat, quæque sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator;
12 Ille sed insidias, 13 hic sibi portat opem.
Discitur 14 innocuas ut agat 15 facundia caussas:

Docens illicita. 89 Al. *rigidas* h. e. honestas matronas. 90 Amandi. 91 Vestis honestarum feminarum ad infimos usque pedes demissa. 92 Violari. 93 Non a me consignatis. 94 Sequatur. 95 Amare. 96 Ad peccandum. 97 Proclivis ad deteriora. 98 Peccandi occasionem inde capiet. 99 Si sumpserit libros gesta populi Romani continentes. 1 Severius. 2 Quomodo Ilia seu Rhea Sylvia, gravida a Marte, geminos peperit. 3 Si sumpserit. Al. *Sumpserit Æneadem*, i. e. Virgilii opus, Æneida. 4 Romanorum mater. 5 Unde ducat originem, sc. e mari sanguinolento, ab abscisso membro virili Saturni; vel ex quo susceperit Æneam, eo scil. respiciens, quod & Æneas ex adulterio Veneris & Anchisæ natus sit. 6 Quia in scriptis aliquid est quod nocere queat animis. 7 Criminari poterit. 8 Incendere. 9 Domos. 10 Al. *Cœperit*. 11 Scelestas. 12 Latro. 13 Viator. 14 Ut bonas & justas causas tractet ac defendat. 15 Rhetorica.

16 Protegit hæc sontes, immeritosque premit.
Sic igitur carmen, 17 recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum.
At quiddam vitii, quicumque 18 hinc concipit, errat;
Et nimium scriptis 19 abrogat ille meis.
Ut tamen hoc 20 fatear, 21 Ludi quoque 22 semina præbent
Nequitiæ: 23 tolli tota theatra jube.
24 Peccandi caussam quam multis sæpe dederunt,
25 Martia cum durum sternit arena solum.
26 Tollatur 27 Circus, 28 non tuta licentia Circi est:
Hic sedet ignoto juncta puella viro.
29 Cum quædam spatientur in hac ut amator eodem
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis 30 augustior? hæc quoque 31 vitet,
32 In culpam si qua est ingeniosa suam.
33 Dum steterit Jovis æde, Jovis 34 succurret in æde,
Quam multas 35 matres fecerit ille Deus.
36 Proxima adoranti Junonia templa 37 subibit,
38 Pellicibus multis hanc doluisse Deam.

---

16 Defendit tamen quandoque noxios, & accusat innoxios. 17 Sincera. 18 Ex carmine meo. 19 Detrahit. 20 Addam. 21 In honorem Deorum fieri soliti. 22 Principia & occasiones lasciviæ. 23 Ergone tollenda omnia theatra? 24 Ludi quoque gladiatorii causam peccandi suppeditarunt, 25 Cum arena, ubi gladiatores pugnam suscipiebant, cujus Deus Mars est, durum solum sternit: siquidem gladiatorii ludi in foro arena constrato fieri solebant. Intelligi etiam potest Campus Martius, qui sæpius amoris fuit causa. 26 Ergo. 27 Locus muris cinctus, in quo exercebantur equi & pugiles; in ejus autem circuitu ædificabantur spectacula, e quibus patres atque equites prospectare solebant. 28 Quia & in Circo peccandi reperitur materia. 29 Quoniam puellæ ideo in porticu deambulant, ut amator accedat; cur porticus ædificantur, & cuivis intrare est licitum? 30 Splendidior atque sanctior. 31 Quia peccandi occasionem præbere possunt. 32 Peccare ibi cum amatoribus. 33 Cum venerit in Jovis Capitolini templum. 34 In mentem veniet. 35 Gravidas. 36 Cum femina lasciva intrabit templa Junonis, juncta templo Jovis in monte Capitolino. 37 Incidet. 38 Junonem indoluisse multis meretricibus (nam *pellex* est meretrix, cum alterius feminæ marito rem habens) quas Jupiter ama-

39 Pallade conspecta, 40 natum de crimine virgo
41 Sustulerit quare quæret Erichthonium.
42 Venerit in magni templum tua 43 munera Martis,
Stat 44 Venus ultori juncta viro ante 45 fores.
46 Isidis æde sedens cur 47 hanc 48 Saturnia quæret,
Egerit 49 Jonio Bosphorioque mari.
50 In Venere Anchises, in Luna 51 Latmius Heros,
In Cerere 52 Jasion, qui referatur, erit.
53 Omnia 54 perversas possunt corrumpere mentes;
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
At procul 55 a scripta solis meretricibus Arte
56 Submovet 57 ingenuas pagina prima nurus.
Quæcumque 58 irrumpit, 59 quo non sinit ire sacerdos,
Protinus 60 hoc 61 vetiti criminis acta rea est.

---

mavit. 39 Visa Palladis effigie. 40 Natum de lite Erichthonio nomen injunctum; ἀπὸ τῆς ἔριδος καὶ χθονὸς h. e. ex lite & humo. Cum enim Jupiter, renuente Minerva, Vulcano matrimonium illius spopondisset, Vulcanus vi virginem est aggressus, interque luctandum semen in terram effudit, unde puer ille natus. V. Ovid. Metam. lib. 2. Fab. 8. 41 Educandum dederit filiabus Cecropis. 42 Martis ultoris (ab ulciscendo ita dicti) designat templum, quod Augustus bello Philippensi pro ultione paterna suscepto voverat, in quo voluit de bellis triumphisque senatum consuli, sancitque, ut provincias cum imperio petituri ex eo deducerentur, quique victores rediissent, eo insignia triumphorum inferrent. 43 Al. *numina* h. e. quem tu imprimis colis. 44 Juncti enim erant in adulterio; h. e. incidet adulterium Martis cum Venere. 45 Templi sc. Veneris genitricis, juncti Martis templo. 46 In templo Deæ Ægyptiacæ, proximo ei campo, qui junctus erat campo Martio. Isis, Io prius dicta erat Inachi fluminis filia. 47 Isidem. 48 Juno Saturni filia. 49 Per mare Jonium & Bosphorum Thracium, quia ea cum Jove concubuerat. 50 Succurret, Anchisen e Venere sustulisse Æneam. Al. *in Venerem, in Lunam, in Cererem*. 51 Endymion a Latmio monte Cariæ cognominatus, cum quo Luna rem habuisse fertur. 52 Filius Jovis & Electræ, cum quo Ceres concubuit, & ex eo Plutonem suscepit. 53 Illa. 54 Pravas. 55 Ab Arte amandi, quam non virginibus & matronis, sed solis meretricibus scripsimus. 56 Arcet. 57 Honestas, pudicas. 58 Vi ingreditur. 59 Scilic. in adyta. 60 Hanc ob causam. 61 Illiciti criminis rea

Nec tamen est facinus 62 molles 63 evolvere versus;
Multa licet castæ 64 non facienda legant.
Sæpe 65 supercilii 66 nudas matrona severi,
Et 67 Veneris stantes ad genus omne videt.
68 Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
Nec 69 domino pœnæ res ea caussa fuit.
At cur in 70 nostra nimia est lascivia Musa?
Curve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum manifestaque culpa fatenda est:
Pœnitet ingenii, 71 judiciique mei.
72 Cur non 73 Argolicis potius quæ concidit armis
74 Vexata est iterum carmine Troja meo?
Cur tacui 75 Thebas, & 76 mutua vulnera fratrum;
77 Et septem portas 78 sub duce quamque suo?
79 Nec mihi materia bellatrix Roma negabat:
Et 80 pius est 81 patriæ facta referre labor.
Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,
Pars mihi de 82 multis una canenda fuit.
Utque 83 trahunt oculos radiantia lumina Solis,
Traxissent animum sic tua facta meum.
84 Arguor immerito: 85 tenuis mihi campus aratur:
86 Illud erat magnæ fertilitatis opus.

---

rea agi potest. 62 Lascivos. 63 Legere. 64 Non imitanda. 65 Gravitatis severæ. 66 Meretrices nudæ Floralia, h. e. Floræ diem natalem, magna licentia Romæ celebrantes. 67 In omnem formam Veneris stantes. 68 Virgines Vestales, Vestæ sacra curantes, quas castissimas esse decet, impune vident meretrices. 69 Lenoni, qui nudas illas a conspectu Vestalium submovere debuit; vel Pontifici Maximo, qui in Vestales animadvertebat, si incaste vixissent. 70 Nostris carminibus. 71 Quod judicavi, ejusmodi opus scribendum. 72 Quare non scripsi de bellis Trojanis? 73 Græcis, a civitate primaria *Argo* ita dictis. 74 Describendo iterum ejus casum & ruinam, quasi veram cladem. 75 Bella urbis Thebarum, in Bœotia sitæ: 76 Mortem fratrum Eteoclis & Polynicis, qui mutuo ictu cecidere. 77 Thebæ ab auctoribus vocantur Heptaphylæ, quia septem portis amoliebantur. 78 Nam septem Reges conspirarant contra Eteoclem pro Polynice, & in oppugnatione Thebarum unusquisque horum ducum portam aggrediebatur. 79 Potuissem etiam bella Romana describere. 80 Multus. 81 Sulmonis. 82 Debitorum tuorum factorum. 83 Ad se. 84 Quod bellum Thebanum & reliqua, aut Augusti res gestas non descripserim. 85 Levis materia a me tractatur. 86 Vel bellum Theba-

87 Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cymbâ lacu.
Forsan & hoc dubitem, 88 numeris levioribus aptus
Sim satis, in 89 parvos sufficiamque modos.
At si me jubeas 90 domitos Jovis igne Gigantes
Dicere, conantem debilitabit 91 onus.
92 Divitis ingenii est 93 immania Cæsaris acta
Condere, 94 materia ne superetur opus.
Et tamen 95 ausus eram; sed 96 detrectare videbar,
97 Quodque nefas, damno viribus esse tuis.
Ad leve rursus opus 98 juvenilia carmina veni;
Et 99 falso movi pectus amore meum:
Non equidem 1 vellem; sed me 2 mea facta trahebant,
Inque meas 3 pœnas ingeniosus eram.
Hei mihi, cur 4 didici, cur me docuere parentes?
5 Litteraque est oculos ulla morata meos?
Hæc tibi me invisum lascivia fecit, ob Artes,
Quas ratus es 6 vetitos 7 sollicitasse toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt 8 furta 9 magistro:
10 Quodque parum novit, nemo docere potest.
Sic ego 11 delicias, & mollia carmina feci,
12 Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeo 13 media de plebe maritus,
Ut 14 dubius 15 vitio sit pater ille meo.

---

banum vel Trojanum,. vel mors Eteoclis & Polynicis, vel Augusti gesta, erant fertilis ingenii & magni laboris. 87 Non audere debet magna, qui parva perferre valet. 88 Rebus magis tenuibus. 89 Versus de levi argumento agentes. 90 Bellum Giganteum. 91 Opus difficile. 92 Diserti. 93 Maxima Cæsaris facta describere. 94 Ne materia sit major opere & carmine. 95 Tentassem tua gesta describere. 96 Recusare ob ingenii imbecillitatem. 97 Tenuiter enim scribendo magna tua facta nefas esset. 98 Ad amatoria tractanda redii. 99 Simulando, me esse amore captum. 1 Hoc factum esse. 2 Diis ita visum est, ut postea ideo relegarer. 3 Ut ob scripta mea punirer. 4 Versus componere. 5 Cur ullum tempus impendi studiis? 6 Castas matronas. 7 Allicere. 8 Adulteria furtim committi solita. 9 Ipsarum. 10 Adulteria docere non potui, quia ea ignoro. 11 Amatorias, vel jocos. 12 Læserit meam famam. 13 De vulgo. 14 Ut ob adulterium cum ejus uxore commissum dubitaretur,

num

Crede mihi, mores 15 distant a carmine nostro;
16 Vita verecunda est, 17 Musa jocosa mihi.
Magnaque pars operum 18 mendax & ficta meorum:
19 Plus sibi permisit 20 compositore suo.
21 Nec liber indicium est animi; sed honesta voluptas
Plurima 22 mulcendis auribus apta refert.
Accius esset 23 atrox, 24 conviva Terentius esset;
Essent 25 pugnaces, qui fera bella 26 canunt.
Denique composui 27 teneros non solus amores:
Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi 28 cum multo Venerem confundere vino
Præcepit 29 Lyrici 30 Teia Musa senis?
31 Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
32 Tuta tamen Sappho, tutus & 33 ille fuit.
Nec tibi, 34 Battiade, nocuit, quod sæpe legenti
35 Delicias versu fassus es ipse tuas.
36 Fabula jucundi nulla est sine amore 37 Menandri;
Et solet 38 hic 39 pueris, virginibusque legi.
40 Ilias ipsa quid est, nisi turpis 41 adultera: de qua
Inter 42 amatorem pugna 43 virumque fuit?
44 Quid prius est illic flamma Chryseidos? utque

---

num ille esset filii sui pater. 15 Præceptis meis. 16 Differunt, quia non vixi, ut scripsi. 17 Versus. 18 Narrans amores fictos. 19 Plus lasciviæ sibi indulsit. 20 Me Ovidio, qui ea composui. 21 Liber non est mentis index. 22 Ut delectet legentium aures. 23 Crudelis, quia scripsit Tragœdias. 24 Quia de conviviis agit. 25 Bellicosi. 26 Describunt. 27 Versus de amore agentes. 28 Amori operam dare, multo prius exhausto vino. 29 Anacreontis Poetæ Lyrici. 30 Anacreontis carmen qui Teon, Ioniæ oppidum, habuit patriam. 31 Sappho poetria ex insula Lesbo, composuit libros lyricos, epigrammata, jambos, & elegias, invenit carmen Sapphicum ab ipsa denominatum, ejusque poemata erant lasciva. 32 Non sunt puniti ob carminis lasciviam. 33 Anacreon. 34 Battiades Callimachus appellatur e Batto generis sui auctore. Ille composuit omnis generis poemata, & Lyden puellam amavit, de qua etiam elegias scripsit. 35 Amores tuos. 36 Comœdia. 37 Græci Comici. 38 Menander. 39 Ab nuptis legi. 40 Opus Homeri de Ilio sive bello Trojano. 41 Helena a Paride rapta. 42 Paridem. 43 Menelaum. 44 Quid in principio statim Iliados describitur, nisi Agamemno-

Fecerit iratos 45 capta puella duces?
Aut quid 46 Odissea est, nisi 47 fœmina, propter amorem,
Dum 48 vir abest, multis una petita 49 procis?
Quid nisi 50 Mæonides 51 Venerem Martemque ligatos
Narrat in 52 obscœno corpora prensa toro?
Unde, nisi indicio magni sciremus Homeri,
53 Hospitis igne duas incaluisse Deas?
Omne genus scripti 54 gravitate Tragœdia vincit:
55 Hæc quoque materiam semper amoris habet:
Nam quid in 56 Hippolyto est, nisi 57 cæcæ flamma 58 novercæ?
59 Nobilis est 60 Canace 61 fratris amore sui.
Quid non 62 Tantalides 63 agitante Cupidine currus
64 Pisæam 65 Phrygiis vexit 66 eburnus equis?

---

mnonis amor in Chryseida? 45 Briseis Achilli ab Agamemnone erepta, unde ortæ sunt inter eos inimicitiæ. 46 Alterum Homeri carmen, Ulyssis e Trojano bello in patriam reditum, molestiasque itineris describens. 47 Penelope Ulyssis uxor. 48 Nam Ulysses errabat post Trojæ excidium. 49 Al. *viris*. 50 Homerus. 51 Veneris & Martis adulterium, quos Vulcanus maxime tenuibus retibus deprehendit, omniumque Deorum oculis videndos subjecit. 52 Lecto, ubi obscœnum adulterium commissum est. 53 Circen & Calypso captas fuisse amore Ulyssis. 54 In Tragœdiis enim tractantur res graves. 55 Semper quoque continet amores. 56 De quo Seneca Tragœdiam scripsit. 57 Amore. Al. *læva*. 58 Phædræ, quæ fuit causa mortis Hippolyti, cum ille recusasset turpia petenti assentiri. 59 Clara. 60 Quæ ex fratre Macareo filium peperit: & eo scelere comperto se ipsam jussu patris interfecit; Macareus autem in templum Apollinis Delphici confugit. 61 Macarei. 62 Pelops Tantali filius. 63 Impellente amore currus. 64 Hippodamiam, natam Pisæ, quæ Arcadiæ erat urbs. Œnomaus, Martis & Æginæ filius, sæpe interpellatus de filiæ Hippodamiæ nuptiis, respondit, se eam illi esse daturum, qui cursu equorum ipsum vinceret: ita ut, cum procus currere cœpisset, Œnomaus arietem Jovi sacrificaret. Peractis sacris ipse currum conscendit, & velocitatem equorum, vento genitorum, omnes assecutus hasta transfixit. Tandem Pelops, ex Peloponneso veniens, corrupto auriga Myrtillo victor evasit. 65 Harpina & Psilla, quos equos Pelops e Phrigia redux secum duxit. 66 Eburnus Pelops vocatur a Poetis, quia Tantalus ejus pater volens Deorum tenta-

re

67 Tingeret ut 68 ferrum natorum sanguine 69 mater,
Concitus 70 a læso facit amore dolor.
Fecit amor subitas 71 volucres cum 72 pellice 73 regem:
74 Quæque suum luget nunc quoque mater Ityn.
Si non 75 Æropen 76 frater sceleratus amasset,
77 Aversos Solis non legeremus equos.
Impia nec 78 tragicos tetigisset 79 Scylla 80 cothurnos,
81 Ni patrium crimen desecuisset amor.
Qui legis 82 Electram, & 83 egentem mentis Orestem,
Ægysti 84 crimen 85 Tyndaridosque legis.

---

re divinitatem, eis invitatis filium suum epulandum apposuit; a quo omnes Dii abstinuerunt, excepta Cerere, quæ brachium ejus consumpsit. Postea Dii, petente Tantalo, cum voluissent ejus filium ab inferis revocare, Ceres ei eburneum brachium restituit. 67 Medea irata, quod Jason, se expulsa, Creusam in matrimonium duxit, filios in ultionem patris jugulavit. 68 Gladium. 69 Medea. 70 Ab amore Medeæ a Jasone læso. 71 Aves. 72 Philomela. 73 Tereum. 74 Prognem designat, Terei Regis Daulidis uxorem, quæ Ityn filium occidit, & patri epulandum apposuit, propter sororem Philomelam violatam: postea mutata est in lusciniam. 75 Ærope, Atrei uxor cum Tyeste concubuit, quod ægre ferens Atreus liberos ei epulandos apposuit, quæ Sol, ne pollueretur, aufugit. 76 Tyestes Atrei frater. 77 Quasi refugientes atrocitatem istius spectaculi. 78 Tragicum stylum. 79 Filia Nisi, Megarensium Regis, quæ Minois paterni hostis amore capta, ut illum sibi beneficio aliquo devinceret, patrem purpureo capillo, in quo totius regni fatum situm erat, spoliavit, eumque hosti obtulit, ceu futuri conjugii dotem. Cum vero a Minoe contemneretur, doloris impatiens in Cirim avem est mutata. 80 Cothurni erant calcei Tragicorum altiores, ut ipsi altiores apparerent. 81 Nisi amore resecuisset purpureum patris Nisi crinem. 82 Electra Agamemnonis filia, Orestis soror, illum e manibus Clytemnestræ matris & Ægysti vitrici liberavit, occultavitque apud Strophium Phocensem. Ipsa urnam, simulatis fraternis ossibus, detulit deflens. Orestes ab Argivis adjutus, matrem Ægystumque occidit. 83 Insanum factum. 84 Adulterium, cum Clytemnestra, vel Agamemnonis mortem, quem Ægystus & Clytemnestra occiderant, cum a bello Trojano rediret. 85 Cly-

Nam quid de 86 tetrico referam 87 domitore 88 Chimeræ,
89 Quem 90 letho fallax hospita pene dedit?
Quid loquar 91 Hermionem? quid te, 92 Schœneja virgo,
Teque, 93 Mycenæo 94 Phœbas amata duci?
Quid 95 Danaen, 96 Danaesque nurum, 97 matremque Lyæi?
98 Hæmonaque, 99 & noctes quæ coiere duas?

Clytemnestræ filiæ Tyndari ex Leda, uxorisque Agamemnonis, quæ cum Ægysto Thyestis filio, dum maritus bello Trojano interfuit, adulterium commisit. 86 Severo. 87 Bellorophonte, Glauci filio, qui, stupri accusatus, missus est ad Chimæram & Amazones occidendum; cum rediret victor, innocentiamque probasset, uxorem accepit filiam regis Lyciæ, ut & dimidiam regni partem. 88 Hunc montem Bellerophon fecit habitabilem: quapropter fingitur Chimæram occidisse. Mons iste Liciæ in cacumine habebat leones, in medio capras, in imo serpentes; unde versus: *Prima leo, postrema draco, media ipse Chimæra*. 89 Bellerophontem. 90 Schenobæa; falso eum accusans fere occidit. 91 Menelai vel Thesei & Helenæ filiam, quæ Oresti Agamemnonis filio desponsata fuit. Sed cum Ægystus cum Clytemnestra, Agamemnonis uxore, concumberet, & Electræ sororis industria ejus manus evasisset Orestes, concessit illam Ægystus Pyrrho Achillis filio, postea ab Oreste occiso. 92 Atalanta Schœnei regis Scyri insulæ filia. 93 Ab Agamemnone, Mycenarum rege. 94 Cassandra, Phœbi sacerdos, Priami regis filia, quam post Trojæ excidium Agamemnon Mycenas captivam duxit, ejus amore captus. 95 Hæc unica erat Acrisii, Argivorum Regis filia. Iste monebatur, quod periturus sit manu ejus, qui ex filia nasceretur: quapropter eam turri includit. Jupiter se mutat in aureum imbrem, & sic in puellæ gremium decidit, quæ inde prægnans facta est. Pater id intelligens, arcæ inclusam in mare projici jussit. Hæc in Italiam delata, inventa a Piscatore cum Perseo, quem enixa fuerat, & oblata Regi, ab eo uxor ducta, cum qua etiam Ardeam condidit. 96 Andromedam Persei, Danaes filii, uxorem, quæ causa fuit ejus cladis, qua Cephenes, Asiæ Minoris populi, interierunt, partim a Perseo in nuptiis Andromedæ occisi, partim in saxa conversi. 97 Semelen, Bacchi matrem, Cadmi, Thebarum Regis, filiam, ex qua Jupiter Bacchum genuit, Lyæus ideo dictus, quia ebriorum membra vel curas solvit. 98 Hæmon erat juvenis Thebanus, qui Antigonem, Œdipi, & Jocastæ filiam, tantopere amavit, ut

cum

Quid 1 generum Peliæ? quid 2 Thesea? quidve 3
Pelasgum,
4 Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc 5 Iole, 6 Pyrrhique parens, huc 7 Herculis uxor,
Huc accedat 8 Hylas, 9 Iliadesque puer.
10 Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes:
Vixque meus 11 capiat 12 nomina nuda liber.
13 Est & in 14 obscœnos deflexa Tragœdia risus,
Multaque 15 præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet 16 auctori, 17 mollem qui 18 fecit Achillem,
19 Infregisse suis fortia facta 20 modis.
21 Junxit Aristides Milesia crimina secum;
22 Pulsus Aristides nec tamen urbe sua est.
23 Nec qui descripsit corrumpi semina matrum,
Eubius 24 impuræ conditor historiæ.

---

cum eam Creontis jussu occisam audiret, eo quod Polynicem fratrem humasset, se ipsum gladio transfodit. Al. *Alcmenam*, quæ erat Electrionis filia, & ea lege Amphitrioni nupserat, ut fratris sui interfecti mortem ulcisceretur. Cum itaque hic adversus Teleboas, Ætoliæ populos, pro Thebanis in expeditionem profectus esset, Jupiter sub specie Amphitrionis Alcmenam compressit, & ex ea Herculem genuit. 99 Jupiter enim fertur ex duabus noctibus unam fecisse, ut Herculem conciperet. 1 Admetum, qui Alcestem Peliæ filiam natu majorem, despondente Jasone, post Peliam Medeæ fraude peremptum, in matrimonium duxit. 2 Thesei Tragœdiam, in qua describitur Helenæ raptus ejusque opera Pirithoo præstita ad rapiendam Proserpinam. 3 Protesilaum Thessalum, de quo vid. Heroid. Ep. 13. 4 Trojana. 5 Eurythi Œchaliæ regis filia, ab Hercule amata. Vid. Met. 6. 6 Deidamia. 7 Megara. 8 Herculis comes. 9 Ganymedes Trojanus, filius Trois regis. 10 Tempus me deficeret, si amores in Tragœdiis contentos commemorarem. 11 Capiet. 12 Eorum, quorum causa Tragœdia est composita. 13 Tractantur etiam ut plurimum in Tragœdiis res obscœnæ, quibus spectatores rident. 14 Quia risus est Tragœdiæ admodum inimicus, ceu in materia luctuosa. 15 Præteritæ obscœnitatis. 16 Homero, vel alii Poetæ, qui Achillis amores descripsit. 17 Lasciviam. 18 Scripsit. 19 Contaminasse fortia ejus facta, ob raptam Briseida. 20 Versibus. 21 Aristides libros quosdam edidit, *Milesii* appellatos, de luxuria & deliciis, quibus Milesii erant deditissimi. 22 Expulsus patria. 23 Nec Eubius historicus in exilium missus, quod docuit partus violari, & potione ejici. 24 Qua narrabat, feminam aliquam potione & vene-

Nec qui composuit nuper 25 Sybaritida, 26 fugit:
Nec 27 qui concubitus non tacuere suos.
28 Suntque ea doctorum 29 monumentis mista virorum:
30 Muneribusque Ducum publica facta patent.
Neve 31 peregrinis tantum defendar ab armis,
Et 32 Romanus habet multa jocosa liber.
33 Utque suo 34 Martem cecinit gravis Ennius ore:
35 Ennius ingenio maximus, arte rudis.
Explicat ut caussas 36 rapidi 37 Lucretius 38 ignis;
39 Casurumque triplex 40 vaticinatur opus.
Sic sua 41 lascivo cantata est sæpe 42 Catullo
Femina, 43 cui falsum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, 44 multos vulgavit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.
Par fuit 45 exigui similisque licentia 46 Calvi,
Detexit variis qui 47 sua furta 48 modis.
Quid referam 49 Ticidæ, quid 50 Memmi carmen? apud quos.
51 Rebus 52 abest omnis nominibusque pudor?

---

neficiis partum corrupisse. 25 Opus Hemitheonis, plenum. Sybaritanæ lasciviæ. Fuit autem Sybaris oppidum Calabriæ, inter Crathim & Sybarim fluvios. 26 Exultavit. 27 Philænis & Elephantis, quarum fœdissima scripta passim circumferebantur. Al. *qui*, sc. Poetæ. 28 Ea scripta, licet obscœna, numerantur inter monumenta doctorum hominum. 29 Scriptis. 30 Illa scripta omnibus sunt exposita, aperta, & divulgata permissu imperatorum. 31 Ab externorum scriptorum voluminibus. 32 Poemata a Romanis seu Latinis scripta. 33 Uti sunt Poetæ, quia gravia scripsere, ut Ennius, & Lucretius, ita quidam lasciva opera edidere, ut Catullus, & alii. 34 Bellum, prælium & Annales, versu Heroico. 35 Quia ille Poeta usus est inventione & sententiis egregiis, sed verbis parum ornatis. 36 Cuncta rapientis & absumentis. 37 Qui ad exemplum Empedoclis, de rerum natura, & in libro primo præsertim de igne scripsit. 38 Vel materialis & quotidiani, vel fulminis. 39 Quomodo tria Elementa, aqua, cælum, & terra sint interitura. 40 Prædicit ut vates. 41 Protervo, nec Cæsari parcenti. 42 Scriptori Epigrammatum. 43 Quam sub nomine Lesbiæ proposuit, cum Clodia nominaretur. 44 Fassus & se alias amasse. 45 Corpore. 46 Poetæ & Oratoris animosi, diu cum Cicerone de principatu eloquentiæ litigantis. 47 Suos amores furtivos. 48 Carminibus. 49 Poetæ scribentis elegias de Perilla, quam amavit. 50 Poetæ & Oratoris mordacissimi. 51 Obscœna proprie dicunt. 52 Al.

53 Cinna quoque his comes est, Cinnaque 54 procacior 55 Anser,
Et 56 leve 57 Cornifici, parque 58 Catonis opus.
59 Et quorum libris modo dissimulata Perilla,
Nomine nunc legitur dicta, Metella, tuo.
60 Is quoque, 61 Phasineas 62 Argo qui duxit in undas,
Non potuit 63 Veneris furta tacere suæ:
Nec minus 64 Hortensi, nec sunt minus 65 improba Servi
Carmina: quis dubitet 66 nomina tanta sequi?
67 Vertit Aristidem 68 Sisenna: nec 69 obfuit 70 illi
71 Historiæ 72 turpes inseruisse jocos.
Nec fuit opprobrio celebrasse 73 Lycorida 74 Gallo;
75 Sed linguam nimio non tenuisse mero.
Credere juranti 76 durum putat esse Tibullus, 77
Sic etiam de se quod neget illa viro.
Fallere 78 custodem demum docuisse fatetur;
79 Seque sua miserum nunc ait arte premi.

Al. *Adest*. 53 Q. Helvius Cinna Poeta fuit, qui scripsit Smyrnam, quam decem annis elimavit. 54 Lascivior. 55 Poeta Antonii, ejus laudes scribens. 56 Lascivum. 57 Cornificius Poeta a militibus destitutus interiit, quos sæpe fugientes galeatos lepores vocarat. 58 Valerius Cato præter Grammaticæ libellos etiam carmina composuit. 59 Et ii Poetæ, qui vero nomine Metellam, hactenus sub Perillæ nomine celatam, celebrarunt. 60 Varro Artacinus, Leucadiam amans. Is etiam scripsit Argonautica. 61 Colchicas, a Phasi, Colchorum fluvio, per quem Argonautæ in Colchos pervenere. 62 Qui Argonautica scripsit. Argos alias erat navis, in qua Jason cum sociis suis Colchos navigavit, ab Argo architecto ita dicta, unde Jason ejusque socii Argonautæ appellati sunt. 63 Stupra. 64 Hortensius & Servius Sulpitius, quamvis fuerint optimi Oratores, mansuetioribus tamen Musis operam dedere. 65 Lascivia. 66 Stylum illorum imitari. 67 Transtulit e Græco in Latinum Aristidæ libros Milesius. 68 Orator & Poeta. 69 Nocuit. 70 Sisennæ. 71 Romanæ. 72 Lascivos & impudicissimos illos Aristidæ libros transtulisse. 73 Amasiam suam. 74 Cornelius Gallus Poeta & Orator scripsit de Lycoride Amorum libros quatuor. 75 In quodam convivio, ubi nimium biberat, de Augusto oblocutum esse; unde ipsi moriendum fuit. 76 Difficile. 77 Quia illa adulterium suum marito negat. 78 Qui eam custodiebat, ut adulterium committeret. 79 Quoniam & se ipsum fallebat.

80

Sæpe velut 80 gemmam dominæ, signumve probaret,
Per 81 caussam meminit se tetigisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est 82 nutuque locutus,
Et 83 tacitam mensæ duxit in 84 orbe notam.
Et quibus 85 e succis abeat de corpore 86 livor;
Impresso fieri qui solet 87 ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito, 88
Se quoque uti servet, 89 peccet ut illa minus.
Scit cui 90 latretur, cum solus 91 obambulat 92 ipse;
Cui toties clausas 93 exscreet ante fores.
Multaque dat talis 94 furti præcepta, docetque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc 95 illi 96 fraudi; legiturque Tibullus,
Et placet, & jam te Principe notus erat.
Invenies 97 eadem blandi præcepta 98 Properti;
Districtus minima nec tamen ille 99 nota est.
1 His ego 2 successi, quoniam 3 præstantia 4 candor
Nomina 5 vivorum dissimulare jubet.
Non 6 timui, fateor, ne qua tot iere 7 carinæ, 8
Naufraga servatis omnibus una foret.
Sunt 9 aliis scriptæ, quibus 10 alea luditur, artes;
11 Hæc est ad nostros non leve crimen avos.
12 Quid valeant tali, quo possis 13 plurima 14 jactu
15 Fingere, 16 damnosos effugiasve canes.
17 Tessera quot numeros habeat: 18 distante vocato,

---

80 Annuli. 81 Amatoriam. 82 Signis. 83 Signum non auditum, & intellectum. 84 Mensa rotunda. 85 Fucis. 86 Invidia. 87 Basiantium. 88 Ad uxorem non admittat. 89 Ut amica cum aliis non peccet. 90 A cane. 91 Ante fores dominæ. 92 Tibullus. 93 Exspuat cum violentia quadam & tussi, ut audiatur amator alius amicæ Tibulli. 94 Adulterii. 95 Tibullo. 96 Damno. 97 Idem docentia cum Tibullo. 98 Poetæ Elegiarum. 99 Ignominia. 1 Post hos Poetas ego eadem lascivia scripsi. 2 Tempore. 3 Illustria. 4 Pudet, ne adularer. 5 Poetarum. 6 Periculum. 7 Ingenia Poetica. 8 Solus damnarer. 9 Ab aliis. 10 Ludus tesserarum describitur. 11 Hic lusus alearum tempore avorum nostrorum grave putabatur crimen. 12 Alii Poetæ talorum ludum descripserunt. 13 Plurima afferentia. 14 Puncto. *Venus* enim in tali victoriam afferebat, ut *Canis* jacturam. 15 Formare diversas inter se talorum facies. 16 Minima puncta damnum afferentia. 17 Qui numeri in hoc ludo lucrum aut damnum afferant. 18 Vocato numero, quia vi-

19 Mittere quo deceat, quo 20 dare missa modo.
21 Discolor ut 22 recto grassetur limite miles,
Cum 23 medius gemino calculus hoste perit.
Ut mage velle 24 sequi sciat, & revocare 25 priorem;
Ne tuto 26 fugiens incomitatus eat.
Parva 27 sedet 28 ternis instructa 29 tabella lapillis;
In qua vicisse est, 30 continuasse suos.
Quique alii lusus (neque enim nunc 31 persequar omnes)
32 Perdere rem 33 caram tempora nostra solent.
Ecce 34 canit formas alius, 35 jactusque pilarum.
Hic artem 36 nandi 37 præcipit, ille 38 trochi.
39 Composita est 40 aliis fuscandi cura coloris:
41 Hic epulis leges 42 hospitioque dedit.
Alter humum, de qua 43 fingantur pocula, monstrat,
44 Quæque docet liquido testa sit apta mero.
45 Talia 46 fumosi luduntur mense 47 Decembris:
Quæ damno nulli composuisse fuit.
48 His ego deceptus 49 non tristia carmina feci;
Sed tristi nostros 50 pœna secuta jocos.
Denique nec video de tot scribentibus unum,
Quem sua perdiderit Musa: repertus ego.
Quid si scripsissem 51 mimos obscœna 52 jocantes,

victoria distat, aut victeria præstat. 19 Jacere illas parvas tabellas in alveolo. 20 Remittere. 21 Calculus tuus diversi coloris. 22 Insidietur hosti, dum miles deprehensus obsidetur. Per rectum limitem intelligitur recta & aperta via, ne videatur grassari. 23 Miles tuus a duobus adversariis calculis circumventus in periculo versatur, nisi ei succurratur. 24 Adversarii calculos insequi. 25 Calculum primo motum, ne longius elapsis ab hostibus capiatur. 26 Retractus. 27 Al. *sedet* h. e. est. 28 Qui est trium calculorum ludus. 29 Qua tesseris ludimus. 30 Posuisse directa linea suos calculos. 31 Recensebo. 32 Otium fallere. 33 Irrecuperabilem. 34 Describere alii versibus formas pilarum & genera. 35 Modum pila ludendi. 36 Natandi. 37 Docet. 38 Artem trocho ludendi. 39 Docuere alii artem, unde color corporis fuscus, vel niger redderetur. 40 Ab aliis. 41 Alii docuerunt, quomodo epulæ parari debeant. 42 Hospitibus, quibus lautiora apponi solent. 43 Formentur fictilia vasa. 44 Quod vas fictile aptum sit potui. 45 Carmina per lusum componuntur ac recitantur. 46 Quo ignes, fumum dantes, excitantur ad frigus dissolvendum. 47 Quo Saturnalia celebrantur, quibus diebus omnia licebant. 48 Horum exemplo. 49 Læta & jocosa. 50 Relegatio. 51 Poemata sine pudore lasciviam imitantia. 52 Jocis suis

Qui semper vetiti 53 crimen amoris habent?
In quibus assidue 54 cultus procedit adulter, 55
Verbaque dat stulto callida 56 nupta viro.
57 Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
58 Spectat: & e magna parte 59 Senatus adest.
Nec satis 60 incestis 61 temerari vocibus aures,
Assuescunt oculi multa 62 pudenda pati.
Cumque fefellit amans 63 aliqua novitate maritum,
64 Plauditur, & magno 65 palma favore 66 datur.
Quoque minus prodest, pœna est 67 lucrosa poetæ;
Tantaque non parvo crimina 68 Prætor emit.
Inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum 69
Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti;
Majestas adeo 70 comis ubique tua est.
71 Luminibusque tuis, 72 totus quibus utitur orbis,
73 Scenica vidisti 74 lentus adulteria.
Scribere si fas est imitantes 75 turpia mimos,
Materiæ minor 76 est debita pœna meæ.
An 77 genus hoc scripti faciunt sua 78 pulpita tutum?
79 Quodque libet, mimis scena licere dedit?
Et mea sunt populo 80 saltata poemata sæpe, 81
Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
82 Scilicet in 83 domibus vestris ut 84 prisca virorum

---

suis immiscentes. 53 Criminationem. 54 Ornatus in scenam prodit in adulterio vivens. 55 Decipit. 56 Uxor. 57 Apta ad conjugium. 58 Inter agendum. 59 Senatores. 60 Impudicis verbis de incestu agentibus. 61 Violari. 62 Obscœna a mimis in theatro fieri solita. 63 Aliquo novo invento. 64 Lege excipitur. 65 Victoria, cujus signum palma. 66 Conceditur. 67 Lucrantur Poetæ ex eo opere, quod minus prodest, cum essent puniendi. 68 Prætores seu Ædiles ludos aliquando populo exhibebant, & a Poetis fabulas, ludorum die recitandas, emebant. 69 Comœdias multo pretio remuneratas. 70 Blanda. 71 Oculis. 72 Quibus totum orbem vides & regis. 73 A mimis in theatro repræsentata. 74 Mitis. Al. *Lætus*, h. e. cum applausu. 75 Obscœna. 76 Debetur. 77 Comœdias. 78 Quæ erant ante scenam, ubi ludicra exercebantur. 79 Et an scena dedit mimis omnem licentiam? 80 In scenis acta, quæ mihi tunc etiam eam licentiam dare debuissent. 81 Te spectante. 82 Uti in domibus sunt honesta, & turpia, ita ego scripsi Poemata laude & vituperio digna. 83 Porticu Palatina. 84 Corpora virorum temporibus priscis fortium.

85

85 Artifici 86 fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios, Venerisque figuras 87
Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
88 Utque sedet 89 vultu fassus 90 Telamonius iram;
Inque oculis facinus 91 barbara mater habet;
Sic 92 madidos siccat digitis Venus uda capillos,
93 Et modo 94 maternis tecta videtur aquis.
Bella 95 sonant alii telis instructa cruentis:
Parsque 96 tui generis, pars tua facta canit.
97 Invida me 98 spatio Natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuæ felix 99 Æneidos auctor,
Contulit 1 in Tyrios 2 arma virumque toros:
Nec legitur 3 pars ulla magis 4 de corpore toto,
5 Quam non legitimo 6 fœdere junctus amor.
7 Phyllidis hic 8 idem, tenerosque 9 Amaryllidis 10 ignes
11 Bucolicis juvenis luserat ante 12 modis.
Nos quoque jam pridem 13 scripto peccavimus uno;
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te 14 delicta notantem
Præterii toties 15 jure quietus eques.
Ergo, quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens, nunc nocuere seni?

---

85 Artificiosa. 86 Apparent. 87 Ostendat. 88 Tabulas Ajacis & Medeæ intelligit, a Cæsare ante ædem Veneris Genitricis dicatas. 89 Prodens picto vultu iram, quod Achillis arma Ulyssi in singulare virtutis præmium adjudicata essent. 90 Ajax Telamonis filius. 91 Medea irata, quod Jason evaserat incendium domus Creontis, cujus natam Creusam in matrimonium duxerat, omnes filios occidit, excepto aufugiente Thessalo. 92 Nuda crinem pectit. 93 Et apparet paullo ante tecta fuisse mari. 94 E quibus honor est. 95 Describunt. 96 Lucii, Caii, Tiberii, Drusi, Germanici, &c. 97 Invidens gloriæ meæ. 98 Angusta scribendi materia. 99 Virgilius, in gratiam Augusti Æneida scribens. 1 In lectum Tyriæ Didonis Lib. 4. Æneidos. 2 Æneam ejusque bella in Italia gesta. 3 Quartus liber Æneidos. 4 De toto opere Æneidos. 5 Quam Didonis illicitus cum Ænea concubitus. 6 Conjugio vetito. 7 Eclog. 3. 8 Virgilius. 9 Eclog. 8. 10 Amores. 11 A custodia boum sic dictis. 12 Versibus. 13 Lascivo scribendi genere. 14 In equilustrio. 15 Non ab equo detra-

Sera 16 redundavit veteris vindicta libelli :
Distat & a 17 meriti tempore pœna sui .
Ne tamen omne meum credas opus esse 18 remissum ,
Sæpe dedi nostræ 19 grandia vela rati .
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos ,
20 Cumque suo finem mense volumen habet .
Idque tuo nuper scriptum sub nomine , Cæsar ,
Et tibi 21 sacratum 22 sors mea 23 rupit opus .
24 Et dedimus tragicis scriptum 25 regale 26 cothurnis :
Quæque gravis debet verba 27 cothurnus habet .
28 Dictaque sunt nobis , quamvis 29 manus ultima cœpto
Defuit , 30 in facies corpora versa novas .
Atque utinam 31 revoces animum paullisper ab ira ,
Et 32 vacuo jubeas 33 hinc tibi pauca legi !
34 Pauca , quibus prima surgens ab origine mundi ,
In tua 35 deduxit tempora , Cæsar , opus .
Aspicias quantum dederis mihi 36 pectoris ipse ,
37 Quoque favore animi teque tuosque canam .
Non ego 38 mordaci perstrinxi carmine quemquam ,
Nec meus 39 ullius crimina versus habet .
40 Candidus a 41 salibus 42 suffusis felle refugi :
Nulla 43 venenato littera mixta joco est .
Inter tot 44 populi , tot 45 scripti millia nostri ,
Quem 46 mea Calliope læserit , unus ero .
Non igitur nostris ullum gaudere 47 Quiritem
48 Auguror , at multos indoluisse , malis .
Nec mihi credibile est quemquam 49 insultasse jacenti ;
50 Gratia candori si qua relata meo est .

---

tractus , quod facinorosis a Censoribus fieri solebat . 16 Rediit . 17 Culpæ suæ . 18 Abjectum , lascivum . 19 Majorem materiam . 20 Et quivis liber cum mense finitur . 21 Dicatum . 22 Exilium meum . 23 Imperfectum reliquit . 24 Innuit Tragœdiam Medeam . 25 Regum facta complectens . 26 Stylo Tragico . 27 Stylus Tragicus gravis . 28 Conscripta sunt a me . 29 Cura & emendatio . 30 Corpora in novas figuras mutata . 31 Habeas mentem sine ira . 32 Otioso . 33 Ex Metamorphosi . 34 Incipiens . 35 Scripsi . 36 Animi . 37 Qua veneratione , quod imprimis ex fine operis constat . 38 Satyra aliquem læsi . 39 Ullius criminationes . 40 Sinceris . 41 Jocis . 42 Mordacibus . 43 Mordaci . 44 Romanorum . 45 Inter tot millia nostrorum carminum . 46 Meum carmen . 47 Civem Romanum . 48 Existimo . 49 Derisisse me . 50 Modo par pari referant .

51

His precor, atque aliis possint 51 tua numina flecti,
O Pater, o Patriæ cura salusque tuæ.
Non ut in 52 Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
Cum longo pœnæ tempore 53 victus eris:
54 Tutius exilium, paulloque quietius oro,
55 Ut par delicto sit mea pœna suo.

51 Divinitas tua emolliri. 52 Italiam. 53 Placatus. 54 Tutiorem locum quam Pontum, vel Tomum. 55 Ut talis sit pœna, qualem perexiguum meum crimen meruit.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

ELEGIA I.

LIBER TERTIUS

ARGUMENTUM

Poeta librum suum Romam mittit incultum quidem & sordidum, inducitque illum errare per varia urbis loca, precarique Augustum, ut patri exuli & Poetae det veniam. Sed cum nusquam recipi se videat, rogat manus plebejas, ut illae saltem eum accipiant, quo habeat ubi possit divertere.

Missus in hanc venio 1 timidi liber 2 exulis 3 urbem :
4 Da placidam 5 fesso, lector amice, 6 manum.
Neve reformida, ne sim tibi forte 7 pudori,
Nullus in 8 hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullis 9 dissimulare 10 jocis.
11 Id quoque, quod 12 viridi quondam male lusit in aevo,
Heu nimium sero! damnat & odit opus.
13 Inspice quid 14 portem : nihil hic nisi 15 triste videbis :
Carmine 16 temporibus conveniente suis.
17 Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel 18 pedis hoc ratio, vel 19 via longa facit.

---

1 Augustum timentis. Al. *timide*. 2 Ovidii in exilio viventis. 3 Romam. 4 Recipe me placide. 5 Defatigato longo itinere. 6 Auxilium. 7 Dedecori. Hoc libro. 9 Tegere infortunium suum. 10 Jocosis vel amatoriis versibus. 11 Intelligit librum de Arte amandi. 12 Juventute sua. 13 Aspice. 14 Contineam. 15 Libros Tristium tristia complectentes. 16 Statui suo. 17 Composita sint versu Elegiaco, constante ex longiore Hexametro, & breviore Pentametro. 18 Quia in Pentametro sunt tantum quinque pedes, unde etiam nomen accipit, cum in Hexametro sunt sex. 19 Quod & viatori-

20 Quod neque sum 21 cedro flavus, nec pumice 22 lævis ;
23 Erubui domino cultior esse meo.
24 Littera suffusas quod habet maculosa 25 lituras,
26 Læsit opus lacrymis ipse poeta suum.
Si qua videbuntur 27 casu non dicta Latine ;
In qua scribebat, 28 barbara terra fuit.
Dicite, lectores si 29 non grave, 30 qua sit 31 eundum;
Quasque petam sedes 32 hospes in Urbe liber.
Hæc ubi sum lingua 33 furtim 34 titubante locutus,
Qui mihi monstraret vix fuit unus 35 iter.
36 Di 37 tibi dent, nostro quod non 38 tribuere 39 parenti,
40 Molliter in patria vivere posse tua.
41 Duc age, namque sequar, quamvis terraque marique
42 Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
43 Paruit, & 44 ducens, 45 Hæc sunt fora 46 Cæsaris, inquit,
Hæc est 47 a Sacris quæ via nomen habet.
48 Hic locus est Vestæ, qui Pallada servat & ignem;
Hic fuit antiqui 49 regia parva Numæ.
Inde 50 petens dextram, 51 Porta est, ait, ista 52 Palati;

---

ribus contingit. 20 Inde est, quod &c. 21 Succo cedrino, ut durem. 22 Politus. 23 Puduit me ornatiorem esse ipso auctore. 24 Charta. 25 Maculas. 26 Commaculavit. 27 Forte. 28 Latinæ linguæ ignara. 29 Vobis non molestum est. 30 Via. 31 Ad Augusti ædes. 32 Peregrinus ex Ponto veniens. 33 Clam. 34 Hæsitante. 35 Viam. 36 Ipse liber loquens introducitur. 37 Monstranti mihi viam. 38 Indulsere. 39 Ovidio. 40 Jucunde. 41 Me ad Augusti ædes. 42 A Scythia, tamquam longinqua parte orbis. 43 Mihi, ut duceret me, monenti. 44 Romæ per loca ibidem obvia. 45 Quasi manu ostendens.. 46 Augusti, ubi jus dicebatur. 47 Via sacra foro Augusti, in Capitolio habitantis, vicina, inde dicta, quia per eam ab arce vel Capitolio augures ad sacra ferebantur; vel quia in ea fœdus ictum est inter Romulum & Tatium. 48 Vestæ templum rotundum, in quo servabatur Palladium, cum igne perpetuo, qui a Virginibus Vestalibus alebatur. 49 Atrium Vestæ fuit Numæ regia, aut potius pars regiæ. 50 Convertens se ad dexteram. 51 Primo Saturnia, deinde Pandania dicta. 52 Re-

53 Hic Stator, 54 hoc primum 55 condita Roma
loco est.
56 Singula dum miror, 57 video 58 fulgentibus armis
59 Conspicuos postes, 60 tectaque digna Deo.
Et, 61 Jovis hæc, dixi, domus est: quod ut esse
putarem,
62 Augurium menti 63 querna corona dabat.
64 Cujus ut accepi dominum, 65 Non fallimur, inquam,
66 Et magni verum est hanc Jovis esse domum.
67 Cur tamen apposita velatur janua lauro:
Cingit & augustas arbor 68 opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus ista 69 triumphos?
An quia 70 Leucadio semper amata Deo est?
71 Ipsane: quod festa est, an quod facit omnia festa?
Quam 72 tribuit terris, Pacis an ista 73 nota est?
Utque 74 viret semper laurus, 75 nec fronde caduca
Carpitur, 76 æternum sic habet illa decus?

Regiæ Augusti. 53 Jovis Statoris ædes, ubi pater Romulus primum habitavit. 54 Nam Pelasgi Arcades ex urbe Pallantio exeuntes, duce profectionis Evandro, in uno ex septem collibus sedes posuere, qui in medio fere est Romæ, Pallanteum (nunc Palatinum) vocantes locum eum a patria sua in Arcadia. 55 Fundata. 56 Modo dicta. 57 Laudat hic Ovidius Augusti ædes in Palatio factas. 58 Hostibus ereptis. Solebant etiam postes, portas & vestibula ædium, nec non atria spoliis & armis, quæ hostibus ademerant, exornare, clypeis, galeis. 84. 59 Decorus. 60 Palatium Augusto dignum. 61 Augusti. 62 Signum. 63 Corona e quercu, Palatii foribus præfixa. 64 Cum audivi Augustum ibi habitare. 65 Dicendo, quod Jovis sit ædes. 66 Nam Augustus erat Jupiter. 67 Cur autem janua Cæsaris lauro tegitur, quo minus queat conspici. 68 Densa nempe Laurus. 69 Laurus enim dabatur triumphantibus. 70 A Deo Apolline, qui laurum amavit propter Daphnem in eam commutatam. Apollo autem a Leucadia Græciæ peninsula dictus est Leucadius. 71 An quia illa Romanis lætitiam victoriasque annunciat, omniaque festa & læta facit. 72 Dedit. 73 Signum: quoniam inter armatos hostes prætensa, quietem indicabat. 74 Viridis est. 75 Nec unquam frondes amittit. 76 Ita domus ea semper floret.

77 Caussa superpositæ scripto testata coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice 78 servatis unum, 79 Pater optime, 80 civem,
Qui procul 81 extremo pulsus in orbe 82 jacet.
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus causam, sed suus error habet.
Me miserum! vereorque 83 locum, vereorque 84 potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Adspicis 85 exsangui chartam pallere colore?
Adspicis 86 alternos intremuisse pedes?
87 Quandocumque, precor, nostro placata 88 parenti
89 Isdem sub dominis adspiciare domus.
Inde 90 tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad 91 intonsi 92 candida templa Dei:
93 Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
94 Belides, & 95 stricto barbarus ense 96 pater:
97 Quæque viri docto veteres cepere novique
Pectore, lecturis inspicienda patent.
98 Quærebam fratres, exceptis scilicet 99 illis,
1 Quos suus optaret non genuisse parens.

---

ret. 77 Superior pars januæ frondibus lauri ornabatur, cui subjecta erat corona querna, quæ ei dabatur qui civem servasset, & *civica* dicebatur. 78 Ceteris civibus. 79 Auguste, pater patriæ. 80 Me Ovidium. 81 In Scythia. 82 Al. *latet*. 83 Capitolium. 84 Augustum. 85 Pallido. 86 Dactylum & Spondæum, pedes carminis Hexametri & Pentametri. 87 Non præfinio tempus. 88 Ovidio. 89 Maneas in eadem stirpe. 90 Eodem metu quo per Urbem ambulavi. 91 Apollinis Capitolini criniti comam non tondentis. 92 Propter marmor, quo tecta & ornata erant; vel etiam propter elegantiorem structuram. 93 In cujus templi columnis duabus alternatim insculptæ sunt statuæ. 94 Quinquaginta Danai filiæ. 95 In altera videbatur pater Belidum crudelis, qui nudo gladio filiabus necem minitabatur, nisi patrueles suos jugularent. 96 Danaus, qui quinquaginta habuit filias. 97 Bibliothecam intelligit, quam Augustus ædificavit in parte domus Palatinæ. 98 Quærebam in eadem Bibliotheca ceteros libros ab Ovidio compositos, tamquam fratres meos ab ipso genitos. 99 Libris de Arte amandi. 1 Quos Ovidius, eorum auctor, opta-

Quærentem frustra 2 custos me 3 sedibus illis
  Præpositus 4 sancto 5 jussit abire loco.
6 Altera templa peto 7 vicino juncta theatro:
  8 Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
9 Nec me, quæ 10 doctis patuerunt prima libellis,
  Atria libertas tangere passa sua est.
11 In genus auctoris miseri fortuna 12 redundat;
  13 Et patimur nati, quam tulit ipse, 14 fugam.
Forsitan & 15 nobis 16 olim minus asper, & 17 illi
  18 Evictus longo tempore Cæsar erit.
Di precor, atque adeo (neque enim mihi 19 turba roganda est)
  Cæsar, 20 ades voto, maxime Dive, meo.
Interea, 21 statio quoniam mihi publica clausa est,
  22 Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque 23 si fas est, 24 confusa 25 pudore repulsæ
  26 Sumite 27 plebejæ carmina nostra manus.

---

ptaret non composuisse. 2 Præfectus Bibliothecæ. 3 Palatio. 4 Quia est quasi quoddam templum sapientia, dum nihil sanctius ac venerabilius. 5 Quia me Bibliothecæ inserere nolebat. 6 Nonnulli intelligunt templum magnæ matris; plerique templum Vestæ; perspicaciores Libertatis atrium, quod ab Atinio Pollione erectum est, quidam Herculis Musæum, quem Musagetem Græco nomine vocarunt. 7 Theatro Marcelli, aut Cornelii Balbi propinquo. 8 Nec ad hæc debebam accedere, clausa enim mihi erant, cum exulis essem filius. 9 Nec admittebar in atrium ipsius Libertatis, ubi prima Bibliotheca fuit. 10 Operibus doctorum. 11 In libros infelicis Ovidii. 12 Venit. 13 Et nos libri Ovidii fugamur. 14 Exilium ex Urbe. 15 Libris Ovidii. 16 Posthac placatus. 17 Ovidio. 18 Propitius. 19 Alii Dii, præter Augustum. 20 Fac me voti mei compotem. 21 Ædes Cæsaris. 22 In loco hominis privati. 23 Si vobis per Augustum licet. 24 Attonita. 25 Quia me Bibliothecæ custos expulit ex ædibus Augusti. 26 Recipite. 27 Plebeii & privati homines.

E-

ELEGIA II.

ARGUMENTUM

Queritur Poeta, quod fata eum in Scythiam compulerint, nec sacerdoti suo opem tulerint aut Apollo, aut Pierides. Deinde dicit, se in Scythia in assiduo fletu & mœrore degere. Postremo Deos precatur, ut tandem sibi mori liceat.

Ergo 1 erat in fatis Scythiam quoque visere nostris,
Quæque 2 Lycaonio terra sub axe jacet?
Nec vos, 3 Pierides, nec 4 stirps Latonia vestro
Docta 5 sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi quod 6 lusi vero sine crimine prodest;
7 Quodque magis vita Musa jocosa mea est?
8 Plurima sed pelago terraque pericula passum
9 Ustus ab 10 assiduo frigore 11 Pontus habet.
12 Quique fugax rerum, securaque in otia natus,
Mollis & impatiens ante 13 laboris eram;
14 Ultima nunc patior, nec me 15 mare portubus orbum
Perdere, 16 diversæ nec potuere viæ:
17 Suffecitque malis animus: nam corpus ab 18 illo
Accepit vires, vixque ferenda tulit.
19 Dum tamen & terris 20 dubius jactabar & undis,

---

1 Diis ita placebat. 2 Sub septentrionali plaga, sic appellata a Callisto Lycaonis filia, quæ in majorem ursam mutata, Lycaonia a Poetis nominatur. 3 Musæ, a *Piero*, cujus filias Musæ vicerant, ita dictæ: vel a *Piero*, loco circa Heliconem, 4 Al. *Latonia* h. e. Apollo Latonæ & Jovis filius, Musarum Dux & Præses. 5 Ovidio; sunt enim Poetæ Apollinis & Musarum sacerdotes. 6 Scripsi carmen sine crimine vero. 7 Nec mihi prodest, vitam minus esse improbam quam carmina. 8 Ego, qui permulta pericula terra & mari passus sum, vivo in Ponto exul, loco frigido. 9 Urit frigus, h. e. vexat. 10 Quia Pontus ad septentrionalem plagam vergit. 11 Pontus Euxinus, cui Tomitana ora adjacet. 12 Qui forum & lites vitabam. 13 Molestiarum. 14 Maxima mala. 15 Pontus portubus fere carens. 16 Maris & terræ, in quibus dura passus sum citra mortem. 17 Incurit. 18 Animo firmato. 19 Dum tamen navigabam. 20 Incertus sa-

21 Fallebat curas ægraque corda 22 labor.
Ut via finita est, 23 & opus requievit eundi,
24 Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet, nec 25 nostro 26 parcior imber
Lumine, 27 de verna quam nive manat aqua.
Roma, domusque 28 subit, desideriumque locorum,
Quidquid & 29 amissa restat in Urbe 30 mei.
Hei mihi, 31 quod nostri toties pulsata sepulcri
Janua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot 32 gladios fugi, 33 totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium constanter 34 iniquos,
35 Participes iræ quos Deus unus habet,
36 Exstimulate, precor, cessantia 37 fata, 38 meique
Interitus 39 clausas esse vetate fores.

---

salutis & vitæ meæ. 21 Discutiebat curas, ne eas ita sentirem. 22 Tempestas aspera. 23 Et requievi ab opere eundi. 24 Et perveni in terram mei exilii, h. e. Tomon. 25 Nostris oculis. 26 Pauciores lacrymæ. 27 Quam de nive, quæ vere liquescit, & aqua fit. 28 In mentem venit. 29 Interdicta mihi. 30 Quod magni æstimabam. 31 Quod toties mortis periculum evasi. 32 Sicarios, quia Scythæ Tomon, ubi Ovidius exul erat, sæpius oppugnarant. 33 Cum toties procellæ mortem mihi minatæ sint. 34 Iratos. 35 Orat poeta Deos, ne magni Cæsaris subscribant iræ, quos hic dicit participes iræ unius Dei, scil. Augusti, cum quo in caput Nasonis conspirasse censendi sunt. 36 Protrudite. 37 Mortem, ut ea miserias meas finiat. 38 Et meæ mortis. 39 Prohibete, ne janua mortis mihi clausa sit.

E-

ÉLEGIA III.

ARGUMENTUM

Ad uxorem scribens ex Scythia, Poeta se excusat, quod aliena manu scriptam miserit epistolam, quod aliter fieri non potuisse ostendit ob adversam valetudinem, qua conflictabatur, simulque incommoda commemorat. Sed præter cetera illud fatetur esse maximum, quod careat ipsius uxoris aspectu. Mandat ut sua ossa Romam deferantur in parva urna, & signentur epitaphio a se composito.

Hæc mea, si casu miraris, epistola quare
 Alterius 1 digitis scripta sit;. 2 æger eram:
Æger in extremis 3 ignoti partibus orbis,
 (Incertusque meæ pene 4 salutis eram)
Quid mihi nunc animi 5 dira in regione 6 jacenti
 Inter Sauromatas esse Getasque putes ?
7 Non cælum patior, nec 8 aquis assuevimus istis,
 9 Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis, non hic cibus utilis ægro,
 Nullus 10 Apollinea qui levet arte 11 malum.
Non qui soletur, non qui 12 labentia tarde
 Tempora 13 narrando 14 fallat, amicus adest.
15 Lassus in 16 extremis jaceo populisque locisque:
 Et subit 17 affecto nunc mihi quicquid abest.
Omnia cum subeant, 18 vincis tamen omnia, conjux,
 19 Et plus in nostro pectore parte tenes.

---

1 Manu. 2 Ægrotus. 3 Scythiæ, quo pauci veniunt. 4 Vitæ. 5 Immitis ob incolas, & clima. 6 Afflicto. 7 Non possum aeri assuescere ob nimium frigus. 8 Glacie obductus. 9 Quia sterilis, inculta, ingrata. 10 Medica, quia Medicinæ inventor Apollo dicitur, h. e. hic nullus est Medicus. 11 Morbum. 12 Quia tristibus tempus tarde labi videtur. 13 Confabulando. 14 Consumat, brevia reddat. 15 Confectus. 16 Cogniti orbis. 17 Cogitationibus. 18 Tu mihi prima omnium in mentem venis. 19 Plus quam partem, seu potissimam partem in pectore meo

20 Te loquor absentem, te vox mea nominat unam:
Nulla venit 21 sine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt 22 aliena locutum,
Ut foret 23 amentis nomen in ore tuum.
Si jam 24 deficiat 25 suppresso lingua palato,
26 Vix instillato restituenda mero;
Nuntiet huc aliquis 27 dominam venisse, 28 resurgam:
Spesque tui nobis caussa 29 vigoris erit.
Ergo ego 30 sum vitæ dubius: tu forsitan illic
31 Jucundum nostri nescia tempus agis;
32 Non agis, adfirmo, 33 liquet, o carissima nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste 34 tibi.
35 Si tamen implevit mea sors, quos debuit, annos,
Et mihi vivendi tam cito finis adest;
36 Quantum erat, o magni 37 perituro parcere Divi,
Ut saltem 38 patria contumularer humo?
Vel 39 pœna 40 in mortis tempus dilata fuisset;
Vel 41 præcepisset mors properata fugam.
42 Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
Exul ut 43 occiderem, nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris,
Et fient ipso 44 tristia fata 45 loco?
Nec mea consueto languescent corpora lecto?
46 Depositum nec me qui fleat ullus erit?
Nec 47 dominæ lacrimis in nostra cadentibus ora
48 Accedent 49 animæ 50 tempora parva meæ?

---

meo tenes. 20 De te absente. 21 Sine tui memoria. 22 Delirasse vi morbi. 23 Ob morbum. 24 Al. *deficiam*, i. e. animi deliquium patiar. 25 Al. *suppressaque* h. e. debilis. 26 Vino leviter infuso, quia vinum vires reficit. 27 Te uxorem. 28 Convalescam. 29 Novarum virium. 30 In periculo mortis versor. 31 Oblectas te mei immemor. 32 Jucundum tempus. 33 Notum est. 34 A te. 35 Si vitæ finis instat. 36 Quantulum. 37 Morti proximo. 38 Romæ. 39 Exilium. 40 Usque ad mortem. 41 Præcessisset exilium meum. 42 Incolumis, cum nondum exul essem. 43 Morerer. 44 Tristitiam afferentia. 45 In Scythia si moriendum. 46 In rogum, cum cremer. 47 Uxoris meæ. 48 Addentur. 49 Quæ non tam subito corpus relinquet. 50 Parvum spatium. H. e. nec lacrymæ u-

51 Nec mandata dabo? nec cum 52 clamore supremo
53 Labentes oculos 54 condet amica manus?
Sed sine funeribus 55 caput hoc, sine 56 honore sepulcri
57 Indeploratum barbara terra teget?
58 Ecquid, ut 59 audieris, tota turbabere mente?
60 Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid, 61 in has frustra tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen 62 inane viri?
Parce tamen 63 lacerare genas, nec 64 scinde capillos,
Non tibi tunc primum, 65 lux mea, 66 raptus ero.
67 Cum Patriam amisi, tum me 68 periisse putato;
69 Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc si forte potes, sed 70 non potes, optima conjux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, 71 extenua forti 72 mala corde ferendo,
Ad quæ jampridem 73 non rude pectus habes.
74 Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiatque 75 avidos pars mea nulla rogos!
Nam si 76 morte carens 77 vacuam volat altus in auram
78 Spiritus; & 79 Samii sunt 80 rata dicta senis;

uxoris protrahent aliquantum vitam meam. 51 Quid post mortem fieri velim. 52 Funebri conclamatione. Nam moris erat, recens defunctorum corpora aqua calida abluere, quia vitalis spiritus inclusus sæpe fallere solet, deinde per intervalla ter conclamare. Cum nec tunc quidem spiritus se proderet, rebus quasi desperatis rogo imponebantur. Inde ortum proverbium: *Conclamatum est*, cum nihil spei superesse innuimur. 53 Morientes. 54 Al. *claudet*. 55 Corpus. 56 Pompa funebri. 57 Non defletum. 58 Nunquid. 59 Me defunctum. 60 More lugentium. 61 In Scythiæ plagam. 62 Quod nihil est. 63 Unguibus dissecare. 64 Solve. 65 Uxor dilecta. 66 Ademptus. 67 Cum relegatus sum. 68 Morte civili. 69 Exilium mihi gravius fuit, quam mors. 70 Quia me nimis amas. 71 Imminue. 72 Exilium & mortem meam. 73 Non inexpertum. 74 Optat ex Epicureorum sententia, ut animæ cum corporibus intereant: nam ita aversabatur Barbaros illos, ut ne post quidem mortem solam animam inter illorum animas esse velit, sed potius in nihilum abire cupiat. 75 Voraces flammas. 76 Immortalis. 77 Tenuem aerem. 78 Anima, 79 Pythagoræ in insula Samo nati, docentis, animas e corporibus abeuntes prima aera petere, deinde in alio corpora migrare. 80 Certa.

81

Inter Sarmaticas 81 Romana 82 vagabitur 83 umbras,
84 Perque feros manes 85 hospita semper erit.
Ossa tamen facito parva referantur in 86 urna:
Sic ego 87 non etiam mortuus exsul ero.
Nec vetat 88 hoc quisquam: 89 Fratrem 90 Thebana peremptum
91 Supposuit tumulo 92 Rege vetante soror.
Atque ea cum 93 foliis & 94 amomi pulvere misce:
Inque 95 suburbano condita pone solo.
Quosque legat versus oculo 96 properante viator,
97 Grandibus in tumuli marmore 98 cæde notis.
Hic ego qui jaceo tenerorum 99 lusor amorum,
Ingenio 1 perii Naso poeta meo.
At tibi 2 qui transis, ne sit grave, quisquis 3 amasti,
Dicere: Nasonis 4 molliter ossa cubent.
5 Hoc satis in 6 titulo est, etenim majora 7 libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
8 Nomen, & 9 auctori tempora longa suo.
Tu tamen extincto 10 feralia munera 11 ferto;
Deque tuis lacrymis humida 12 serta dato.
13 Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,
Sentiet officium 14 mœsta favilla pium.
Scribere plura libet; sed vox mihi fessa loquendo
Dictandi vires siccaque lingua negat.

---

81 Anima Romani civis, Ovidii. 82 Oberravit. 83 Animas. 84 Inter feras Sarmatarum animas. 85 Peregrina. 86 Sepulcrali. 87 Non videbor mihi exulare, si corpus in terra exilii mei non sepelietur. 88 Sepolturæ officium. 89 Eteoclem. 90 Antigone, Œdipodis, Thebarum regis, filia. 91 Sepelivit. 92 Creonte, rege Thebarum. 93 Redolentibus. 94 Amomum est genus herbæ odoratissimæ, Armenicum ceteris præstat, fulvi coloris, habensque lignum subrufum, abunde odoratum. In conservandis cadaveribus amomum adhiberi solet. 95 Cœmeterio. 96 Fugitivo. 97 Ut legi queant. 98 Scribe. 99 Cantor. 1 Relegatus sum. 2 Viator. 3 Puellam aliquam. 4 In cippis olim voti loco inscribebantur hæ litteræ, S. T. T. L. h. e. *Sit tibi terra levis*. 5 Ad indicandum qualis sim. 6 Al. *tumulo*. 7 A me scripti. 8 Famam æternam. 9 Mihi mortuo. 10 Inferias, seu sacra mortuorum inferis soluta. 11 Quotannis. 12 Flores. 13 Et si corpus meum comburetur. 14 Scintilla sine igne

Accipe 15 supremo dictum mihi forsitan ore,
16 Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

---

igne mœstam factura. 15 Ultima vice ante mortem instantem. 16 Quia hæc mittebat ægrotus.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM

Amicum carissimum, quem propter Augustum nominare veretur, Poeta monet, ut magna atria & potentes fugiat, qui quamvis possint plurimum prodesse, non prosunt, sed potius nocent. Laudat deinde amici fidem, quam sibi in adversis rebus nunquam defuisse cognovit, simulque enumerat exilii sui incommoda. Rogat denique ut quam possit ille opem ferat.

O mihi care quidem semper, sed 1 tempore duro
Cognite, 2 res postquam procubuere meæ;
3 Usibus edocto si quidquam credis amico,
4 Vive tibi, & longe 5 nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes 6 prælustria vita:
7 Sævum 8 prælustri fulmen ab arce venit.
(Nam quamquam soli possunt prodesse potentes,
Non prosit pôtius si quis 9 obesse potest.)
Effugit 10 hibernas 11 demissa antenna procellas;
12 Lataque plus parvis vela 13 timoris habent.
14 Aspicis, 15 ut 16 summa cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa simul retia mergat onus.
17 Hac ego si monitor monitus prius ipse fuissem,

---

1 Rebus meis adversis. 2 Postquam fortuna mea inclinata est. 3 Experientia. 4 Tecum habita, & sorte tua sis contentus. 5 Titulos magnos & famam. 6 Illustria atria. 7 Exilium, quod mihi fuit, ceu sævum fulmen. 8 Ab Augusti domo, in excelso loco extructa. 9 Nocere. 10 Hieme dominantes. 11 Lignum transversum in malo deductum. 12 Late expansa. 13 Periculi. 14 Vides. 15 Quomodo. 16 Levis cortex solet in summa aqua natare, nec mergi, cum retia magno plumbi pondere mergi soleant. 17 Ne ad nimios honores adspirassem.

In qua debueram forsitan 18 Urbe forem.
Dum tecum vixi, 19 dum me levis aura ferebat,
20 Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
21 Qui cadit in plano 22 (vix hoc tamen evenit ipsum)
Sic cadit, ut 23 tacta surgere possit humo:
At miser 24 Elpenor 25 tecto delapsus ab alto
Occurrit 26 Regi 27 debilis 28 umbra suo.
29 Quid fuit ut tutas agitaret Dædalus alas;
Icarus immensas nomine 30 signet aquas?
Nempe quod 31 hic 32 alte, demissius 33 ille volabat:
Nam pennas ambo nomne habuere suas?
Crede mihi, 34 bene qui latuit, bene vixit, & 35 infra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret 36 Eumedes 37 orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos:
38 Nec natum in flamma vidisset, 39 in arbore natas,
40 Cepisset genitor si Phaethonta 41 Merops.

---

18 Roma. 19 Dum sorte mea contentus eram. 20 Nullum contigit rebus meis incommodum. 21 Quia a mediocris conditionis hominibus læditur. 22 Quamvis & hoc sit rarum. 23 Quia in humum lapsus est. 24 Apud Circen ebrius, dum strepitus abeuntium sociorum (Ulyssis comitum) audit, & abire properat, pronus e longis lapsus scalis collum fregit. 25 A domo Circes. 26 Ulyssi. 27 Al. *flebilis*. 28 Nam Elpenor sciscitanti Ulyssi apud inferos casum suum retulit. 29 Quæ causa fuit ut Dædalus tuto volaret, Icarus autem in mare caderet? 30 Mari Icario nomen det. 31 Icarus. 32 Et sic solis æstu cera liquefacta, laxatisque alarum juncturis, in mare decidebat. 33 Dædalus qui prope mare delatus, alis sæpe madefactis, in Siciliam incolumis pervenit. 34 Humili fortuna contentus, tutus est. 35 Al. *intra*. 36 Dolonis pater. 37 Privatus Dolone filio: qui missus speculator ad Græcorum castra, pactus pro remuneratione Achillis equos, in Diomedem & Ulyssem incidit, qui quoque speculatum ibant ad Trojanos: illi promissa impunitate, Trojanorum consilia ab eo didicere. Inter alia facti certiores de adventu Rhesi Dolonem interficiunt. Thracum castra aggrediuntur, equi inde abducti sunt. 38 Nec Phaeton periisset, nisi pater Merops ambitione non ductus, non voluisset eum videri filium Apollinis. Phaeton enim ab irato Jove fulmine ictus, in Padum cecidit. 39 Heliades in Populos mutatas. 40 Si Phaeton se Meropis filium dixisset, per Hypallagen. 41 Phaetontis pa-

ter

Tu quoque formida nimium sublimia semper:
42 Propositique memor contrahe vela tui.
Nam 43 pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es, & fato 44 candidiore frui.
Quæ pro te ut 45 voveam miti pietate mereris,
46 Hæsuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te 47 tali vultu 48 mea fata 49 gementem,
50 Qualem credibile est 51 ore fuisse meo.
52 Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes;
Tempore quas uno, 53 fidaque verba 54 bibi.
Nunc quoque 55 submotum 56 studio defendis amicum,
Et mala vix 57 ulla parte levanda levas.
Vive sine 58 invidia, 59 mollesque 60 inglorius annos
61 Exige, amicitias & tibi junge 62 pares.
Nasonisque tui, 63 quod adhuc 64 non exulat unum,
Nomen ama: 65 Scythicus 66 cetera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus 67 Erymanthidos Ursæ
Me tenet; 68 adstructo terra perusta gelu.
69 Bosphorus & 70 Tanais 71 superant, 72 Scythicæque paludes,
73 Vixque satis noti nomina pauca loci.
74 Ulterius nihil est, nisi non habitabile 75 frigus.
Heu quam vicina est ultima 76 terra mihi!
At longe patria est, longe carissima conjux,

---

ter putativus & Clymenes maritus. 42 Et moderata tibi propone. 43 Sine offensione. 44 Felicioris. 45 A Diis voto expetam. 46 Inhæsura meæ memoriæ. 47 Tam tristi. 48 Meum exilium. 49 Dolentem. 50 Gemitum. 51 Vultu. 52 In mutuis amplexibus. 53 Solantia. 54 Hausi. 55 Remotum a te per exilium. 56 Eloquentia tua. 57 Ob iram Augusti, quæ vix placari potest. 58 Ambitione, cujus comes invidia est. 59 Juveniles & dulces. 60 Sine magna fama. 61 Transige. 62 Æqualium tuorum. 63 Nomen. 64 In omnium ore est ob celebritatem. 65 Euxinus Pontus prope Scythiam. 66 Præter famam. 67 Arcadicæ, ab Erymanto, Arcadiæ monte ita dictæ. Intellige ursam majorem. 68 Omnia constringente. 69 Bosphorus Cimmerius, ad finem Ponti situs. 70 Fluvius intra Europam & Asiam. 71 Supersunt. 72 Palus Mæotis. 73 Vix nomine satis nota. 74 Præter res dictas. 75 Loca ob frigus inhabitabilia. 76 Ha-

Quicquid & 77 hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, ut quæ contingere non 78 est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos 79 Urbisque domus, & forma locorum est,
80 Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est:
Illa 81 meos casus ingravat, illa 82 levat.
Ingravat hoc quod abest; levat hoc quod præstat amorem:
83 Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque 84 pectoribus nostris hæretis, amici:
85 Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor 86 officium cautus compescit, & 87 ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis, 88 gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
89 Quod quoniam est 90 anceps, intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli caussa timoris ero.
Nec meus 91 indicio latitantes versus amicos
92 Protrahet: occulte quisquis 93 amavit, 94 amet.
(Scite tamen, quamvis longa regione 95 remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.)
Et, qua quisque potest, oro, mala nostra levate,
Fidam 96 projecto neve negate 97 manum.
Prospera sic vobis maneat Fortuna, nec unquam
98 Contacti simili 99 sorte 100 rogetis opem.

Habitabilis. 77 Post hæc. 78 Licet. 79 Al. *errat domus, urbs, & forma locorum*. 80 Perpendo, quid ubique sit factum, vel adhuc fiat. 81 Graviores fecit, quia mihi carendum est. 82 Molestiam, cum in mentem venit ejus erga me amor. 83 Constanter fert onus, mariti absentiam, & laborem pro impetrando reditu ab Augusto. 84 Memoriæ nostræ. 85 Quos nominare vellem. 86 Vos celebrandi. 87 Nomina ipsorum, ne & hoc ipsis sit damno. 88 Beneficiis. 89 Vestra nomina exprimere. 90 Periculosum. 91 Manifestatione. 92 Notos faciet. 93 Me ante. 94 Et nunc occulte. 95 Ab urbe Roma, & a vobis. 96 Contempto exuli. 97 Auxilium. 98 Perculsi. 99 Infortunio, quale meum auxilium est, 100 Petatis auxilium, ut ego.

ELEGIA V.

ARGUMENTUM

Amici fidem prospectam & cognitam, in adversis præsertim rebus, laudat Ovidius, quam dicit nunquam abitura ex animo suo. Deinde fatetur, se ali parva spe, ut aliquando mitior fiat Augustus, & tolerabilius concedat exilium.

1 Usus amicitiæ tecum mihi 2 parvus, ut illam
3 Non ægre possis dissimulare, fuit:
Ni me 4 complexus 5 vinclis propioribus esses,
6 Nave mea vento forsan eunte suo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere 7 ruinæ,
8 Versaque amicitiæ terga dedere meæ;
Ausus es 9 igne Jovis percussum tangere corpus,
Et 10 deploratæ 11 limen adire domus.
12 Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod 13 veterum misero 14 vix duo tresve 15 mihi.
Vidi ego 16 confusos vultus, visusque 17 notavi;
Osque madens fletu, pallidiusque meo:
Et 18 lacrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo 19 lacrymas, 20 auribus illa bibi:
21 Brachiaque accepi mœsto 22 pendentia collo,
Et 23 singultatis oscula mixta sonis.
Sum quoque, Care, 24 tuis defensus viribus absens:
Scit 25 Carum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesta signa favoris

1 Consuetudo, vel ipsa amicitia. 2 Quoniam non sæpe usus sum amicitia tua. 3 Facile. 4 Vehementer amasses. 5 Arctiore amicitia. 6 Quia tum fortassis navis mea secundo vento ferebatur, & ea esset fortuna mea, a te impensius amari. 7 Calamitatis meæ. 8 Me amare cessarunt. 9 Ira Augusti. 10 Miseræ. 11 Domum ipsam. 12 Ac novus amicus idem facis. 13 Sc. amicorum. 14 Perpauci. 15 Præstitere. 16 Perturbatos. 17 Bene observavi. 18 Te inter loquendum flentem videns. 19 Sc. excepi. 20 Verba audivi. 21 Inter oscula. 22 Circumdato. 23 Singultibus permixta. 24 A te. 25 Loco nominis proprii te appello modo carum, periculi vitandi cau-

26 Pectoribus teneo 27 non abitura meis.
Di tibi posse tuos tribuant 28 defendere semper,
Quos 29 in materia prosperiore juves.
Si tamen interea, quid in his ego 30 perditus 31 oris,
(Quod te credibile est quærere) quæris, agam:
Spe 32 trahor exigua (quam tu mihi 33 demere noli)
34 Tristia leniri numina posse Dei.
Seu 35 temere 36 expecto, sive id contingere fas est,
Tu mihi, 37 quod cupio, fas (precor) esse 38 proba.
39 Quæque tibi linguæ est facundia, 40 confer in illud,
Ut 41 doceas 42 votum 43 posse valere meum:
Quo quis enim major, magis est 44 placabilis iræ,
Et 45 faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum 46 jacet hostis, habet.
At lupus, & 47 turpes 48 instant morientibus ursi;
Et quæcumque 49 minor nobilitate fera est.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
50 Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ 51 ducis Emathii fuerit clementia, 52 Poros
Præclarique docent 53 funeris exsequiæ.
Neve hominum referam 54 flexas ad mitius iras;
55 Junonis gener est 56 qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,

---

causa. 26 Recordor. 27 Perpetuo duratura. 28 Liberare. 29 Causa meliore. 30 Miser. 31 Terris vel regionibus. 32 Alor. 33 Si me non amplius defendas. 34 Iratum Cæsarem. 35 Frustra. 36 Ut Augustus mihi reconcilietur. 37 Justum esse, quod peto. 38 Demonstra. 39 Quia polles eloquentia. 40 Adhibe ad illud. 41 Ostendas. 42 Desiderium placandi Augusti. 43 Me impetraturum, quod volo. 44 Ad ignoscendum. 45 Scilic. sedari. 46 Humi prostratus. 47 Non tam generosi, ac leones. 48 Prostratos etiam lacerant. 49 Minus generosa. 50 Priami petentis ab Achille cadaver sui filii Hectoris. 51 Alexandri ab Emathia vel Macedonia ita dicti. 52 Rex Indiæ, quem captivum Alexander dimisit, & ampliori regno donavit. 53 Darii victi, ab Alexandro concessæ. 54 Mitigatas. 55 Hercules, qui Heben, Junonis filiam, in cælo duxit. 56 Juno enim illi injunxit duo-

Cum pœnæ non sit caussa 57 cruenta meæ.
Non mihi quærenti 58 pessundare cuncta, 59 petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
60 Non aliquid dixi, 61 violentaque lingua locuta est;
Lapsaque sunt nimio verba 62 profana 63 mero.
64 Inscia quod crimen viderunt lumina, 65 plector:
Peccatumque 66 oculos est habuisse meum.
67 Non equidem totam possum defendere culpam,
68 Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, 69 facturum ut 70 molliat ipse
Mutati pœnam conditione 71 loci.
72 Hunc utinam nitidi Solis 73 prænuntius ortum
Afferat 74 admisso 75 Lucifer 76 albus equo.

---

duodecim labores immensos. 57 Capitalis. 58 Omnia mihi subjicere. 59 Non insidiatus sum vitæ Augusti. 60 Non sum quid locutus contra majestatem Cæsaris. 61 Minans aliquid violenti. 62 Impia. 63 Præ nimia ebrietate. 64 Oculi me simplice. 65 Punior. 66 Vidisse aliquid. 67 Non queo me plane innocentem declarare. 68 Sed aliquid errori meo imputandum est. 69 Te allaboraturum. 70 Mollem faciat. 71 Exilii. 72 De pœnæ mutatione. 73 Lucifer, solem orientem præcedens. 74 Celeri. 75 Veneris planeta. 76 H. e. felix.

ELE-

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM

Et hac Elegia laudat Ovidius amici fidem, quam etiam si velit, minime dissimulare posse ostendit: cujus consilio si usus fuisset, fatetur se incolumem semper esse potuisse. Denique illum precatur, ut sibi Augustum mitiorem faciat, quo is sibi exilii locum mutet, quandoquidem nulli sceleri se obnoxium esse sciat.

Fœdus amicitiæ nec vis, carissime, nostræ,
Nec, 1 si 2 forte velis, dissimulare potes.
3 Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota 4 junctior Urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo 5 testatus, ut esset
Pene magis quam tu, quamque ego, notus amor,
6 Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem 7 colis ipse, 8 viro.
Nil ita 9 celabas, ut non ego conscius essem:
Pectoribusque dabas 10 multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam 11 secreti quidquid habebam,
12 Excepto quod me perdidit, 13 unus eras.
14 Id quoque si scisses, 15 salvo fruerere sodali;
16 Consilioque forem sospes, amice, tuo.
(Sed mea me in pœnam nimirum 17 fata trahebant:
18 Omne bonæ claudunt utilitatis iter.)
Sive 19 malum potui tamen hoc vitare 20 cavendo,
Seu 21 ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen, o nobis 22 usu junctissime longo,
23 Pars desiderii maxima pene mei,

---

1 Etsi. 2 Quia nimis notum est. 3 Quandiu. 4 Familiarior. 5 Notus. 6 Ille animi tui candor, quo caros amicos prosequeris. 7 Veneraris. 8 Augustove amico innominato. 9 Me. 10 Multa arcana mihi concredebas. 11 Omnia mea arcana. 12 Quæ videram, & ob quæ in exilium missus eram. 13 Solus. 14 Quod me perdidit. 15 Non exule. 16 Quod mihi suppeditasses. 17 Inevitabilis necessitas. 18 Occludebant mihi omnia salutaria consilia. 19 Exilium. 20 Mihi prospiciendo. 21 Nullum consilium. 22 Consuetudine longa. 23 Cujus fere maxime tangor desi-

Sis memor: & 24 si quas fecit tibi gratia 25 vires ;
26 Illas 27 pro nobis experiare rogo.
28 Numinis ut læsi fiat mansuetior ira ;
29 Mutatoque minor sit mea pœna loco.
30 Idque ita, si nullum scelus 31 est in pectore nostro,
32 Principiumque mei criminis 33 error habet.
Nec 34 leve, nec 35 tutum est, quo sint mea, dicere, 36 casu
37 Lumina 38 funesti conscia facta mali.
Mensque 39 reformidat, 40 veluti sua vulnera, 41 tempus
Illud ; & 42 admonitu fit novus ipse dolor.
(Et quæcumque adeo possunt 43 afferre pudorem,
44 Illa tegi 45 cæca 46 condita nocte decet.)
Nil igitur referam, nisi me peccasse ; 47 sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi :
48 Stultitiamque meum crimen debere vocari,
49 Nomina si facto reddere 50 vera velis.
51 Quæ si non ita sunt, alium, quo 52 longius absim,
Quære (53 suburbana hæc sit mihi terra) locum.

---

siderio. 24 Si quid gratia apud Cæsarem vales. 25 Facultatem juvandi amicum. 26 Tenta illas vires. 27 Pro liberatione nostra ex exilio. 28 Augusti offensi. 29 Me in alium locum relegato. 30 Sc. sit. 31 Commisi. 32 Causam. 33 Simplicitas. 34 Lævis res. Al. *breve* sc. narratu. 35 Ob Augustum quem offendere possem. 36 Infortunia. 37 Oculi mei. 38 Tristis. 39 Referre timet. 40 Scil. tractet. 41 Quo Augustus a me offensus est. 42 Recordatione. 43 Ignominia afficere. 44 Ignominiosa. 45 Perpetuo silentio involvenda sunt, quæ vidi Augustum agere. 46 Occulta. 47 Per illud peccatum nullum præmium quæsivi. 48 Simplicitatem. 49 Si rem genuino vocabulo exprimere velis. 50 Convenientia. 51 Si res secus se habet. 52 Ab urbe Roma, vel Tomo. 53 Quasi suburbium.

ELE-

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM.

Ovidius ad filiam Perillam scribens primo fatetur se Musis vacare, quamvis illæ sibi nocuerint, eumque hortatur ut idem faciat, quo sibi immortalitatem comparet; nam ea formæ elegantia, inquit, quæ in ipsa erat, senectute & tempore vitiabitur; at ingenii dotes semper permanebunt.

Vade salutatum 1 subito perarata 2 Perillam
  Littera 3 sermonis fida ministra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
  Aut inter libros 4 Pieridasque suas.
Quidquid aget, cum te scierit venisse, 5 relinquet:
  6 Nec mora: 7 quid venias, quidve, 8 requiret, agam.
Vivere me dices; sed sic, 9 ut vivere nolim:
  10 Nec mala tam longa nostra levata mora.
11 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
  Aptaque 12 in alternos 13 cogere verba pedes.
Tu quoque dic: Studiis 14 communibus 15 ecquid inhæres,
  Doctaque 16 non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores Natura pudicos,
  Et 17 raras 18 dotes, 19 ingeniumque dedit.
20 Hoc ego 21 Pegasidas deduxi primus ad undas,

---

1 Epistola celeriter scripta. 2 Filiam meam. 3 Quæ verba mea fideliter transfers. 4 Musas auctores carminum dictas ita, quia in Pieria, regione in finibus Macedoniæ, ex Jove & Mnemosyne natæ sunt. 5 Desisset a labore suo. 6 Et sine mora. 7 Cur. 8 Quæret. 9 Qui misere vivo. 10 Insimul dices, calamitates nostras post tantum temporis spatium non esse minores factas. 11 Dices, non tamen nihilominus iterum versus componere. 12 In Dactylos & Spondæos, vel in Hexametros & Pentametros, sive Elegias. 13 Redigere. 14 Tibi cum patre tuo Ovidio; h. e. Poeticis. 15 Nunquid das operam? 16 Amatorio, ut pater tuus Ovidius. 17 Plane singulares. 18 Bona animi & corporis. 19 Poeticum. 20 Tuum sc. ingenium. 21 Ad fontem Musarum, Hippocrenem, quem equus alatus Pegasus, pede fodiens effecit. Indicat autem Ovidius, se primum filiam docuisse artem Poeticam.

Ne male 22 fœcundæ 23 vena 24 periret aquæ.
Primus 25 id aspexi, 26 teneris in virginis annis:
Utque 27 pater, 28 venæ duxque comesque fui.
Ergo, si remanent 29 ignes tibi pectoris idem,
30 Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne te mea nunc 31 Fortuna 32 retardet,
Postque 33 meos casus sit tibi pectus 34 iners.
Dum licuit, 35 tua sæpe mihi, tibi nostra legebam:
Sæpe 36 tui judex, sæpe 37 magister eram.
Aut ego 38 præbebam factis modo versibus aures,
39 Aut ubi cessaras, caussa 40 ruboris eram.
41 Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœnæ fata secuta meæ.
42 Pone, Perilla, metum, tantummodo femina non sit
Devia, nec scriptis discat amare tuis,
43 Ergo desidiæ remove, doctissima, 44 caussas,
Inque 45 bonas artes, & tua 46 sacra redi.
47 Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in 48 antiqua fronte senilis erit:
49 Injicietque manum formæ 50 damnosa senectus,
Quæ 51 strepitum passu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formosa, 52 dolebis:
Et speculum 53 mendax esse querere tuum.

---

cam. 22 Abundantis ingenii tui. 23 Aptitudo. 24 Perderetur, vel exaresceret. 25 Ingenium tuum notavi. 26 Te tenella adhuc virgine. 27 Al. *pater* sc. fui. 28 Duxi te ad sacra Musarum. 29 Ardor idem Poeticus. 30 Sola vates Sappho ex insula Lesbo te superabit. 31 Exilium meum. 32 Avocet a labore poetico. 33 Meam relegationem. 34 Minus vegetum. 35 Carmina. 36 De tuis carminibus judicabam. 37 Te docebam. 38 Audiebam perlegere tuos versus. 39 Cum nihil egeras. 40 Pudoris, quia carmen tuum mihi non placebat. 41 Timeo, ne forte & tu meo exemplo deterrita sis a studiis poeticis, quia illi mihi nocuerunt. 42 Noli timere. 43 Ergo relinque timorem pœnæ, cave modo amatoria scribas. 44 Metum, ne carmina tibi noceant. 45 Poesin. 46 Ea sunt vatibus sua carmina. 47 Hæc tua pulchritudo senio deformabitur. 48 In fronte jam senio confecta. 49 Formam sibi vindicabit, & turpem reddet. 50 Senectus, quæ juvenes damno afficit. 51 Gradu, qui non sentitur, obrepit enim tacite senectus. 52 Quod non amplius sis formosa. 53 Non red-

54 Sunt tibi opes modicæ, cum 55 sis dignissima magnis:
56 Finge sed immensis censibus esse pares.
57 Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque:
58 Irus & est subito, qui modo 59 Crœsus erat.
60 Singula quid referam? 61 nil non mortale tenemus,
62 Pectoris exceptis ingeniique bonis;
63 En ego, 64 cum patria caream, vobisque domoque;
65 Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi;
Ingenio tamen ipse meo 66 comitorque fruorque:
Cæsar in hoc potuit 67 juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi 68 finiat ense;
Me tamen 69 extincto fama superstes erit.
Dumque suis 70 victrix 71 omnem de montibus orbem
Prospiciet domitum 72 Martia Roma, legar.
Tu quoque, quam studii 73 maneat felicior usus,
74 Effuge 75 venturos, qua potes, usque rogos.

---

reddere veram & priorem formam. 54 Habes etiam modicas divitias. 55 Merearis. 56 Sed existima te possidere maximas divitias. 57 Fortuna pro lubitu dat & adimit divitias. 58 Mendicus pauper. 59 Rex Lydiæ ditissimus. 60 Quæ possidemus. 61 Cuncta nostra sunt mortalia. 62 Animi. 63 Tollit interdum spiritum Poeta, & se ita sperata æternitate sua in mediis suis miseriis consolatur. 64 Cum in exilio vivam. 65 Adempta. 66 Ingenium meum me comitatur. 67 Potestatis, ut mihi ingenium adimeret. 68 Auferat. 69 Mortuo. 70 Quæ totum orbem devicit. 71 Al. *septem:* quia Roma septem montes est complexa. 72 A Romulo, Martis filio, condita. 73 Utinam maneat, h. e. cui studia felicius succedant, quam mihi. 74 Scriptis tuis. 75 Venturam mortem, h. e. ne rogus cum tuo corpore etiam tuum nomen absumat.

ELE-

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM

Desiderio cum patriæ, tum suorum ita teneri Poeta scribit, ut cupiat celeri aliquo cursu eo se conferre: quam rem sibi Augustum solum præstare posse ostendit: narratque exilii sui incommoda: optatque ut tandem Cæsar iræ modum statuat, & mitius exilium præbeat.

Nunc ego 1 Triptolemi cuperem conscendere currus,
2 Misit in 3 ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego 4 Medeæ vellem frenare dracones,
5 Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua;
Nunc ego 6 jactandas optarem sumere pennas,
Sive tuas, 7 Perseu, 8 Dædale, sive tuas;
Ut 9 tenera nostris cedente volatibus aura
Aspicerem 10 patriæ dulce repente solum:
11 Desertæque domus vultum, memoresque 12 sodales,
Caraque præcipue conjugis ora mihi.
Stulte, quid o frustra votis 13 puerilibus optas,
Quæ 14 non ulla tulit, 15 feretque, feretque dies?
Si semel 16 optandum est, 17 Augustum 18 numen adora,
Et 19 quem læsisti, 20 rite precare 21 Deum.
Ille tibi 22 pennasque potest currusque volucres
Tradere: 23 det reditum: protinus 24 ales eris.
Si precor 25 hæc (neque enim possum majora precari)

1 Currum intelligit, quem a Cerere accepit Triptolemus. 2 Sevit. 3 Ignotam semini, quia nunquam expertum erat terram vel nondum frumentum ferentem. 4 Medea post Peliæ necem, fraude interempti, junctis currui draconibus, aufugit. 5 Quibus vecta est. 6 Movendas alas cum volarem. 7 Qui vehebatur Pegaso & alis. 8 Quo de vid. Ovid. Metam. 8. Fab. 3. 9 Tenui. 10 Romæ. 11 Formam domus. 12 Sc. mei. 13 Ineptis. 14 Nullum tempus. 15 Dat & dabit. 16 Ut in patriam redeam. 17 Al. *Augusti*. 18 Majestatem. 19 Cujus iram expertus es. 20 Modo debito. 21 Augustum. 22 Media, quibus utaris instar pennarum & curruum. 23 Indulgeat. 24 Avis eris, utendo illa celeritate in redeundo. 25 Reditum in

Ne mea sint timeo vota 26 modesta parum.
Forsitan hoc 27 olim, cum se 28 satiaverit ira,
Tum quoque 29 sollicita mente rogandus erit.
30 Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat 31 quolibet ire locis.
Nec cælum, nec aquæ 32 faciunt, nec terra, nec auræ,
Hei mihi perpetuus corpora 33 languor habet!
Seu 34 vitiant 35 artus 36 ægræ contagia mentis;
Sive mei caussa est 37 in regione mali:
38 Ut tetigi Pontum, vexant 39 insomnia; vixque
40 Ossa tegit macies; 41 nec 42 juvat ora cibus.
Quisque 43 per autumnum percussis frigore primo
Est 44 color in foliis, quæ 45 nova læsit hyems:
46 Is mea membra 47 tenet, nec viribus allevor ullis;
Et nunquam 48 queruli caussa doloris abest.
Nec melius valeo, quam corpore, mente, sed 49 ægra est
Utraque pars æque, 50 binaque damna fero.
51 Hæret, & ante oculos 52 veluti spectabile corpus
Adstat 53 Fortunæ forma legenda meæ.
Cumque locum, moresque hominum, 54 cultusque, 55 sonumque
Cernimus; & quid sim, quid fuerimque 56 subit;
Tantus amor 57 necis est, querar ut de Cæsaris ira,
58 Quod non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio 59 civiliter usus,
Mutato levior sit 60 fuga nostra loco.

---

in patriam. 26 Dum nimis peto. 27 Posthac. 28 Augustus. 29 Dubia, num id permissurus sit. 30 Interea, quod minus est, licet mihi sit loco magni muneris, precor, ut ex hoc loco sinat alio migrare. 31 Quocumque illud sit loco. 32 Mihi prosunt. 33 Infirmitas. 34 Corrumpunt. 35 Corpus. 36 Tristis. 37 In Scythia. 38 Postquam in Pontum perveni. 39 Dormiendi impotentia. 40 Ossa præ macie teguntur. 41 Et fastidio cibum. 42 Delectat. 43 Autumnali tempore. 44 Sc. pallidus. 45 Principium hyemis arefecit. 46 Sc. pallor. 47 Occupavit. 48 Lamentantis. 49 Male se habet. 50 Morbum in corpore, tristitiam in animo. 51 Obversatur oculis. 52 Tamquam corpus spectatu dignum. 53 Præsens infortunium obversatur meis oculis. 54 Vestitum. 55 Verba. 56 In mentem venit. 57 Me interficiendi. 58 Quod non interficiat me gladio, & injurias suas ulciscatur. 59 Me ut civem tractavit. 60 Exilium meum.

ELE-

ELEGIA IX.

ARGUMENTUM

Urbes Græcas Geticam oram incoluisse docet, & ab iis etiam Tomitanæ urbi nomen fuisse impositum ostendit.

1 Hic quoque sunt igitur 2 Grajæ (quis credere?) urbes,
Inter inhumanæ nomina 3 barbariæ.
4 Hic quoque 5 Mileto missi venere 6 coloni,
Inque Getis 7 Grajas constituere domos.
8 Sed vetus 9 huic nomen, 10 positaque antiquius urbe,
Constat ab 11 Absyrti cæde fuisse loco.
Nam 12 rate, quæ 13 cura 14 pugnacis facta Minervæ,
15 Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia desertum fugiens Medea 16 parentem,
Dicitur 17 his 18 remos applicuisse vadis.
19 Quem procul ut vidit 20 tumulo 21 speculator ab alto,

---

1 Hic etiam in Getica ora sunt urbes Grajæ, non lingua & moribus, sed origine. 2 Græcæ. 3 Feræ gentis Geticæ. 4 Tomon, Milesi coloniam. 5 Milesii quoque Tomon tenuere, uti etiam Istropolim, aut quemadmodum aliæ quoque Græciæ coloniæ littus Geticum tenuere. Fuit autem Miletus urbs quondam Joniæ totius, belli pacisque artibus princeps a Mileto ita dicta. 6 Habitatores. 7 Græcas urbes. 8 Hic aperte declarat, Tomon locum a cæde Absyrti denominatum, ubi postea urbem condiderunt Milesii, servato prioris loci nomine. 9 Tomo urbi, ubi in exilio vivo. 10 Nam locus ille appellatus est Tomus, antequam urbs a Milesiis conderetur. 11 Propter Absyrti mortem. 12 Navi Argo. 13 Quæ Argo navis facta cura & tutela Palladis armatæ, quam pictam habuit. Aut ingeniose, curiose, & perite factam intellige. Nonnulli putant, eam Argo a celeritate Græce appellatam, vel ab Argo ejus inventore. 14 Bellicosæ, quia Minerva belli Dea est. 15 Primam navem eam fuisse ait, quam Argonautæ conscenderunt, vel per aquas non antea navigiis pervagatas. 16 Æetam Colchorum regem. 17 Getico littori. 18 Navem. 19 Æetam, Medeam insequentem. 20 Colle, vel rupe in littore Getico. 21 Aliquis ex Argonautis, vel Scy-

Hospes ait nosco 22 Colchida vela, 23 venit.
Dum trepidant 24 Minyæ, dum 25 solvitur aggere funis,
26 Dum sequitur celeres anchora tracta manus;
27 Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa, atque 28 ausura multa 29 nefanda manu.
Et, quamquam 30 superest ingens audacia menti,
31 Pallor in 32 attonito 33 virginis ore sedet.
Ergo ubi prospexit 34 venientia vela, 35 tenemur;
Et pater est aliqua 36 fraude 37 morandus, ait.
Dum quid agat 38 quærit, dum 39 versat in omnia vultus,
40 Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
41 Cujus ut oblata est præsentia, 42 Vicimus, inquit;
43 Hic mihi morte sua caussa salutis erit.
Protinus 44 ignari, nec quidquam 45 tale timentis
46 Innocuum 47 rigido 48 perforat ense latus.
Atque ita 49 divellit, divulsaque membra per 50 agros
Dissipat in multis invenienda locis.
51 Neu pater ignoret, scopulo 52 proponit in alto
53 Pallentesque manus, sanguineumque caput.
Ut genitor luctuque 54 novo tardetur, & 55 artus
Dum 56 legit 57 extinctos, 58 triste moretur iter.
Inde 59 Tomis dictus locus hic, quia 60 fertur in illo,
Membra 61 soror fratris consecuisse sui.

Scythis, visurus, an aliqui ex Colchide eos qui rapto aureo vellere aufugerant, insequerentur. 22 Cognosco vela hujus, qui ex Colchide venit, h. e. Jasonis. 23 Medeæ Pater. 24 Thessali scil. Argonautæ, a regiuncula Thessaliæ ita dicti. 25 Getico littore. 26 Dum anchora tarde levatur. 27 Medea sceleris in patrem commissi sibi conscia. 28 Sc. fratrem, filios. Pellam discerptura, Creusamque cum regia combustura, &c. 29 Scelera. 30 Non facile timebat. 31 Ob timorem patris insequentis. 32 Perterrito. 33 Medeæ. 34 Appropinquantem navem. 35 Capti sumus. 36 Al. *fraude*. 37 Detinendus. 38 Cogitat. 39 Circumspicit omnia. 40 Respexit forte ad fratrem Absyrtum. 41 Quem cum vidit præsentem. 42 Al. *vicimus*, datur effugiendi occasio. 43 Frater Absyrtus. 44 Nescientis, quod ipsum Medea interficere vellet. 45 Scil. mortem. 46 Absyrti innocentis. 47 Sævo. 48 Trajicit. 49 Lacerat. 50 Getici littoris. 51 Utque patri hoc factum innotescat. 52 Ut conspici possent. 53 Exsangues. 54 Ob necem filii. 55 Membra. 56 Colligit. 57 Filii interfecti. 58 Tristitiam sibi allaturum. 59 A dilaceratione. 60 Dicitur. 61 Medea. 62 Absyrti.

ELE-

ELEGIA X.

ARGUMENTUM

Exilii sui incommoda describit Poeta, sed inter cetera tantam vim frigoris esse asserit, ut maria & flumina, atque in his etiam pisces congelentur, & eo tempore Scythæ hostes, equitatu & sagittis plurimum pollentes, Istrum transeant, atque ea loca depopulentur, ac homines captivos ducant.

Si quis adhuc 1 istic meminit 2 Nasonis adempti,
Et 3 superest sine 4 me nomen in 5 Urbe meum;
6 Suppositum stellis 7 nunquam tangentibus æquor
Me sciat 8 in media vivere barbarie.
9 Sauromatæ cingunt fera gens, 10 Bessique, 11 Getæque:
12 Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen 13 aura 14 tepet, 15 medio defendimur Istro,
16 Ille suis 17 liquidus 18 bella repellit aquis.
At cum 19 tristis hyems squallentia protulit ora,
Terraque 20 marmoreo candida facta gelu est,
Dum 21 patet & Boreas, & nix injecta 22 sub Arcto,
Tum 23 liquet has gentes axe tremente premi.
Nix jacet, & jactam 24 nec Sol pluviæve resolvunt:
Indurat Boreas, 25 perpetuamque facit.
Ergo, ubi 26 delicuit nondum prior, altera venit:

---

1 Romæ. 2 Ovidii exulis. 3 Memoriæ inhæret. 4 Meo corpore. 5 Roma. 6 Positum sub stellis nunquam occidentibus. 7 Septentrionem significat. 8 Inter medios Barbaros. 9 Sarmatæ, gentes septentrionales. 10 Populi ad fines Thraciæ. 11 Populi Scythiæ. 12 Nomina non digna, ut ea ingenium meum celebret. 13 Æstas est. 14 Quia ibi non est fervida æstas. 15 Fluvio medio inter Tomitanam urbem & Sauromatas, quia carent navibus, quibus trajiciant. 16 Ister. 17 Gelu non astrictus. 18 Hostes enim nequeunt aquam tranare. 19 Tristitiam causans. 20 Albo, ut marmor. 21 Apparet. 22 In Septentrione sub ursa sydere. 23 Apparet, has gentes septentrionales cælo frigido, in corporibus viventium tremorem excitante, urgeri. 24 Ob nimium frigus. 25 Diuturnam. 26 Antequam nix prior est li-

Et solet in multis 27 bima 28 manere locis.
Tantaque 29 commoti vis est Aquilonis, ut altas
30 Æquet humo turres, tectaque rapta 31 ferat.
Pellibus, & 32 sutis arcent 33 mala frigora braccis;
34 Oraque de toto corpore sola patent.
Sæpe 35 sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet 36 inducto candida barba gelu.
37 Udaque consistunt formam servantia 38 testæ
Vina: 39 nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
Quid loquar, 40 ut vincti 41 concrescant frigore rivi,
Deque lacu 42 fragiles effodiantur aquæ?
Ipse 43 papyrifero qui non angustior amne
Miscetur vasto 44 multa per ora freto,
45 Cæruleo ventis latices 46 durantibus Ister
Congelat, & 47 tectis 48 in mare serpit aquis:
Quaque 49 rates ierant, pedibus nunc itur, 50 & undas
Frigore concretas ungula pulsat equi.
Perque 51 novos pontes subter labentibus undis
52 Ducunt Sarmatici 53 barbara plaustra boves.
Vix equidem 54 credar: 55 sed cum sint premia falsi
Nulla, 56 ratam 57 testis debet habere fidem.
Vidimus ingentem glacie 58 consistere pontum,
Lubricaque 59 immotas 60 testa 61 premebat aquas.
Nec 62 vidisse sat est, 63 durum calcavimus æquor,
Undaque non 64 udo sub pede summa fuit.

---

liquefacta, supervenit altera. 27 Nix duorum annorum. 28 Al. *jacere*. 29 Rapacis. 30 Diruat. 31 Auferat. 32 E villosis pellibus confectis. 33 Nocentia. 34 Sola facies est nuda, reliqua tecta. 35 Pruina crines tegente, stridorem moti edunt. 36 Congelato anhelitu. 37 Et vina nimio frigore congelata, vase fracto, formam ejus retinent. 38 Vasis. 39 Nec vinum, sed congelatum per frusta bibunt. 40 Quomodo. 41 Congelentur. 42 Glacies. 43 Nilo papyrum ferente. 44 Septem ostiis in Pontum influit. 45 Aquas fluentes atque cæruleas. 46 Astringentibus & congelantibus. 47 Glacie opertis. 48 In Pontum Euxinum labitur. 49 Navigaverant. 50 Et equi congelatas aquas transgrediuntur. 51 Glaciem pontis vicem sustinentem, sub qua Ister in Pontum influit. 52 Trahunt. 53 Currus Scytharum. 54 Fides adhibebitur rei, quam sum dicturus. 55 Sed quia nullum præmium reportabo, si mentiar. 56 Firmam. 57 Ovidii. 58 Concretum esse mare. 59 Glacie consistentes. 60 Aqua testæ instar congelata. 61 Tegebat. 62 Aquam congelatam. 63 Mare congelatum. 64 Made-

Si tibi 65 tale fretum quondam, 66 Leandre, fuisset,
67 Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque se 68 pandi possunt delphines 69 in auras
Tollere: conantes 70 dura coercet hyems.
Et quamvis boreas jactatis insonet 71 alis,
Fluctus in 72 obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt, 73 ut marmore, puppes;
Nec poterit 74 rigidas 75 findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hærere 76 ligatos:
Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
Sive 77 redundatas 78 flumine 79 cogit aquas;
Protinus 80 æquato siccis Aquilonibus Istro,
81 Invehitur celeri 82 barbarus hostis equo.
Hostis 83 equo pollens, longeque volante sagitta
84 Vicinam late depopulatur 85 humum.
Diffugiunt alii: nullisque tuentibus agros
86 Incustoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ, pecus, & stridentia plaustra,
87 Et quas divitias incola pauper habet.
88 Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustra rura 89 Laremque suum.
Pars cadit 90 hamatis misere 91 confixa sagittis:
92 Nam 93 volucri ferro 94 tinctile virus inest.

defacto, cum tamen aquæ natura sit humectare. 65 Ita congelatum mare. 66 Qui Hellespontum tranare solebas. 67 Hellespontus non esset contaminatus tua morte. Leander enim ad Hero a se amatam noctu ire solebat per fretum Hellesponticum: cum igitur Leandri tempestate submersi cadaver ad puellam esset delatum, hæc se de turri præcipitavit. 68 Lati. 69 Ex aqua exilire. Delphini enim, teste Plinio, tanta vi exiliunt, ut plerumque vela navium transvolent vento. 70 Asperum frigus. 71 Nam Poetæ ventos fingunt esse alatos, quia aerem celeriter penetrant. 72 Mari congelato, ac si obsessum esset; h. e. licet tempestas sit maxima, mare tamen erit quietum. 73 Ceu inclusæ marmore. 74 Duras. 75 Penetrare. 76 Congelatos. 77 Copiosas. 78 In ipso flumine. 79 Congelat. 80 Glacie. 81 Transgreditur subito flumen. 82 Sauromatæ. 83 Equitatu potens. 84 Urbi Tomo. 85 Terram. 86 Bona rusticorum in pagis minus minutis habitantium. 87 Eos diripiunt vicini hostes. 88 Aliqui capti vinciuntur & in servitutem abripiuntur. 89 Domum suam. 90 Hamos habentibus. 91 Transfossa. 92 Nam veneno tingunt aciem sagittarum, ut vulnera evadant curatu difficiliora. 93 Sagittis. 94 Tinctum sanguine humano,

vel

Quæ nequeunt secum ferre aut abducere, 95 perdunt:
  Et cremat insontes 96 hostica flamma 97 casas.
Tum quoque, cum pax est, 98 trepidant formidine belli,
  Nec quisquam presso vomere 99 sulcat humum:
Aut videt, aut metuit 1 locus hic, quem non videt, 2 hostem.
  3 Cessat 4 iners rigido terra relicta situ.
5 Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra:
  6 Nec 7 cumulant altos 8 fervida musta 9 lacus.
Poma 10 negat regio: nec haberet 11 Acontius, in quo
  Scriberet hic 12 dominæ verba legenda suæ.
Aspicere est 13 nudos sine 14 fronde, sine arbore campos:
  Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
  15 Hæc est in pœnam terra 16 reperta meam?

---

vel quo tingitur acies sagittæ. 95 Corrumpunt. 96 Ab hostibus accensa. 97 Rusticorum tuguria. 98 Quia paci non fidunt. 99 Arat terram. 1 Incolæ hujus loci. 2 Hostium insidias. 3 Non colitur, nec seritur, nec fert aliquid. 4 Pigra, sterilis. 5 Hic non crescunt vites. 6 Nec vina exprimunt. 7 Copiose implent. 8 Calida, quia fervent. 9 Vasa, quibus vina ex uvis expressa excipiuntur. 10 Non fert. 11 Qui ex Cæa insula Delum navigavit ad Dianæ sacra, a virginibus celebrata, ubi amore Cydippes captus est. 12 Cum vero non auderet eam aperte uxorem petere, fraude pomum ante puellam projecit, cui sequentes versus inscripti: *Juro tibi sane per mystica sacra Dianæ, Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram.* Puella pomo accepto, doli ignara, carmen legit, credititque se sponsam dari Acontio. 13 Cydippæ. 14 Nec sylvas, nec gramina habens. 15 Frondiferis arboribus. 16 Pontica regio. 17 Excogitata.

ELE-

ELEGIA XI.

ARGUMENTUM

Crudelissimum quendam suppresso nomine accusat Ovidius, quod cum in Scythia, orbatus omni re cara, in maximis vivat incommodis, ille non his contentus ei tamen insultet: additque, magnum illi esse dedecus, oppugnare hominem prostratum & jacentem. Monet postremo, ut memor humanæ sortis nolit amplius commemorare Poetæ crimina, sed ea sinat cicatricem obducere, cum præsertim nulla ejus fortuna possit fieri miserior.

Si quis es, 1 insultes qui casibus, improbe, nostris,
2 Meque reum demto fine 3 cruentus agas:
4 Natus es e scopulis, nutritus 5 lacte ferino:
Et dicam 6 silices pectus habere tuum.
7 Quis gradus ulterior, quo se tua 8 porrigat ira,
Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & 9 inhospita littora Ponti,
Cumque suo Borea 10 Mænalis ursa videt.
11 Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia 12 solliciti sunt loca plena metus.
Utque 13 fugax avidis cervus deprehensus ab ursis,
Cinctave 14 montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego 15 belligeris a gentibus 16 undique septus
Terreor, hoste meum 17 pone premente latus.
18 Utque sit exiguum pœnæ, quod conjuge cara,
Quod patria careo, 19 pignoribusque meis;
Ut mala nulla feram, nisi 20 nudam Cæsaris iram;

---

1 Exagites mea mala. 2 Et me perpetuo accuses. 3 Sanguinem meum sitiens. 4 Quia tam durus es & insensibilis. 5 Quia tam crudelis es. 6 Habere cor durissimum. 7 Quod aliud malum superest, quod iratus mihi cupias accidere? 8 Procedas. 9 Portu destituta, quæque accolunt feri & inhospitabiles homines. 10 Ursa Arcadica: Callisto enim, postea in ursam mutata, fuit ex Arcadia. 11 Non colloquor cum Thraciæ populis. 12 Sollicitudinem timoris injicientia. 13 Celer. 14 Fers. 15 Bellicosis. 16 Circumdatus. 17 Propemodum existente ad latus. 18 Quasi exilium non sit satis pœnæ, ut accedere debeat adhuc alia. 19 Amicis & liberis. 20 Solam.

21

Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui 21 vulnera cruda retractet,
22 Solvat & 23 in mores ora diserta meos.
In caussa 24 facili 25 cuivis licet esse disertum;
Et minimæ vires frangere 26 quassa valent.
27 Subruere est arces, & stantia mœnia 28 virtus:
Quamlibet ignavi 29 præcipitata premunt.
Non sum ego 30 quod fueram: quid 31 inanem proteris umbram?
Quid 32 cinerem saxis, 33 bustaque nostra 34 petis?
35 Hector erat tunc cum bello certabat; at idem
Tractus 36 ab Æmonio non erat Hector equo.
Me quoque, 37 quem noras olim, non esse memento:
Ex illo 38 superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra, ferox, dictis 39 incessis 40 amaris?
Parce, precor, 41 manes sollicitare meos.
42 Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis,
Quod magis errorem, quam scelus esse putes.
43 Pendimus en 44 profugi 45 (satia tua pectora) pœnas,
Exilioque 46 graves, exiliique 47 loco.
48 Carnifici Fortuna potest mea 49 flenda videri;
50 Te tamen est uno judice 51 mœsta parum.
Sævior es tristi 52 Busiride, sævior 53 illo,

---

21 Vulnus, quod nondum coaluit, renovat. 22 Causam facunde agat. 23 Contra vitam meam. 24 Probata, qualis mea est. 25 Quilibet facile aliquid proferre potest. 26 Debilitata. 27 Solo æquare. 28 Fortitudo. 29 Jam dirupta. 30 Cum Romæ essem. 31 Me sine ullis viribus conculcas. 32 Me civiliter mortuum, & sic in cineres redactum. 33 Reliquias cadaveris. Bustum alias erat locus, ubi mortui comburebantur & sepeliebantur, nunc est sepulcrum. 34 Insequeris. 35 Hector erat fortis, cum hostibus resistere valebat. 36 Al. *ab Æmonio* h. e. equo Thessalo, unde Achilles erat, ab *Æmo* Thessaliæ monte, dicto. 37 Qualem. 38. Superest hoc corpus invalidum. Simulacrum alias est mortui imago. 39 Lacessis, accusas. 40 Atrocibus. 41 Animam meam, quæ a corpore meo discessit, inquietare. 42 Existima, omnia mea crimina, mihi objecta, esse vera. 43 Solvimus pœnas. 44 Fugari in terram Scythicam. 45 Exple crudelitatem tuam meis pœnis. 46 Molestas & turpes. 47 Urbe Tomo. 48 Homini crudelissimo. 49 Miserabilis & deploranda. 50 Te solo ita judicante. 51 Afflicta. Al. *merso*. 52 Neptuni filio, Ægypti tyranno crudelissimo. 53 Phala-

Qui 54 falsum 55 lento torruit igne bovem:
56 Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
57 Et dictis artes conciliasse suas.
58 Munere in hoc, Rex, est 59 usus, 60 sed imagine major:
61 Nec sola est 62 operis forma probanda mei.
Aspicis e dextra latus hoc 63 adapertile tauri?
Hunc tibi, quem 64 perdes, conjiciendus erit.
Protinus inclusum 65 lentis carbonibus ure,
Mugiet, 66 & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus 67 inventis, ut 68 munus munere penses,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
69 Dixerat: at Phalaris, pœnæ 70 mirande repertor,
Ipse tuum præsens 71 imbue, dixit, opus.
Nec mora; 72 monstratis crudeliter ignibus ustus
Exhibuit 73 querulos ore 74 tremente sonos.
75 Quid mihi cum Siculis inter Scythicosque Getasque?
76 Ad te, 77 quisquis is es, nostra querela redit:
Utque 78 sitim nostro possis explere cruore,
79 Quantaque vix avido gaudia corde feras:
Tot mala sum 80 fugiens tellure, tot æquore 81 passus,
Te quoque ut 82 auditis posse dolere putem.
Crede mihi, si sit 83 nobis collatus 84 Ulysses,

---

laride, crudelissimo Agrigentinorum tyranno. 54 Æneum, cui hominem includebat. 55 Remoto ut inclusus bovi eo lentius combureretur. 56 Perillus, Phalaridi bovem illum æneum præparans, sed primus bovi isti inclusus, experimenti faciendi causâ. 57 Et verbis artificium suum acceptius reddidisse. 58 Hæc Perilli sunt verba ad Phalaridem. 59 Utilitas. 60 Sed usus major est, quam exterius videtur. 61 Perillus in bove isto laudat usum & formam. 62 Tauri a me facti. 63 Quod facile aperiri potest. 64 Interficere voles. 65 Languidioribus post primas extinctas. 66 Et gemitus iste similis erit voci bovis. 67 Bove invento. 68 Taurum tibi a me donatum. 69 Perillus. 70 Mirabilis. 71 Experire. 72 A se prius Regi. 73 Al. *geminos*, humanos nempe, & bubulos. 74 Al. *gemente*. 75 Cur Siculorum enarro crudelitatem, inter feras & semotas gentes vivens? 76 Ad exprobrandam tuam in me crudelitatem revertor. 77 Qui meo sanguine non potes satiari. 78 Desiderium sanguinis mei. 79 Quantalibet. 80 In exilium abiens. 81 Itinere meo. 82 Omnibus meis malis, si ea tibi referam. 83 Cum nobis.

84

Neptuni 85 minor est, quam 86 Jovis ira fuit.
Ergo quicunque es, 87 rescindere vulnera noli,
Deque 88 gravi 89 duras ulcere tolle manus.
90 Utque meæ famam 91 tenuent oblivia culpæ,
Fata 92 cicatricem ducere nostra sine:
Humanæque memor 93 sortis, quæ tollit eosdem,
Et 94 premit; 95 incertas ipse verere vices.
Et quoniam, 96 fieri quod nunquam posse putavi,
Est tibi de rebus maxima 97 cura meis;
Non est 98 quod timeas, Fortuna miserrima nostra est:
Omne 99 trahit secum Cæsaris ira malum.
1 Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi 2 fingere credar,
Ipse velim pœnas experiare meas.

---

84 Qui per decennium erravit. 85 Indignatio, nam Ulyssem est insecutus, quia ille ejus filium Polyphemum excæcaverat. 86 Augusti. 87 Renovare crimina. 88 Magno meo malo. 89 Crudeles. 90 Imminuant. 91 Sanari, quemadmodum vulnera cicatricibus coire solita. 92 Fortunæ. 93 Elevat. 94 Deprimit. 95 Vicissitudines fortunæ, quæ & tibi nocere forsan possunt. 96 Quod mihi impossibile videbatur. 97 Sollicitudo ne reducar in patriam. 98 Me rediturum esse Romam. 99 Fert. 1 Me miserum esse. 2 Comminisci.

E-

ELEGIA XII.

ARGUMENTUM

Poeta dicit, frigoribus pulsis, adesse vernum tempus, cujus jucunditatem e loco adjunctorum latius describit; incipiuntque etiam nautæ tunc navigare, qui, si in Scythiam pervenerint, se illis dicit occurrere, ut ab his cognoscat Cæsaris triumphos. Quod si quis aliquid referre potuit, protinus a Poeta domum ducitur, fitque ejus hospes; precatur demum, ut domus, quam habebat in Scythia, non sit perpetua Poetæ sedes, sed hospitium, ut aliquando in patriam redeat.

Frigora jam 1 Zephyri minuunt, 2 annoque peracto
3 (Longior antiquis visa Mæotis hiems:)
4 Impositamque sibi 5 qui non bene pertulit Hellen
6 Tempora nocturnis æqua diurna facit.
7 Jam violas puerique 8 legunt hilaresque puellæ,
9 Rustica quam nullo terra ferente gerit.
Prataque 10 pubescunt variorum flore colorum,
11 Indocilique loquax gutture 12 vernat avis.
13 Utque malæ crimen matris deponat 14 hirundo,
Sub trabibus 15 cunas parvaque tecta facit.

---

1 Venti ab occasu flantes. 2 Finita hieme. 3 Hiems Scythica, ubi Palus Mœotis est, longior mihi est visa, quam præteritæ, ubi Romæ fui. Innuit Poeta, se jam annum in Ponto fuisse. 4 Æquinoctium vernum describit. 5 Aries, postea inter sydera collocatus, Phrixum & Hellen per Hellespontum transtulit. Sed Helle decidit in Hellespontum, quam ob causam hic Ovidius dicit, Arietem non bene pertulisse Hellen. 6 Sole arietis signum mense Martio ingrediente, æquinoctium vernum efficit. 7 Describitur ver. 8 Colligunt. 9 Carpunt etiam alia, in agris sponte nata. 10 Florent. 11 Non docto gutture, quia a nemine, nisi a natura, doctus fuit. 12 Cantu lascivit. 13 Ut deponendo in eis cunis & nidis pullos, videatur pia, & velle crimen filii occisi ea educatione celare, nec mala mater dici. Nota est fabula Prognes, Itym filium occidens, patrique Tereo epulandum apponens, ut ulcisceretur vim sorori turpiter illatam. 14 Veris prænuncia. 15 Nidos in

Herbaque, quæ latuit 16 Cerealibus 17 o bruta sulcis,
18 Exserit 19 e tepida molle cacumen humo.
20 Quoque loco est vitis, de palmite 21 gemma 22 movetur:
23 Nam procul a Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, 24 turgescit in arbore ramus:
Nam procul a Geticis finibus arbor abest.
25 Otia nunc istic, 26 junctisque ex ordine ludis
27 Cedunt verbosi garrula bella fori.
28 Usus equi 29 nunc est, levibus nunc luditur 30 armis:
Nunc pila, nunc celeri 31 volvitur 32 orbe trochus.
Nunc, ubi perfusa est 33 oleo labente juventus,
34 Defessos artus 35 Virgine 36 tingit aqua.
37 Scena viget, 38 studiisque favor distantibus 39 ardet:
40 Proque tribus resonant terna Theatra Foris.
41 O quater, & quoties non est numerare, beatum,
Non interdicta cui licet 42 Urbe frui!

---

in quibus pulli foventur. 16 Frumentum Cereris donum occultantibus. 17 Tecta. 18 Protrudit, nudat. 19 Qualis terra tempore verno esse solet. 20 In iis regionibus, in quibus vites nasci solent. 21 Oculus, quem vitis primo emittit. 22 Crescit perpetuo motu. 23 In Scythia enim non sunt vites. 24 Intumescit, vel tumet. 25 Feriæ nunc Romæ celebrantur. 26 Ludus ludo succedit, vel intelligit Ludos Megalenses, qui fiebant 6. Id. Aprilis, vel juxta Livium, pridie Idus, quod eo dio Cæsar Jubam Mauritaniæ Regem devicisset. 27 Non dicitur jus Romæ eo tempore, quo in scena ludi celebrantur. 28 Al. *Lusus equi*, quos Romani docebant in gyrum flectere. 29 Aliquando. 30 Armorum exercitatione. 31 Al. *vertitur*. 32 Agitatione. 33 Unguento, quo ungebantur athletæ certaturi. 34 Exercitiis. 35 Aqua Virginis, a virgine quæ ejus fontem Romæ indicaverat, dicta. 36 Romani vetores campum Martium Tiberi vicinum delegerunt, in quo juvenes post exercitia armorum sudorem & pulverem abluerent. 37 In qua in præsens varii ludi exhibentur. 38 Favoribus diversis, alii enim aliis in ludis favebant. 39 Irascitur, optat, aut præ nimio alicujus partis amore utitur. 40 Al. *cumque*. Et tria theatra cum tribus foris, Romano, Julio, & Augusto, vicina campo Martio, ubi hæc spectacula exhibentur, præ nimio clamantium strepitu resonant. 41 O infinities felicem, cui licet esse Romæ. 42 Roma.

43

43 At mihi sentitur nix verno sole soluta;
Quæque lacu 44 duro vix 45 fodiantur 46 aquæ.
Nec mare concrescit glacie, nec, ut ante, per 47 Istrum
48 Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Incipient aliquæ tamen huc 49 adnare 50 carinæ,
51 Hospitaque in Ponti littore 52 puppis erit.
Sedulus occurram nautæ, 53 dictaque salute,
54 Quid veniat, 55 quæram, 56 quisque, quibusve locis,
Ille quidem mirum, ni de 57 regione propinqua
Non nisi vicinas cautus 58 ararit aquas.
Rarus ab Italia 59 tantum mare navita transit,
Littora rarus in hæc portubus 60 orba venit.
Sive tamen Graja scierit, sive ille Latina
61 Voce loqui; certe 62 gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore 63 freti 64 longæque Propontidos undis,
Huc aliquem certo 65 vela dedisse Noto.
66 Quisquis is est, memori 67 rumorem voce referre,
68 Et fieri famæ parsque gradusque potest.
Is, precor, auditos possit narrare triumphos
69 Cæsaris, & 70 Latio reddita vota Jovi;
Teque 71 rebellatrix tandem Germania magni
72 Triste caput pedibus supposuisse 73 Ducis.
74 Hæc mihi qui 75 referet, quæ non vidisse dolebo,

---

43 Hic nivem verno tempore liquefieri cerno. 44 Congelato. 45 Rumpantur. 46 Scil. sentiuntur. 47 Congelatum. 48 Stridentes currus incola e regione Sauromatica, agens tauros currum trahentes, agit. 49 Adnavigare. 50 Naves. 51 Peregrina. 52 Navis. 53 Postquam ipsum salutavi. 54 Cur. 55 Interrogabo. 56 Al. *quisve* scil. sit. 57 Propontide, Thracia &c. 58 Navigarit navi aquas sulcans. 59 Tam magnum. 60 Privata. 61 Lingua. 62 Jucundior erit sermo latinus, quia mihi est patrius. 63 Hellesponti. 64 Cujus longitudo undecim, latitudo tantum tria millia passuum. 65 Ventis adnavigasse. 66 Quicumque ad Ponticum litus venerit. 67 Incertos vulgi sermones. 68 Rumor iste potest ad partem aliquam, vel gradum veritatis pervenire. 69 Drusi vel Augusti, cujus ille auspiciis bella gerebat. 70 Capitolino, qui Romæ colebatur, qui erat pars Latii. 71 Quæ diu jugum detrectasti. 72 Ferox, contumax. 73 Tiberii, h. e. ab eo victam esse. 74 Hos triumphos. 75 Narra

Ille meæ domui protinus hospes erit.
Hei mihi! jamne 76 domus Scythico Nasonis in orbe est?
Jamque 77 suum mihi dat pro 78 Lare pœna locum?
Di facite, ut Cæsar non hic 79 penetrale domumque,
80 Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

---

rabit. 76 Domus mea. 77 Locum ipsius exilii h. e. Tomon, in qua urbe pœnam luo. 78 Domo. 79 Intimum domus locum. 80 Diversorium ad tempus.

ELEGIA XIII.

ARGUMENTUM

Cum natalis Poetæ adesset, superfluum fuisse dicit, in ea loca se venisse, ubi non licet sibi ex more solemnia sacra exhibere; monetque, ne amplius redeat, dum in Scythia erit.

Ecce 1 supervacuus (quid enim fuit utile gigni?)
2 Ad sua natalis tempora noster adest.
3 Dure quid ad miseros veniebas exulis annos?
Debueras illis imposuisse 4 modum.
5 Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset,
6 Non ultra patriam me sequerere meam.
7 Quoque loco primum tibi sum 8 male cognitus infans,
Illo tentasses, ultimus esse mihi.
9 Jamque relinquenda 10 (quod idem fecere sodales)
Tu quoque dixisses tristis in Urbe, 11 Vale.
12 Quid tibi 13 cum Ponto? Num 14 te quoque Cæsaris ira

---

1 Superfluus. 2 Tempore, quo natus sum. 3 O crudelis natalis, cur venisti hac mea ætate tam infelici? Nam debuisses exilium mihi nato avertere finiendo vitam, antequam exulassem. 4 Finem, ut morerer. 5 Si tu me curares. 6 Non esses exulis comes. 7 Debuisses me etiam Sulmone, ubi natus sum, interficere. 8 Infeliciter. 9 Al. *inque relinquendo*, h. e. in permittendo me mori in urbe. 10 Nam me ab Augusto relegatum reliquerunt. 11 Ut non ulterius ad me venires. 12 Sc. negotii est. 13 Cum urbe Tomo in Ponto, ubi exul sum.

14

Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectas 15 soliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut 16 alba meis?
17 Fumida 18 cingatur florentibus ara coronis?
19 Micaque solemni thuris in igne sonet?
20 Libaque dem pro me genitale notantia tempus,
Concipiamque bonas ore 21 favente preces?
22 (Non ita sum positus, nec sunt 23 ea tempora nobis,)
Adventu possim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi 24 ferali cincta cupresso
Convenit, & structis 25 flamma parata rogis.
Nec dare 26 thura libet mihi 27 exorantia Divos:
28 In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis 29 hac luce petendum,
30 In loca ne redeas amplius ista, precor:
Dum me terrarum pars pene 31 novissima pontus,
32 Euxini falso nomine dictus, habet.

---

14 Uti me huc misit. 15 Consuetam celebrationem. 16 Quam natalem suum celebrantes induebant. 17 Fumans ex oblato sacrificio. 18 Floribus & sertis ornetur. 19 Et offeram thus. 20 Sacrificem. Liba erant placentæ ad Sacrificia aptæ. 21 Bona verba proferente. 22 Non est sic status meus. 23 Tam felicis. 24 Funebri. 25 Exequiæ. 26 Sacrificare. 27 Precibus conciliantia, quia mihi non concedunt reditum in patriam. 28 Nec precari mihi placet. 29 Hoc natali. 30 Ne anno sequenti sim in Ponto. 31 Ultima. 32 Maris illius, quod Pontum alluit.

ELEGIA XVI.

ARGUMENTUM

Amici colligentis ejus scripta fidem & amorem laudat Poeta, hortaturque ut, quoad potest, ejus nomen in urbe retineat, simulque exponit Metamorphosis opus inemendatum e manibus exisse. Postremo dicit, quicquid exilii tempore compositum a se fuit in Scythia, excusandum esse.

Cultor & 1 Antistes doctorum sancte virorum,
Quid facis 2 ingenio semper amice meo?
Ecquid, ut 3 incolumem quondam 4 celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar 5 totus abesse, 6 caves?
7 Colligis 8 exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, 9 artifici quæ nocuere suo?
Immo 10 ita fac, 11 vatum, quæso, studiose novorum,
12 Quaque potes, retine corpus in 13 Urbe meum.
14 Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui 15 domini pœnam non meruere sui.
Sæpe per extremas profugus pater exulat oras,
Urbe tamen 16 natis exulis esse licet.
17 Palladis exemplo, de me 18 sine matre 19 creata
Carmina sunt, stirps hæc progeniesque mea est.
20 Hanc tibi commendo: quæ 21 quo magis orba parente,
Hoc tibi 22 tutori 23 sarcina major erit.
24 Tres mihi sunt nati 25 contagia nostra secuti:
26 Cetera fac curæ sit tibi turba palam.

---

1 Primus, qui alios omnes antecedis. 2 Quem semper amavi. 3 Nondum exulem. 4 Laudare. 5 Non esse Romæ. 6 Provides. 7 An legis? 8 Præter libros de Arte amandi. 9 Mihi eos componenti. 10 Sic collige omnia mea carmina, exceptis amatoriis. 11 Poetarum. 12 Et quantum. 13 Roma. 14 Mihi, non libris meis indictum est exilium. 15 Auctoris. 16 Libellis ejusdem. 17 E Jovis cerebro nata, ut fabula dicit. 18 A me solo producta. 19 Facta. 20 Progeniem & stirpem, h. e. carmina mea. 21 Quo ego amplius relegatus sum. 22 Defensori. 23 Quia carentes parentibus majori auxilio opus habent. 24 Tres libri de Arte amandi. 25 Nostra mala: nam & ipsi ex urbe ejecti sunt. 26 Reliquos libros pa-

27 Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
28 Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, 29 si non prius ipse perissem,
30 Certius 31 a summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum 32 populi pervenit in ora;
33 In populi quicquam si tamen ore meum est.
34 Hoc quoque nescio quid nostris 35 appone libellis,
Diverso missum quod tibi 36 ab orbe venit.
Quod quicumque leget (si quis leget) æstimet ante
Compositum 37 quo sit tempore, 38 quoque loco.
39 Æquus erit scriptis, quorum cognoverit esse
Exsilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
40 Ducere me tristi 41 sustinuisse manu.
Ingenium 42 fregere meum mala: 43 cujus & ante
Fons infecundus, parvaque 44 vena fuit.
Sed quæcumque fuit nullo exercente refugit,
Et longo periit 45 arida facta situ.
Non hic librorum, per quos 46 inviter, 47 alarque,
Copia: pro libris 48 arcus & arma sonant.
Nullus in hac terra, 49 recitem si carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adest:
Nec quo 50 secedam locus est; 51 custodia muri,
Submovet infestos clausaque porta Getas.
Sæpe aliquod verbum quæro, nomenque, locumque,
Nec quisquam est, 52 a quo certior esse queam.
Dicere sæpe aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi desunt, 53 dedidicique loqui.
Threicio Scythicoque fere 54 circumsonor 55 ore,

palam defende. 27 Sunt etiam quindecim libri Metamorphoseon. 28 Inopinato enim exilio libri illi mendati mansere. 29 Si non antea in exilium missus fuissem. 30 Certiorem titulum, aut clariorem famam. 31 Post ultimam emendationem. 32 Vulgus de eo loquitur. 33 Si modo populus Romanus scripta mea legit. 34 Carmen subdititium. 35 Adscribe. 36 A Scythia. 37 Tristi. 38 in Scythia. 39 Judex. 40 Scribere. 41 Potuisse. 42 Corrupere. 43 Quod & ante parvum fuit. 44 Ars. 45 Quia diu non est adhibita ad versus. 46 Ad studia. 47 Et sustenter. 48 Scytharum, h. e. hic bellum est continuum. 49 Subjiciam amici judicio carmina mea. 50 Ut sim solus in loco quodam amœno. 51 Vigiles in muris, & portæ clausæ hostes arcent. 52 A quo docear. 53 Oblitus sum facultatis loquendi. 54 Quia singuli circa me utuntur sermone Threicio & Getico. 55 Verbis.

56

Et videor 56 Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo ne sint 57 immixta Latinis,
Inque meis scriptis Pontica verba legas.
58 Qualemcumque igitur venia 59 dignare libellum,
Sortis & 60 excusa 61 conditione meæ.

---

56 Quia linguam Geticam didici. 57 Getica verba. 58 Ornatum vel minus. 59 Dignum judica & excusa. 60 Alii. 61 Quoniam ut exul in perpetuo luctu & calamitate vivo.

P.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER QUARTUS

ELEGIA I.

ARGUMENTUM

Excusandos esse dicit Poeta suos libellos, si quid fuerit in his reprehendendum; siquidem exul hæc scribebat, non gloriæ cupiditate, sed ut requiem peteret, & dolorem exilii carminibus consolaretur. Enumerat postremo mala, quæ in Scythia patitur.

Si qua 1 meis fuerint, ut erunt, 2 vitiosa libellis,
  Excusata 3 suo tempore, lector, habe.
Exul eram, requiesque mihi, non 4 fama petita est:
  Mens 5 intenta suis ne foret usque malis.
6 Hoc est cur cantet 7 vinctus quoque compede fossor,
  8 Indocili numero 9 cum grave mollit opus:
Cantet & innitens 10 limosæ pronus arenæ,
  Adverso 11 tardam qui trahit amne ratem.
12 Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
  13 In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus ut incubuit baculo, saxove resedit
  Pastor, 14 arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter 15 pariter data pensa trahentis
  16 Fallitur ancillæ decipiturque labor.

---

1 In. 2 Vitia. 3 Quia ea in exilio scripsi. 4 Nominis celebris. 5 Semper sollicita. 6 Hæc est causa. 7 Qui in ergastulis vinctus tenetur & agros fodit. 8 Cantu rudi. 9 Cum molestum fodiendi laborem mollem & levem facit. 10 Nautas innuit, in ripa nantes, & gravissimas naves per flumina ita trahentes, ut toto corpore proni incedant. 11 Navem gravem indeque tardam. 12 Et ille cantat, qui assidue remigat. 13 Cantat, ut e cantu cognoscat, quando remi in aquam sint mittendi. 14 Fistulæ ex arundine factæ cantu. 15 Lanam ad pondus datam ex colo deducentis. 16 Non ita sentitur, quod sit difficilis.

17

17 Fertur & 18 abducta 19 Lyrneside tristis Achilles,
20 Æmonia curas 21 attenuasse lyra.
Cum 22 traheret silvas Orpheus, & dura canendo
Saxa, bis amissa 23 conjuge 24 mœstus erat.
Me quoque 25 Musa levat 26 Ponti loca jussa petentem:
27 Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec 28 insidias, Threci nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum perii, 29 quis me deceperit error,
Et 30 culpam in facto, non scelus, esse meo.
Scilicet hoc 31 ipso nunc æqua, quod obfuit ante,
Cum mecum juncti criminis 32 acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
33 Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? 34 vis me tenet ipsa sororum;
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic nova 35 Dulichio 36 lothos gustata 37 palato,
Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.
Sentit 38 amans sua damna fere; tamen hæret in illis;
39 Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, 40 libelli;
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit 41 furor esse videri;
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper 42 in obtutu mentem vetat esse malorum,

---

17 Narratur. 18 Ab Agamemnone Achilli erepta. Vid. Ov. Heroid. Epist. 3. 19 Hippodamia Brisei filia, a Lyrneso Trojæ oppido Lyrnesia dicta. 20 Al. *Æmonia* h. e. Lyra Achillis Æmonii seu Thessali. Thessalia autem dicta est Æmonia ab Æmone, Rege Thessaliæ. 21 Diminuisse. 22 Cantu alliceret ad se arbores & saxa. 23 Eurydice. 24 Tristis sed cantu dolorem leniebat. 25 Carmen, quod compono, ut dolorem levem. 26 Urbs Tomos mihi mandata. 27 Sola me non reliquit. 28 Cuncta pericula. 29 Cur relegatus sim. 30 Errorem. 31 Carmine. 32 Denotat carmina amatoria, quæ cum Ovidio damnata sunt. 33 Musarum Poesin tractasse. 34 Poesis suavitas me delectat. 35 Ulyssi, ab Insula Dulichio ita vocato. 36 Arbor, cujus dulcedine Ulyssis socii ita capiebantur, ut reditum in patriam obliviscerentur. 37 Instrumento gustus. 38 Amator. 39 Amorem, cujus amator ipse est culpa. 40 Versus. 41 Rabies, insania. 42 in contemplatione

Præsentis 43 casus immemoremque facit.
Utque suum 44 Bacchis non sentit 45 saucia 46 vulnus,
Dum 47 stupet 48 Edonis exululata jugis;
Sic, ubi 49 mota calent viridi mea pectora 50 thyrso,
Altior humano 51 spiritus ille malo est.
Hic exilium, 52 Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos sentit habere 53 Deos.
Utque 54 soporiferæ biberem si pocula Lethes,
55 Temporis adversi sic mihi sensus abest.
Jure 56 Deas igitur 57 veneror mala nostra levantes,
Solicitæ comites ex 58 Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim 59 vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint, precor, hæ saltem 60 faciles mihi: 61 namque Deorum
Cetera cum magno Cæsare turba facit.
Meque 62 tot adversis tumulat, quot littus arenas,
Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque nives;
63 Quam mala, quæ 64 toto patior jactatus in orbe,
65 Dum miser Euxini littora sæva peto.
Nec tamen, 66 ut veni, 67 levior fortuna malorum est:

---

ne malorum, quibus premor, 43 Exilii. 44 Phœbas vates Apollinis, quæ Baccho Orgia celebrat, furore correpta. Vid. 5. Met. 45 Deo plena. 46 Furorem. 47 In furore est. 48 Al. *Idæis*. Ululatum edens, quo Bacchi sacerdotes in Ida Phrygiæ monte & Cretæ utuntur, dum Cybeles sacra celebrant. 49 Agitata. 50 Hasta pampinis circumdata, quam Bacchi sacerdotes in ejus sacris gestabant, denotat spiritum poeticum. 51 Furor ille Apollineus. 52 Ponti Euxini. 53 Augustum iratum. 54 Lethe flumen apud inferos soporem & oblivionem in bibentibus producebat. 55 Consideratio temporis mei infelicis me stupidum reddit. 56 Musas. 57 Honoro. 58 Monte Bœotiæ. Musarum sede. 59 Vias nostras. 60 Faventes. 61 Cæteri enim Dii, ut Cæsar, mihi irati sunt. 62 Innumerabilibus. 63 Numerabis. 64 In variis orbis partibus. 65 Antequam Tomum perveni. 66 Cum in Scythiam perveni. 67 Minora mala patior. 68 Eadem in-

Huc quoque sunt nostras 68 fata secuta vias.
69 Hic quoque cognosco natalis 70 stamina nostri,
Stamina de 71 nigro vellere facta mihi.
Utque nec 72 insidias, capitisque pericula narrem,
Vera quidem, veri sed graviora 73 fide:
Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
Illum, 74 qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum, 75 porta vitam 76 muroque tueri,
Vixque sui tutum 77 viribus esse loci!
Aspera militiæ 78 juvenis 79 certamina fugi,
80 Nec nisi lusura movimus arma manu.
Nunc senior gladioque latus, scutoque sinistram,
81 Canitiem galeæ 82 subjicioque meam.
Nam dedit 83 e specula custos ubi signa 84 tumultus,
Induimus 85 trepida protinus arma manu.
Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus 86 anhelanti mœnia 87 lustrat equo.
Utque rapax 88 pecudem, 89 quæ se non texit ovili,
Per sata, per silvas, fertque trahitque lupus:
Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
Barbarus in campis reperit hostis, 90 agit.
Aut sequitur captus, conjectaque vincula collo
Accipit, aut 91 telo virus habente cadit.
Hic ego 92 sollicitæ jaceo novus incola sedis:
Heu nimium 93 fati tempora longa mei!
Et tamen ad 94 numeros antiquaque sacra reverti
95 Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina,
nec qui
96 Auribus accipiat verba Latina suis.
97 Ipse mihi (quid enim faciem?) scriboque legoque:

infortunia, quæ Romæ mihi obfuere. 69 In Scythia. 70 Fila, quæ mihi nent Parcæ. 71 Infelicitatis plena. 72 Mihi structas. 73 Quam ut credi queat. 74 Qui semper fuit celeberrimus. 75 Tomi urbis. 76 Ab hostibus defendere. 77 Munimentis. 78 Nam Ovidius in juventute sua miles in Asia fuit. 79 Bella odio habui. 80 Et tantum ludendi caussa arma tractavi. 81 Canos meos. 82 Tego. 83 E loco elevato. 84 Timoris. Getas adventare. 85 Tremente ob timorem & senium. 86 Defesso præ nimio cursu. 87 Circum equitat lustrandi ergo. 88 Ovem. 89 Quæ se non continuit in ovili. 90 Al. *habet* se captivum. 91 Venenata sagitta interficitur. 92 Periculosi loci. 93 Mortis. 94 Versus. 95 Audet. 96 Capiat, intelligat. 97 Ipse, quod composui, mihi perlego, deque eo judico.

98

98 Tutaque judicio littera nostra suo est.
Sæpe tamen dixi, 99 Cui nunc hæc cura laborat?
An mea 1 Sauromatæ scripta Getæque legent?
Sæpe etiam lacrymæ me sunt scribente profusæ,
Humidaque est fletu 2 littera facta meo.
3 Corque vetusta meum tamquam 4 nova vulnera sentit,
Inque sinum 5 mœstæ labitur imber aquæ.
Cum 6 vice mutata quid sim fuerimque recordor;
Et tulerit 7 quo me casus, & 8 unde, 9 subit;
Sæpe manus demens 10 studiis irata malignis
Misit in 11 arsuros carmina nostra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
12 Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi 13 consule Roma boni.

---

98 Ne mihi iterum noceat. 99 Cui bono carmina scribo? 1 Ea non intelligentes. 2 Charta. 3 Mens mea. 4 Novam pœnam. 5 Lacrymarum ex tristitia instar imbris manantium. 6 Vicissim. 7 Nempe in Scythiam. 8 Sc. Roma. 9 Incidit. 10 Poeticis. 11 Ignes. 12 Mihi ignoscens, si forte erravero. 13 Bene interpretare.

E-

ELEGIA II.

ARGUMENTUM

Tiberium Germanicam expeditionem suscepisse, in Scythiam ad Poetam fama pertulerat. Dicit ergo victoriam fortasse ab eo partam fuisse, cum hæc scriberet. Ejus autem triampho dicit se mente interesse, quandoquidem corpore non possit. Quod si quis ei triumphi formam retulerit, quamvis sero, tamen ostendit se auditurum tanta lætitia, ut proprium incommodum sit posthabiturus publicæ lætitiæ.

Jam 1 fera 2 Cæsaribus Germania, totus ut 3 orbis,
Victa potes flexo 4 succubuisse genu;
5 Altaque velentur fortasse Palatia sertis,
6 Thuraque in igne sonent, 7 inficientque diem;
8 Candidaque 9 adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine 10 tingat humum;
11 Donaque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores 12 Cæsar uterque parent;
Et qui Cæsareo 13 juvenes 14 sub nomine crescunt,
Perpetuo terras ut 15 domus ista regat:
Cumque bonis 16 nuribus pro 17 sospite 18 Livia 19 nato
Munera det meritis, 20 sæpe datura, Deis:

1 Pertinax. 2 De Tiberii, non Drusi, expeditione est intelligendum: Drusus enim aliquot annis ante exilium Ovidii in Germania perierat. 3 Sc. est victus. 4 Domita esse a Tiberio. 5 Et celsæ Augusti ædes in monte Palatino exstructæ, forsan vestiantur cotinis ob victoriam Germanicam. 6 Sacrificia fiant. 7 Fumo obscurent. 8 Qualis post obtentam victoriam sacrificari solebat. 9 Elevata securi, ut fit in ictu. 10 Conspergat. 11 Votiva, ab Imperatoribus Deorum sibi faventium templis promissa. 12 Augustus & Tiberius. 13 Germanicus Drusi, & Drusus Tiberii ex Agrippina filius. 14 Quia & hi Cæsares dicuntur. 15 Familia Cæsarum. 16 Uxoribus Germanici & Drusi junioris Agrippina, & Livia. 17 Incolumi. 18 Augusti uxor. 19 Tiberio. 20 Dii enim post sæpe dabunt victo-

Et pariter 21 matres, & 22 quæ sine crimine castos
Perpetua servant virginitate focos.
Plebs 23 pia, cumque pia lætetur Plebe 24 Senatus;
25 Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
26 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
27 Famaque tam longe non nisi parva venit.
Ergo omnis poterit populus spectare triumphos,
Cumque 28 ducum titulis 29 oppida capta leget;
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
30 Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus aliis 31 pro tempore 32 versos,
Terribiles aliis immemoresque sui.
Quorum pars 33 caussas, & 34 res, & nomina quæret:
Pars 35 referet, quamvis noverit ipsa parum.
36 Is, qui 37 Sidonio fulget sublimis in ostro,
Dux fuerat belli: 38 proximus ille duci.
Hic, 39 qui nunc in humo lumen miserabile figit,
Non isto vultu, 40 cum tulit arma, fuit.
Ille ferox, oculis & adhuc hostilibus 41 ardens,
Hortator pugnæ 42 consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros 43 inclusit fraude locorum,
Squallida 44 promissis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata 45 ministro
Sæpe 46 recusanti 47 corpora capta Deo.
48 Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes,

---

ctorias. 21 Nuptæ ob alios incolumes. 22 Virgines Vestales. 23 Principes amans. 24 Sc. Romanus. 25 Et equites lætantur, inter quos & ego, licet minimus, fui. 26 Me patria pulsum fugit communis lætitia. 27 Et pauca de illa lætitia præcipio. 28 Captorum, quos in triumphis circumducere solebant. 29 Quorum imagines circumferebantur. 30 Ante currus triumphales. 31 Pro ratione temporis, exigentis, ne victi sint feroces. 32 Mutatos. 33 Quare sint terribiles & in triumphum ducantur. 34 Ab iis gestas. 35 Narrabit. 36 Quasi digito a populo monstratus est hostium Imperator summus. 37 Purpurea veste, qui color apud Sidonios optimus tingitur. 38 Secundus a duce. 39 Qui nunc terram modo miserabili intuetur. 40 In prælio. 41 Micans. 42 Duci hostium fuit a consiliis. 43 Al. *Illusit*, in hostium insidias, ut transfuga, Romanos præcipitavit, aut in loca iniqua duxit. 44 Al. *demissis*, longis crinibus, quales Germanis in usu erant. 45 Sacrorum. 46 Tot corpora mactari. 47 Bello captos sacrificatos. 48 Depictà loca in triumphis circumfer-

Plena fere cædis, plena cruoris erant.
Drusus in his quondam meruit 49 cognomina terris,
Quæ bona progenies digna 50 parente fuit.
51 Cornibus hic fractis viridi 52 male tectus ab ulva,
53 Decolor ipse 54 suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam 55 fertur 56 Germania 57 passis,
Et Ducis 58 invicti sub pede mœsta sedet:
Collaque Romanæ præbens 59 animosa 60 securi
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos super in curru, Cæsar, victore veheris
61 Purpureus, populi 62 rite 63 per ora tui:
Quaque ibis, 64 manibus circumplaudere tuorum,
Undique 65 jactato flore tegente vias.
66 Tempora Phœbea lauro cingentur; Ioque,
Miles, Io magna voce, Triumphe, 67 canet.
Ipse 68 sono plausuque simul fremituque 69 canentum
70 Quadrijugos cernes sæpe 71 resistere equos.
Inde petes 72 arcem, 73 & delubra faventia votis;
Et dabitur merito laurea 74 vota Jovi.
Hæc ego 75 submotus, qua possum, 76 mente videbo:
77 Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:

---

ferri solita. 49 Ut, victis Germanis, diceretur Germanicus. 50 Patre Tiberio Claudio Nerone, matre Livia. 51 Viribus. 52 Præ timore, ut victus; latens sub herba palustri. 53 Habens colorem deformem. 54 Accolarum. 55 Circumfertur. 56 Imago ejus. 57 Sparsis, ut tristem decet. 58 Triumphantis. 59 Fortia, qualia sunt Germanorum. 60 Ut feriantur. 61 In purpurea veste, ut Triumphator. 62 Solemnissime. 63 Quia omnes de te loquuntur. 64 A Romanis manuum collisione honoraberis. 65 Sparsis floribus. 66 Imperatores & duces triumphantes caput lauro, Apollini sacra, ornabant, militibus currum triumphalem cingentibus, *Io triumphe*, canentibus. 67 Clamabit. 68 Tubarum aliorumque instrumentorum Musicorum. 69 Clamantium. *Acalentes* sive animosos equos. 70 Quatuor equos albos, qui imperatoris triumphantis currum deauratum trahebant. 71 Vel aurigæ præ nimio strepitu, vel multitudini obstanti. 72 Capitolium. 73 Templum Jovis Capitolini votis tuis faventis. 74 Promissa. 75 Absens. 76 Animo perpendam. 77 Mens nostra jure intrare potest Romam, & cun-

78 In cælum celeri pervenit illa via.
79 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem;
80 Immunes tanti nec sinit esse boni:
Invenietque viam, qua currus spectet 81 eburnos;
82 Sic certe 83 in patria per breve tempus ero.
84 Vera tamen populus capiet spectacula felix,
Lætaque erit præsens cum Duce 85 turba suo.
At mihi 86 fingenti tantum longeque remoto
87 Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atque procul 88 Latio 89 diversum missus in orbem,
Qui narret 90 cupido vix 91 erit ista mihi.
Is quoque jam 92 serum referet 93 veteremque triumphum:
94 Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
95 Illa dies veniet, 96 mea qua lugubria ponam;
97 Caussaque privata publica major erit.

---

cuncta perpendere. 78 Et cælum illa subito cogitatione ascendit. 79 Mea mens oculis meis cuncta repræsentat, quasi ipsi Romæ essent. 80 Nec circa tantum bonum eos sinit esse otiosos. 81 Triumphales. 82 Hac ratione, scil. mente. 83 Romæ. 84 Non imaginaria, ut ego. 85 Multitudo. 86 Imaginanti me ea videre. 87 Hæc utilitas tanti triumphi est audienda quia eidem interesse non licet. 88 Ea parte Italiæ, ubi Roma & Tiberina ostia sunt. 89 In Scythiam, quasi alterum orbem. 90 Audiendi. 91 Reperietur. 92 Quia jam dudum susceptus fuit. 93 Dudum præteritum. 94 Quocumque. 95 Qua illa audiam. 96 Qua tristitiam meam deponam. 97 Et publica lætitia hujus triumphi plus valebit quam propria tristitia.

ELEGIA III.

ARGUMENTUM

Utramque Ursam precatur Poeta, ut Romanam urbem ac uxorem aspiciant, sibique referant, sitne ea mariti memor, annon. Postmodum seipsum arguit, quod dubitet de uxoris fide, a qua se amari intelligat. Tum eam laudat, doletque, quod sua caussa in perpetuo luctu versetur. Demum eam hortatur, ut in fide permaneat.

Magna minorque 1 feræ, quarum regis 2 altera Grajas,
3 Altera Sidonias, 4 utraque sicca, 5 rates;
Omnia cum summo positæ videatis 6 in axe,
Et maris occiduas 7 non subeatis aquas;
8 Ætheriamque suis 9 cingens 10 amplexibus arcem,
Vester 11 ab intacta circulus extet humo;
Adspicite 12 illa, precor, quæ 13 non bene mœnia quondam
Dicitur 14 Iliades transiluisse Remus:
Inque meam 15 nitidos 16 dominam convertite vultus;
Sitque memor nostri necne, 17 referte mihi.
Hei mihi, cur nimium quæ sunt 18 manifesta requiro?
Cur 19 labat ambiguo spes mihi mixta metu?
20 Crede quod est, quod vis, ac desine 21 tuta vereri,
Deque 22 fide certa sit tibi certa 23 fides.

---

1 Ursæ: minor dicitur Cynosura; major Helice. 2 Major Græcos, quam hi in navigando sequebantur. 3 Minor Phœnicum ab urbe Sidone dictorum. 4 Quia neutra unquam occidit, nec in Oceanum sub horizontem descendit. 5 Naves. 6 In summo cælo, vel apud summum polum. 7 Non occidatis. 8 Polum Arcticum. 9 Amplectens. 10 Quia Ursæ videntur Polum Arcticum amplecti. 11 Sit supra terram, quam non ambit brevis circulus, ut reliqua. 12 Romam. 13 Infeliciter. 14 Remus filius. 15 Lucidos. 16 Uxorem. 17 Annunciate. 18 Quæ sat clare scio. 19 Dubitat. 20 Ovidi crede, tuam uxorem, uti etiam revera est, tui esse memorem. 21 An illa sit tui memor. 22 Fidelitate constanti. 23 Cre-

24 Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
25 Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est,
Quodque potest, secum 26 nomen habere tuum.
27 Vultibus illa tuis 28 tamquam præsentis inhæret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid 29 ut incubuit 30 justo 31 mens ægra dolori,
32 Lenis 33 ab admonito pectore somnus abit?
Tunc 34 subeunt 35 curæ, dum te lectusque jocusque
36 Tangit, & oblitam non sinit esse mei;
Et veniunt 37 æstus, & nox 38 immensa videtur,
39 Fessaque jactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin hæc & cetera fiant,
Detque tuus 40 casti signa doloris amor:
Nec 41 crucière minus, quam cum 42 Thebana cruentum
43 Hectora 44 Thessalico vidit ab axe 45 rapi.
Quid tamen ipse 46 precer dubito, nec dicere possum,
47 Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es? 48 indignor, quod sum tibi caussa doloris:
Non 49 es? 50 ut amisso conjuge digna fores.
Tu vero tua 51 damna dole, mitissima conjux;
52 Tempus 53 & a nostris exige triste malis:

Credulitas. 24 Et quod utraque Ursa tibi de fide illius nunciare non potest, ipse sibi respondet responsione verissima. 25 Uxorem tuam. 26 Quia te ipsum habere nequit. 27 Imagini tuæ. 28 Ac si tu ipse esses. 29 Postquam inhæsit. 30 Quo ex justa caussa afficeris. 31 Mens tua, o uxor nimio mei dolore fatigata. 32 Non profundus ob nimium dolorem. 33 A mente, quæ ipsam admonet, quid mihi contigerit. 34 Tibi occurrunt. 35 Tuæ de me solicitudines. 36 Sic afficit, ac si tangeret. 37 Vehementiores solicitudines, vel amores mei. 38 Desiderio mei. 39 Lassa nimia jactatione; cum dormire nequit. 40 Al. *mæsti*. 41 Dolore afficiari. 42 Andromachæ Æëtionis, Thebarum in Sicilia regis, filia, & Hectoris uxor. 43 Suum maritum. 44 A curru Achillis Thessali. 45 Trahi circa mœnia Trojana. 46 De amore tuo. 47 Amorem an tristitiam. 48 Ægre fero. 49 Scil. tristis. 50 H. e. Velim te, tamquam maritum amiseris, tristem esse. 51 Detrimenta, quæ mea caussa pateris. 52 Per reliquum temporis spatium tristis vive. 53 Post meum exilium.

54

54 Fleque meos casus: 55 est quædam flere voluptas;
56 Expletur lacrymis 57 egeriturque dolor.
58 Atque utinam lugenda tibi non vita, sed 59 esset
Mors mea; 60 morte fores 61 sola relicta mea.
62 Spiritus hic 63 per te patrias exisset in auras;
Sparsissent 64 lacrymæ pectora nostra piæ:
65 Supremoque die 66 notum spectantia cælum
67 Texissent digiti 68 lumina nostra tui:
Et 69 cinis in 70 tumulo positus jacuisset avito,
71 Tactaque nascenti 72 corpus haberet humus:
Denique &, ut vixi, sine crimine mortuus essem:
Nunc mea 73 supplicio vita 74 pudenda suo est.
Me miserum! si tu, cum diceris exulis uxor,
75 Avertis vultus, & subit ora rubor.
Me miserum! si turpe putas 76 mihi nupta videri:
Me miserum! si te jam pudet esse 77 meam.
Tempus ubi est illud, quo 78 me jactare solebas
Conjuge, nec nomen 79 dissimulare viri?
Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis 80 illa referre)
Et dici memini, 81 juvit & esse meam?
Utque 82 probæ dignum est, 83 omni tibi dote placebam:
Addebat 84 veris multa 85 faventis amor.
Nec 86 quem præferres 87 (ita res tibi magna videbar)
88 Quemve tuum malles esse, vir alter erat.

---

54 Deplora infortunium meum. 55 Dulce est flere. 56 Lacrymæ sunt solatium doloris. 57 Evacuantur. 58 Et ob non hanc infelicem meam vitam, sed mortem lugere cogereris! 59 Lugenda. 60 Utinam mortuus fuissem te superstite. 61 Sine me. 62 Hæc mea vita. 63 Per tuas manus. 64 Lacrymæ tuæ de me, pietatem spirantes. 65 Ultimo. 66 In quo sum natus & educatus. 67 Clausissent. 68 Oculos nostros. 69 Busta mea. Cadavera enim apud Romanos comburebantur, cinere in urna servato. 70 Sepulcro majorum meorum. 71 Tacta a me recens nato. 72 Cadaver meum. 73 Exilio. 74 Ignominiosa. 75 Præ pudore. 76 Exuli. 77 Uxorem. 78 Tuum esse maritum. 79 Prædicare. 80 Quæ subsequuntur. 81 Delectavit. 82 Probam uxorem decet. 83 Omnibus ingenii viribus. 84 Bonis, quæ revera in me erant. 85 Tuus in me favor amore plenissimus. 86 Maritum mihi præferres. 87 Tanti a te æstimabar. 88 Omnibus me præfe-

Nunc quoque ne 89 pudeat, quod sis 90 mihi nupta: tuusve
91 Non dolor 92 hinc debet, debet abesse pudor.
Cum 93 cecidit 94 Capaneus 95 subito 96 temerarius ictu,
Num legis 97 Evadnen 98 erubuisse viro?
Nec quia 99 Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse 1 tuis, Phaeton, 2 inficiendus eras.
3 Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
4 Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod 5 sævis ego sum Jovis ignibus ictus,
6 Purpureus molli fiat in ore rubor.
Sed magis in nostri curam consurge 7 tuendi,
Exemplumque mihi conjugis esto 8 bonæ:
9 Materiamque tuis tristem 10 virtutibus imple:
Ardua per 11 præceps gloria vadit iter.
12 Hectora quis nosset, si 13 felix Troja fuisset?
Publica 14 virtuti per mala facta via est.
15 Ars tua, 16 Tiphy, 17 vacet, 18 si non sit in æquore fluctus:
19 Si valeant homines, 20 ars tua, Phœbe, vacet.
Quæ 21 latet, 22 inque bonis cessat non cognita rebus,
23 Apparet virtus 24 arguiturque malis.
25 Dat tibi nostra locum tituli Fortuna, caputque

---

ferebas. 89 Te. 90 Mea uxor. 91 Dolere debes, non erubescere. 92 Quod mea uxor facta sis. 93 Mortuus est. 94 Unus e septem regum Thebas obsidentium. 95 Fulminis ictu. 96 Impius quia se invito Jove, Thebas capturum dixerat. 97 Capanei uxorem. 98 Propter mariti sui casum. 99 Jupiter sedans Phaetontis incendium fulmine. 1 A tuis. Sc. Sole. Clymene matre, & Heliadibus sororibus. 2 Negandum, esse ab illis ortus, quod a Jove ictus esset fulmine. 3 Nec Semelem Cadmus pater odio est persecutus. 4 Nam Jovem, cum quo ipsi erat res, rogabat, ut ad se veniret eo modo, quo se Junoni spectandum dabat: quo facto, statim cum domo sua conflagravit. 6 Pudor. 7 Ut nos tueatur. 8 Maritum defendentis. 9 Infortunium meum tristitia plenum. 10 Fide & pietate in maritum. 11 Iter difficile. 12 Hectoris virtutem. 13 In perpetua pace. 14 Via, qua itur ad virtutem. 15 Sc. gubernandi. 16 Tiphys erat primæ navis, Argo dictæ, gubernator, & Jasonis socius. 17 Al. *jacet*, nulla est. 18 Si non sit in mari tempestas. 19 Si homines semper sani sunt. 20 Medendi, cujus es inventor. 21 Non habet, quo se exerceat. 22 In secundis rebus. 23 Videtur. 24 Et comprobatur in adversis rebus. 25 Mea ca-

Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere 26 temporibus, quorum nunc munere 27 freta es:
28 En patet in laudes area lata tuas.

calamitas suppeditat tibi occasionem magnam laudem acquirendi. 26 Data laudis consequendæ occasione. 27 Adiuta es. 28 En magnæ tibi datur famæ adipiscendæ occasio.

ELEGIA IV.

ARGUMENTUM

Poeta laudat amicum, & exponit Tomitani exilii incommoda, precaturque eum latenter, ut ab Augusto mitius & paullo propinquius exilium petat, quod facile impetrari posse docet, cum magna sit ipsius clementia. Postremo narrat quemadmodum e locis non nimium longinquis fugerit Orestes cum Iphigenia sorore, ablata etiam inde Diana ad meliora loca.

O qui, nominibus cum sis 1 generosus 2 avitis,
 3 Exuperas morum nobilitate genus:
Cujus inest animo 4 patrii candoris imago,
 Non careat 5 nervis candor ut iste suis;
Cujus in ingenio 6 patriæ facundia linguæ est,
 7 Qua prior in 8 Latio non fuit ulla Foro:
9 Quod minime volui, positis 10 pro nomine 11 signis,
 Dictus es: 12 ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccavi: 13 tua te bona cognita produnt.
 Si, quod es, appares, 14 culpa soluta mea est.
Nec tamen 15 officium nostro tibi carmine factum,
 16 Principe tam justo, posse 17 nocere puto.

1 Nobilis. 2 Majorum scil. ortus. 3 Superas majores tuos virtute. 4 Paternæ sinceritatis. 5 Al. *numeris*, h. e. sit perfectus candor. 6 Paternæ. 7 Ut sis eloquentia Romana primus. 8 Romano. 9 Maluissem te tuo nomine vocare, sed cogor te signis indicare. 12 Adscribe laudibus tuis, si ex istis signis cognoscaris. 13 Tuæ dotes animi & fortunæ te manifestant. 14 A me culpa abest. 15 Laudem, qua te affeci. 16 Quia Augustus æquior est, quam ut id alicui imputet. 17 Tibi. 18 Augu-

Ipse 18 pater Patriæ 19 (quid enim civilius illo ?)
20 Sustinet in nostro carmine sæpe legi.
Nec 21 prohibere potest, 22 quia res est publica Cæsar :
23 Et de communi pars quoque nostra bono est.
Jupiter 24 ingeniis præbet sua numina vatum,
25 Seque celebrari 26 quolibet ore sinit.
Caussa tua exemplo 27 Superorum tuta duorum est :
Quorum 28 hic aspicitur, 29 creditur 30 ille Deus.
31 Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo :
32 Non fuit arbitrii littera nostra tui.
33 (Nec nova, quod tecum loquor, est 34 injuria nostra,)
35 Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
36 Quo vereare minus, ne sim tibi 37 crimen amicus,
38 Invidiam, si qua est, auctor habere potest.
Nam tuus est 39 primis cultus mihi semper ab annis
40 (Hoc noli certe dissimulare) pater :
Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) 41 probabat,
42 Plus etiam 43 quam me judice dignus eram.
44 Deque meis illo referebat versibus ore,
45 In quo pars magnæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi 46 nunc, quod me 47 domus ista recepit,

---

gustus. 19 Quid enim est Augusto humanius? 20 Patitur nostra carmina legi. 21 Quin ego & alii de ipso scribamus. 22 Quia Cæsar est persona publica, & omnibus imperat. 23 Et pars etiam ad me pertinet. 24 Præbet nomen suum Poetis in materiam. 25 Laudes suas. 26 Cujuslibet. 27 Maximorum Jovis & Augusti. 28 Augustus. 29 Quia non videtur. 30 Jupiter. 31 Licet non debuerim te meo carmine nominare, tamen hoc crimen mihi, non tibi imputabitur. 32 Non habuisti potestatem in mea carmina. 33 Nec nuper contigit. 34 Qua te versibus meis afficiò, cum id propter Augustum fieri nolles. 35 Cum nondum essem relegatus. 36 Quapropter noli timere, ne amicitia mea tibi vitio detur. 37 Criminatio. 38 Ego Ovidius ero criminis causa, si qua tibi contrahitur invidia. 39 A pueritia mihi semper fuit amicus. 40 Amicitiam paternam. 41 Laudabat tuus Pater. 42 Sc. probabat ingenium meum. 43 Quam merebat. 44 Et illa gravitate orationis suæ, quæ ipsum nobilitabat, suum de versibus meis pronunciabat judicium. 45 Eloquentia. 46 Notus sum. 47 Familia vestra fovit.

Sed prius 48 auctori sunt data verba tuo.
49 Nec data sunt, mihi crede, tamen; 50 sed in omnibus actis,
51 Ultima si demas, vita 52 tuenda mea est.
Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
Si tanti 53 series sit tibi nota 54 mali.
Aut 55 timor, aut error nobis, prius obfuit error:
Ah 56 sine me fati non meminisse mei!
Neve 57 retractando nondum 58 coeuntia rumpam
Vulnera: vix illis proderit ipsa 59 quies.
Ergo ut 60 jure damus pœnas, sic obfuit omne
Peccato facinus 61 consiliumque meo.
62 Idque 63 Deus sentit, 64 pro quo nec lumen ademptum est,
65 Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam (vivat modo) 66 finiet olim,
Tempore cum fuerit 67 lenior ira, 68 fugam.
Nunc precor 69 hinc alio jubeat discedere, si 70 non
71 Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exilium pauilloque 72 propinquius opto,
73 Quique sit a sævo longius hoste, locum.
Tantaque in Augusto clementia, 74 si quis ab illo
Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me 75 cohibent Euxini littora ponti:
Dictus ab antiquis 76 Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur 77 moderatis æquora ventis,
Nec 78 placidos portus 79 hospita navis adit.

---

vit. 48 Pater tuus honorifice de meis studiis locutus est. 49 Non tamen deceptus est pater tuus, celebrando meum ingenium. 50 Sed intelliges, me non dedisse verba, si potius totam meam vitam, quam ejus finem, consideraveris. 51 Si caussam exilii mei excipias. 52 Defendi potest, quia fuit sine culpa. 53 Ordo & circumstantiæ. 54 Erroris. 55 Quia me contra Augustum defendere non sum ausus. 56 Permitte, ut non enarrem exilii mei caussam. 57 Renovando. 58 Consolidata. 59 Silentium. 60 Non sine culpa. 61 Animus lædendi. 62 Quod culpa caream. 63 Augustus. 64 Quod culpa careo; nec vita mihi ablata est. 65 Nec confiscatæ sunt res meæ, quod alias in exilium missis accidere solet. 66 Revocabit aliquando. 67 Sedatior. 68 Relegationem. 69 Ex hoc loco in alium. 70 Nisi libere nimis quid peto. 71 Nostra vota non sunt impudica. 72 Vicinus Romæ. 73 Locum tutiorem: 74 Sc. ut. 75 Habent. 76 Inhospitalis. 77 Lenioribus. 78 Securos. 79 Peregrina. 80

Sunt circa gentes, quæ prædam 80 sanguine quærunt:
Nec minus 81 infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis 82 hominum gaudere cruore,
Pene 83 sub ejusdem 84 sideris axe jacent.
Nec procul 85 a nobis 86 locus est, ubi 87 Taurica 88 dira
89 Cæde 90 pharetratæ pascitur ara Deæ.
Hæc prius, ut memorant, non 91 invidiosa nefandis,
Nec 92 cupienda bonis, regna 93 Thoantis erant.
94 Hic 95 pro supposita 96 virgo Pelopeia cerva
Sacra 97 Deæ coluit 98 qualiacumque suæ.
Quo postquam, dubium est 99 pius an sceleratus, Orestes
1 Exatus furiis venerat ipse suis,
Et 2 comes exemplum veri 3 Phocæus amoris,
4 Qui duo corporibus, 5 mentibus unus erant;
Protinus evincti Triviæ ducuntur ad 6 aram,
Quæ stabat 7 geminas ante cruenta 8 fores.
Nec tamen hunc 9 sua mors, nec mors sua terruit illum:
10 Alter ob alterius funera mœstus erat.
Et jam constiterat stricto 11 mucrone 12 sacerdos,

---

80 Homicidis. 81 Tempestatibus obnoxia. 82 Vesci humanis carnibus. 83 Sub eodem climate, quo ego sum. 84 Al. *frigoris*. 85 Ab urbe Tomo. 86 Apud Scythas Tauros. 87 Regio illa crudelis. 88 Crudeli, utpote humana. 89 Morte hospitum. 90 Deæ Dianæ, quæ ceu Dea venationis sagittis utitur. 91 Odiosa scelestis hominibus. 92 Appetenda ab hominibus probis. 93 Thoas fuit rex regionis Tauricæ, ad quem delata est Iphigenia, Agamemnonis filia, & ab eo Dianæ Tauricæ sacris præfecta. Hunc postmodum interfecit Orestes, a sorore adjutus; cum illum etiam Thoas aræ Dianæ destinasset. 94 In Taurica regione. 95 Pro cerva, quam loco Iphigeniæ, cum immolaretur, Diana subjecit. 96 Iphigenia, proneptis Pelopis. 97 Dianæ, cujus victima foret. 98 Si modo nominanda sint sacra. 99 Quia & patrem ultus est, & matrem, cædis auctorem, occidit. 1 Vexatus post cædem matris. 2 Sc. *venerat*. 3 Pylades, ex Phocide regione, filius Strophii, comes ejus fidissimus. 4 Pylades & Orestes. 5 Voluntate. 6 Dianæ Tauricæ, ut illi sacrificarentur. 7 Bipatentes. 8 Delubris. 9 Propria. 10 Neuter suam, sed uterque alterius mortem dolebat. 11 Gladio. 12 Iphige-

Cinxerat & 13 Grajas 14 barbara 15 vitta 16 comas:
Cum 17 vice sermonis 18 fratrem 19 cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta 20 Deæ signum 21 crudelia sacra perosæ
Transtulit ex illis 22 in meliora locis.
Hæc igitur regio, magni pene ultima mundi,
Quam 23 fugere homines 24 Dique, propinqua mihi est.
Atque 25 meam terram prope sunt 26 funebria facta;
27 Si modo Nasoni barbara terra sua est.
O utinam venti, 28 quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & 29 mea vela 30 Deo.

---

genia, ad sacrificium parata. 13 Græcas. 14 Barbarorum, quorum mos erat homines immolare. 15 Qua vinciebantur eorum capita, qui Deo alicui immolabantur. 16 Crines Pyladis & Orestis, qui Græci erant. 17 Mutuo sermone. 18 Orestem. 19 Ipsa Iphigenia. 20 Dianæ statuam. 21 Nolebat Diana sibi hujusmodi hostias offerri; sed Thoantis crudelitas postulabat, ut ei hospites mactarentur. 22 Aufugiens cum fratre Iphigenia abstulit secum Dianæ statuam in meliora loca, qua humanitate & moribus, nempe in Ariciam. 23 Pylades, Orestes, & Iphigenia. 24 Et ipsa Diana. 25 Prope Tomon. 26 Sacrificia letifera. 27 Si modo perpetuo illam incolam. 28 Quibus ex illis locis navigavit Orestes, cum Thoantem fugeret. 29 Me. 30 Augusto reconciliato.

ELE-

ELEGIA V.

ARGUMENTUM

Amicum laudat Poeta, eumque monet, ut constanter amicitiæ munus exequatur, eique apud Augustum opem ferat. Ostendit deinde multis exemplis, tempore omnia molliri præter ejus curas, & dicit se ita deficere, ut non credat se diu supervicturum tantis malis, quam rem ait sibi solatio relictam esse.

O 1 mihi dilectos 2 inter sors prima sodales,
Unica fortunis 3 ara reperta meis;
Cujus ab 4 alloquiis anima hæc moribunda revixit;
Ut vigil 5 infusa Pallade 6 flamma solet:
Qui veritus non es 7 portus aperire fideles
8 Fulmine percussæ, confugiumque rati:
Cujus eram 9 censu 10 non me sensurus egentem,
Si Cæsar 11 patrias eripuisset opes:
12 Temporis oblitum dum me rapit 13 impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pene tuum!
Te tamen 14 agnoscis, tactusque cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certe ego, si sineres, titulum tibi reddere vellem,
Et 15 raram Famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
Intempestivi 16 nominis obsit 17 honor.
Quod licet, & tutum est, 18 intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuisse mei.
Utque facis, remis ad opem 19 luctare ferendam,

---

1 A me. 2 Præcipue inter amicos meos. 3 Refugium unicum. Vetores enim in periculo ad aras, ceu locum tutum, refugiebant, & erant immunes, si aras amplecterentur. 4 Solatiis. 5 Infuso oleo, cujus inventrix Pallas fuit. 6 Lampas. 7 Amicitiæ refugium & patrocinium. 8 Cæsaris ira mihi prostrato. 9 Opibus. 10 Quod subministrasses mihi. 11 Patrimonium meum. 12 Hujus mei exilii. 13 Ardor quidem scribendi. 14 Nomen. 15 Fidem tuam erga me, quæ raro in aliis reperitur, immortalem reddere. 16 Ut re nominem. 17 Quod in exilio meo esset intempestivum. 18 Solus tacite. 19 Summam na-

Dum veniat placido mollior 21 ira 22 Deo;
Et tutare caput 23 nulli servabile; si non
24 Qui mersit Stygia, sublevet illud, aqua.
Teque, quod est rarum, præsta constanter ad omne
25 Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua 26 processum habeat Fortuna perennes:
Sic 27 ope non egeas ipse, juvesque tuos:
28 Sic æquet tua nupta 29 virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela 30 toro.
Diligat & semper 31 socius te sanguinis illo,
Quo pius affectu Castora 32 frater amat.
Sic juvenis, similisque tibi sit natus, & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
Sic socerum faciat 33 tæda te nata jugali:
34 Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

nava operam. 20 Donec. 21 Al. *dura*, h. e. favor. 22 Augusto mitigato. 23 Cui a nullo succurri potest, nisi ab Augusto solo. 24 Qui in exilium misit, revocet. 25 Firmæ. 26 Successu felices. 27 Cujusquam auxilio. 28 Sic uxor tua moribus tuis respondeat, teque probitate æquet. 29 Te maritum. 30 Conjugio. 31 Frater tuus, vel alius quidam consanguineus. 32 Pollux, vitam cum fratre partitus. 33 Face in nuptiis præferri solita seu conjugio. 34 Et brevi faciat te avum.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM

Tractatur hic locus communis de vi temporis, seu consuetudinis, qua cum mitigentur & tolerabilia evadant omnia, non tamen mitigari curas & angores suos. Mala sua ipsa mora ingravescere, & exasperari queritur Poeta.

Tempore 1 ruricolæ 2 patiens fit taurus aratri,
Præbet & 3 incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus 4 lentis animosus habenis,
Et 5 placido duros accipit ore 6 lupos.
Tempore 7 Pœnorum compescitur ira leonum;
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.

1 Colentis rus. 2 Discit aratrum ferre. 3 Rotundo. 4 Flexibilibus. 5 Miti, non resistente. 6 Frena dura. 7 Ma-

Quæque sui jussis obtemperat 8 Inda magistri
Bellua, servitium tempore 9 victa subit.
Tempus, ut 10 extentis 11 tumeat facit uva 12 racemis:
13 Vixque merum capiant grana, quod intus habent.
14 Tempus & in 15 canas semen producit aristas:
Et ne sint 16 tristi poma sapore facit.
17 Hoc 18 tenuat dentem terras renovantis aratri:
Hoc rigidos silices, hoc adamanta 19 terit.
20 Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras;
Hoc minuit luctus, 21 mœstaque corda levat.
Cuncta potest 22 igitur 23 tacito pene lapsa vetustas,
Præterquam curas 24 attenuare meas.
25 Ut patria careo, bis frugibus area trita est:
26 Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec 27 quæsita tamen 28 spatio 29 patientia longo est;
30 Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga sæpe juvenci:
Et 31 domitus freno sæpe repugnat equus.
Tristior est etiam præsens 32 ærumna 33 priore:
34 Ut sit enim sibi par, crevit, & aucta 35 mora est.
Nec tam nota mihi, 36 quam sunt, mala nostra fuerunt:
Sed 37 magis hoc, quo sunt cognitiora, gravant.
38 Est quoque non minimum 39 vires afferre recentes,
Nec 40 præconsumptum 41 temporis esse malis.

Maximi & ferocissimi leones dantur in Africa. 8 Elephas. 9 Mansuefacta. 10 De vite pendentibus. 11 Maturescat. 12 Granis minoribus. 13 Vix teneant vinum, quod in granis continetur. 14 Tempore etiam frumenta maturescunt. 15 Maturas. 16 Amaro. 17 Tempus, 18 Attenuat vomerem. 19 Minuit. 20 Tempus etiam iram mitigat. 21 Tristitiam. 22 Omnia tempore fiunt mitiora. 23 Sensim labens. 24 Minuere. 25 Ex quo relegatus sum duo anni præterfluxere. 26 Saliendo egressum est vinum ex acinis tumentibus. 27 Acquisita. 28 Tempore. 29 Ferendi exilium. 30 Et mens nostra sentit mala duorum annorum æqua ac recentia. 31 Jam mansuefactus. 32 Infortunium. 33 Ubi modo relegatus fuit. 34 Quamvis præsens & prior ærumna sibi sint pares. 35 Longo tempore. 36 Sc. vota. 37 Eo molestiora mihi sunt quo notiora sunt. 38 Et hoc multum prodest in ferendis malis. 39 Aliquem non prius læsum affligi. 40 Antea consumptum & debilitatum 41.

Fortior in fulva 42 novus est 43 luctator arena,
44 Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
45 Integer est nitidis melior gladiator in armis,
46 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
47 Fert bene 48 præcipites navis 49 modo facta procellas:
Quamlibet exiguo 50 solvitur imbre vetus.
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante,
Quæ mala sunt longa 51 multiplicata 52 die.
(Credite, deficio, 53 nostroque a corpore, quantum
54 Auguror, accedunt tempora parva malis.)
Nam neque sunt 55 vires, neque qui color esse solebat:
56 Vixque habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
57 In circumspectu stat sine fine sui.
58 Urbis abest 59 facies, absunt 60 mea cura 61 sodales:
Et qua nulla mihi carior, uxor abest.
Vulgus adest Scythicum, 62 braccataque turba Getarum:
Sic 63 mala 64 quæ video, 65 non videoque 66 nocent.
Una tamen spes est, quæ me soletur in istis,
67 Hæc fore morte mea non diuturna mala.

Vetustis malis. 42 Non antea defatigatus. 43 Athleta. 44 Quam cujus brachia longo certamine debilitata sunt. 45 Recens nondum vulneratus. 46 Quam vulneratus. 47 Perfert, sustinet. 48 Celeres, & naves quandoque præcipitantes. 49 Recens. 50 Dissolvitur, rumpitur, perit. 51 Cumulata. 52 Tempore longo. 53 Brevi moriar. 54 Conjicio ex infirmitate mei corporis. 55 Mihi. 56 Tam sum macer. 57 Considerat se perpetuo. 58 Romæ. 59 Conspectus. 60 Qui mihi curæ erant. 61 Amici. 62 Habitu apud Romanos ignoto. 63 Al. *mala*. 64 Barbaros puta & Scythas. 65 Nempe ut urbem, sodales, & uxorem. 66 Al. *movent*; h. e. solicitum me reddunt. 67 Hæc mala mortem meam esse finituram.

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM

Miratur Poeta, quod, biennio jam exacto, nullas ab amico acceperit litteras: cum hi præsertim ad eum scripserint, quibuscum amicitiæ usus non fuerat jam probatus. Subjungit tamen malle se omnia credere, quam illum nullas ad eum dedisse litteras, quas interceptas fuisse existimat. Admonet postremo, ut ad se scribat, ne semper excusandus sit.

1 Bis me sol adit gelidæ post frigora 2 brumæ;
Bisque suum 3 tacto Pisce 4 peregit iter.
Tempore tam 5 longo 6 cur non tua dextera versus
Quamlibet in paucos 7 officiosa fuit?
Cur tua cessavit 8 pietas, scribentibus illis,
9 Exiguus nobis cum quibus usus erat?
Cur 10 quoties alicui chartæ sua vincula demsi,
Illam speravi 11 nomen habere tuum?
Di faciant, ut sæpe tua sit epistola 12 dextra
Scripta, 13 sed e multis reddita nulla mihi.
14 Quod precor, 15 esset liquet; credam 16 prius
17 ora Medusæ

1 Biennium jam elapsum est. 2 Hiemis. Bruma dicitur a brevitate dierum. 3 Postquam Sol ad Pisces, ultimum Zodiaci signum, rediit. 4 Annuum cursum absolvit. 5 Integris duobus annis. 6 Cur non scripsisti, pro explendo officio, paucos saltem ad me versus. 7 Officium exhibuit aliquot versus scribendo. 8 Amicitia. 9 Parva consuetudo. 10 Quoties epistolam aliquam aperui. 11 Epistolam illam a te esse scriptam. 12 Manu. 13 Sed e multis epistolis nulla mihi est tradita. 14 Ut sæpius ad me scripseris. 15 Manifestum est, te ad me scripsisse. 16 Potius, quam te non scripsisse. 17 Medusæ crines in serpentes mutavit Minerva, quod cum Neptuno in ejus templo concubuit, ejusque caput ad terrendos hostes Ægidi suæ imposuit. 18 Scyllæ, Phorci filiæ, quam cum Glaucus amaret, Circe eundem Glaucum amans, indignata Scyllam sibi ab illo præferri, fontem, in quo illa lavari solebat, veneficis herbis infecit. Scylla hujus rei ignara, fontemque lavandi ergo ingressa, vidit inferiorem corporis partem in canes esse mutatam: quam deformitatem ita exhorruit, ut sese statim in Siculum fretum præcipitarit, ubi & in saxum versa narratur, Cha-
ryb-

Gorgonis anguineis cincta fuisse comis?
Esse canes utero sub 18 Virginis, esse 19 Chimæram,
20 A truce quæ flammis separet angue Leam:
21 Quadrupedes homines 22 cum pectore pectora vinctos,
23 Tergeminumque virum, 24 tergeminumque canem:
25 Sphingaque, & 26 Harpyas, 27 serpentipedesque Gigantas,
28 Centimanumque Gygen, 29 semibovemque virum:
Hæc ego 30 cuncta prius, quam te, carissime, credam
Mutatum 31 curam deposuisse mei.
32 Innumeri montes inter me teque, viæque,
Fluminaque, & campi, nec freta pauca jacent.
33 Mille potest caussis, a te quæ littera sæpe
Missa sit, in nostras rara venire manus:
Mille tamen caussas scribendo vince frequenter:
34 Excusem ne te semper, amice, mihi.

---

rybdi ex adverso objectum, & præter navigantibus valde periculosum. 19 Monstrum caput & pectus leonis, ventrem autem capræ, & caudam draconis habens. 20 Igneam in se vim continens, indeque ignem vomens. 21 Centauros, media parte homines, media equos. 22 Humana equino. 23 Geryonem tricorporem. 24 Cerberum tricipitem. 25 Sphinx bellua est pilo fusco, geminis mammis in pectore, muliebri facie, pedibus ac cauda leonis, pennis autem volucris. Ferunt Sphingem juxta Thebas ænigma hospitibus proposuisse, idque solvere non valentes, occidisse. 26 Harpyæ erant monstra, Neptuni & Terræ filiæ. 27 Gigantes, quorum pedes in serpentum volumina desinebant. 28 Centum manus & quinquaginta capita habentem. 29 Minotaurum, qui usque ad humeros taurus, cetera homo erat. 30 Fabulosa. 31 Memoriam solicitam. 32 Maximum spatium. 33 Multis. 34 Quod ad me non scripseris.

ELE-

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM

Quinquagenarius Poeta queritur, se jam canescere in infelicissima regione, eo tempore quo frui debuisset patria, carissima conjuge, amicis, & cæteris. Quæ si olim a Delphico oraculo, aut Dodonæa columba futura accepisset, vana dicit se ea responsa æstimaturum fuisse; Clarissimaque sententia docet, nihil tam validum esse, quod non subjaceat divinæ voluntati ac potentiæ. Postremo cæteros admonet, ut ejus casibus moniti, Augustum, cujus potentia par est Diis immortalibus, demereantur.

Jam meas 1 cygneas imitantur 2 tempora plumas;
  3 Inficit & nigras 4 alba senecta comas.
Jam subeunt anni 5 fragiles, & 6 inertior ætas:
  7 Jamque parum firmo me mihi ferre grave est.
Nunc 8 erat, ut 9 posito deberem fine laborum
  Vivere 10 me nullo sollicitante metu;
Quæque meæ semper placuerunt otia menti,
  Carpere, & in studiis 11 molliter esse meis;
Et 12 parvam celebrare domum, patriosque Penates;
  Et quæ nunc 13 domino 14 rura paterna carent;
Inque sinu 15 dominæ, 16 carisque nepotibus, inque
  Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
  Hos ego sic annos 17 ponere dignus eram.
Non ita Dis visum est, qui me terraque marique
  18 Actum 19 Sarmaticis exposuere locis.
In 20 cava ducuntur 21 quassæ navalia puppes,
  Ne temere in mediis 22 dissolvantur aquis.

---

1 Candidas, quales cygnorum sunt, h. e. canesco. 2 Caput. 3 Tingit. 4 Canos faciens homines. 5 Infirmi. 6 Inepta ad res agendas. 7 Et jam propter ætatem & mala, quibus perpetuo affligor, debilitatus, vix pedes mei me sustinent. 8 Tempus. 9 Facto. 10 Quietus esse. 11 Dulce vivere. 12 Domi vivere. 13 Me possessore. 14 Quæ erant in Pelignis. 15 Uxoris. 16 Et inter caros nepotes. 17 Degere. 18 Jactatum. 19 In Sarmatica loca transtulerunt. 20 Quorum alveus concavus est. 21 Naves tempestatibus agitatæ. 22 Per Diæresim. Rimas accipiant.

(Ne 23 cadat, & multas 24 palmas inhonestet adeptas,
25 Languidus in pratis gramina carpit equus.)
Miles, ut 26 emeritis non est satis utilis 27 annis,
28 Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, 29 Lares.
Sic igitur 30 tarda vires minuente senecta,
Me quoque donari jam 31 rude tempus erat.
Tempus erat, nec me 32 peregrinum ducere cælum,
Nec 33 siccam Getico 34 fonte 35 levare sitim.
Sed modo, 36 quos habui, 37 vacuos secedere in hortos:
Nunc hominum visu rursus & 38 Urbe frui.
Sic animo quondam non 39 divinante futura
Optabam placide vivere posse senex.
40 Fata repugnarunt, quæ cum mihi tempora prima
41 Mollia præbuerint, 42 posteriora gravant.
Jamque 43 decem lustris omni sine 44 labe peractis,
45 Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul a 46 metis, quas pene tenere videbar,
47 Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergo 48 illum 49 demens in me 50 sævire coegi,
51 Mitius immensus quo nihil orbis habet?
52 Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
Nec tamen 53 errori vita 54 negata meo est?

---

piant. 23 In cursu. 24 Victorias certamine cursus acquisitas dedecore afficiat. 25 Senex factus. 26 Illis, cum quis militiæ valedixit. 27 Al. *Armis*. 28 Deponit. 29 Deos: Milites enim a militia discedentes, arma alicui Deo suspendere solebant. 30 Faciente tardos homines ob vires imminutas. 31 Virga, qua donabantur gladiatores a certamine cessantes, ob ingravescentem ætatem. 32 In peregrina terra degere. 33 Sitientes siccos facientem. 34 Aqua frigidissima. 35 Extinguere. 36 Romæ vivens. 37 Otiosum. Al. *vacuos*; h. e. tumultu carentes. 38 Roma. 39 Prævidente hoc exilium. 40 Dii noluerunt, ut senex quiescerem. 41 Dulcia concesserint. 42 Gravia faciunt subsequentia. 43 Quinquaginta annis. Lustrum enim est tempus quinque annorum. 44 Vita nostra. 45 Senio pejore. 46 Senectute mea, in qua mihi quietem promittebam. 47 Cursu meo ad metas. 48 Augustum. 49 Stultus. 50 Mihi irasci. 51 Qui alias est mitissimus. 52 Mea delicta non sivere Augustum clementem esse. 53 Ob errorem meum. 54 Adempta. 55 Sub plaga septen-

Vita procul patria degenda 55 sub axe Boreo est,
56 Qua maris Euxini 57 terra sinistra jacet.
Hoc mihi si 58 Delphos, 59 Dodonaque diceret ipsa,
Esse videretur 60 vanus uterque locus.
Nil adeo validum est, 61 adamas licet alliget illud,
62 Ut maneat rapido firmius igne Jovis.
Nil ita sublime est, 63 supraque pericula tendit,
Non sit ut inferius, 64 suppositumque Deo.
Nam quamquam 65 vitio pars est 66 contracta malorum,
Plus tamen exitii 67 numinis ira dedit.
At 68 vos admoniti nostris quoque casibus esse,
69 Æquantem Superos emeruisse virum.

ptentrionali. 56 Ubi. 57 Ad sinistram. 58 Oraculum Apollinis Delphici. 59 Columba vatidica in templo Jovis Dodonæi in nemore prope urbem Dodonam in Chaonia. 60 Erroneus, mendax. 61 Etsi adamantina catena, tamquam firmissima, vinciret. 62 Ut obstet fulmini h. e. Iræ Augusti. 63 Extra periculum, & securum est. 64 Deoque subsit. 65 Culpa nostra. 66 Acquisita. 67 Augusti. 68 Lectores, vel amici. 69 Augustum, Diis æqualem, officio aliquo vobis conciliasse.

ELEGIA IX.

ARGUMENTUM

Inimico minatur Poeta, se in eum scripturum, nisi pœnituerit inimicitiarum.

1 Si licet, & 2 pateris, 3 nomen 4 facinusque tacebo,
Et tua 5 Lethæis 6 acta dabuntur aquis:
Nostraque vincetur 7 lacrymis 8 clementia seris:
Fac modo te 9 pateat 10 pœnituisse tui.
Fac modo te damnes, capiasque 11 eradere vitæ
Tempora, si possis, 12 Tisiphonæa tuæ.

1 Si per te fas est. 2 Permittis tacere deponendo inimicitias. 3 Tuum, a quo læsus sum. 4 Scelus, quo me læsisti. 5 Oblivioni tradentur. Lethe enim est fluvius oblivionis apud Inferos. 6 Facta. 7 Pœnitentia tua, licet sit sera. 8 Mansuetudo. 9 Ut appareat, 10 Te pœnituisse ejus facinoris quod in me admisisti. 11 Dolere, ne patefiat, & in memoria hominum conservetur. 12 Furiosa & scelesta, qualia fuere Tisiphonis, unius Furiarum.

13 Sin minus, & flagrant odio tua pectora 14 nostro,
15 Induet infelix arma coacta dolor.
16 Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
17 Nostra suas istuc porriget ira manus.
18 Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit:
Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo:
Sæpe Jovis 19 telo quercus adusta 20 viret.
Denique 21 vindictæ si sit mihi nulla facultas,
22 Pierides vires, & sua tela dabunt.
23 Ut Scythicis habitem longe 24 submotus in oris,
25 Siccaque sint oculis proxima signa meis:
Nostra per immensas ibunt 26 præconia gentes,
Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
27 Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
28 Testis & Hesperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans 29 altas 30 audiar undas:
Et 31 gemitus vox est magna futura mei.
Neo tua te 32 sontem tantummodo sæcula norint;
33 Perpetuæ crimen posteritatis eris.
Jam feror in pugnas, & nondum 34 cornua sumpsi,
Nec mihi sumendi caussa sit ulla velim.
35 Circus adhuc cessat, spargit tamen acer arenam
36 Taurus, & infesto jam pede pulsat humum.
37 Hoc quoque quam volui, plus est: 38 cane, Musa, receptus,
39 Dum licet 40 huc nomen dissimulare suum.

---

rum. 13 Si te tui non pœnituerit. 14 Contra nos. 15 Coactus me contra te defendam. 16 Licet sim exul, uti etiam talis sum. 17 Non evades manus vel vires meas, quia mea nihilominus ad te pervenient scripta. 18 Cæsar mihi reliquit jus tibi in obtrectatorem competens. 19 Fulmine. 20 Iterum. 21 Si mihi me contra te defendere non liceat. 22 Musæ. 23 Licet. 24 Remotos. 25 Ursa major & minor, nunquam occidentes. 26 Insectationes. 27 Penetrabit. 28 Querelæ in occidente prolatæ testis erit oriens. 29 Al. *altus*. 30 Legentur scripta mea. 31 Querelæ. 32 Nocentem. 33 Perpetuo eris criminosus apud posteros. 34 Arma. 35 Nondum taurus in Circo, in quo feræ pugnabant, irritatur, accendit se tamen paullatim ad pugnam. 36 Ira mea. 37 Pluribus, quam volui, minatus sum. 38 Desine scribere. Receptus enim est reductio pugnæ. 39 Antequam ejus nomen prodo. 40 Maledicto.

ELE-

ELEGIA X.

ARGUMENTUM

Lectorem docet, qua patria, quibus consulibus natus sit; deinde totam suam vitam paucis describit. Postremo exilii mala commemorat, quorum magnitudinem dicit se Musis consolari, & illis acquiescere.

Ille 1 ego, qui fueram tenerorum 2 lusor 3 amorum,
  Quem legis, ut noris, 4 accipe, Posteritas.
5 Sulmo mihi patria est 6 gelidis uberrimus undis,
  7 Millia qui novies distat ab Urbe decem.
8 Editus hic ego sum: 9 nec non, ut tempora noris,
  10 Cum cecidit fato 11 Consul uterque pari.
12 Si quid & a proavis usque est vetus 13 ordinis hæres,
  Non modo 14 Fortunæ munere factus eques.
Nec 15 stirps prima fui, 16 genito jam fratre 17 creatus,
  Qui 18 tribus ante quater mensibus ortus erat.
19 Lucifer amborum natalibus adfuit idem;
  20 Una celebranda est 21 per duo liba dies.
22 Hæc est 23 armiferæ 24 festis de quinque Minervæ,
  Quæ fieri pugna prima cruenta solet.

---

1 Sc. sum. 2 Scriptor. 3 Innuit libros de Arte amandi. 4 Intellige, qualis sim. 5 Civitas Pelignæ regionis in Italia ad mare Adriaticum sita. 6 Frigidis fontibus. 7 Nonaginta millia passuum. 8 Natus. 9 Præterea sc. natus sum. 10 Cum mortuus est. 11 Hircius & Pansa, qui prope Mutinam contra Antonium, quem Senatus Romanus hostem declaraverat, pugnantes occisi sunt. 12 Si qua dignitas est, ex equestri ordine natum esse. 13 Equestri. 14 Divitiis meis. 15 Filius natu primus. 16 Ante me nato. 17 Natus sum. 18 Duodecim mensibus, sive anno, ante me. 19 Dies. 20 Idem dies natalis utrique fuit. 21 Per duos natalitios dies; his enim diebus liba Diis offerebant. 22 Dies. 23 Nam Minerva pingebatur in capite galeam gerens, in manu dextra clypeum, sinistra vero lanceam: ita e Jovis cerebro nata fuisse fingitur. 24 De quinquatribus, sc. secundo Quinquatriorum, h. e. festo-

Protinus 25 excolimur teneri, curaque parentis
Imus ad 26 insignes Urbis ab arte viros.
27 Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
28 Fortia 29 verbosi natus ad arma Fori.
At mihi jam puero 30 cælestia sacra placebant;
Inque suum 31 furtim Musa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid 32 inutile tentas?
33 Mæonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis; totoque 34 Helicone relicto,
Scribere conabar 35 verba soluta 36 modis.
Sponte sua carmen 37 numeros veniebat ad aptos;
Et quod tentabam dicere, versus erat.
Interea, 38 tacito passu labentibus annis,
39 Liberior fratri sumpta, mihique toga est,
Induiturque humeris cum 40 lato purpura clavo,
Et 41 studium nobis quod fuit ante, manet.
Jamque 42 decem vitæ frater geminaverat annos,
Cum 43 perit, & cœpi 44 parte carere mei.
Cepimus & teneræ 45 primos ætatis honores:
46 Deque viris quondam pars tribus una fui.
Curia 47 restabat: 48 clavi mensura coacta est:
Majus erat nostris viribus illud onus.

---

storum Minervæ, nempe 20. die Martii. 25 Instituimur, ego & frater, in studiis puerilibus. 26 Celebres aptosque doctores Romæ. 27 Frater ab adolescentia incubuit studio oratorio. 28 Aptus ad magnas causarum judicialium disceptationes. 29 Ob garrulitatem quorundam causidicorum. 30 Poesis. 31 Quia pater me Poetam fieri nolebat, ergo clam versus a me componendi fuerunt. 32 Quia Poesis non affert magnas divitias. 33 Homerus. 34 Poesi relicta. Helicon mons erat Musis sacer. 35 Orationes in prosa. 36 Pedibus. 37 Ad rythmos carminis convenientes. 38 Sensim ætate crescentes. 39 Toga vestis erat, quam nobiles adolescentes apud Romanos, deposita prætexta, sumebant in festo Liberi patris, 16. Cal. Aprilis, celebrari solito, indeque *Liberalia* dicto. 40 Lato clavo usi sunt & nobiliores & senatores, inde *Laticlavi* vocati. Latus clavus autem dictus est a textura, tamquam quibusdam clavis distinctus. 41 Mihi Poeticum, fratri oratorium. 42 Viginti annorum erat. 43 Moritur. 44 Fratre carissimo. 45 Magistratus adolescentibus primo dari solitos, quales erant ædilitas, quæstura, triumviratus, & nonnulli alii. 46 Triumvir factus sum; quibus carceris custodia erat commissa, ut eum animadvertendum esset, id ipsorum interventu fieret. 47 Ut senator fierem. 48 Latitudo vestis, h. e. senatoriæ dignitatis, quasi accisa, & restricta est, quod viderent, onus illud supra virea

49 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
50 Sollicitæque fugax ambitionis eram:
Et 51 petere 52 Aoniæ suadebant tuta sorores
53 Otia judicio semper amata meo.
Temporis illius colui, fovique poetas,
Quotque aderant 54 vates, 55 rebar adesse Deos.
56 Sæpe suos volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque nocet serpens, quæ juvet herba 57 Macer.
Sæpe suos solitus recitare Propertius 58 ignes,
59 Jure sodalitii qui mihi junctus erat.
60 Ponticus 61 Heroo, 62 Bassus quoque 63 clarus Iambo,
64 Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras 65 numerosus Horatius aures,
Dum 66 ferit Ausonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi 67 tantum: nec 68 avara Tibullo
Tempus amicitiæ 69 fata 70 dedere meæ.
Successor fuit 71 hic tibi, Galle: 72 Propertius illis:
Quartus 73 ab his serie temporis ipse fui.
Utque 74 ego 75 majores, sic me coluere 76 minores:
77 Notaque non tarde facta Thalia mea est.
78 Carmina cum primum populo juvenilia legi,
79 Barba refecta mihi bisve semelve fuit.
80 Moverat ingenium totam cantata per Urbem

---

res meas esse. 49 Nec corpore nec mente illas molestias perferre poteram. 50 Et fugiebam ambitionem, homines reddentem sollicitos. 51 Quærere. 52 Musæ sic dictæ ab Aonia, Bœotiæ regione montosa, Musis sacra. 53 Tranquillitatem securam. 54 Poetæ. 55 Tamquam numina eos venerabar. 56 Enarrat egregios sui temporis Poetas. 57 Æmilius Macer, qui de avibus, serpentibus & herbis versus conscripsit. 58 Amores carmine a se descriptos. 59 Qui mihi sodalis erat. 60 Poeta, bellum Thebanum versibus describens. 61 Hexametro carmine. 62 Al. *Battus*. 63 Celebris genere Jambico. 64 Convictores mei fuerunt. 65 Fluens ob varia genera carminum quibus utitur. 66 Lyrica carmina scribit. 67 Solum. 68 Quia mors nimis mature Tibullum rapuit. 69 Mors. 70 Quia me puero mortuus est. 71 Tibullus. 72 Tibullo successit. 73 Post hos. 74 Colui. 75 Natu. 76 Posteriores. 77 Mea carmina, quorum Thalia, Musarum una, causa est, omnibus statim innotuerunt. 78 Libros de Arte amandi, & de Amoribus a me jam juvene editos. 79 Vix barbam habui. 80 Excitaverat.

81 Nomine non vero dicta 82 Corrinna mihi.
Multa quidem scripsi, sed quæ vitiosa putavi,
83 Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoque cum 84 fugerem, quædam placitura cremavi
Iratus studio carminibusque meis.
85 Molle, Cupidineis 86 nec inexpugnabile telis
Cor mihi, quodque levis caussa moveret, erat.
Cum tamen 87 hoc essem, minimoque accenderer igni,
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
88 Pene mihi puero nec digna, 89 nec utilis uxor
Est data, quæ tempus 90 per breve nupta fuit.
91 Illi successit, quamvis sine crimine, conjux,
Non tamen in nostro firma futura 92 toro:
93 Ultima, quæ mecum 94 seros permansit in annos,
95 Sustinuit conjux exulis esse viri.
96 Filia bis prima mea me 97 fœcunda juventa,
Sed non ex 98 uno conjuge, fecit avum.
Et jam 99 complerat genitor 1 sua fata, 2 novemque
Addiderat lustris altera lustra novem.
Non aliter 3 flevi, quam me fleturus 4 ademptum
Ille fuit: 5 matri proxima busta tuli.
Felices 6 ambo, tempestiveque sepulti,
Ante diem 8 pœnæ quod periere meæ!
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
Sum miser, & de me quod doluere nihil!

---

rat. 81 Duæ fuerunt Corinnæ; altera, præter hoc loco allegatam, Thebana, à quibusdam Corinthia dicta, quæ scripsit Epigrammata & Lyrica poemata. 82 Amica Ovidii. 83 Purgaturæ combustioni. 84 In exilium proficiscerer. 85 Amori deditum. 86 Quod amore facile vinci potest. 87 Al. *hic* nempe talis, ut cor haberem molle. 88 Nulla unquam de me infamia, ut fabula, narrata est. 89 Cum essem annorum circiter 19 Primam uxorem duxi, post hanc & duas alias. Cum duabus prioribus fecit divortium, cum tertia vixit diu, quam nec exulis pudet. 90 Divortio facto. 91 Priori uxori. 92 Conjugio. 93 Tertia uxor. 94 Ad seniles annos. 95 Non puduit eam. 96 Perilla. 97 Bis gravida, h. e. bis pariens. 98 Quia duos maritos habuit. 99 Pater meus jam erat mortuus. 1 Tempus a fatis constitutum. 2 Ad nonagesimum ætatis annum pervenerat. 3 Deploravi defunctum patrem. 4 Mortuum. 5 Post patrem etiam matrem extuli. 6 Uterque parens. 7 Opportuno tempore. 8 Exi-

Si tamen 9 extinctis 10 aliquid, 11 nisi nomina 12 restant,
Et 13 gracilis 14 structos effugit umbra rogos;
Fama, 15 parentales, si vos mea contigit, umbræ;
16 Et sunt in Stygio carmina nostra foro;
Scite, precor, 17 caussam (nec vos mihi fallere fas est)
Errorem jussæ, non scelus esse fugæ.
18 Manibus id satis est, ad vos 19 studiosa revertor
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities, pulsis 20 melioribus annis,
Venerat, 21 antiquas miscueratque comas;
Postque 22 meos ortus 23 Pisæa vinctus oliva
24 Abstulerat decies præmia 25 victor eques;
Cum maris Euxini positos 26 ad læva Tomitas
Quærere me læsi 27 Principis ira jubet.
Caussa meæ cunctis nimium quoque nota 28 ruinæ,
Indicio non est 29 testificanda meo.
Quid referam 30 comitumque nefas, famulosque nocentes?
Ipsa 31 multa tuli non leviora 32 fuga.
33 Indignata malis mens est succumbere; seque
Præstitit invictam viribus usa suis;
Oblitusque 34 mei, doctæque per otia vitæ,

---

xilii mei. 9 Demortuis. 10 Anima sc. immortalis. 11 Præter. 12 Superstes est. 13 Tenuis, sive immaterialis anima. 14 Ignem ad cremandum cadaver paratum. 15 O animæ parentum meorum defunctorum, si vobis meum exilium notum est. 16 Et accusor a judicibus inferni, qui sunt Æacus, Minos, & Rhadamantus. 17 Originem mei exilii. 18 Animabus parentum meorum, quas hic alloquor. 19 Studiosi lectores. 20 Juvenilibus. 21 Et nigris capillis albos insperserat. 22 Meam nativitatem. 23 Qua apud Pisas coronati sunt victores in ludis Olympicis, qui fuere celeberrima totius Græciæ spectacula. 24 Cum in exilium abire juberet, natus eram annos quinquaginta. Per decem enim præmia significat decem Olympiadas, sive annos quinquaginta: quia ludi Olympici quinto quoque anno celebrabantur. 25 Olympionices dictus, h. e. qui Olympia vicerat. 26 Ad sinistram partem ingredientibus. 27 Augusti. 28 Exilii mei. 29 Declaranda. 30 Quos ei Augustus adjunxerat, ut ipsum custodirent, & in exilii locum deferrent. 31 Multa mala passus Tomon abiens. 32 Exilio. 33 Animus malis vinci noluit. 34 Pristinæ meæ tran-

35 Insolita cepi temporis 36 arma manu.
Totque tuli terra 37 casus pelagoque, quót inter
38 Occultum stellæ, 39 conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem 40 longis erroribus acto
Juncta 41 pharetratis 42 Sarmatis ora Getis.
Hic ego, 43 finitimis quamvis circumsoner armis
Tristis, 44 quo possum, carmine 45 fata levo.
Quod, quamvis nemo est, 46 cujus referatur ad aures,
Sic tamen 47 absumo decipioque diem.
Ergo quod vivo, durisque laboribus 48 obsto,
Nec me 49 sollicitæ tædia lucis habent;
50 Gratia, 51 Musa, tibi: nam tu solatia præbes:
Tu curæ 52 requies, tu 53 medicina mali:
Tu dux, tu comes es, tu 54 nos abducis ab Istro:
In 55 medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi 56 (quod rarum) 57 vivo sublime dedisti
Nomen, 58 ab exequiis quod dare fama solet.
Nec, 59 qui detrectat præsentia, livor 60 iniquo
Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum sæcula nostra poetas,
Non fuit ingenio Fama 61 maligna meo:
Cumque ego 62 præponam multos mihi, non minor illis
Dicor; & in toto 63 plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur 64 vatum præsagia 65 veri;
Protinus ut moriar, 66 non ero, terra, tuus.
Sive 67 favore tuli, sive hanc ego carmine famam
68 Jure, tibi grates, candide lector, ago.

tranquillitatis. 55 Dum nunquam assuevi contra adversa pugnare. 36 Patientiam, & magnitudinem animi. 37 Mala. 38 Australem. 39 Septentrionalem. 40 Cum diu fuissem jactatus. 41 Sagittiferis. 42 Sarmatica regio. 43 Licet verser in mediis bellis. 44 Carmina tristia faciendo. 45 Exilium tolerabilius reddo. 46 Cui carmina mea perlegam. 47 Tempus consumo. 48 Resisto patientia mea. 49 Vitæ me sollicitum reddentis. 50 Acceptum refero. 51 Poesis. 52 Levamen. 53 Remedium contra malum. 54 Cogitationes meas ab urbe Tomo, Istro flumini finitima, removes. 55 Loco Musis sacro & grato. 56 Quod raro contingere solet. 57 Dum adhuc vivo, celebre nomen dedisti. 58 Post mortem. 59 Invidia viventium adhuc opera lacerans. 60 Injusta obtrectatione. 61 Invidia. 62 Me æstimem præstantiores, Tibullum, Propertium, Cornelium Gallum, Macrum. 63 Quam diligentissime. 64 Poetarum prædictiones. 65 Veritatis. 66 Non totus sepeliar, aut oblivioni tradar. 67 Quod mihi famam dederis. 68 Merito, & ex animo.

P.

TRISTIUM

LIBER QUINTUS

ELEGIA I.

Mittens Romam e Scythia hunc ultimum librum Ovidius sui studiosos monet, ut quatuor prioribus libellis illinc quoque ab eo missis hunc etiam addant. Excusatque se non potuisse materiam aliam, quam tristem, ejusque rebus miseris & perditis convenientem sumere. Quod si in patriam revocetur, scripturum se jocosa & læta profitetur: simulque veniam petit, si quid sit quod lectorem offendat.

Hunc quoque de 1 Getico, 2 nostri studiose, libellum
Litore, 3 præmissis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, 4 qualis Fortuna poetæ:
Invenies toto carmine 5 dulce nihil.
6 Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen,
7 Materiæ scripto conveniente suæ.
8 Integer & lætus 9 læta & juvenilia 10 lusi:
Illa tamen nunc me composuisse piget.
11 Ut cecidi, subiti 12 perago præconia casus;
Sumque 13 argumenti 14 conditor ipse mei.
Utque jacens 15 ripa deflere 16 Caystrius ales
Dicitur 17 ore suam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longe 18 projectus in oras,
Efficio 19 tacitum ne mihi funus eat.

1 Tomitanæ urbis, littori Getico adjacentis, littore. 2 Librorum nostrorum amans. 3 Quatuor prioribus meis libris Tristium, antea hinc Romam missis. 4 Admodum adversa. 5 Jucundum, lætum. 6 Tristis. 7 Poetæ, quæ tristis est. 8 Nondum exul, sed liber & felix. 9 Amatoria, h. e. libros de Arte amandi. 10 Composui. 11 Cum in exilium missus sum. 12 Describo subitam relegationem. 13 Materiæ de me ipso agentis. 14 Auctor. 15 In ripa. 16 Cygnus ad Caystrum, Lydiæ fluvium, pervolans. 17 Voce infirma. 18 Relegatus. 19 Ne tacens mo-

Delicias si quis lascivaque carmina 20 quærit,
  Præmoneo nunquam scripta 21 quod ista legat.
Aptior 22 huic 23 Gallus, blandique Propertius oris,
  Et plures, quorum nomina magna vigent.
Atque utinam 24 numero nos non essemus in isto;
  Hei mihi! cur unquam 25 Musa locuta mea est?
Sed dedimus pœnas, Scythicique 26 in finibus Istri
  27 Ille 28 pharetrati lusor Amoris abest.
Quod superest, 29 socios ad publica carmina flexi,
  Et memores jussi nominis esse mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
  30 Unde dolenda canam: 31 multa dolenda tuli.
32 Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
  33 Materia est propriis ingeniosa malis.
Et 34 quota Fortunæ pars est in carmine nostræ?
  Felix, 35 qui patitur, quæ numerare potest.
Quot frutices silvæ, quot flavas Tybris arenas,
  Mollia quot 36 Martis 37 gramina campus habet,
Tot mala pertulimus; quorum medicina quiesque
  Nulla nisi in 38 studio est, 39 Pieridumque mora.
Quis tibi, Naso, 40 modus 41 lacrymosi carminis? inquis:
  42 Idem 43 Fortunæ, qui modus hujus erit.
Quod querar, 44 illa mihi pleno de fonte ministrat:
  45 Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si cara patriam cum conjuge reddas,

moriar. 20 Legere cupit. 21 Ut. 22 Lasciva legere volenti. 23 Qui amatoria & jocosa carmina composuere. 24 In eorum, qui amatoria & jocosa carmina confecerunt, numero essemus. 25 Poetica. 26 Prope Istrum. 27 Ille scriptor, sc. ego Ovidius ipse. 28 Cupidinis, Dei amoris, qui pharetram vel arcum sagittis refertum gerit. 29 Quia nihil habui aliud, quod scriberem, flexi amicorum animos ad legendos hos meos de Tristibus libros, quos eis publice legendos mitto; quibus eos, ut mei recordentur, rogo. 30 Cur tristia. 31 Ei respondeo, quod multa tristia pertulerim. 32 Hic non opus est ingenio vel arte. 33 Ipsa mala suppeditant dicendi materiam. 34 Pauca tantum scripsimus eorum quæ passi sumus. 35 Qui pauca patitur. 36 Campus Martius. 37 Quæ certe innumerabilia sunt. 38 Poetico. 39 Et Musarum cultu. 40 Finis. 41 Tristissimi. 42 Desinam tristia scribere, cum causa tristitiæ mea cessabit. 43 Exilii. 44 Exilium meum abunde mihi suppeditat. 45 Nec verba ista mea sunt, sed fortunæ meæ, querentis & proferentis hæc infortunii mei verba.
46

Sint vultus hilares, 46 simque quod ante fui:
Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira,
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Non tamen 47 ut lusit, rursus mea littera ludet,
Sit semel illa meo luxuriata joco.
48 Quod probet ipse canam; 49 pœnæ modo parte levata,
Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant nisi triste libelli?
49 Tibia funeribus convenit ista meis.
At poteras, inquis, 50 melius mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
51 Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur,
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse 52 Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis 53 offensus non sit Achilles,
Tun' 54 fletus inhibes durior 55 hoste meos?
56 Cum faceret Nioben orbam Latonia proles;
57 Non tamen hanc siccas jussit habere genas.
Est aliquid, 58 fatale malum per verba levari;
59 Hoc querulam Prognen, 60 Halcyonemque facit.
Hoc erat, in gelido quare 61 Pæantius antro
62 Voce fatigaret 63 Lemnia saxa sua.
64 Strangulat 65 inclusus dolor, atque 66 cor æstuat intus,

---

46 Sc. hilaris. 47 Ut olim tres libros de Arte amandi scripsit. 48 Quod ipse Cæsar laudet. 49 Si modo locus exilii, non totum exilium, mutetur. 49 Sonus iste funebris? nempe hoc triste scribendi genus. Majores efferebant funera ad tibiam, 50 Moderatius. 51 Postulas aliquid, quod fieri nequit, ut sc. is, qui affligitur, non gemat. 52 In æneo tauro Perilli, inventoris ejusdem. 53 Sed potius ita victus, ut illico Hectorem redderet. 54 Me flere non vis. 55 Achille, Priami hoste. 56 Cum Apollo & Diana, Latonæ filii, Niobem, Tantali filiam, liberis privarent. 57 Non tamen vetuit plorare. 58 Inevitabile malum per lamentationes imminuere. 59 Hoc malum fecit Prognen querulo cantu dolorem levare. Vid. Ovid. Met. 6. Fab. 6. 60 Cum mortem mariti sui lugeret. Vid. Ovidii Metam. 11. Fab. 10. 61 Philoctetes Pæantis filius. Vid. Ovidii Metam. 13 Fav. 1. v. 45. 62 Lamentationibus suis 63 Lemnum insulam, Vulcano sacram. 64 Torquet. 65 Internus, nemini notus. 66 Fer-

67 Cogitur & vires 68 multiplicare suas.
69 Da veniam potius, vel totos 70 tolle libellos;
Si mihi 71 quod prodest, hoc tibi, lector, 72 obest.
Sed neque obesse potest, ulli nec scripta fuerunt
Nostra, nisi 73 auctori perniciosa suo.
74 At 75 mala sunt, fateor: 76 quis te mala sumere cogit?
Aut quis 77 deceptum 78 ponere sumpta vetat?
Ipse nec 79 emendo, sed ut 80 hic deducta legantur,
81 Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet 82 conferre poetis.
Inter Sarmaticos ingeniosus ero.
Denique 83 nulla mihi captatur gloria, quæque
84 Ingenio stimulos subdere Fama solet.
85 Nolumus assiduis animum 86 tabescere curis:
87 Quæ tamen irrumpunt, 88 quoque vetantur, eunt:
89 Cur scribam, docui: cur 90 mittam quæritis 91 istos?
Vobiscum cupio 92 quolibet esse modo.

Ferret. 67 Dolor. 68 Augere. 69 Ignosce mihi ideo tristia scribenti potius, quam damna. 70 Remove Libros hos tristium, nec lege. 71 Sc. tristia scribere. 72 Nocet. 73 Mihi Ovidio, qui propter scripta amatoria sum in exilium missus. 74 Concedit hic aliquid adversariis. 75 Non culta. 76 Respondet: Nemo te cogit ad eorum lectionem. 77 Credentem ea esse bona, cum sint mala. 78 Iterum e manu. 79 Corrigo hæc. 80 In Scythia apud Barbaros composita. 81 Lectu tamen sunt digna pro loci ratione. 82 Comparare, vel æquiparare. 83 Non scribo hæc, ut mihi gloriam pariant. 84 Ingenium stimulare vel excitare. 85 Exaro aliquid ne in perpetuis ærumnis verser, de infortunio meo cogitando. 86 Consumi. 87 Quæ tamen nihilominus semper recurrunt. 88 Et me contra voluntatem meam adeunt. 89 Cur tristia componere duxi. 90 Ad vos. 91 Libellos. 92 Quocumque modo possum; scil. scriptis, quia corpore non licet.

ELEGIA II.

ARGUMENTUM

Ad uxorem scribens dicit se corpore bene valere, quamvis mente langueat, ostenditque dolorem eundem esse, qui primo fuit, cum relegatus est ab Augusto. Postea commemorat incommoda, quibus sine fine conficitur: & quandoquidem levis sit exilii causa, & magna Cæsaris clementia, pro marito roget, hortatur: nec ullam sibi spem relictam quam Augusti clementiam.

1 Ecquid, ut e Ponto nova venit epistola 2 palles?
Et tibi 3 sollicita 4 solvitur illa manu?
Pone metum, valeo, corpusque, quod ante laborum
Impatiens nobis invalidumque fuit,
5 Sufficit, atque ipso vexatum 6 induruit usu.
7 An magis infirmo non 8 vacat esse mihi?
Mens tamen ægra jacet, nec tempore 9 robora sumpsit,
10 Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora spatioque suo 11 coitura putavi
Vulnera, non aliter, quam 12 modo facta, dolent.
Scilicet 13 exiguis 14 prodest 15 annosa vetustas;
16 Grandibus accedunt 17 tempore damna malis.
Pene decem totis aluit 18 Pœantius 19 annis
20 Pestiferum tumido vulnus ab 21 angue datum.
Telephus 22 æterna consumptus tabe perisset,
Si non, quæ nocuit, 23 dextra tulisset opem.

---

1 Nuper missa. 2 Metuis. 3 Te ipsa sollicita. 4 Resignatur, aperitur. 5 Satis adhuc virium habet ad perferendas miserias. 6 Ut mala non amplius sentiat. 7 An ideo firmum habeo corpus, quia amplius nihil est unde infirmum sit? 8 Licet. 9 Firmior facta est. 10 Dolor antiquus adhuc durat. 11 Consolidatum iri. 12 Recentissima. 13 Parvis malis. 14 Quia tempore minuuntur. 15 Mora. 16 Magna mala ab annis incrementum capiunt, & animum magis turbant. 17 Diuturnitate temporis. 18 Philoctete Pæantis filius. 19 Quibus Troja a Græcis obsessa, & tandem capta. 20 Venenatum. 21 Hydra, cujus veneno sagittæ Herculis infectæ erant. 22 Incurabili vulnere. 23 Achillis.

24

Et mea 24 si facinus nullum commisimus, opto
Vulnera 25 qui fecit, facta levare velit;
Contentusque mei jam tandem parte laboris,
26 Exiguum pleno de 27 mare demat aquæ.
Detrahat 28 ut multum, multum 29 restabit 30 acerbi;
Parsque meæ pœnæ totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amœna 31 rosaria flores,
Quotque soporiferum 32 grana papaver habet;
Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
33 Quot tenerum pennis aera pulsat avis,
34 Tot premor adversis: quæ si 35 comprendere coner,
36 Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Utque viæ 37 casus, ut 38 amara pericula ponti,
Ut taceam 39 strictas in mea fata 40 manus;
Barbara me tellus, orbisque 41 novissima magni
Sustinet, & sævo cinctus ab hoste 42 locus.
43 Hinc ego trajicerer (neque enim mea culpa 44 cruenta est)
Esset, quæ debet, si tibi cura mei.
Ille 45 Deus, bene quo Romana potentia 46 nixa est,
Sæpe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid 47 dubitas? quid tuta times? Accede, rogaque:
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam, si 48 proxima quæque relinquunt?
49 Subtrahis effrato tu quoque colla jugo?
Quo ferar? unde 50 petam 51 lapsis solatia rebus?
52 Anchora jam nostram non tenet ulla ratem.
53 Viderit ipse; sacram quamvis 54 invisus ad 55 aram

24 Quia. 25 Augustus. 26 De multis doloribus aliquos demat. 27 Antique pro *mari*. 28 Licet. 29 Remanebit. 30 Adversi. 31 Rosarum horti. 32 Semina. 33 Quot pennis avis per liquidum aerem volat. 34 Innumeris. 35 Verbis complecti. 36 Guttas maris numerare studerem. 37 Infortunia. 38 Tristia. 39 Mortem mihi in via a comitibus paratam. 40 Gladius. 41 Ultima. 42 Urbs Tomitana. 43 Ex hoc loco in alium ab Augusto relegarer. 44 Capitalis, ac si aliquem occiderim. 45 Augustus. 46 Fixa, sustentata. 47 Illum pro me interpellare. 48 Mei propinqui. 49 Et ad me miserum relinquis. 50 Desumam. 51 Perditis. 52 Ego ut navis sine anchora jam nullum amicum habeo. 53 Providerit ipse Cæsar, dum ab hominibus relictus sum. 54 Odiosus. 55 Ad ipsum Cæsa-

Confugiam: nullas submovet ara 56 manus.
Alloquor en absens 57 præsentia numina supplex;
Si fas est 58 homini cum 59 Jove posse loqui.
60 Arbiter imperii, quo certum est 61 sospite cunctos
62 Ausoniæ curam gentis habere Deos;
O decus, o patriæ per te florentis imago;
O vir 63 non ipso, quem regis, orbe minor;
Sic 64 habites terras, & te 65 desideret æther!
Sic ad 66 pacta tibi sidera 67 tardus eas!
Parce, precor, minimamque 68 tuo de fulmine partem
Deme: satis pœnæ, quod 69 superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est; vitamque 70 dedisti:
Nec mihi jus 71 civis, 72 nec mihi nomen abest.
73 Nec mea concessa est aliis Fortuna: 74 nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
75 Omniaque hæc timui, quia me meruisse videbam:
Sed tua peccato lenior ira meo est.
76 Arva relegatum jussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga 77 findere 78 puppe fretum.
Jussus ad Euxini 79 deformia littora veni
Æquoris: hæc 80 gelido terra sub axe jacet.
Nec me tam cruciat 81 nunquam sine frigore cælum,
Glebaque 82 canenti semper 83 onusta gelu;
Nesciaque est vocis quod barbara lingua 84 Latinæ,
85 Grajaque quod Getico victa loquela sono est;

---

sarem, tamquam ad ultimum refugium accedam. 56 Supplicis preces. 57 Præsentem Augustum. Al. *absentia*. 58 Privato. 59 Principe, tamquam J ve vel Deo in terris. 60 Moderator orbis & urbis. 61 Vivo & felice. 62 Italorum, Romanorum. 63 Orbis par. 64 Diu vivas in terris. 65 Expectet. 66 Cælum tibi promissum. 67 Sero moriaris. 68 De tua in me ira. 69 Supererit. 70 Non abstulisti. 71 Quo civis Romanus gaudet. 72 Quia adhuc civis Romanus vocor. 73 Nec mea bona mihi erepta, aliisque data; quod exulibus accidere solebat. 74 Sed relegatus. 75 Exilium, privationem juris civitatis, nominis civis, bonorum &c. 76 Loca Ponto vicina. 77 Navigare. Al. *scindere*. 78 Navem. 79 Inculta. 80 Sub polo septentrionali. 81 Regio frigidissima. 82 Albo, quia frigus canitiem terræ inducit. 83 Dura. 84 Linguæ. 85 Quia coloni e Græcia eo translati sunt.

Quam quod finitimo cinctus premor undique 86 Marte,
Vixque 87 brevis 88 tutum murus ab hoste facit.
89 Pax tamen interdum est, 90 pacis fiducia nunquam:
Sic hic nunc patitur, nunc timet 91 arma 92 locus.
Hinc ego dum 93 muter, 94 vel me 95 Zanclæa 96 Charybdis
97 Devoret, atque suis 98 ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis urar patienter in 99 Ætnæ;
1 Vel freta 2 Leucadii mittar in alta Dei.
Quod 3 petitur, pœna est, neque enim miser esse recuso;
Sed precor, ut possim 4 tutius esse miser.

sunt. 86 Bello. 87 Non altus. 88 Me. 89 Interdum cessant prælia. 90 Nunquam certa est pax, quia adventus hostium semper timendus est. 91 Hostes. 92 Hæc regio vel urbs. 93 Avocer, in alium locum mittar. 94 Si modo sit loco tutiori, etiam in asperrimis esse non recuso. 95 Zancle, urbe Siciliæ proxima. 96 Saxum in freto Siculo, naufragiis promovendis aptum. 97 Absorbeat. 98 In profundum. 99 Montis in Sicilia perpetuo ardentis. 1 Vel ab altissimis saxis in mare Leucadium demittat. 2 Apollinis, quem in Leucade colebant. 3 Ut ita peream. 4 In loco tutiori.

ELEGIA III.

ARGUMENTUM

Queritur Ovidius, quod cum Bacchi festum celebretur, sibi una cum cœteris Poetis Romœ esse non liceat, ut ante solebat: miraturque illum sibi uni ex ejus cultoribus non opem tulisse. Deum illum, studiique consortes Poetas precatur, ut a Cœsare reditum impetrent.

1 Illa dies hæc est, qua te celebrare poetæ
2 (Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent:

1 Bacchi festum seu Bacchanalia intelligit, quæ 15 Kal. Aprilis, h. e. 10. die Martii celebrabantur. 2 Si modo in tem-

Festaque 3 odoratis innectunt tempora sertis,
Et dicunt 4 laudes ad 5 tua vina tuas.
Inter 6 quos memini, 7 dum me mea fata sinebant,
8 Non invisa tibi pars ego sæpe fui:
Quem nunc suppositum stellis 9 Cynosuridos Ursæ
Juncta tenet 10 crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius 11 mollem, 12 vacuamque laboribus egi
In studiis vitam, 13 Pieridumque choro;
Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis,
14 Multa prius 15 pelago, multaque passus 16 humo.
17 Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
18 Nubila nascenti seu mihi 19 Parca fuit;
20 Tu tamen e 21 sacris hederæ cultoribus 22 unum
23 Numine 24 debueras 25 sustinuisse tuo.
An 26 dominæ fati quidquid 27 cecinere sorores,
Omne sub 28 arbitrio desinit esse Deum?
29 Ipse quoque æthereas meritis invectus es arces;
30 Qua non exiguo 31 facta labore via est.
32 Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivosum
33 Strymona venisti, 34 Marticolamque Geten:
35 Persidaque, & lato 36 spatiantem flumine 37 Gangen,
Et quascumque bibit 38 discolor Indus 39 aquas.

temporibus non erro. 3 Poetæ, quo festum tuum eo solemniori modo celebrent, cingunt caput bene olentibus coronis. 4 Hymnos tuos. 5 Quæ tu invenisti, h. e. inter potandum. 6 Poetas. 7 Dum nondum in exilium missus eram. 8 Gratus fui. 9 Al. *Erymanthidos* h. e. Arcadicæ, ab Erimantho Arcadiæ monte, dictæ. 10 Torvis; & crudelibus Getis. 11 Dulcem. 12 Et otiosam. 13 Musarum. 14 Mala. 15 In mari. 16 In terra. 17 Sive fortuito, sive ira Deorum mihi tot mala acciderunt. 18 Irata. 19 Parcæ tres sunt Deæ, quæ imperium in vitam hominum exercent. 20 Bacchæ. 21 Piis. 22 Me. 23 Potentia tua. 24 Debuisses. 25 Defendisse. 26 Tres Parcæ, Cloto, Lachesis & Atropos, quæ fatis præsunt, & vitam hominum libere dirigunt. 27 Disposuere. 28 Voluntate Dei. 29 Tu Bacche. 30 Ad quas arces. 31 Viam parasti. 32 Nec semper quietus in patria, Thebis, sedisti. 33 Strymon est flumen in finibus Thraciæ. 34 Getas Martem colentes, h. e. bellicosos. 35 Persis est regio quædam in Asia. 36 Fluentem. 37 Ganges est maximus Indiæ fluvius. 38 Al. *decolor*, h. e. populus Indiæ nigri malique coloris ob nimium Solis æstum. 39 Alios fluvios.

40

Scilicet hanc legem nentes 40 fatalia Parcæ
Stamina 41 bis genito 42 bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est 43 exemplis ire Deorum,
44 Ferrea sors vitæ, difficilisque premit.
Illo nec 45 levius cecidi, 46 quem 47 magna locutum
Reppulit a Thebis Jupiter 48 igne suo.
Ut tamen audisti percussum 49 fulmine 50 vatem,
Admonitu 51 matris condoluisse potes.
Et potes, aspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio 52 quis nostri, dicere, cultor abest.
Fer, bone 53 Liber, opem: sic 54 altam 55 degravet ulmum
Vitis, & 56 incluso plena sit uva mero.
Sic tibi cum 57 Bacchis 58 Satyrorum gnava juventus
Adsit, & 59 attonito 60 non taceare sono.
Ossa 61 bipenniferi sic sint male 62 pressa Lycurgi:
Impia nec pœna 63 Pentheos umbra vacet.
Sic 64 micet æternum, vicinaque sidera vincat
65 Conjugis in cælo 66 Cressa Corona tuæ.
Huc ades, & casus 67 releves, pulcherrime, nostros,
68 Unum de numero me memor esse tuo.
Sunt Dis inter se 69 commercia, flectere tenta
Cæsareum 70 numen numine, Bacche, tuo.

---

40 Fata nominibus, seu nendo fata disponentes. 41 Primum enim e ventre Semeles, deinde e femore Jovis natus fingitur Bacchus. 42 Bis fata tibi a Parcis sunt disposita. 43 Me cum Diis comparare. 44 Dura vitæ conditio. 45 Al. *melius*. 46 Capaneum significant. 47 Superba. 48 Fulmine. 49 Ira Augusti. 50 Me tuum Poetam. 51 Tuæ, scil. Semeles, quæ Jovis fulmine conflagravit. Al. *admonitis nostris*. 52 Nempe Ovidius, cultor tuus abest. 53 Bacche. 54 Al. *altera* h. e. secunda, quia quandoque duæ vel plures vites uni ulmo innituntur. 55 Valde gravet, vel deprimat pondere suo. 56 Vino intus latenti. 57 Mulieribus tuis, quas in exercitu armatas circumduxisse fertur Bacchus, hastis pampinis involutis. 58 Qui Bacchi comites erant, quorum opera in tragœdiis atque saltationibus usus est. 59 Furibundo. 60 Sacrificiis celebreris, in quibus hominum clamor, & strepitus cymbalorum tympanorumque audiebatur. 61 Lycurgus enim, Thraciæ Rex, dum in Bacchi contemptum vites securi incidit, crura falce sibi amputavit. 62 Læsa. 63 Penthei anima, quem Thebis Bacchi sacra spernentem & prohibentem Agave mater interfecit. 64 Splendeant. 65 Ariadnes. 66 Al. *clara*, ejus coronam sumptam Bacchus in cælum transtulit. 67 Lenias. 68 Me unum esse Poetarum. 69 Multa communia. 70 Potentiam tua

po-

Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
8 Quid Priamus doleat, 9 mirabitur Hectore rapto;
Quidque Philoctetes ictus ab 10 angue gemat.
Di facerent utinam, talis status esset in 11 illo,
Ut non tristitiæ caussa dolenda 12 foret.
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros:
More nec 13 indomiti frena recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi 14 numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Sæpe 15 refert, sit quanta 16 Dei clementia; cujus
17 Se quoque in exemplis annumerare solet.
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis,
Denique quod vivat, 18 munus habere Dei.
Te tamen, o, 19 si quid credis mihi carior, 20 ille
21 Omnibus, 22 in toto pectore semper habet.
Teque 23 Menœtiadem, 24 te qui 25 comitatus Oresten,
Te vocat 26 Ægidem, 27 Euryalumque suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
28 Plurima cum patria sentit abesse sibi:
Quam vultus, oculosque tuos, o dulcior illo
Melle, 29 quod in ceris 30 Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens 31 tempus reminiscitur illud,
Quod non præventum morte fuisse dolet.
Cumque 32 alii fugerent 33 subitæ contagia cladis,
Nec vellent 34 ictæ limen adire domus,
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem;
Si paucos aliquis tresve, duosve vocat.

---

festissima. 8 Quare. 9 Qui Priamum Hectoris mortem lugentem videt, & luctus illius causam quærit. 10 Serpente, vel sagitta, veneno hydræ illita, ictus. 11 Me Ovidio. 12 In me esset. 13 Refractarii. 14 Augusti. 15 Narrat Ovidius. 16 Augusti. 17 Solet & se unum ex illis profiteri, erga quos Augusti clementia se exercuit. 18 Sc. refert. 19 Amice. 20 Ovidius. 21 Amicis. 22 Neminem æque ac te diligit. 23 Amicissimum, ut Patroclus, Menœti filius, Achilli fuit. 24 Te quoque illo amore prosequitur, quo Pylades Oresten. 25 Comitatus est. 26 Theseum, Ægei filium, Pirithoi amicum. 27 Te etiam eo amore complectitur, quo Nysus Euryalum. 28 Bona, ut uxorem, opes & alia. 29 Sc. optimum. 30 In Monte Hymetto in Attica. 31 Quod una viximus. 32 Amici. 33 Consternatione inopinati exilii. 34 Domus meæ, Augusti

Quamvis 35 attonitus 36 sensit tamen omnia, nec te
37 Se minus adversis indoluisse suis.
Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre,
Et te flente suos 38 emaduisse sinus:
39 Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
Sis ope, 40 solandus cum simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memoremque 41 piumque:
42 Sive diem videat, sive tegatur humo.
43 Per caput ipse suum solitus jurare, tuumque,
Quod scio non illi vilius esse suo:
Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
Nec sinet ille tuos 44 littus arare boves.
Fac modo constanter profugum tueare, quod ille,
45 Qui bene te novit, non rogat, 46 ipsa rogo.

ira percussæ. 35 Consternatus. 36 Cognovit tamen omnes amicos. 37 Ipso Ovidio. 38 Valde maduisse lacrymis. 39 Sc. opem. 40 Ipse solatii egens, quia æque ac Ovidius doluisti, illius infortunio tactus. 41 Et gratum. 42 Sive vivat, sive moriatur. 43 Tamquam rem pretiosissimam. 44 Operam perdidisse & frustra laborasse. 45 Qui scit, te id satis agere. 46 Sc. ego epistola.

ELEGIA V.

ARGUMENTUM

Se ipsum hortatur ad celebrandum uxoris natalem, pro qua bene precatur, diemque laudat, qui eam elegantissimis moribus in lucem protulit: & quamvis digna esset feliciori fortuna, eam tamen hortatur, ut omnia æquo animo ferat; si quidem ejus virtus non nisi in adversis perspici possit. Demum Deos precatur, ut si nolint sibi parcere, saltem uxori innocenti ignoscant.

Annuus assuetum 1 dominæ natalis honorem
2 Exigit, 3 ite manus ad 4 pia sacra meæ.
Sic quondam festum 5 Laertius 6 egerat heros,

1 Uxoris. 2 Postulat. 3 Parare sacrificium. 4 Poesin meam. 5 Ulysses, Laertis filius. 6 Inter errandum cele-

Forsan in extremo conjugis orbe 7 diem.
Lingua 8 favens adsit nostrorum oblita malorum,
Quæ, puto, 9 dedidicit jam 10 bona verba loqui.
Quæque 11 semel toto vestis 12 mihi sumitur anno,
Sumatur 13 fatis 14 discolor alba meis.
15 Araque gramineo viridis de cespite fiat,
Et 16 velet trepidos nexa corona focos.
Da mihi 17 thura, 18 puer, 19 pingues facientia flammas,
Quodque pio 20 fusum stridat in igne merum.
Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
21 Candidus huc venias, 22 dissimilisque meo.
Si quod & instabat dominæ 23 miserabile vulnus,
24 Sit perfuncta meis tempus in omne malis:
25 Quæque gravi nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo, 26 nataque sua, patriaque fruatur:
Erepta hæc 27 uni sit satis esse mihi.
28 Quatenus & non est 29 in caro conjuge felix,
30 Pars vitæ tristi cetera nube vacet.
Vivat ametque virum, quoniam sic cogitur, absens;
Consumatque annos sed 31 diuturna suos.
Adjicerem & 32 nostros, 33 sed ne contagia fati
Corrumpant timeo quos agit ipsa, mei.
34 Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego 35 sacra Getis?

Lehraverit. 7 Natalem Penelopes, uxoris suæ. 8 Verbis bonis intenta. 9 Propter desuetudinem latine loquendi. 10 Læta & votiva. 11 Meo tantum natali. 12 A me. 13 Quæ atra & infelicia sunt. 14 Contrarii & quasi mali coloris, & inconveniens, quia atra & lugubris esse deberet. 15 Quia genio natalem celebrabant, aram erigebant, quam floreis sertis ornabant: feminæ autem Junoni sacrificabant. 16 Tegat. 17 Quæ cum aliis rebus odoriferis eo die urebantur. 18 Minister. 19 Oleaginas. 20 Libatum Genio, 21 Felix. 22 Felicior. 23 Dolor aliquis novus e nova mariti calamitate. 24 Deposuerit in perpetuum hoc miserabile vulnus per meum casum, & sit in eo quasi perfuncta suo quodam fato. 25 Et quæ nuper fuit misera. 26 Filia Perilla. 27 Soli. 28 In quantum per me infelix est. 29 In me Ovidio. 30 Reliquum vitæ meæ uxoris tempus sit sine tristitia. 31 Longam vitam agat. 32 Annos. 33 Ast timeo, ne fata mea tristitia corrumpat felicitatem annorum uxoris. 34 Nihil est in rebus humanis certum. 35 Natalitia.

36

Aspice ut 36 aura tumens fumos e thure coortos
37 In partes Italas, & loca dextra ferat.
38 Sensus inest igitur nebulis, quas 39 exigit ignis:
40 Consilium fugiunt 41 cetera pene meum.
42 Consilio commune sacrum cum fiat in 43 ara
44 Fratribus, 45 alterna qui periere manu,
46 Ipsa sibi discors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes 47 alta favilla duas.
48 Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar;
Et me 49 Battiades judice falsus erat.
Omnia nunc credo; cum tu 50 consultus 51 ab Arcto
52 Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
53 Hæc igitur lux est, quæ si non orta fuisset,
54 Nulla fuit misero festa 55 videnda mihi.
Edidit 56 hæc mores illis 57 heroibus æquos,
Queis erat 58 Eetion, 59 Icariusque pater.
Nata pudicitia est, 60 mores, probitasque, fidesque;
At non sunt ista gaudia nata die;
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus 61 impar,
62 Justaque de viduo pene querela toro.
Scilicet adversis probitas 63 exercita rebus
Tristi 64 materiam tempore laudis habet.
Si nihil 65 infesti durus vidisset Ulysses,
Penelope felix, sed sine 66 laude foret.

---

36 Ventus. 37 Versus Italiam, a dextris sitam. 38 Fumus gaudet intellectu. 39 Emittit. 40 Deliberationem meam; non fiunt ex voto meo. 41 Signa. 42 Cum destinato consilio exequiæ fratribus fiant. 43 Rogo. 44 Polynici & Eteocli, Oedipi, Thebarum regis, filiis. 45 Qui mutuis vulneribus perierunt. 46 Cum Polynicis cadaver rogo Eteoclis fuisset impositum, fumus se in duas partes divisit. 47 Tristis. 48 Ut flamma, velut sentiens, in varias partes scindatur. 49 Callimachus Poeta, qui hoc de fumo diviso scripserat. 50 Al. *non stultus*, h. e. prudenter. 51 A septentrione. Al. *ab alto*, sc. aere. 52 Fugeris versus Italiam, ubi uxor mea degit. 53 Hic est ergo dies natalis. 54 Nullus dies lætus. 55 Præter hunc enim diem nullum in hac regione celebrassem. 56 Dies. 57 Al. *heroibus*, h. e. heroidibus, seu illis claris & illustribus feminis. 58 Pater Andromaches. 59 Pater Penelopes. 60 Cum uxor mea nata est. 61 Indigna. 62 Quia quasi juste queritur, dum mei causa vidua est. 63 Probat. 64 In se continet quod laudetur. 65 Adversi. 66 Incognita ejus esset castitas, quam Ulysse, ma-

67 Victor 68 Echionias si vir penetrasset in arces,
Forsitan 69 Evadnen vix sua nosset 70 humus.
Cum Pelia genitæ tot sint, cur nobilis 71 una est?
Nupta fuit misero nempe quod una 72 viro.
Effice 73 ut Iliacas tangat prior alter arenas:
Laodamia nihil 74 cur referatur, erit.
Et tua, quod malles, pietas ignota maneret,
75 Implerent venti si mea vela sui.
Di tamen, & Cæsar 76 Dis accessure, sed olim,
Æquarint 77 Pylios cum tua fata dies,
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed 78 illi
Parcite, quæ 79 nullo digna dolore dolet.

marito suo, integris 20. annis absente, illæsam servavit. 67 Capaneus. 68 Thebanas: nam Ethion erat unus sociorum Cadmi, cum hoc Thebas condens. 69 Capanei uxorem, quæ audiens, maritum suum in bello Thebano periisse, ex nimio amore conjugis sui se in ejus rogum ardentem præcipitavit. 70 Patria. 71 Alceste, quæ se pro Admeto, marito suo, morti obtulit. 72 Marito Admeto. 73 Ut alter prior, quam Protesilaus, in littus Trojanum descendat: cum autem hic primus navi in dictum littus egressus est, primus Græcorum est occisus, cujus uxor Laodomia præ mœrore mortua est. 74 Quare narretur in mariti amplexu periisse. 75 Si res meæ fuissent prosperæ. 76 Inter Deos referendæ. 77 Nestoris, vocati ita a patria Pylo, qui trecentos annos vixisse fertur. 78 Uxori meæ ignoscite. 79 Innocens.

ELEGIA VI.

ARGUMENTUM

Queritur se ab amico destitui; hortaturque illum ut constanter in amicitia persistat, quam primo coluerat.

1 Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
2 Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
Tu quoque 3 suscepti curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito 4 ponis onus?
5 Sarcina sum, fateor: quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non 6 subeunda fuit.

1 Cui tuto fidere poteram. 2 Ad quem confugere licebat. 3 Cujus causam susceperas. 4 Deponis. 5 Sum tibi oneri. 6 Suscipienda. 7 Amice amicum deserens, simi-

Fluctibus in mediis navem, 7 Palinure, relinquis?
Ne 8 fuge, 9 neve tua sit minor arte fides.
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit 10 levitas Automedontis equos?
Quem semel 11 excepit, nunquid 12 Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem?
Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.
Quæ patuit, dextræ firma sit 13 ara meæ.
14 Nil, nisi me solum, primo tutatus es: at nunc
Me pariter serva, 15 judiciumque tuum:
Si modo non aliqua est in me nova culpa, tuamque
16 Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem 17 non bene ducimus aura,
Quod oupio, 18 membris exeat ante meis;
Quam tua delicto 19 stringantur pectora nostro,
Et videar 20 merito 21 vilior esse tibi.
22 Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Ut mea sit 23 longis mens quoque 24 mota malis.
Finge tamen motam: quoties 25 Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen 26 verba proterva putas?
Nec procul a vero est, quod vel 27 pulsarit amicum:
Mansit in 28 officiis non minus 29 ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune 30 beatis,
31 Ambobus tribui quod solet obsequium.

---

milis es Palinuro gubernatori navis, quam in medio cursu destituebat. 8 A me. 9 Noli deserere causam meam, licet possis. 10 Automedon levis sane fuisset, si in medio prælio Achillis currum, quem regebat, deseruisset. 11 Curandum. 12 Æsculapii filius, cum Agamemnone ad Trojanam urbem navigans, Græcos in bello curavit, inde magnam gloriam adeptus. 13 Præsidium, h. e. tu, ad quem confugi, sis constans. 14 Initio me unice defendisti contra obtrectatores. 15 Tuam de me opinionem. 16 Coegerunt te ab officio desistere. 17 Infeliciter. 18 Ut spiritus e membris meis exeat. 19 Vulnerentur. 20 Juste, si te offendero. 21 Contemptu dignior, quam nunc vel antea. 22 Non sic sumus ærumnis oppressi, ut stulti quid perpetremus. 23 Diuturnis. 24 Perturbata & sede sua ejecta. 25 Orestem, Agamemnonis filium. 26 Conviciis eum lacerasse, more insanorum. 27 Offenderit Pyladen. 28 Amicitia sua. 29 Pylades. 30 Felicibus. 31 Utrique eorum.

32

32 Ceditur & cæcis, 33 & quos 34 prætexta 35 verendos
36 Virgaque cum verbis 37 imperiosa facit.
Si 38 mihi non parcis, 39 fortunæ parcere debes:
40 Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte 41 laborum:
42 Isto, quo 43 reris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celantur arundine fossæ,
Florida quam multas 44 Hybla tuetur apes.
Quam multæ 45 gracili terrena 46 sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent;
Tam me circum stant densorum turba malorum;
Crede mihi, 47 vero est nostra querela minor.
48 His qui contentus non est, 49 in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce 50 timores,
51 Vela nec in medio desere nostra mari.

---

32 De via. 33 Etiam magistratibus & consulibus. 34 Vestis honoratior. 35 Honorandos. 36 Qua lictor obvios e via submovebat. Erant fasces & secures, signa dignitatis consularis. 37 Imperii plena. 38 Amico tuo. 39 Miseriæ meæ. 40 Dum cotempti sumus. 41 Al. *malorum*, h. e. miseriarum. 42 Minimum de parte nostrorum laborum erit majus illo malo, de quo reris. 43 Al. *quereris*. 44 Mons Siciliæ, floribus abundans, e quibus apes optima mella colligebant. 45 Augusto. 46 In antris. 47 Querela mea non est tanta, ut veritas postulat. 48 Excusationibus a me prolatis. 49 Impossibilia cupit. 50 Al. *furores*, h. e. odium immaturum. 51 Nec me in mediis periculis versantem desere.

ELE-

ELEGIA VII.

ARGUMENTUM

Amico quærenti quid ageret in Scythia, respondet breviter Ovidius, se miserum esse. Postmodum Tomitanæ regionis incolarum mores describit. Deinde dicit studiis poeticis animum detineri, ac pasci, & se carminibus mala sua oblivisci.

Quam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
Latus ubi 1 æquoreis Ister aditur aquis.
2 Si tibi contingit cum dulci vita salute,
3 Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quæris:
Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
Sum miser: hæc brevis est nostrorum 4 summa malorum:
Quisquis & offenso Cæsare vivet, 5 erit.
6 Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores, 7 discere cura tibi est?
8 Mixta sit hæc quamvis inter Grajosque Getasque:
A male 9 pacatis 10 plus trahit ora Getis.
11 Sarmaticæ major, Geticæque 12 frequentia gentis
Per medias in equis 13 itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non 14 coryton, & arcum,
Telaque 15 vipereo 16 lurida felle gerat.
Vox fera, 17 trux vultus, verissima Martis imago;
Non coma, non ulla barba refecta manu.
Dextera non segnis 18 fixo dare vulnera 19 cultro,
Quem 20 vinctum lateri barbarus omnis habet.

---

1 In mare influit. 2 Si vivis & bene vales. 3 Felix, te felice & ego aliquantum felix sum. 4 Quia in exilio vivo. 5 Sc. miser. 6 Populus. 7 Scire cupis. 8 Licet sit Græco-Getica, dum Græcorum fuit colonia. 9 Seditiosis. 10 Moribus similior est Getis, quam Græcis. 11 Regio illa plus habet barbarici, quam Græcitatis. 12 Copia. 13 Obequitat. 14 Thecam, cui arcus committitur. 15 Serpentis felle, quo Getæ sagittas suas inficiebant. 16 Admodum pallida ob aspersum fel. 17 Crudelis. 18 Al. *stricto*, h. e. evaginato. 19 Pugione. 20 Alligatum.

Vivit in his eheu tenerorum oblitus amorum;
  Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque utinam 21 vivas, & non moriaris in illis:
  Absit ab invisis & tamen umbra locis!
Carmina quod 22 pleno saltari nostra Theatro,
  23 Versibus & plaudi scribis, amice, meis:
24 Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) 25 theatris:
  26 Musa nec 27 in plausus ambitiosa mea est.
Nec tamen ingratum est, quodcumque 28 oblivia nostri
  Impedit, & 29 profugi nomen 30 in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
  31 Carmina devoveo, Pieridasque meas:
Cum 32 bene devovi, nequeo tamen esse sine illis:
  33 Vulneribusque meis 34 tela cruenta sequor.
Quæque modo 35 Euboicis lacerata est fluctibus, audet
  36 Graja 37 Caphaream currere 38 puppis aquam.
Nec tamen ut lauder 39 vigilo, curamque futuri
  Nominis, 40 utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, 41 falloque dolores;
  Experior curis & 42 dare verba meis.
Quid potius faciam desertis 43 solus in oris?
  Quamque 44 malis aliam quærere coner opem?
Sive locum specto, locus est 45 inamabilis, & quo
  Esse nihil toto tristius orbe potest:
46 Sive homines; vix sunt homines hoc nomine 47
      digni,
  48 Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed 49 cedit viribus æquum:

---

21 Modo. 22 Magna hominum copia, qui cum carmina mea recito, adsunt. 23 Versus approbari. 24 Nulla re in theatro famam quæsivi. 25 Sc. dignum. 26 Carmine meo non quæro plausum. 27 In approbationem, ut plaudant, cum versus recito. 28 Mei memoriam excitat. 29 Exulis. 30 Per omnium ora volitare facit. 31 Carminibus, & Musis, eorum auctoribus, maledico. 32 Juste. 33 Post accepta vulnera nihilominus telis me vulnerantibus objicio, dum iterum versus compono. 34 Id, quod mihi fuit noxium. 35 Undis maris Ægei, Euboicam insulam alluentis. 36 Græca. 37 Ejusdem maris Ægei aquam. 38 Navis. 39 Lucubro. 40 Quod utilius non editum fuisset. 41 Et lenio. 42 Lenire curas meas. 43 Romanus. 44 Contra mala. 45 Ingratus. 46 Considero. 47 Quia non utuntur ratione. 48 Sæviores sunt lupis. 49 Jus vi
vin-

50 Victaque pugnaci jura sub ense jacent.
51 Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis;
52 Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In 53 paucis extant Græcæ vestigia linguæ:
Hæc quoque jam 54 Getico barbara facta sono est.
Unus in hoc non est populo, qui forte 55 Latine
56 Quælibet e medio reddere verba queat.
Ipse ego Romanus vates, 57 ignoscite Musæ,
58 Sarmatico cogor plurima more loqui.
Et pudet, & fateor, jam desuetudine longa
Vix 59 subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara, non 60 hominis culpa, sed ista loci.
Ne tamen 61 Ausoniæ perdam 62 commercia linguæ,
63 Et fiat patrio 64 vox mea muta 65 sono;
Ipse 66 loquor mecum, 67 desuetaque verba 68 retracto,
Et studii repeto signa 69 sinistra mei.
Sic 70 animum, tempusque traho: meque ipse 71 reduco,
A contemplatu semoveoque mali:
Carminibus quæro miserarum oblivia rerum:
72 Præmia si studio consequar ista, sat est.

---

vincitur. 50 Jura a gladio superantur. 51 Vestibus & togis pellitis. 52 Prolixas barbas alunt. 53 Vocibus. 54 Getica inflexione & terminatione. 55 Esse possit interpres inter Latinum & Tomitanum. 56 Vulgaria. 57 Quod evadam barbarus. 58 Sarmatica lingua. 59 Occurrunt. 60 Mea. 61 Italicæ, Latinæ. 62 Usum. 63 Non paternæ linguæ penitus obliviscar. 64 Verba mea. 65 Sermone Latino. 66 Scribo. 67 Jam diu a me neglecta. 68 Revoco, repeto. 69 Infelicia. 70 Animum fallo, tempusque produco. 71 Abstraho tantisper a molestiis. 72 Oblivionem meæ miseriæ.

ELE-

ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM

Inimicum sibi insultantem monet, ut memor fortunæ variæ minime lætetur ejus exilio & ruina, quandoquidem possit accidere ut in patriam redeat, illumque videat graviore aliqua causa fugatum.

Non adeo 1 cecidi, quamvis 2 abiectus, ut infra
Te quoque sim, 3 inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res 4 animos in me facit improbe? curve
Casibus 5 insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala 6 te reddunt mitem placidumve jacenti
Nostra, quibus possint 7 illacrymare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ stantis 8 in orbe
Numen, & exosæ 9 verba superba 10 Deæ?
11 Exiget ut dignas 12 ultrix Rhamnusia pœnas:
13 Imposito calcas quid 14 mea fata pede?
Vidi ego naufragum qui riserat, æquore mergi,
Et nunquam, dixi, justior unda 15 fuit.
16 Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ille cibo.
17 Passibus ambiguis Fortuna 18 volubilis errat,
Et manet in nullo certa, 19 tenaxque loco.
Sed modo 20 læta manet, 21 vultus modo sumit acerbos,
22 Et tantum constans in levitate sua est.
Nos quoque 23 floruimus, sed 24 flos fuit ille caducus:
Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.
Neve tamen tota 25 capias fera gaudia mente:

1 Infelix sum. 2 Contemptus. 3 Vilius. 4 Te audacem. 5 Irrides. 6 Commiserationem in te excitant. 7 Condolere. 8 In volubili globo, ubi cuncta sunt incerta. 9 Imperium. 10 Fortunæ. 11 Inferet tibi pœnas promeritas. 12 Nemesis, vindictæ Dea. 13 Superbe. 14 Miserum. 15 Merito illorum illud fit. 16 Vidi divitem tam inopem factum, ut mendicaret. 17 Incerto gressu. 18 Inconstans. 19 Firma. 20 Favens, læta. 21 Modo fit adversa & tristis. 22 Semperque inconstans est. 23 Felices fuimus. 24 Felicitas illa brevis fuit. 25 Propter meum

26 Non est placandi spes mihi nulla 27 Dei.
Vel 28 quia peccavi 29 citra scelus; 30 utque pudore
Non caret, 31 invidia sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens 32 ad finem Solis ab ortu,
33 Illo, cui 34 paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut 35 per vim non est superabilis ulli,
36 Molle cor 37 timidas sic habet ille preces:
Exemplumque Deum, 38 quibus accessurus & ipse est,
39 Cum pœnæ venia plura 40 roganda petam.
41 Si numeres anno Soles & nubila toto,
Invenies 42 nitidum sæpius isse diem.
Ergo ne nostra nimium lætere ruina;
43 Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri lenito Principe, vultus
Ut videas media 44 tristis in Urbe meos.
Utque ego tè videam 45 causa graviore 46 fugatum:
47 Hæc sunt 48 a primis proxima vota mihi.

---

meum infortunium. 26 Est mihi aliqua spes. 27 Augusti. 28 Ideo gratiam spero. 29 Ex imprudentia. 30 Et licet factum meum non careat ignominia. 31 Non est odiosum. 32 A solis ortu ad occasum. 33 Sc. Cæsare. 34 Orbis subjectus est. 35 Invictus. 36 Placabile. 37 Humiles, supplices. 38 In quorum numerum & Augustus aliquando recipietur. 39 Ut mihi ignoscat. 40 Quam petam. 41 Si conferas cælum serenum cum nubilo. 42 Serenum. 43 In patriam revocari. 44 Quod sim in patriam restitutus. 45 Ob majus meo delictum. 46 In exilium missum. 47 Ut te graviore causa fugatum videam. 48 Secunda (ut tu exules) post prima mea vota, ut reducar.

ELE-

ELEGIA IX.

ARGUMENTUM

Laudat amici fidem, fateturque ejus beneficio se vitam ducere, simulque gratias agit. Postremo dicit se libenter ejus beneficia nota omnibus facturum fuisse, si ille suis se scriptis nominari pateretur.

O tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quam mihi sæpe fores!
Te 1 canerem solum 2 meriti memor, inque libellis
3 Crevisset sine 4 te 5 pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota 6 sciretur in Urbe,
7 Exul in amissa si tamen Urbe legor.
Te præsens mitem nosset, te 8 serior ætas,
9 Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
Nec tibi cessaret doctus 10 benedicere lector:
Hic te 11 servato vate 12 maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quod 13 ducimus auras;
Gratia 14 post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris;
Et facis accepto 15 munere posse frui.
Cumque perhorruerit 16 casus 17 pars maxima nostros;
18 Pars etiam credi pertimuisse velit:
19 Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
Nec dederit nanti per freta sæva manum;
20 Seminecem 21 Stygia revocasti solus ab unda:
22 Hoc quoque quod memores possumus esse, tuum est.

---

1 Præ omnibus. 2 Auxilii. 3 Addita fuisset. 4 Tuo nomine. 5 Libro nulli. 6 Innotesceret. 7 Si Romani dignatur exulis scripta legere. 8 Posteri. 9 Si modo scripta nostra ad posteros venient. 10 Te laudare. 11 Me Ovidio a te reservato. 12 Hunc tibi conciliarem honorem. 13 Vivimus. 14 Post Augustum ejusque liberos tibi debeo vitam meam. 15 Vita. 16 Exilium meum, ne mecum in exilium ire juberetur. 17 Amicorum. 18 Nonnulli velint videri mea causa timuisse, cum tamen non timerent, quia erant amici fucati. 19 Miseriam meam viderit, opem tamen non tulerit. 20 Me semimortuum solus post Augustum servasti. 21 A morte. 22 Si e-

Di tibi se tribuant cum Cæsare semper 23 amicos :
Non potuit votum 24 plenius esse meum.
25 Hæc meus 26 argutis, si tu paterere, libellis
Poneret in multa luce videnda 27 labor.
Se quoque nunc, quamvis est jussa quiescere, quin te
Nominet 28 invitum, vix mea Musa 29 tenet.
Utque canem pavidæ nactum vestigia cervæ
30 Latrantem frustra 31 copula dura 32 tenet;
Utque fores 33 nondum reserati carceris acer
Nunc pede, nunc ipsa fronte 34 lacessit equus:
Sic mea 35 lege data 36 vincta, atque inclusa 37 Thalia
Per titulum 38 vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris 39 lædaris amici,
Parebo jussis 40 (parce timere) tuis.
At non parerem, 41 si non meminisse putares;
42 Hoc quod non prohibet vox tua, gratus ero.
Dumque (quod o breve sit !) 43 lumen 44 solare videbo,
45 Serviet officio spiritus iste tuo.

---

enim non viveremus, memores esse non possemus. 23 Propitios. 24 Majus. 25 Tua in me beneficia. 26 Eruditis. 27 Studium meum. 28 Contra voluntatem tuam. 29 Sed cohibet. 30 Conantem insequi. 31 Funis durus, quo canes a venatoribus alligantur. 32 Vix alligatus tenetur alteri cani. 33 Nondum aperti termini, unde equi currere incipiunt. 34 Pulsat. 35 Ne tuum nomen exprimam. 36 Ligata, quia mihi silentium impositum est. 37 Musa. 38 A te qui non vis a me nominari. 39 Damnum patiaris. 40 Te nominatum iri. 41 Nisi crederes, me tui esse memorem. 42 In eo officio, quod non vetas. 43 Vitam, quandiu vivam. 44 Al. *vitale*. 45 Parebo tibi.

ELE-

ELEGIA X.

ARGUMENTUM

Tres annos se in Ponto egisse Poeta scribit, eos tamen sibi decem videri, idque loci asperitate, & difficultatibus, quas deinde subjungit.

Ut sumus in Ponto, ter frigore 1 constitit Ister:
  Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul esse 2 tot annis,
  3 Dardana quot Grajo Troja sub hoste fuit.
4 Stare putes; adeo procedunt tempora tarde,
  Et 5 peragit tantis partibus annus iter.
Nec mihi 6 solstitium 7 quicquam de noctibus aufert:
  Efficit 8 angustos nec mihi 9 bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura 10 novata est;
  Cumque meis curis omnia longa facit.
11 Num peragunt solitos communia tempora motus?
  Suntque magis vitæ tempora dura meæ?
12 Quem tenet Euxini 13 mendax cognomine littus,
  Et Scythici 14 vere terra sinistra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur;
  Quæ sibi non rapto vivere turpe putant.
Nil 15 extra tutum est, 16 tumulus defenditur ægre
  Mœnibus exiguis, 17 ingenioque loci.
Cum minime credas, ut aves, densissimus hostis
  Advolat, & prædam vix 18 bene visus agit.
Sæpe intra muros clausis 19 venientia portis
  Per medias 20 legimus 21 noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui rus colere audeat: isque
  Hac arat infelix, hac tenet arma manu.

1 Congelatus est. Quo tertium annum significat. 2 H. e. decem. 3 Quot Troja a Græcis obsessa est. 4 Credas tempora non labi aut moveri. 5 Annus diu durat. 6 Solstitium est quasi solis statio, ubi sol non progreditur ultra, sed reverti incipit. 7 Noctes facit breviores. 8 Breves. 9 Solstitium hybernum. 10 Mutata. 11 Num movetur cælum more consueto? 12 Me. 13 Quia potius est inhospitale, cum Euxinus denotet hospitalis. 14 Vere sinistra, h. e. infelix terra, ut in sinistra parte sita. 15 Urbem. 16 Collis, in quo urbs exstructa est. 17 Situ & natura loci, quia urbs natura munita est. 18 Recte. 19 Missa. 20 Colligimus. 21 Hostilia.

Sub galea pastor junctis 22 pice cantat 23 avenis;
24 Proque lupo pavidæ bella verentur oves.
Vix ope castelli defendimur, & tamen intus
Mixta facit Grajis 25 barbara turba metum.
Quippe simul 26 nobis habitat discrimine nullo
Barbarus; & 27 tecti plus quoque parte tenet.
Quos 28 ut non timeas, possis odisse videndo
29 Pellibus, & longa tempora tecta coma.
Hos quoque, qui 30 geniti Graja creduntur ab urbe,
Pro 31 patrio cultu 32 Persica bracca tegit.
Exercent 33 illi 34 sociæ commercia linguæ:
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum; quia non intelligor 35 ulli:
Et rident 36 stolidi verba Latina Getæ.
37 Meque palam de me tuto male sæpe loquuntur;
Forsitan 38 objiciunt exiliumque mihi.
(Utque sit 39 in me 40 aliquid, si quid 41 dicentibus illis
42 Abnuerim, quoties 43 annuerimque, putant.)
Adde, 44 quod injustum rigido jus dicitur ense;
Dantur & in medio vulnera sæpe foro.
O duram 45 Lachesim, quæ 46 tam grave sidus habenti
47 Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quod 48 patriæ vultu, vestroque caremus amici,
Quodque hic in Scythicis finibus 49 esse queror:
50 Utraque pœna gravis: merui tamen 51 Urbe carere:
Non merui tali forsitan esse loco:
Quid loquor ah demens? 52 ipsam quoque perdere vitam,
Cæsaris offenso numine, dignus eram.

---

22 Non cera. 23 Fistulis. 24 Loco luporum hostes & bella timent. 25 Getæ, una cum Græcis Tomon inhabitantes. 26 Nobiscum in eadem domo. 27 Maximam domus partem occupat. 28 Licet. 29 Pellitis vestibus & togis. 30 Coloni Græci. 31 Græco habitu, tamquam cultiori & civiliori. 32 Vestis Persis usitata. 33 Græci & Getæ. 34 Notæ. 35 Ab ullo. 36 Stupidi. 37 Me præsente. 38 Exprobrant. 39 Contra. 40 Mali. 41 Loquentibus Barbaris. 42 Capite negaverim. 43 Capite affirmaverim. 44 Quod controversiæ non legibus, sed armis decidantur. 45 Parcarum unam. 46 Tam infelici. 47 Mihi non dedit breviorem vitam. 48 Romæ. 49 Vivere. 50 Et amicorum carere consuetudine, & in Scythia vivere. 51 Roma abesse. 52 Mori.

ELE-

ELEGIA XI.

ARGUMENTUM.

Dolet Poeta uxorem ab inimico jurgiis lacessitam, exulisque uxorem appellatam: eamque hortatur, ut omnia patiatur; quandoquidem Augustus se non exulem, sed relegatum nominavit.

Quod te nescio quis 1 per jurgia 2 dixerit esse
  Exulis uxorem, 3 littera questa tua est.
Indolui; non tam 4 mea quod fortuna male audit,
  Qui jam consuevi fortiter esse miser;
Quam quia, 5 cui minime vellem, sim caussa pudoris,
  Teque rear nostris 6 erubuisse malis.
Perfer, & obdura; multo graviora tulisti,
  Cum 7 me surripuit Principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo judice nominor exul:
  8 Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est 9 ipsum offendisse: 10 priusque
  Venisset mallem funeris hora mihi.
11 Quassa tamen nostra est, non mersa, nec 12 obruta navis:
  Utque caret 13 portu, sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis 14 ademit,
  Qui merui 15 vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
  16 Nil nisi me patriis jussit abesse 17 focis.
Utque 18 aliis, quorum numerum comprendere non 19 est,
  Cæsareum numen sic mihi mite fuit.
Ipse relegati, non exulis utitur in me

---

1 Inter. 2 Objecerit tibi. 3 Espitola. 4 Quod ego exul dicor. 5 Tibi meæ uxori. 6 Pudibundam factam esse. 7 Discedentem a te. 8 Mitior: nam relegatus sum, non exul. 9 Augustum. 10 Quam Cæsarem offendi, maluissem mori. 11 In periculo versatur. 12 Submersa navis. 13 Loco tuto. 14 Eripuit Cæsar. 15 Errore. 16 Roma migrare tantum jussit. 17 Domo. 18 Mite fuit. 19 Licet.

10 Solus in extremos jussus abire Getas?
Des licet in 11 valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert 12 Anyti quale fuisse rei;
13 Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ:
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille 14 senex dictus sapiens ab 15 Apolline, nullum
Scribere in 16 hoc casu sustinuisset opus.
17 Ut veniant patriæ, veniant oblivia vestri;
18 Omnis & amissi sensus abesse queat:
At 19 timor 20 officio fungi vetat ipse quieto:
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quod ingenium longa 21 rubigine 22 læsum
23 Torpet, & est multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, assiduo si non 24 renovetur aratro,
Nil, nisi 25 cum spinis gramen habebit ager.
Tempore qui longo 26 steterit, male curret, & inter
27 Carceribus missos ultimus ibit equos.
Vertitur in teneram 28 cariem, rimisque 29 dehiscit,
Si qua diu solitis cymba 30 vacavit aquis.
31 Me quoque despero, 32 fuerim cum parvus & ante,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
33 Contudit ingenium 34 patientia longa malorum,
Et pars antiqui magna 35 vigoris abest.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque 36 sumpta tabella est,
Inque suos volui cogere 37 verba pedes.
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis,
Digna sui domini 38 tempore, digna 39 loco.
Denique non parvas animo dat 40 gloria vires:
Et facunda facit pectora laudis amor.

---

10 Sine ullo comite. 11 Constantia insuperabili. 12 Socrati, quem Anytus accusarat. 13 Succumbet tantæ calamitatis moli. 14 Socrates. 15 Oraculo. Apollinis. 16 Hac miseria, in qua ego sum. 17 Licet omnium obliviscar. 18 Licet commissi erroris penitus non recorder. 19 Hostilis. 20 Prohibet versus componere. 21 Desuetudine componendi. 22 Corruptum. 23 Languet. 24 Colatur. 25 Inutiles herbas. 26 In stabulis. 27 Terminis, unde equi currere incipiunt, 28 Putredinem lignum corrumpentem. 29 Patet. 30 Non fuit in aqua solita. 31 Non puto, me posthac effecturum, quod antea effeci. 32 Quia & antea parvo ingenio fui. 33 Imminuit. 34 Dum diu mala passus sum. 35 Sc. ingenii. 36 Versus conscripsi. 37 Versus. 38 Tristi. 39 Barbaro. 40 Cupido glo-

Nominis & famæ quondam 41 fulgore 42 trahebar,
Dum tulit 43 antennas 44 aura secunda meas.
45 Non adeo est bene nunc, 46 ut sit mihi gloria curæ:
Si liceat, 47 nulli cognitus esse velim.
An quia 48 cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, 49 successus ut sequar ipse meos?
50 Pace novem liceat vestra dixisse 51 Sorores;
Vos estis nostræ maxima caussa fugæ.
Utque dedit 52 justas 53 tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas 54 artibus ipse meis.
55 Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse:
Sed fugerem merito naufragus omne 56 fretum.
At puto, 57 si demens studium fatale retentem,
Hic mihi præbebit 58 carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui 59 mihi commodet aurem,
Verbaque significent quid mea, norit, adest.
Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ,
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor tam dedidicisse Latine;
Nam didici Getice, Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra 60 teneri
61 A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studii 62 parva favilla mei.
63 Nec possum, & cupio nonnullos ducere versus,
Ponitur 64 idcirco noster in igne labor.
Nec nisi pars casu flammis erepta, 65 dolove
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem 66 tale 67 magistrum
Perdidit, in cineres 68 ars mea versa foret.

---

gloriæ. 41 Celebritate. 42 Incitabar. 43 Novem. 44 Ventus favens. 45 Non tam prosperæ sunt in præsens res meæ. 46 Ut sim gloriæ cupidus, quia id tantum felices decet. 47 Ob infamiam exilii. 48 Felicia mihi fuerunt. 49 Uti eandem fortunam sequar. 50 Bona venia. 51 Musæ, sive carmina, quorum Musæ sunt auctores. 52 Sc. pœnas. 53 Perillus. 54 Poesi meæ. 55 Rei. 56 Periculum. 57 Si regrediar ad studium meum, quod mihi fato quodam nocuit, inventurus sum arma versibus idonea. 58 Libros innuit, & ea quæ subjunxit. 59 Me auscultet. 60 Al. *revelli* vel retrahi. 61 Quo minus carmen componat. 62 Parvus ignis est fructus mei studii. 63 Et non possum non versus componere. 64 Quia versus scribere nolo, & tamen non possum. 65 Ut me ipsum fallam. 66 Exilium inde oriturum. 67 Me Ovidium. 68 Libri de Arte amandi, aut integra Poesis.

ELEGIA XIII.

ARGUMENTUM.

Amicum hortatur, ut quandoquidem amoris multa olim pignora sibi dederit, nunc verbis & litteris ne parcat. Quod si emendarit, dicit nihil ab ejus amicitia amplius desiderandum esse.

Hunc tuus e 1 Getico mittit tibi Naso salutem,
Mittere 2 si quisquam, quo caret ipse, potest.
3 Æger enim 4 traxi contagia corpore mentis,
Libera 5 tormento pars mihi nequa 6 vacet.
Perque dies multos lateris 7 cruciatibus uror,
Sed quod 8 in immodico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, 9 aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est 10 humeris fulta ruina tuis:
Qui mihi cum dederis 11 ingentia pignora, cumque
12 Per numeros omnes 13 hoc tueare caput;
14 Quod tua me raro solatur epistola, peccas;
15 Remque piam præstas, & mihi 16 verba negas.
Hoc precor emenda; quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore 17 nævus erit.
18 Pluribus accusem, fieri nisi possit, ut ad me
19 Littera non veniat; missa sit illa tamen.
Di faciant; ut sit 20 temeraria nostra querela,
Teque putem falso non meminisse mei.
21 Quod precor, 22 esse liquet: 23 neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.

---

1 Sc. Littore. 2 Intelligit salutem. 3 Afflictus. 4 Ipsum corpus præ nimia tristitia se male habere cœpit. 5 Dolore. 6 Careat. 7 Dolore, h. e. pleuritide vexor. 8 Satis magno. 9 In amicis. 10 Auxilio tuo sustentata. 11 Magna testimonia amoris. 12 Omnibus modis. 13 Me Ovidium. 14 Quod raro ad me scribis. 15 Et opus pium facis. 16 Epistolas tuas. 17 Macula vel vitium. 18 Pluribus verbis accusarem tuum officium. 19 Epistola tua. 20 Falsa, quod litteræ tuæ interierint. 21 Ut falso de te querar. 22 Apparet te scripsisse. 23 Non possum credere mentis tuæ constantiam in me amando esse labe-

24 Cana prius 25 gelido desint absinthia Ponto,
Et careat dulci 26 Trinacris 27 Hybla thymo;
Immemorem quam te quisquam 28 convincat 29 amici:
30 Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut 31 falsæ possis quoque 32 tollere culpæ
Crimina, 33 quod non es, ne videare, cave.
Utque solebamus consumere longa 34 loquendo
Tempora, 35 sermonem deficiente die:
Sic 36 ferat, ac referat 37 tacitas nunc littera voces;
Et 38 peragant linguæ charta, manusque vices.
Quod fore ne nimium videar 39 diffidere, sitque
Versibus hoc paucis admonuisse satis:
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis 40 distent 41 ut tua fata, Vale.

---

befactatam. 24 Cujus folia desunt alba. 25 Frigidæ regioni Ponti. 26 Sicilia vocatur Trinacria a tribus promontoriis. 27 Siciliæ civitas. 28 Ostendit. 29 Mei. 30 Non tam sum infelix, ut sis immemor amici, 31 Ut falso dicaris amici immemor. 32 Depellere. 33 Desertor amicitiæ. 34 Confabulando. 35 In noctem usque. 36 Fiat litterarum commutatio. 37 Scriptas. 38 Sustineat. 39 Minus credere. 40 Diversa fiat. 41 Utinam.

ELE-

ELEGIA XIV.

ARGUMENTUM.

In hac ultima elegia uxori immortalitatem pollicetur Poeta: dicitque multas fore, quæ quamvis eam miseram esse existiment, illi tamen invideant, & felicem appellent; simulque ostendit, nihil a se majus præstari potuisse. Quod cum ita sit, eam hortatur, ut in fide permaneat, ne a quoquam jure accusari queat. Exemplisque etiam probat, ejusmodi fidem erga maritos nullo unquam ævo taceri solitam.

Quanta tibi dederint nostri 1 monimenta libelli,
O mihi me conjux carior, ipsa vides.
2 Detrahat auctori multum fortuna licebit;
Tu tamen 3 ingenio clara ferere meo.
4 Dumque legar, pariter mecum tua fama legetur:
5 Nec potes in mœstos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis miseranda videri,
Invenies aliquas, quæ quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cum 6 sis in parte 7 malorum,
Felicem dicant, 8 invideantque tibi.
Non ego divitias dando tibi 9 plura dedissem:
10 Nil feret ad manes divitis umbra suos.
11 Perpetui 12 fructum donavi nominis, idque,
13 Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod & 14 rerum sola es 15 tutela mearum;
Ad te non parvi venit 16 honoris onus.

---

1 Encomia, quibus cognosceris. 2 Valde me faciat infelicem. 3 Versibus, ex ingenio meo natis, celebrabere. 4 Et dum scripta mea legentur. 5 Nec tota deleri potes, ut corpus rogo absumitur. 6 Mecum dolenter feras exilium meum. 7 Calamitatis meæ. 8 Quod a me lauderis. 9 Quam dedi, nempe immortalitatem. 10 Anima divitis nihil opum feret ad inferos. 11 Perpetuo duraturæ famæ immortalitatem tibi carminibus meis comparavi. 12 Usum. 13 Immortalitate famæ. 14 Fortunarum. 15 Defensor. 16 Erit tibi hoc onus magno hono-

Quod 17 nunquam vox est de te mea muta, tuique
18 Judiciis debes esse 19 superba viri.
20 Quæ ne quis possit 21 temeraria dicere, 22 persta;
Et pariter serva meque piamque fidem.
Nam tua, dum 23 stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et famæ probitas 24 irreprehensa fuit.
25 Par eadem nostra nunc est sibi facta 26 ruina;
27 Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse 28 bonam facile est, 29 ubi 30 quod vetet esse, 31 remotum est;
Et nihil officio 32 nupta, quod obstet, habet.
33 Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum pietas, id 34 socialis amor.
Rara quidem 35 virtus, quam non fortuna 36 gubernet,
37 Quæ maneat stabili, 38 cum fugit illa, pede.
Si qua tamen, pretii sibi merces ipsa 39 petiti,
40 Inque parum lætis 41 ardua rebus adest;
Ut 42 tempus numeres, per sæcula nulla 43 tacetur,
Et loca mirantur, 44 qua patet orbis iter.
Aspicis ut longo maneat laudabilis ævo
45 Nomen inextinctum 46 Penelopæa fides?
Cernis, ut 47 Admeti cantetur, ut 48 Hectoris uxor?
Ausaque in accensos 49 Iphias ire rogos?
Ut vivat fama conjux 50 Phylaceia, 51 cujus

---

nori. 17 Semper loquitur in laudes tuas. 18 Quod maritus tuus te maximam judicet. 19 Fastu plena. 20 Judicia. 21 Falsa. 22 Sis constans in amore conjugali. 23 In urbe floruimus. 24 Non etiam laudata. 25 Ac antea fuit. 26 Propter nostram ruinam. 27 Memorabile factum. 28 Feminam & uxorem. 29 Quando. 30 Id quod prohibeat bonam uxorem esse. 31 Ademptum. 32 Cum uxor apud maritum secura vivere potest. 33 Cum adversi quid marito contingit, tunc laborem non refugere. 34 Conjugalis. 35 Amicitia, vel amici. 36 Rogat, ut cum crescente fortuna & amicitia crescat, cum deficiente deficiat. 37 Quæ permaneat constans, rara est. 38 Cum fortuna aliquem deserit. 39 Quæsiti. 40 In rebus adversis. 41 Generosa. 42 Quo laudatur. 43 Virtus ipsa siletur. 44 H. e. omnia. 45 Famam perennem. 46 Penelopis fides erga Ulyssem. 47 Alcestes. 48 Andromache. 49 Evadne, Iphiæ filia, uxor Capanei. 50 Laodamia, uxor Protesilai, sic vocata a Phylace Thessaliæ urbe, quæ ejus marito Protesilao paruit. 51 Cujus ma-

Iliacam celeri vir pede pressit humum?
Nil opus est 52 letho pro me, sed amore fideque,
  Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te crediderís, 53 quia non facis ista, moneri,
  54 Vela damus, quamvis remige navis eat.
Qui monet, ut facias, quod jam facis, ille monendo
  Laudat, & 55 hortatu comprobat acta suo.

---

maritus primus in terram Trojanam egressus est. 52 Mortem per ferrum & ignes. 53 Velut officii immemorem. 54 Hæc magis ex amore ad te scribenda putavi, quam quod putem, te monitis meis egere. 55 Hortando laudat quæ agis.

INDEX

VERBORUM ET RERUM

Maxime memorabilium in hoc Libello occurrentium.

Primus numerus indicat Paginam *hujus Libelli*, *alter* Versum *Elegiæ*, *&* *tertius* Notam.

A

B

C

Col-

Del-

E

Ja-

M

ma-

K 2

Vio-

Finis Tomi primi.